

MEDDELANDEN FRÅN
STIFTELSENS FÖR ÅBO AKADEMI
FORSKNINGSINSTITUT NR 67

Säljarens
garantiutfästelser
vid lösöreköp

PETER WETTERSTEIN

Denna digitala version av verket är nedladdad från juridikbok.se.

Den licens som tillämpas för de verk som finns på juridikbok.se är **Creative Commons CC BY-NC 4.0**. Licensvillkoren måste följas i sin helhet och dessa finner du här <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.sv>

Sammanfattningsvis innebär licensen följande:

Tillstånd för användaren att:

- Kopiera och vidaredistribuera materialet oavsett medium eller format
- Bearbeta och bygga vidare på materialet

Villkoren för tillståndet är:

- Att användaren ger ett korrekt erkännande, anger en hyperlänk till licensen och anger om bearbetningar är gjorda av verket. Detta ska göras enligt god sed.
- Att användaren inte använder materialet för kommersiella ändamål.
- Att användaren inte tillämpar rättsliga begränsningar eller teknik som begränsar andras rätt att göra något som licensen tillåter.

Se även information på

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.sv>

SÄLJARENS GARANTIUTFÄSTELSER VID LÖSÖREKÖP

MEDDELANDEN FRÅN STIFTELSENS FÖR ÅBO AKADEMI
FORSKNINGSINSTITUT

Säljarens garantiutfästelser vid lösöreköp

Särskilt med beaktande av köparens befogenheter
vid faktiskt fel i köpgodset

PETER WETTERSTEIN

ÅBO 1982
ÅBO AKADEMI

PUBLICATIONS OF THE RESEARCH INSTITUTE
OF THE ÅBO AKADEMI FOUNDATION

ISSN 0356-7109
ISBN 951-648-789-0

Åbo Akademis kopieringscentral 1982

FÖRORD

Föreliggande arbete har skrivits i en brytningstid. År 1978 trädde KonsumentskyddsL i kraft. Denna lag har i betydande grad stärkt köparnas rättsställning vid lösöreköp. År 1979 har inom justitieministeriet utarbetats ett förslag till köplag över vilket HD avgett utlåtande. På det internationella planet antogs år 1980 en i UNCITRAL:s regi utarbetad konvention rörande avtal om lösöreköp av internationell karaktär.

Denna inhemska och internationella aktivitet på köprättens område har skapat en intressant inramning för föreliggande undersökning. Samtidigt har den möjliggjort en mångsidig behandling av ämnet. Emellertid belastas undersökningen även av en viss osäkerhet: det ovannämnda köplagsförslaget blir uppenbarligen inte det slutliga.

Arbetet med föreliggande undersökning vidtog årsskiftet 1979-80. Sedermera framgick, att jur.dr Erkki Aurejärvi i maj 1980 påbörjat en undersökning beträffande samma ämne. Sagda arbete publicerades våren 1981. Trots detta sammanträffande är det min förhoppning, att dessa båda undersökningar angående säljarens garantiutfästelser vid lösöreköp snarare kompletterar än täcker varandra.

Vid slutförandet av ett forskningsprojekt är det alltid en angenäm uppgift att tacka de personer som på olika sätt gett bistånd samt varit till hjälp under arbetets gång. Lagstiftningsdirektören Leif Sevón har tillhandahållit mig för undersökningens genomförande väsentligt material. Han har också läst manuskriptet och härvid framfört konstruktiva råd och anmärkningar. Ett varmt tack går även till mina forskningsassistenter pol. mag. Michael Djupsjöbacka och jur. stud. Kenneth Nygård för all den hjälp de givit mig. Fru Gunvor Sjödahl har på ett förtjänstfullt sätt renskrivit manuskriptet. Ett stort tack går också till min far, sjöfartsrådet Nils Wetterstein, för att han hjälpt mig med tråkiga men oundvikliga rutiner, såsom korrekturläsning och kontroll av olika förteckningar och register.

Stiftelsens för Åbo Akademi forskningsinstitut är jag även ett tack skyldig för att det välvilligt intagit undersökningen i sin serie Meddelanden.

Material som tillkommit efter juni 1981 har inte kunnat beaktas.

Åbo, julaftonen 1981

Peter Wetterstein

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

§ 1 INLEDNING	17
1.1. Allmänt om det köprättsliga regelsystemet	17
1.2. Formulärrättens betydelse	23
1.3. Undersökningens syfte	27
1.4. Avgränsningar och begreppsbestämningar	31
AVDELNING I	
Garantiutfästelsernas betydelse vid bedömningen av frågan om fel i köpgodset föreligger	35
§ 2 FEL I KÖPGODSET	36
2.1. Allmänt	36
2.2. Felbedömningen	39
2.2.1. Den subjektiva felbedömningen	39
2.2.2. Den objektiva felbedömningen	44
2.2.3. Påföljdernas betydelse	50
2.2.4. Konklusion	51
2.3. Den för felbedömningen relevanta tidpunkten	52
2.4. Bevisbördan	55
× 2.5. Säljarens förbehåll	56
§ 3 GARANTIUTFÄSTELSERNAS BETYDELSE VID FELBEDÖMNINGEN	60
3.1. Köp i allmänhet	60
3.1.1. Inledande kommentar	60
3.1.2. Garantiuppgifter	61
3.1.3. Övriga uppgifter	63

3.1.4. Garantiutfästelsens rättsliga karaktär och behovet av en garantidefinition	69
3.1.5. När föreligger en garantiutfästelse?	71
3.1.6. Garantivillkorens betydelse för felbedömningen	74
3.1.6.1. Allmänt om garantiutfästelsens innehåll	74
3.1.6.2. Garantivillkorens inverkan på frågan om bevis- bördan och den för felbedömningen relevanta tidpunkten	75
× 3.1.6.3. Friskrivningar från ansvar för köpgodsets beskaf- fenhet	80
3.2. KonsumentskyddsL	83
3.2.1. Inledande kommentar	83
3.2.2. Garantiuppgifter	84
3.2.3. Övriga uppgifter	85
3.2.3.1. Uppgifter vid marknadsföring av konsumtions- vara	85
× 3.2.3.2. Uppgifter vid försäljning av konsumtionsvara ”i befintligt skick”	91
3.2.4. Garantiutfästelsernas betydelse i belysning av Konsu- mentskyddsL:s stadganden om säljarens uppgifter	94
3.2.5. Garantiutfästelse enligt KonsumentskyddsL kap. 5 § 5.	94
3.2.6. Garantivillkorens betydelse för felbedömningen	97
3.2.6.1. Garantiutfästelsens innehåll	97
× 3.2.6.2. KonsumentskyddsL:s tvingande karaktär	99

AVDELNING II

Garantiutfästelsernas betydelse för köparens befogenheter vid fel i köpgodset	103
--	-----

§ 4 GARANTIVILLKORENS RÄTTSLIGT BINDANDE VERKAN. .	107
4.1. Allmänt.	107
4.2. Garantivillkors införlivande med det enskilda köpavtalet	109
4.2.1. Garantivillkoren ingår i själva köpekontraktet eller till- ställs köparen vid köpslutet	110

4.2.2. Säljaren hänvisar till garantivillkoren vid köpslutet. . . .	114
4.2.3. Garantivillkoren tillställs köparen efter köpslutet. . . .	116

§ 5 INSKRÄNKNINGAR I AVTALSFRIHETEN VID KÖP AV LÖS

EGENDOM	121
5.1. Allmänt	121
5.2. Lagstiftning	123
5.2.1. L om avbetalningsköp	123
5.2.2. RättshandL	123
5.2.3. SkuldebrevsL § 8 och en allmän jämningsregel	<u>128</u>
5.2.3.1. Analog tillämpning av SkuldebrevsL § 8.	128
× 5.2.3.2. Den svenska generalklausulen om jämkning av oskäligen avtalsvillkor	130
5.2.3.3. Lagförslaget om en allmän jämningsregel.	132
5.2.3.4. Konklusioner	133
× 5.2.4. KonsumentskyddsL	135
5.2.4.1. Tillämpningsområdet för KonsumentskyddsL kap. 5	136
5.2.4.2. Jämningsregeln i KonsumentskyddsL kap. 4 § 1	138
5.3. Allmänna rättsprinciper	143
5.4. Tolkning av standardvillkor	146
5.4.1. In dubio contra stipulatorem -regeln	147
× 5.4.2. Restriktiv tolkning av friskrivningsklausuler	148

§ 6 HÄVNING AV KÖP. 150

6.1. Köp i allmänhet	150
6.1.1. Allmänt om förutsättningarna för hävning	150
6.1.2. Garantiutfästelsernas betydelse för rätten till hävning.	155
6.1.2.1. Inverkan på hävningsförutsättningarna	155
× 6.1.2.2. Friskrivning från hävningspåföljd	160
6.2. KonsumentskyddsL	167
6.2.1. Allmänt om förutsättningarna för hävning	167
6.2.2. Garantiutfästelsernas betydelse för rätten till hävning.	170
6.2.2.1. Inverkan på hävningsförutsättningarna	170

✂ 6.2.2.2. Friskrivning från hävningspåföljd	171
§ 7 PRISNEDSÄTTNING	174
7.1. Köp i allmänhet	174
7.1.1. Allmänt om förutsättningarna för prisnedsättning	174
7.1.2. Garantiutfästelsernas betydelse för rätten till prisnedsättning	177
7.1.2.1. Inverkan på förutsättningarna för prisnedsättning	177
7.1.2.2. Uteslutning av rätten till prisnedsättning	179
7.2. KonsumentskyddsL	181
7.2.1. Allmänt om förutsättningarna för prisnedsättning	181
7.2.2. Garantiutfästelsernas betydelse för rätten till prisnedsättning	183
7.2.2.1. Inverkan på förutsättningarna för prisnedsättning	183
7.2.2.2. Uteslutning av rätten till prisnedsättning	183
§ 8 AVHJÄLPANDE AV FEL	185
8.1. Köp i allmänhet	185
8.1.1. Allmänt om rätten att avhjälpa fel	185
8.1.2. Garantiutfästelsernas betydelse för rätten att avhjälpa fel	189
8.1.2.1. Inverkan på rätten att kräva avhjälpande av fel	189
8.1.2.2. Begränsningar i garantins omfattning	194
8.1.2.3. Villkor om fördelning av reparationskostnaderna	196
8.1.2.4. Villkor om förfarandet när fel uppdagas i köpgodset	197
8.1.2.5. Icke-uppfyllelse av avhjälpningsåtagandet	198
8.2. KonsumentskyddsL	199
8.2.1. Allmänt om rätten att avhjälpa fel	199
8.2.2. Garantiutfästelsernas betydelse för rätten att avhjälpa fel	202

8.2.2.1. Utfästelse enligt KonsumentskyddsL	
kap. 5 § 3	202
8.2.2.1.1. Kriterierna för lagrummets	
tillämpning	203
8.2.2.1.2. Begränsningar i utfästelsens	
omfattning	205
8.2.2.1.3. Icke-uppfyllelse av avhjälp-	
ningsåtagandet	206
8.2.2.2. Övriga garantiutfästelser	209
 § 9 SKADESTÅND	211
9.1. Köp i allmänhet	211
9.1.1. Allmänt om förutsättningarna för säljarens skade-	
ståndsansvar	211
9.1.2. Garantiutfästelsernas betydelse för rätten till ska-	
destånd	216
9.1.2.1. Inverkan på förutsättningarna för sälja-	
rens skadeståndsansvar	216
9.1.2.2. Behovet av en begränsning av skade-	
ståndsansvarets omfattning	225
✕ 9.1.2.3. Ansvarsfriskrivningar	229
9.2. KonsumentskyddsL	235
9.2.1. Allmänt om förutsättningarna för säljarens skade-	
ståndsansvar	235
9.2.2. Garantiutfästelsernas betydelse för rätten till ska-	
destånd	239
9.2.2.1. Garanti- och övriga uppgifter om kon-	
sumtionsvara	239
9.2.2.2. Avhjälpningsåtagande enligt Konsument-	
skyddsL kap. 5 § 3	241
✕ 9.2.2.3. Ansvarsfriskrivningar	242
 § 10 KÖPARENS UNDERSÖKNINGS- OCH REKLAMATIONS-	
PLIKT	244
10.1. Köp i allmänhet	244

10.1.1. Allmänt om köparens undersökningsplikt	244
10.1.1.1. Förhandsundersökning av köpgodset . . .	244
10.1.1.2. Efterföljande undersökning av köp- godset	250
10.1.2. Garantiutfästelsernas betydelse för köparens un- dersökningsplikt	252
10.1.2.1. Förhandsundersökning av köpgodset . . .	252
10.1.2.2. Efterföljande undersökning av köp- godset	257
10.1.3. Allmänt om köparens reklamationsplikt	259
10.1.4. Garantiutfästelsernas betydelse för köparens rek- lamationsplikt	264
10.1.4.1. Garanti villkor om reklamation	264
10.1.4.2. Garantiutfästelser utan föreskrifter om reklamation	266
10.1.4.3. Reklamationsadressaten	268
10.1.4.4. Garantitidens betydelse för rätten att framställa anspråk på grund av fel	270
10.2. KonsumentskyddsL	274
10.2.1. Allmänt om köparens undersökningsplikt	274
10.2.1.1. Förhandsundersökning av konsumtions- vara	274
10.2.1.2. Efterföljande undersökning av konsum- tionsvara	276
10.2.2. Garantiutfästelsernas betydelse för köparens un- dersökningsplikt	277
10.2.3. Allmänt om köparens reklamationsplikt	278
10.2.4. Garantiutfästelsernas betydelse för köparens rek- lamationsplikt	281
10.2.4.1. Garanti villkor om reklamation	281
10.2.4.2. Reklamationsadressaten	282
10.2.4.3. Garantitidens betydelse för rätten att framställa anspråk på grund av fel	284

FÖRKORTNINGAR	285
LITTERATUR	286
RÄTTSFALLSREGISTER	296
KONSUMENTKLAGONÄMNDENS REKOMMENDATIONER	301
KONSUMENTOMBUDSMANNENS AVGÖRANDEN	302
SAKREGISTER	302
 BILAGOR	 309
I Förslag till regeringens proposition till Riksdagen med förslag till köplag (1979)	309
II KonsumentskyddsL (38/78)	317
III Lag 20 juni 1905 om köp och byte av lös egendom (nr 38 s. 1) (sv.)	323
IV United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods.	333
V Allmänna leveransbestämmelser och garantiformulär	366

”Warranties do not mean what they say and do not say what they mean”, *Ziegel*, 22 I.C.L.Q. (1973) s. 369

§ 1 INLEDNING

1.1. Allmänt om det köprättsliga regelsystemet

Köpet intar en central plats i varje samhälle och rättssystem. Det utgör den avgjort viktigaste avtalstypen med avseende på förvärv av äganderätt. De rättsregler som gäller köp har följaktligen stor praktisk betydelse. Köp av lös egendom framstår vid sidan av arbetsavtalen som den i praktiken vanligast förekommande avtalstypen.

I Finland är köprätten till stor del okodifierad. De stadganden som finns är i huvudsak starkt föråldrade. Beträffande köp av lös egendom gäller fortfarande vissa stadganden i HB kap. 1 i 1734 års lag.¹ De är likväl helt otillräckliga för att avgöra rättsfrågor mellan säljare och köpare.²

Gällande rättsregler om köp av lös egendom grundar sig väsentligen på rättspraxis och på den rättsvetenskapliga litteraturen (doktrinen). De regler och principer som utvecklats på detta sätt har i stor utsträckning utformats i enlighet med reglerna i de vid sekelskiftet tillkomna skandinaviska lagarna om köp och byte av lös egendom (se nedan).³ Man torde kunna säga att härigenom hos oss uppkommit en köprättslig sedvanerätt.

1. I § 2 av kapitlet stadgas om köpets bindande verkan, i § 4 ingår stadganden om köparens rätt att häva köpet samt kräva skadestånd vid fel i godset och i § 7 stadgas om övergång av faran för godset vid leveransavtal.

2. Vissa speciallagar rörande köp av särskilda slag av gods finns dock. Se t.ex. L om foder- och gödselmedel (335/68), L om handel med frövara (669/75) och L om spannmålshandeln (580/78). Förutom bestämmelser angående övervakningen av handeln med dessa varor innehåller nämnda lagar stadganden om säljarens prestation och skadeståndsskyldighet.

3. Se *Reg. prop.* 1977:8 s. 42.

Rättsreglerna om köp är av dispositiv karaktär, dvs. de kan åsidosättas genom avtal mellan parterna. Också handelsbruk åsidosätter dem.⁴ Dessutom har olika standardformulär och allmänna leveransbestämmelser kommit att spela en framträdande roll inom köprätten, särskilt vad gäller utrikeshandeln.⁵

I och med stiftandet av konsumentskyddslagen (38/78) (KonsumentskyddsL) har likväl ett centralt område av köprätten kodifierats. KonsumentskyddsL:s stadganden om köp är tillämpliga då näringsidkare säljer konsumtionsvara till konsument.⁶ Lagen innehåller i kap. 5 tvingande stadganden om fel i konsumtionsvara, om följderna av fel och om förverkligandet av köparens rättigheter när på säljarens sida inträffat fel i fullgörelsen.

I motiven till KonsumentskyddsL nämns, att man strävat till att skapa klarhet i köparens rättsställning vid konsumentköp. Enär rättsreglerna om köp av lös egendom väsentligen grundar sig på rättspraxis och doktrin, är det svårt för en enskild köpare att bedöma vilka befogenheter han har då fel finns i varan.

Lagstiftningen om konsumentköp har även nödvändiggjorts av de förändringar i parternas ställning som både det ökade utbudet av industritillverkade konsumtionsvaror och utvecklingen inom handelsstrukturen har medfört. Säljaren besitter inte alltid sakkunskap beträffande alla de produkter som han saluför och kan därför inte ge köparen tillräcklig vägledning och information om varorna. Köparens möjligheter att före köpet göra sig förtrogen med de olika produkterna och deras egenskaper har minskat. Den ökade användningen av standardiserade köpevillkor i kontraktsformulär, garantisedlar etc.

-
4. I rättspraxis har handelsbruk fått betydelse bl.a. i frågor som rör mängden och kvaliteten av det gods som avtalet avser, se närmare *Reg. prop.* (Förslaget) s. 6.
 5. Allmänna villkor som mera begränsat reglerar säljarens och köparens förhållande är t.ex. de av Internationella handelskammaren (ICC) utarbetade tolkningsreglerna för leveransklausulerna "Incoterms", medan bl.a. de av Förenta Nationernas ekonomiska kommission för Europa (ECE) branschvis utarbetade standardvillkoren i det närmaste uttömmande reglerar förhållandet mellan avtalsparterna, se *Reg. prop.* (Förslaget) s. 9. Se även *Bernitz*, SvJT 1972 s. 412, *Karlgrén*, JFT 1967 s. 424 f. och *Rodhe*, JFT 1957 s. 12 f. Översikter över strävandena till köprättens internationalisering ges bl.a. av *Lando* s. 42 ff. och *Schmitthoff* s. 45 ff.
 6. Se närmare om KonsumentskyddsL:s tillämpningsområde framställningen nedan § 5.2.4.1.

vid försäljning av varaktiga konsumtionsvaror har skapat ett behov av att lagstiftningsvägen stärka köparens rättsställning. Köparens rättigheter enligt de dispositiva rättsreglerna blir nämligen genom denna formulärrätt ofta kraftigt beskurna och han har mycket begränsade möjligheter att påverka innehållet i dessa standardvillkor.⁷

Även om KonsumentskyddsL medfört en delförbättring innebär dock avsaknaden av skrivna lagregler om köp att rättsläget är otillfredsställande. Liknande skäl och motiveringar som anförts för stiftande av en lag till skydd för konsumenterna talar även för en kodifiering av den köprätt som inte omfattas av nämnda lag.⁸ Vidare bör beaktas, att KonsumentskyddsL:s reglering av rättsförhållandet mellan säljare och köpare inte är uttömmande. Stadgan- den i denna lag kompletteras av de rättsregler som gäller köp i allmänhet.

Försök har gjorts att hos oss åstadkomma en köplag. Efter långvarigt arbete — både på nationellt och internordiskt plan — och efter att ha presterat flera utkast avgav en av statsrådet tillsatt köplagskommitté i syfte att klarlägga och modernisera rättsreglerna om lösöre köp den 31 juli 1972 ett betänkande med förslag till köplag.⁹ Kommittén betecknade detta förslag som ett i förberedande syfte uppgjort utkast. År 1975 tillsatte justitieministeriet en arbetsgrupp med uppdrag att på grundval av kommitténs förslag och de däröver avgivna remissyttrandena utarbeta ett förslag till proposition angående en köplag. Arbetsgruppen lämnade sitt förslag till justitieministeriet den 10 augusti 1977.¹⁰ På grundval av detta utarbetades år 1979 ett förslag till köplag. Över förslaget har HD avgett utlåtande.

I materiellt hänseende följer köplagsförslaget väsentligen principerna i de utkast till revidering av köplagarna som kommittéer i de övriga nordiska länderna har utarbetat.¹¹ Formellt har texten i förslaget nära anknutits till det i

7. Se närmare om motiven till KonsumentskyddsL *Reg. prop.* 1977:8 s. 5, 42. Se även *Kivivuori m.fl.* s. 13 ff. Jfr *SOU* 1972:28 s. 27 f.

8. Se *Reg. prop.* (Förslaget) s. 3.

9. *Kom.bet.* 1973:12. Se beträffande de olika skedena i arbetet och det nordiska samarbetet *Kom.bet.* 1973:12 s. 1 ff., *Reg. prop.* (Förslaget) s. 9 och *SOU* 1976:66 s. 51 ff., 115, 130 ff.

10. *Lagstiftningsavdelningens vid justitieministeriet publikation* 13/1977. Se även *Reg. prop.* (Förslaget) s. 9.

11. Se beträffande dessa kommittéförslag framställningen nedan vid noterna 19-23.

UNCITRAL:s (Förenta Nationernas Kommission för internationell handelsrätt) regi tillkomna utkastet till konvention om internationella lösöreköp.

År 1969 tillsatte UNCITRAL en arbetsgrupp för att utarbeta en konvention om lösöreköp av internationell karaktär. Avsikten var att konventionen skulle avhjälpa bristerna i den i Haag den 1 juli 1964 antagna internationella konventionen med enhetlig lag om internationella köp av lösa saker (1964 Hague Convention relating to a Uniform Law on the International Sale of Goods).¹² Som ett resultat av arbetet antog UNCITRAL år 1979 ett konventionsutkast.¹³ Detta utkast behandlades vid en diplomatisk konferens i Wien den 10 mars – 11 april 1980, varvid en konvention rörande avtal om lösöreköp av internationell karaktär antogs (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods).¹⁴

Konventionen gäller avtal som ingås mellan parter med driftställen i olika länder. En förutsättning för tillämpning av konventionen är, att dessa driftställen ligger i konventionsstater eller att rätten i konventionsstat blir tillämplig på parternas förhållande enligt den internationella privaträttens regler (art. 1). Enär konventionens bestämmelser är dispositiva (art. 6), kan parterna likväl överenskomma om tillämplig lag. På grund av konventionens dispositiva natur har allmänna standard- och leveransvillkor fortfarande betydelse.

Konventionen omfattar inte alla köp av lös egendom. Utanför tillämpningsområdet faller bl.a. köp av konsumtionsvaror, värdepapper, fartyg och luftfartyg (art. 2). Beställningsköp omfattas under förutsättning att köparen inte tillhandahåller en väsentlig del av tillverkningsmaterialet (art. 3).

Enligt kap. 1 § 1 i förslaget till köplag gäller lagen säljares och köpares skyldigheter vid köp av lös egendom. Förslaget omfattar förutom köp av gods bl.a. köp av värdepapper och andra fordringar samt av immaterialrätter. De i lagförslaget ingående stadgandena är dispositiva, dvs. de kan åsidosättas

12. Se beträffande den i Haag antagna konventionen t.ex. *Bagge m.fl.*, SvJT 1965 s. 257 ff. och *SOU* 1976:66 s. 117 f.

13. Beträffande konventionsutkastet kan hänvisas till *United Nations Doc. A/CONF./97/5*, 14 March 1979. Nämnas kan, att till grund för detta konventionsutkast låg ett förslag som UNCITRAL-arbetsgruppen hade lagt fram i januari 1976. Det av Kommissionen sedermera godkända utkastet finns infört i *UNCITRAL, Yearbook Volume VIII:1977* s. 15 ff.

14. För att konventionen skall träda internationellt i kraft fordras tillträde av tio stater (art 99). Den 12 juni 1981 hade konventionen undertecknats av 12 stater (*United Nations A/CN.9/205*, 12 June 1981).

genom avtal mellan parterna. Samma verkan har handelsbruk och även stadgat bruk, som utvecklats mellan parterna. Vidare åsidosätter annat stadgande i lag (t.ex. Konsumentskyddsl) ett stadgande i köplagsförslaget. Enligt § 2 är förslagets stadganden tillämpliga på tillverkningsavtal, ifall tillverkarens andel i anskaffandet av det erforderliga materialet är väsentlig — således också då beställaren tillhandahåller en del av tillverkningsmaterialet. Slutligen utesluts i § 3 från lagförslagets tillämpningsområde dels avtal rörande uppförande av byggnad, dels försäljning av byggnad på annans mark då samtidigt rätten till marken överlåtes, t.ex. tomtlegrätt eller annan besittningsrätt som tillkommer byggnadens ägare.¹⁵

Justitieministeriet har sedermera (år 1980) tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att undersöka förutsättningarna för att utarbeta en ny köplag i nordiskt samarbete (se nedan). Arbetsgruppen skall i sitt arbete även beakta 1980 års FN-konvention rörande avtal om lösöreköp av internationell karaktär med tanke på ett eventuellt finskt tillträde till konventionen.¹⁶ Avsikten är att man då arbetsgruppen slutfört sitt arbete skall besluta om fortsatta lagstiftningsåtgärder.¹⁷

I Sverige ingår grundläggande stadganden om köp av lös egendom i lagen om köp och byte av lös egendom av år 1905 (1905:38 s. 1), vilken tillkommit efter nordiskt samarbete. Denna lag gäller i princip alla slag av lösöreköp. Däremot reglerar köplagen inte uttömmande alla rättsliga frågor som rör förhållandet mellan säljare och köpare. Frågor om ingående av avtal behandlas inte alls. Vidare faller utanför lagen frågor om verkan av vissa typer av kontraktsbrott. Köparens och säljarens förhållande till tredje man, t.ex. kreditgivare eller personer som har rättsliga anspråk på den överlåtna egendomen, är i huvudsak oreglerat.¹⁸ Lagens stadganden, vilka är uttryck för allmänna obligationsrättsliga regler och principer, har haft stor betydelse för förmögenhetsrätten i allmänhet.

15. Se närmare om tillämpningsområdet för förslaget till köplag *Reg. prop.* (Förslaget) s. 11 ff.

16. Finland har tillsammans med Danmark, Norge och Sverige undertecknat konventionen den 26 maj 1981.

17. Uppgifterna är givna av lagstiftningsdirektören Leif Sevón vid justitieministeriet.

18. Se *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 10 och *SOU* 1976:66 s. 59.

I och med att en konsumentköplag (1973:877) trädde i kraft i Sverige från ingången av år 1974 har köparens ställning vid köp av konsumtionsvara betydligt förbättrats. Konsumentköplagens stadganden, vilka är tvingande till köparens förmån, syftar till att skydda köparen mot betungande avtalsvillkor och sätter på väsentliga punkter köplagen ur spel. Lagen reglerar i främsta rummet förhållandet mellan säljare och köpare. Förutom stadganden om säljarens dröjsmål, om fel i vara och om vissa villkor vid köp, innehåller lagen emellertid även stadganden om köparens förhållande till tredje man, t.ex. varans tillverkare eller kreditgivare som finansierat köpet.¹⁹ Konsumentköplagen reglerar emellertid endast de för konsumenterna mest centrala frågorna. Den kompletteras därför av svenska köplagen, vars stadganden är dispositiva. I jämförelse med den finska Konsumentskyddsl är den svenska konsumentköplagen såtillvida fördelaktigare för köparen, att däri ingår ett stadgande enligt vilket konsumentköplagens bestämmelser inte utgör hinder för att i stället för bestämmelse i denna lag tillämpa vad som på grund av avtal eller enligt svenska köplagen eller eljest gäller beträffande köparens förhållande till säljaren under förutsättning att därigenom längre gående befogethet än enligt konsumentköplagen tillerkännes köparen.

Den tekniska utvecklingen inom handel och industri, utvecklingen inom transportväsendet (genomgångs- och kombinerade transporter, enhetsbehandling och -hantering av gods etc.) och masstillverkning samt massdistribution av olika slags industrivaror till köpare har medfört att den svenska köplagen i flera avseenden inte längre motsvarar tidens krav.²⁰ Med hänsyn till detta och i syfte att modernisera köplagen framlade en år 1967 tillsatt kommitté (köplagsutredningen) år 1976 ett förslag till ny svensk köplag (*SOU* 1976:66). Revisionsarbetet bedrevs i samverkan med de övriga nordiska utredningar som samtidigt hade tillsatts och syftet var att försöka bevara den enhetlighet på köprättens område som hittills varit rådande. I formellt och systematiskt avseende överensstämmer förslaget ganska långt med 1905 års lag. Det svenska köplagsförslaget har inte ännu lett till någon proposition. Man synes även i

19. Se beträffande konsumentköplagen *SOU* 1972:28 och *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138. Nämnas kan, att under år 1977 tillsattes en ny utredning (konsumentköpsutredningen) med uppgift att i olika hänseenden överväga en utvidgning av konsumentköpslagstiftningen. Uppdraget har utvidgats år 1978, se *SOU* 1979:36 s. 80, 124.

20. Se närmare *SOU* 1976:66 s. 13.

Sverige avvakta frågans utveckling på det internationella planet.²¹ Också i detta avseende är det nordiska samarbetet relevant.

Lagar om köp av lös egendom med väsentligt samma innehåll som den svenska köplagen tillkom i Danmark år 1906 och i Norge år 1907. Även i dessa länder tillsattes sedermera kommittéer för att delta i det ovan berörda nordiska revisionsarbetet. Den norska köplagskommittén avgav år 1976 ett förslag till köplag. Reglerna i förslaget överensstämmer till uppbyggnad och innehåll ganska långt med 1976 års svenska förslag till köplag. En väsentlig olikhet föranleds likväl därav, att det norska förslaget även upptar särskilda regler om konsumentköp. Förutom denna rättstekniska olikhet finns också sakliga divergenser. Ett betydande antal regler om konsumentköp, som i Sverige är dispositiva, är i Norge tvingande. Även i övrigt innehåller lagförslagen vissa – dock relativt obetydliga – skiljaktigheter.²² Den danska kommittén har publicerat ett preliminärt förslag till köplag.²³

I Norge har man företagit vissa ändringar av 1907 års köplag, vilka trädde i kraft från ingången av år 1975. Genom dessa ändringar gjordes ett antal av köplagens stadganden (med vissa materiella justeringar) tvingande vid konsumentköp. Till sitt sakinnehåll är stadgandena huvudsakligen av samma slag som motsvarande stadganden i den svenska konsumentköplagen. Därutöver företogs vissa allmänna ändringar i köplagen, bl.a. särbestämmelser om hävningsrätten vid tillverknings- och beställningsköp.²⁴ Även i den danska köplagen ingår efter lagändring av år 1979, som trädde i kraft den 1 januari 1980, tvingande stadganden om konsumentköp.²⁵

1.2. Formulärrättens betydelse

Ett av de karakteristiska dragen i modern köprätt är förekomsten av en for-

21. Se *Reg. prop.* (Förslaget) s. 10.

22. Se närmare om dessa divergenser *SOU* 1976:66 s. 131 f. och beträffande det norska förslaget *NOU* 1976:34.

23. Se *Betaenkning* nr. 845 1978 s. 108 ff.

24. Se *NOU* 1976:34 s. 11 och *NOU* 1976:61 s. 11. Se även *Selvig* s. 346 och allmänt om den norska lagstiftningen om konsumentköp *idem*, *JFT* 1977 s. 19 ff.

25. Se närmare *Andersen m.fl.* s. 183 ff. och *Nørgaard-Nielsen & Theilgaard* s. 1099 ff.

mulärrätt,²⁶ som till stor del har ersatt den dispositiva köprättens regler. Utvecklingen av formulärrätten hänger samman med dels det utvidgade utbudet av industritillverkade varor och produkter, dels utvecklingen av varudistributionsleden. Formulär används vid de flesta typer av köp och är av mycket varierande slag.²⁷ En mera uttömmande reglering av parternas förhållande ingår vanligen i allmänna leveransbestämmelser, medan ordersedlar, slutsedlar, fakturor, särskilda garantisedlar etc. ofta upptar bestämmelser om mera begränsade frågor.²⁸ Kännetecknande för dessa s.k. standardvillkor²⁹ är, att de regelmässigt har utarbetats av branschorganisationer, ibland även av enskilda näringsidkare.³⁰ Det förekommer likväl också att villkoren tillkommit genom förhandlingar mellan organisationer på ömse sidor ("agreed documents").³¹

På grund av formulärens starkt växlande innehåll blir den formulärrättsliga regleringens omfattning vid varje särskilt köpavtal givetvis beroende av vilka formulär som nyttjas. Härvid kan många olika variationer förekomma. Stundom kan parternas rättigheter och skyldigheter vara definierade i detalj, men även mera allmänt formulerade avtalsvillkor förekommer. Ibland ger säljaren endast t.ex. en orderbekräftelse eller en garantisedel till köparen, men hänvisar i övrigt till branschens gängse allmänna leveransbestämmelser. Särskilt vid konsumentköp är det praxis, att inga allmänna leveransbestämmelser används, utan säljaren överlämnar till köparen endast en garantisedel utfärdad antingen av honom själv eller av varans tillverkare.³²

26. Begreppet formulärrätt begagnas här som sammanfattande beteckning för standardavtalssystemet såsom både faktisk och rättslig företeelse. Jfr *Bernitz*, SvJT 1972 s. 411 not 35.

27. *Karlgrén*, JFT 1967 s. 421 ff. ger en belysande översikt över formulärrättens betydelse.

28. Se *SOU* 1972:28 s. 44.

29. Med standardvillkor avses avtalsvillkor som är utarbetade på förhand (före det individuella köpet) för att kunna användas vid alla köp av en viss typ. Se *Selvig* s. 347. Se även *Taxell* s. 37 som talar om en "innehållsmässig standardisering av normer för likartade avtal".

30. Se beträffande olika former av standardavtal t.ex. *Bernitz* s. 8 ff., *idem*, SvJT 1972 s. 402 ff., *Hellner* s. 15 ff., *Karlgrén*, JFT 1967 s. 416 ff. och *Olsson*, 21 nordiska juristmötet 1957 bilaga VI s. 7 ff.

31. Se exempel på "agreed documents" *Krüger* s. 24.

32. *SOU* 1972:28 s. 45.

Det allmänna nyttjandet av standardvillkor vid köp av lös egendom har medfört en förskjutning i balansen mellan parternas skyldigheter och rättigheter enligt köprättens dispositiva regelsystem. De av säljarsidan ensidigt upprättade standardvillkoren utformas ofta så att de tillgodoser säljarens intressen på köparens bekostnad. I motsats till vad fallet är vid sådana köpavtal som utgör resultat av individuella förhandlingar mellan två jämställda parter (jfr även "agreed documents" ovan), har köparen små eller inga möjligheter att påverka avtalsinnehållet. Han kan ofta endast välja mellan att sluta avtal med säljaren på dennes villkor eller låta köpet bero. Det individuella avtalsmomentet inskränks till frågor om pris, kvantitet, leveranstid etc.

Även om det finns behov av regler som på ett mera flexibelt och nyanserat sätt beaktar de speciella förhållandena inom en särskild bransch samt förändringar i industrins struktur och dess faktiska verksamhetsförutsättningar, och fastän standardavtalssystemet otvivelaktigt också har andra fördelar (klara och preciserade avtalsvillkor, förenklade och effektiviserade avtalsuppgörelser, förutsebarhet i fråga om följderna av avtalsbrott, styrning av rättsutvecklingen etc.)³³ medför användandet av standardvillkor även allvarliga nackdelar för köparna. Dessa nackdelar är knutna till risken att säljaren i egenskap av starkare avtalspart missbrukar sin maktställning.

Formulärrätten får särskild betydelse vid bedömningen av frågan när köpgodset är behäftat med fel och vid klarläggandet av parternas rättsställning i en sådan situation. I detta sammanhang knyts intresset till av säljaren lämnade garantivillkor. Syftemålen med dessa klausuler är divergerande. Säljaren kan t.ex. genom att garantera köpgodsets kvalitet eller dess felfrihet sträva till att påverka köparens beslut att ingå köpet. Garantiklausulerna motiveras även med skäl som på ett mera "neutralt" och rättssäkerheten befrämjande sätt tillvaratar båda parternas intresse, t.ex. med behovet att precisera förutsättningarna för påföljderna av avtalsbrott när härom råder oklarhet (t.ex. lagstadganden saknas). Vidare kan syftemålet med en garantiklausul vara att tillgodose parternas behov av en annan riskfördelning än den normala.³⁴

↓

33. Beträffande standardavtalssystemets fördelar kan hänvisas till bl.a. *Bernitz*, SvJT 1972 s. 411 ff., *Krüger* s. 23 ff., *Lando*, TfR 1966 s. 346, *Olsson*, 21 nordiska juristmötet 1957 bilaga VI s. 10, *af Schultén*, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 78, *Selvig* s. 347 ff. och *Vahlén*, Festskrift Håkan Nial s. 535.

34. Se *Taxell* s. 463 f.

Men säljaren strävar också ofta till att skydda sig mot påföljder av fel i godset med hjälp av garantivillkor, vilka vid sidan av t.ex. ett åtagande att avhjälpa felet inskränker de befogenheter som köprättens dispositiva regler tillerkänner köparen (rätt till hävning, skadestånd etc.). Påföljderna enligt formulärrättens system är ofta helt andra än enligt sistnämnda regler. Köparen får t.ex. rätt att få felet avhjälpt i stället för de befogenheter han annars skulle kunna göra gällande mot säljaren. Vidare kan garantivillkoren innehålla kortare reklamations- och preskriptionsfrister än de som de dispositiva rättsreglerna uppställer.

Härvid uppkommer frågor om garantiutfästelsernas rättsliga verkningar: utfästelsernas bindande verkan, deras innebörd och omfattning osv. I många fall är de i garantiutfästelserna ingående villkoren ofullständiga eller otydligt formulerade. Osäkerhet kan uppstå om hur långt garantivillkoren ersätter de dispositiva rättsreglerna. Ifall t.ex. en garantisedel innehåller villkor om avhjälpande av material- och tillverkningsfel samt friskriver säljaren från ansvar i övrigt, kan det vara oklart i vilken omfattning de dispositiva rättsreglerna är tillämpliga på fel som garantin inte berör t.ex. då köpgodset vid leverans saknar viss del av standardutrustningen.³⁵ Denna oklarhet länder ofta köparen till förfång, enär denne vanligen förhandlingsmässigt befinner sig i underläge. Situationen kan också vara den, att garantisedeln innehåller ett åtagande att avhjälpa fel utan friskrivning från övriga felpåföljder. Vilken är köparens rättsställning i ett sådant fall? Vidare kan, då fråga är om tidsbegränsade garantier, oklarhet uppstå beträffande säljarens ansvar i de fall när fel framkommer efter garantitidens utgång. Och även i sådana fall då säljaren enbart garanterar att köpgodset har vissa egenskaper eller att det fungerar på ett visst sätt, uppstår frågor om dessa utfästelsers köprättsliga betydelse.

I och med att KonsumentskyddsL trädde i kraft den 1 september 1978 har för konsumentköpens vidkommande formulärrättens betydelse med avseende på säljarens felansvar i betydande grad minskat. Lagens syftemål är att ge konsumenterna ett tvingande grundskydd mot säljarens ansvarsfriskrivningar (närmare nedan avdelning II). Följaktligen inskränker sig formulärrättens betydelse vid konsumentköpen huvudsakligen till att komplettera KonsumentskyddsL:s stadganden.³⁶

35. *SOU* 1972:28 s. 45.

36. Se även *Selvig*, *JFT* 1977 s. 29.

1.3. Undersökningens syfte

Ovan har framgått, att garantivillkoren i stor utsträckning träder i stället för köprättens dispositiva rättsregler. Säljaren vill ofta genom dessa garantiklausuler påverka riskfördelningen mellan sig och köparen i en för honom fördelaktig riktning. Garantiutfästelser lämnas dock ofta utan att samtidigt innehålla en mer eller mindre långtgående friskrivning från ansvar. Säljaren kan t.ex. lämna garanti om att köpgodset har/saknar vissa bestämda egenskaper. Och fastän skriftlighet i fråga om garantiutfästelser är praxis, behöver detta dock inte alltid vara fallet beträffande garantier av sistnämnda typ.

I vår knapphändiga köprättsliga lagstiftning ingår inte någon bestämmelse av garantibegreppet.³⁷ Detsamma gäller beträffande de skandinaviska köplagarna. I nordisk doktrin har man i viss utsträckning berört denna fråga. Bestämningen av garantibegreppet uppvisar likväl brokighet. Det är svårt att utläsa några egentliga kriterier för vad som avses med begreppet garanti.

Hellner anför om garanti: "En sådan kan ha mycket växlande innebörd, från en allmän försäkran att godset enligt säljarens mening är bra, till en ingående utfästelse om hur lång tid det är funktionsdugligt, hur köparen skall förfara om fel visar sig, osv."³⁸ Det är inte klart hurvida en "allmän försäkran" av säljaren även innefattar en disposition från hans sida i den meningen att han påtagit sig rättsligt ansvar för uppgiften.

Ett vidsträckt garantibegrepp finner man hos Rodhe: "En garanti för individuellt bestämd standard hos egendomen kan uppkomma framför allt därigenom att gäldenären gör uttalanden om egendomens beskaffenhet, antingen så att en uppgift lämnas allenast upplysningsvis – enuntiation – eller också så att gäldenären genom viljeförklaring åtager sig ansvar för uppgiftens riktighet – tillförsäkran."³⁹

Grauvers skiljer mellan uttrycklig garanti ("Att en garanti är uttrycklig innebär att säljaren genom en *viljeförklaring* åtagit sig visst ansvar för att hans uppgift är riktig") och andra garantifall (enuntiation och garantifiktio).⁴⁰

37. Se även *Aurejärvi* s. 6 ff. I KonsumentskyddsL kap. 5 § 5 ingår dock följande formulering: "... lämna köparen garanti eller eljest förbundit sig att svara för varans kvalitet, ..." Här avses således ett ansvarsåtagande i fråga om konsumtionsvaras kvalitet. Se närmare framställningen nedan § 3.2.5.

38. *Hellner* s. 177.

39. *Rodhe*, SvJT 1961 s. 274.

40. *Grauvers* s. 64 ff.

Man finner också i litteraturen uttalanden om att garantin utgör en del av avtalsinnehållet. Taxell anför: "Med garanti avses i detta sammanhang att part genom bestämmelse i avtal påtar sig ansvar för ett visst sakförhållande eller för att en lämnad uppgift överensstämmer med verkligheten."⁴¹

Agell uttalar om garantibegreppet: "Vad som ligger i det 'egentliga' begreppet garanti kan inte här närmare analyseras. De teoretiskt centrala och helt klara fallen torde väl dock avse, att en part genom en uttrycklig viljeförklaring åtagit sig att bära någon form av ansvar för riktigheten av vissa förhållanden. Begreppsmässigt kan det måhända vara möjligt att gå ett steg vidare och med uttryckliga garantier jämställa sådana eventuella fall av enuntiationer från säljarens sida, som enligt allmänna regler om tolkning skulle kunna anses innebära, att säljaren varit beredd att åtaga sig ett ansvar för riktigheten av sina upplysningar."⁴²

Slutligen kan nämnas Aurejärvis förslag till begreppsbestämning: "*Takuu* merkitsee kauppasopimukseen liittyvää välipuhetta, jonka mukaan myydyllä esineellä on tietyt laatuominaisuudet."⁴³

Inte heller i nordisk rättspraxis har man ägnat frågan om garantibegreppet nämnvärd uppmärksamhet. Man har i allmänhet endast konstaterat, att garanti eller tillförsäkran förelegat utan att närmare ange innebörden av begreppet.⁴⁴

Garantiutfästelserna ger upphov till flera frågor. Vad avses med en garanti? Vilka rättsverkningar anknyts till en garantiutfästelse? Förevarande undersökning har två centrala syften. Det första är att undersöka vilken betydelse säljarens garantiutfästelser har då man skall bedöma om köpgodset är behäftat med fel. Framstår en definition av garantibegreppet i detta avseende som motiverad och behövlig? Om så är fallet skall ett försök till en begreppsbestämning göras. För att kunna bedöma den rättsliga betydelsen av garantibegrepp-

41. Taxell s. 462. Se även Aaltonen I s. 126 ff., Heikonen & Aaltonen s. 96 f., Karlgren s. 85 ff., *idem*, SvJT 1970 s. 126 ff. och Vahlén s. 151.

42. Agell, SvJT 1972 s. 744.

43. Aurejärvi s. 8.

44. I angloamerikansk rätt används begreppet "warranty" när fråga är om säljarens utfästelser beträffande köpgodsets beskaffenhet. En viktig distinktion i fråga om rättsverkningarna av utfästelserna görs vidare mellan uppgifter som ingår i (uttryckligen) eller skall anses ingå i avtalet och övriga uppgifter om godset ("misrepresentation"). Se t.ex. *Cheshire m.fl.* s. 119, 252 ff. och *Nordstrom* s. 199 ff. I tysk rätt förekommer termen "Zusicherung" (BGB § 459) för att beteckna av säljaren utfästa egenskaper hos köpgodset. Begreppet synes ha en rätt vidsträckt innebörd, se *Palandt* s. 444. Se även den komparativa översikten av *Rabel* s. 132 ff.

pet är det nödvändigt att granska frågan i belysning av säljarens övriga uppgifter om köpgodset och deras köprättsliga verkningar.

Undersökningens andra centrala syfte är att klarlägga i vilken omfattning och under vilka förutsättningar villkoren i garantiutfästelserna är normerande för säljaren och köparen. Särskilt intresse knyts till frågan i vilken utsträckning parternas rättsställning förbättras eller försämras i förhållande till de dispositiva rättsreglerna. Denna fråga behandlas utgående från köparens befogenheter vid fel i köpgodset (rätten till hävning, prisnedsättning, avhjälpande av fel och skadestånd). Dessa frågeställningar har fått ytterligare aktualitet sedan KonsumentskyddsL infört tvingande stadganden till skydd för konsumenterna: Vilket är utrymmet för avtalsfriheten vid konsumentköpen? I vilken utsträckning påverkas även andra köp av de principer som ligger till grund för konsumentskyddet? Vilken rättslig betydelse skall garantivillkor utformade i enlighet med KonsumentskyddsL:s stadganden tillmätas vid icke-konsumentköp? osv.

De i undersökningen behandlade frågeställningarna berörs utgående från finsk rätt. Eftersom köprättslig lagstiftning i huvudsak saknas får rättspraxis och ställningstaganden i doktrinen central betydelse vid klargörandet av rättsläget de lege lata. På grund av KonsumentskyddsL:s stora betydelse för köparen ägnas även denna lag och dess förarbeten betydande uppmärksamhet i undersökningen. Intresset knyts till de rekommendationer som konsumentklagonämnden i stöd av L om konsumentklagonämnden (42/78) avgivit i anledning av konsumenternas klagomål angående konsumtionsvaras kvalitet eller säljarens prestation. Trots att konsumentklagonämndens behandling av ärendena är summarisk jämförd med förfarandet vid domstolshandläggning,⁴⁵ ger rekommendationerna på grund av den sakkunskap som klagonämnden besitter likväl vägledning för lösningen av de i undersökningen behandlade frågeställningarna. Enär vidare parterna i allmänhet har följt klagonämndens rekommendationer har dessa haft betydelse för parternas faktiska handlande. Och beträffande de fall som hittills blivit föremål för domstolsbehandling kan konstateras, att rekommendationernas ”genomslagskraft” enligt justitieminis-

45. Se närmare L om konsumentklagonämnden §§ 6-7. Se även *Simonen*, Kuluttajansuojasta 1.1980 s. 11.

teriets beräkningar rör sig omkring 80%.⁴⁶ Vidare granskas en del i praxis förekommande, särskilt ur konsumentsynpunkt centrala garantiformulär. Det är främst fråga om garantiformulär avseende varaktiga konsumtionsvaror, såsom bilar, båtar, radio- och hushållsapparater, men även allmänna leveransbestämmelser har i jämförande syfte införskaffats. De insamlade formulären ger värdefull information rörande parternas rättsställning. Slutligen erbjuder 1979 års finska förslag till köplag ett intressant jämförelsematerial.

På grund av den stora betydelsen 1905 års svenska köplag haft för köprättens utveckling i Finland är det naturligt att svensk rätt ägnas avsevärd uppmärksamhet i undersökningen. Material från Sverige är ägnat att belysa rättsläget även i vårt land. I fråga om konsumentskyddet knyts intresset till den svenska konsumentköplagen. Inte heller saknar dansk och norsk rätt intresse för undersökningen. På grund av den nordiska rättsenheten på köprättens område är det givande att göra utblickar mot rättsläget i dessa länder.

Köprättens internationella betydelse och omspanning har nödvändiggjort att även utomnordisk rätt i viss utsträckning beaktats (den utomnordiska rätten berörs dock endast i noterna). Med hänsyn till det inflytande tysk rätt har utövat på den nordiska köprättens utveckling är den tyska rättsens köprättsliga regler⁴⁷ och principer av intresse. Den angloamerikanska rätten, vilken till sin struktur och sitt innehåll väsentligt skiljer sig från den nordiska köprätten, erbjuder ett i komparativt avseende intressant material.⁴⁸ Slut-

46. Detta enligt uppgift av lagstiftningsdirektören Leif Sevón. Se även från domstolspraxis Åbo rådstuvurätt 12.11.1979 (2. avd. § 3), Esbo häradsrätt 9.1.1980 (4. avd. § 1) och Åbo hovrätt 26.9.1980 (1979 V 136 Tku IV). Också fall där domstolen avvikit från konsumentklagonämndens rekommendation kan påvisas, se t.ex. Brahestads rådstuvurätt 24.6.1980 (§ 317), Villmanstrands rådstuvurätt 26.3.1980 (208 §/S 80/11) och Åbo hovrätt 31.10.1980 (1979 V 119 Tre IV). Förutom Åbo hovrätt 26.9.1980 har samtliga avgöranden vunnit laga kraft.

47. Den tyska rättsens regler om fel i köpgodset och om påföljder av fel ingår huvudsakligen i BGB §§ 459-493.

48. Den engelska rättsens regler om köp ingår i Sale of Goods Act, 1979 (SGA, 1979). Denna lagstiftning har tillkommit genom en sammanslagning av Sale of Goods Act, 1893 med delar av tre särskilt ur konsumentskyddssynpunkt viktiga lagar, nämligen Misrepresentation Act, 1967, Supply of Goods (Implied Terms) Act, 1973 och Unfair Contract Terms Act, 1977. Se *Schmitthoff* s. 7. Se beträffande SGA, 1979 bl.a. *Blair* och *Dobson* s. 3 ff. En allmän översikt över konsumentköparens ställning enligt engelsk rätt ges av *Whincup*. I USA har köprätten kodifierats i Uniform

ligen ägnas bestämmelserna i 1980 års FN-konvention rörande avtal om lös-
öreköp av internationell karaktär uppmärksamhet.

1.4. Avgränsningar och begreppsbestämningar

Föreliggande undersökning behandlar det rättsliga förhållandet mellan säljare och köpare vid köp av lös egendom. I normalfall är säljaren köparens motpart. Men det förekommer – särskilt vid konsumentköp – att en garantiutfästelse utfärdas av annan än säljaren, t.ex. av varans tillverkare.⁴⁹ En sådan utfästelse beträffande köpgodset ådrar garantigivaren det kontraktsrättsliga ansvar som följer av utfästelsens innehåll. Men garantin kan även inverka på partsförhållandet säljare/köpare. Följaktligen ägnas också garantier lämnade av annan än säljaren viss uppmärksamhet i undersökningen. Rättsförhållandet mellan säljaren och garantigivaren regleras av förefintliga avtalsvillkor och avtalsrättens dispositiva regler.⁵⁰

Beträffande begreppen *köp* och *lös egendom* anknyts till gängse terminologi. Med *köp* avses ett avtal, varigenom den ena kontrahenten (säljaren) till den andra kontrahenten (köparen) överlåter rättigheter mot att köparen presterar ett penningvederlag.⁵¹ Avtal om upplåtelse av begränsade rättigheter, t.ex. lego- eller pantavtal, eller utförande av tjänster och uppdrag faller utanför begreppet köp. Begreppet omfattar inte heller byte, där överlåtelse av rättighet inte sker mot penningvederlag.⁵²

Commercial Code (UCC) art. 2. Detta lagverk, som utkom första gången år 1951, har successivt antagits i samtliga amerikanska delstater utom i Louisiana. Se beträffande UCC:s historia och lagens materiella innehåll *UCC*, 1962 Official Text och *Nordstrom*. UCC art. 2 tar sikte på köp i allmänhet och innehåller relativt få särstadganden om konsumentköpen.

49. Nämnas kan, att man inom det svenska näringslivet i samband med konsumentköplagens ikraftträdande allmänt gick över från tillverkargarantier till garantier lämnade av återförsäljare, se *SOU* 1979:36 s. 80.

50. Jfr *Lund jr*, TfR 1963 s. 303. Se även *SOU* 1979:36 s. 124 f.

51. Se beträffande definitionen av köp t.ex. *Almén* s. 5 ff., särskilt s. 12, *Godenhjelm* s. 17 ff., *Heikonen & Aaltonen* s. 24 f., *Hellner* s. 25 ff., *Krüger* s. 2 f., *Routamo* s. 2 f. och *Ussing* s. 1 f.

52. Reglerna om byte överensstämmer likväl till stora delar med rättsreglerna om köp. Se *Godenhjelm* s. 19. I svenska köplagen § 1 mom. 2 sägs uttryckligen, att vad i lagen är stadgat om köp i tillämpliga delar gäller i fråga om byte.

Vid definitionen av begreppet *lös egendom* har man i allmänhet använt sig av en negativ begreppsbestämning: man har definierat begreppet fast egendom och förklarat att övrig egendom är att anse som lös.⁵³ Detta innebär att såväl äganderätten till en fastighet som även vissa andra äganderätten närstående rättigheter till en fastighet faller utanför begreppet lös egendom.⁵⁴

För att inte undersökningen skall anta orimliga proportioner är det skäl att göra ytterligare avgränsningar: Undersökningen tar sikte på köp av lösa saker i egentlig mening (lösöre). De särskilda regler som gäller köp av s.k. immaterialrätter (patent, varumärken etc.) och fordringar beaktas inte.⁵⁵ Vidare behandlas inte heller de speciella frågor som gäller avtal rörande uppförande av byggnad även om tillverkaren (entreprenören) tillhandahåller materialet.⁵⁶ Dessa avtal regleras vanligen av särskilda standardvillkor.⁵⁷ På grund av den nära anknytningen till reglerna om fastighetsköp faller även överlåtelse av byggnad på annans mark då samtidigt rätten till marken överlättes i stor utsträckning utanför undersökningen. Likaså behandlas ej heller de regler som gäller hem- och postförsäljning av konsumtionsvaror.⁵⁸

Uppdelningen *speciesköp/leveransavtal* har betydelse med avseende på bl.a. köparens befogenheter att göra påföljder gällande vid fel i köpgodset och frågan om tidpunkten för farans övergång. Även här anknytes till gängse terminologi. Fråga är om *speciesköp* ifall köpgodset vid avtalsslutet är individuellt bestämt. Ifall föremålet för köpet däremot är bestämt till art och mängd, dvs. då det inte står klart vid köpslutet vilka konkreta föremål som kommer att överlämnas till köparen, talar man om *leveransavtal*. Svåra gränsdragningsproblem kan likväl uppkomma⁵⁹ och man kan med fog ifrågasätta

53. Se t.ex. *Almén* s. 14, *Heikonen & Aaltonen* s. 25, *Hellner* s. 24 och *Routamo* s. 3.
54. Se beträffande begreppet fast egendom t.ex. *Zitting & Rautiala* s. 18 ff.

55. Jfr terminologin hos *Zitting & Rautiala* s. 14 och *Godenhielm* s. 17. I HB kap. 1 talas om varor och i svenska köplagen om gods. Dessa termer torde begreppsmässigt i huvudsak överensstämma med begreppet saker. Jfr *Aaltonen* I s. 48 f. och *Heikonen & Aaltonen* s. 33. Se nedan § 5.2.4.1. om begreppet konsumtionsvara.

56. Avtal om uppförande av byggnad faller också utanför den svenska köplagens tillämpningsområde (§ 2). Se även det finska förslaget till köplag kap. 1 § 3.

57. Se *Ermas* belysande arbete.

58. Se Konsumentskyddsl kap. 6.

59. Se närmare beträffande begreppen *speciesköp* och *leveransavtal* samt om gränsdragningsproblemen t.ex. *Aaltonen* I s. 43 ff., *Almén* s. 60 ff., *Godenhielm* s. 20 ff., *Hellner* s. 29 f. och *Taxell*, JFT 1956 s. 90 f. Se även svenska köplagen § 3 och HB kap. 1 § 7.

huruvida det alltid är befogat att på basen av sättet att beskriva överlåtelseobjektet göra den skillnad mellan rättsföljderna som idag görs.⁶⁰

Även distinktionen köp mellan handelsmän (handelsköp)/andra köp (civila köp) förekommer i köprättslig litteratur och även i rättspraxis. Man kan enligt min uppfattning ifrågasätta huruvida det är ändamålsenligt eller behövt att laborera med en sådan teoretisk uppdelning. Givet är nämligen att parternas egenskap av köpmän, fackmän etc. inverkar på bedömningen av uppkommande köprättsliga frågor – såsom frågorna om köpgodset är behäftat med fel, om köparen har försummat sin undersöknings- och reklamationsplikt, om handelsbruk föreligger osv. – utan att man behöver beteckna ett köp som handels- eller civilköp.

Med fel avses i denna undersökning faktiska fel. Det är fråga om säljarens ansvar för godsets beskaffenhet i fysiskt avseende. Säljaren bär ansvar för att köpgodset till sin faktiska beskaffenhet har en viss standard.⁶¹ En för köparen ofördelaktig avvikelse från denna standard betecknas såsom ett fel.⁶² Utanför undersökningen faller i enlighet med detta s.k. rådighetsfel och rättsliga fel.⁶³

60. Se t.ex. *Routamo*, JFT 1973 s. 277 ff. och *Taxell*, JFT 1956 s. 90 f. Se även avdelning II (särskilt § 9) nedan.

61. Beträffande denna standard se §§ 2-3 nedan.

62. Jfr *Rodhes* terminologi s. 88 f. Se även *Heikonen & Aaltonen* s. 93 och *Vahlén* s. 152. *Hellner* anknyter till påföljderna när han anför s. 137: "Med faktiskt fel förstår man, att godset i fysiskt avseende är så beskaffat, att köparen äger göra påföljder gällande." Avvikelse från en bestämd standard har även betecknats såsom kvalitetsfel, se t.ex. *Godenhjelm* s. 109, *Grobgeld & Hertzman*, SvJT 1981 s. 244 och *Taxell*, JFT 1956 s. 81. Se även *Lagstiftningsavdelningens vid justitieministeriet publikation* 13/1977 s. 17 och *SOU* 1976:66 s. 84.

63. Rådighetsfel innebär, att möjligheten att använda köpgodset är i strid med avtalet underkastad begränsningar genom föreskrift i författning eller beslut av myndighet. Rättsligt fel föreligger om den köpta egendomen helt eller delvis tillhör annan än säljaren eller eljest i strid med avtalet är belastad med sakrätt, som kan göras gällande gentemot köparen. Se t.ex. *Hellner* s. 136 f., *Rodhe* s. 89 och *Routamo* s. 28 f. Se även *Lagstiftningsavdelningens vid justitieministeriet publikation* 13/1977 s. 17 och *SOU* 1976:66 s. 84.

AVDELNING I

Garantiutfästelsernas betydelse vid bedömningen av frågan om fel i köpgodset föreligger

Ovan (§ 1.2.) har framgått att de av säljaren givna garantiutfästelserna kan variera avsevärt till sitt innehåll. De kan avse varans egenskaper och kvalitet, innefatta ett åtagande att avhjälpa fel eller framstå såsom helt fristående utan att deras innehåll närmare anges. Såsom i avsnitt 1.4. anförts, behandlar förevarande undersökning garantiutfästelserna utgående från säljarens ansvar för s.k. faktiska fel i köpgodset.

Reglerna om fel har givetvis en central betydelse i köprätten ävensom på angränsande rättsområden. Nedan koncentreras intresset till det köprättsliga felbegreppet. När föreligger fel i köpgodset? När kan köparen göra befogenheter gällande enligt felreglerna? I föreliggande del av undersökningen granskas garantiutfästelsernas betydelse vid bedömningen av frågan om köpgodset är behäftat med fel. För att kunna utföra denna forskningsuppgift är det nödvändigt att inledningsvis granska de principer och regler som gäller i fråga om den köprättsliga felbedömningen.

§ 2 FEL I KÖPGODSET

2.1. Allmänt

HB innehåller inte någon bestämmelse om vad som avses med fel. I HB kap. 1 § 4¹ stadgas endast om säljarens ansvar vid fel i köpgodset, men själva felbegreppet preciseras inte. Inte heller de skandinaviska köplagarna innehåller några närmare regler om när köpgodset skall anses vara behäftat med fel.²

1. Lagrummet har följande lydelse: "Nu säljer man then vahra, som sedan finnes hafva fel, varder säljaren lagliga tilvunnen, at hafva thet fel vetat och ej uppenbaradt; tage sitt åter, och gifve ut värdet; gælde ock allan skada, och [böte tijo daler]. Finnes i sielfva vahran förborgadt fel, så at hvarken köparen eller säljaren thet förut varse blifvit; gånge thet köp åter, ock tage har sitt igen. Är köpet skedt med thet förord, at köparen skal godset behålla, ehvad thet är bättre eller sämre; stånde köpet fast. Tå häst köpes, hafve köparen frestetid try dygn."
2. Se t.ex. *Aaltonen* I s. 94, *Chydenius*, JFT 1921 s. 300, *Heikonen & Aaltonen* s. 93, *Krüger* s. 46, *Routamo*, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 103 och *Selvig*, JFT 1977 s. 26. Se även *Kom.bet.* 1973:12 s. 136 och *SOU* 1976:66 s. 84, 153. Förutom att köparna kan lida men av att bestämmelser om köpgodsets kvalitet och standard saknas (t.ex. genom utbud av undermåliga och oanvändbara varor), kan situationen också vara den omvända: köparna, och även säljare i tidigare led, kan missbruka det oklara läget genom att "pressa" förmåner av detaljsäljaren, se närmare *Krüger* s. 55 f. I utomnordisk lagstiftning har man däremot försökt närmare ange när godset har fel. Av SGA, 1979 sections 13-15 följer, att ifall inget annat avtalats eller särskilt förutsatts beträffande köpgodsets kvalitet eller dess egenskaper skall godset vara "of merchantable quality" ("implied condition"), se *Blair* s. 56 ff. och *Dobson* s. 74 ff. Stadgandena tar i främsta rummet sikte på köp där säljaren är yrkesman. Liknande bestämmelser ingår i UCC art. 2-313, 314, 315, se närmare t.ex. *Nordstrom* s. 198 ff. Enligt BGB § 459 ansvarar säljaren för att köpgodset inte är behäftat med fel som förtar eller minskar godsets värde eller dess användbarhet till sedvanligt eller i avtalet särskilt förutsatt bruk. Oväsentliga fel beaktas likväl inte. Se *Palandt* s. 442 ff. De här nämnda allmänt utformade reglerna om de krav som köparen kan ställa på köpgodsets kvalitet eller dess egenskaper torde ganska långt överensstämma med de principer som gäller i de nordiska länderna beträffande det köprättsliga felbegreppet, se närmare nedan.

Avsaknaden av dylika bestämmelser är förstäelig med tanke på att kraven på sålt gods beror av många olika omständigheter: "kommersiellt köp eller konsumenttransaktion, nytt eller begagnat gods, standardkaraktär eller individuell utformning, avsedd användning, säljares resp. köparens sakkunskap på området, information till allmänheten eller till köparen personligen, pris osv." ³ En generell begreppsbestämning är följaktligen förknippad med stora svårigheter.

Även i litteraturen har man på grund av frågans mångfasetterade natur i allmänhet avstått från att närmare försöka definiera vad som avses med fel. Aaltonen konkluderar sålunda sin undersökning av felbegreppet med följande mening: "Kaiken edellä olevan perusteella en esitä virheen ehdotonta ja täysin tarkkaa määritelmää, vaan tyydyn sanomaan, että tavara on pidettävä virheel-lisenä, kun se ei ole sellainen, millaisena se ostettiin."⁴ Aaltonens ståndpunkt kritiseras av Routamo, som anför, att felbedömningen bör ske utgående från en jämförelse mellan säljarens faktiska prestation och den avtalsenliga prestationen (säljarens skyldighet enligt avtalet). I fall en för köparen oförmånlig avvikelse härvidlag föreligger är säljarens prestation felaktig ("vastaavuusteoria").⁵ Denna bedömning av en prestations avtalsenlighet innebär enligt min uppfattning dock intet nytt. Metoden synes vara allmänt tillämpad inom avtalsrätten. Svårigheten är här att bestämma vad som avses med parts "avtalsenliga skyldigheter".⁶

En allmän beskrivning av vad som avses med fel saknas även i Konsument-skyddsl. Emedan denna lag reglerar köp av alla slag av konsumtionsvaror an-såg man det inte ändamålsenligt att sträva till att fastställa generella minimi-krav, som konsumtionsvaror alltid bör uppfylla.⁷

Inte heller den svenska konsumentköplagen beskriver vad som avses med fel. I *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 uttalas: "Inte heller inom köprättens område är det enligt utredningens mening möjligt att med tvingande regler av generell natur slå fast

3. *SOU* 1976:66 s. 154.

4. *Aaltonen I* s. 148.

5. *Routamo*, LM 1980 s. 122 ff.

6. Se även *Klamis* kritik av Routamos teori i LM 1980 s. 929 ff. och *Routamos* replik i LM 1980 s. 933 ff.

7. Se *Reg. prop.* 1977:8 s. 45 och *Tala*, Oikeustiede 1978 s. 275 f.

vilka krav som köparen skall äga ställa på varan vid konsumentköp. Eftersom en civilrättslig lag om köp skall avse många olika slag av varor med olika användningssätt, olika krav på kvalitet och olika priser, är det knappast möjligt att ens i allmänna drag fixera kraven på varan. Det är tvärtom ett starkt intresse att det finns möjligheter till stor variation beträffande kraven. Den som vill köpa en vara av lägre kvalitet till lågt pris bör inte av en konsumentköplag tvingas att köpa en bättre men också dyrare vara. Att bestämma en minimistandard, vilken alla varor minst skall motsvara, torde generellt sett vara lika vanskligt. Utredningen finner det knappast lättare att meddela en tydlig och användbar föreskrift om när ett särskilt exemplar av en vara, vilket i kvalitet understiger varor av ifrågavarande tillverkning och märke i allmänhet, skall anses vara så mycket sämre än övriga exemplar att det därför bör anses behäftat med fel. Även denna bedömning måste bero bl.a. av varans allmänna egenskaper, dess avsedda användning, pris m.m.” Som ytterligare skäl för att avstå från att bestämma kraven på varan anförde köplagsutredningen avsaknaden av ett på hittillsvarande erfarenheter styrkt behov av tvingande regler på detta område samt rättstekniska synpunkter.⁸

Som utgångspunkt bör således frågan om vad som skall avses som fel i varan vid konsumentköp bedömas enligt samma principer som gäller vid tillämpningen av köprättens dispositiva regelsystem.⁹ KonsumentskyddsL kap. 5 innehåller dock vissa utfyllande stadganden av tvingande natur, som på denna punkt begränsar avtalsfriheten.

I § 1 mom. 2 ges vissa objektiva kriterier för felbedömningen samt stadganden om verkningarna av oriktiga eller vilseledande uppgifter som har lämnats vid marknadsföring av konsumtionsvara i Finland. Enligt § 4 har köparen rätt att häva köpet ifall konsumtionsvara inte överensstämmer med stadganden eller bestämmelser som meddelats till skydd för hälsan eller varan eljest medför en hälsorisk. I § 5 stadgas om betydelsen av säljarens kvalitetsgarantier. I § 6 uppställs slutligen vissa krav på en konsumtionsvaras beskaffenhet vid försäljning i befintligt skick. Enär dessa stadganden berörs närmare senare i undersökningen inskränker jag mig här endast till en hänvisning.¹⁰

8. Se närmare *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 41 f. Se även för den norska rättens del *Krüger* s. 45 f.

9. Se även *Kivivuori m.fl.* s. 132.

10. Se framställningen nedan vid noterna 54-61, 94-101, § 3.2. Nämnas kan, att liknande stadganden ingår i den svenska konsumentköplagen §§ 7-10, se beträffande dessa *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 200 ff.

Inte heller i förslaget till köplag har man utförligt försökt reglera när köpgodset skall anses vara behäftat med fel. Förslaget innehåller likväl vissa stadganden om de krav som kan ställas på köpgodsets beskaffenhet. I kap. 4 § 3 stadgas nämligen, att lagens regler om fel i gods är tillämpliga bl.a. om godsets kvalitet avviker från säljarens garanti eller från de uppgifter säljaren lämnat om godset. Vidare ges i sagda lagrum vissa objektiva kriterier för felbedömningen. Slutligen innehåller kap. 4 § 4 ett med Konsumentskyddsl. kap. 5 § 6 i stor utsträckning överensstämmande stadgande om kraven på godsets beskaffenhet vid försäljning av gods i befintligt skick eller med liknande förbehåll.¹¹

Nämnas kan även, att 1980 års FN-konvention rörande avtal om lösöreköp av internationell karaktär innehåller vissa bestämmelser om när köpgodset skall anses vara kontraktsstridigt. Ifall inte parterna i köpekontraktet avtalat om godsets kvalitet eller dess egenskaper är godset inte kontraktsenligt bl.a. om det avviker från en normal (objektiv) standard eller om det inte är packat på ett för gods av föreliggande slag brukligt eller annars ändamålsenligt sätt (art. 35 (2)).¹²

Enär de köprättsliga stadgandena inte närmare bestämmer vad som avses med begreppet fel blir man följaktligen vid bedömningen av huruvida fel föreligger tvungen att beakta de särdrag som hänför sig till olika typer av köp och enskilda fall. Härvid får ett flertal olika moment betydelse: köpavtalets villkor, köparens förutsättningar och säljarens vetskap om dessa, normal standard, handelsbruk, ändamålsenlighets- och skälighetsöverväganden etc.

2.2. Felbedömningen

2.2.1. Den subjektiva felbedömningen

Utgångspunkten för bedömningen av om köpgodset är behäftat med fel är parternas uttryckliga avtal eller vad som annars kan anses överenskommet

11. Se närmare beträffande ovannämnda stadganden *Reg. prop.* (Förslaget) s. 24 f. Se även framställningen nedan vid noterna 100-102.

12. Konventionstexten finns införd i *United Nations Doc. A/CONF. 97/18*, 10 April 1980. Se närmare beträffande bestämmelserna i art. 35 *United Nations Doc. A/CONF./97/5*, 14 March 1979 s. 90 ff.

eller av parterna förutsatts (den subjektiva eller konkreta felbedömningen).¹³ Ifall köpgodset till sin beskaffenhet avviker från den standard parterna preciserat i avtalet föreligger fel i godset. Kraven på godsets beskaffenhet kan framgå ur själva avtalsvillkoren, men kan också ingå i offerter, beställningar, orderbekräftelser etc. Ifall likväl det slutliga avtalet får ett från sistnämnda handlingar avvikande innehåll kan svåra tolkningsproblem uppstå.¹⁴

I fråga om klarhet och utförlighet uppvisar godsbeskrivningarna och -specifikationerna i praktiken stor brokighet. Härvid blir givetvis avtalstypen och de individuella avtalsförhållandena avgörande. I en del fall är omfattande och detaljerade skriftliga beskrivningar vanliga,¹⁵ medan avtalsparterna i andra fall nöjer sig med betydligt oklarare och mera ospecificerade, t.o.m. muntliga godsbeskrivningar. Ju otydligare kraven på köpgodsets beskaffenhet har preciserats i själva avtalet, desto större betydelse får i föreliggande avseende parternas underhandlingar, förberedande korrespondens etc. Härvid ökar också tolkningsproblemen.¹⁶ En oklar och ofullständig godsbeskrivning innebär vidare att man glider över till en mera objektiv (abstrakt) felbedömning.¹⁷

13. Se t.ex. *Aaltonen* I s. 107, *Almén* s. 573 ff., *Andersen* s. 171, *Godenhielm* s. 107, *Grauers* s. 62, *Krüger* s. 47 ff., *Taxell*, JFT 1956 s. 81 och *Ussing* s. 121. Se även *Kom.bet.* 1973:12 s. 136, *NOU* 1976:34 s. 34 och ur rättspraxis HD 1923 D II 283, 401, HD 1925 I 46, HD 1927 II 196, HD 1928 II 382, HD 1930 II 22, HD 1933 II 140, HD 1937 II 50, 336, HD 1938 II 180 och HD 1968 II 87. Parternas avtal tas till utgångspunkt för felbedömningen även i 1980 års FN-konvention rörande avtal om lösöreköp av internationell karaktär, se art. 35 (1). Se också förslaget till köplag kap. 4 § 3 och beträffande utomnordisk rätt not 2 ovan.

14. Se *Krüger* s. 48.

15. Sådana avtal är t.ex. skeppsbyggnadskontrakten, se *Krüger* s. 47 och mera allmänt *Brunsvig*, AfS 13.

16. Se allmänt om tolkning av förmögenhetsrättsliga avtal t.ex. *Ahos* och *Vahléns* (Avtal) belysande utredningar.

17. Se närmare beträffande den objektiva felbedömningen framställningen nedan 2.2.2. Det är skäl att påpeka, att parternas överenskommelse och deras individuella förutsättningar kan leda till att kraven på köpgodsets beskaffenhet dels över-, dels underskrider en normal (objektiv) standard för gods av ifrågavarande slag. Se t.ex. *Agell*, SvJT 1972 s. 730, 733, *Almén* s. 575 f., *Andersen* s. 172, *Godenhielm* s. 107, *Godenhielm*, JFT 1935 s. 41, *Hellner* s. 144, *Kivimäki*, LM 1955 s. 52 och *Ussing* s. 124.

Köparens individuella syften och förutsättningar beträffande köpgodsets kvalitet och egenskaper kan få självständig betydelse vid bedömningen av om köpgodset är behäftat med fel. Ifall inte avtalet innehåller några uttryckliga villkor om köpgodsets beskaffenhet tillmäts ofta köparens förutsättningar relevans som komplettering till avtalsinnehållet. Fel i godset anses föreligga om förutsättningarna visar sig felaktiga.¹⁸ För att förutsättningarna skall kunna få köprättslig relevans fordras likväl, att säljaren kunnat uppfatta att köparen hade ett särskilt syfte eller speciella krav.¹⁹

Fastän domstolarna synes ha godtagit förutsättningssynpunktens relevans,²⁰ har man i nordisk doktrin förhållit sig rätt kritiskt till värdet av en allmän förutsättningslära.^{21 22}

Enligt förutsättningsläran uppställer man vanligtvis tre betingelser för att en felaktig förutsättning skall vara rättsligt relevant: 1) den felaktiga förutsättningen bör ha varit bestämmande för avtalspartens rättshandling, dvs. det skall kunna antas att parten helt hade avstått från att ingå avtalet – eller eventuellt hade ingått det på ändrade villkor – ifall han före avtalsslutet hade varit medveten om att förutsättningen var felaktig, 2) motparten bör ha kunnat inse förutsättningens existens och dess bestämmande karaktär och 3) det skall vid en objektiv bedömning finnas skäl att låta motparten bära följderna av att förutsättningen visar sig vara felaktig (objektiv relevansprövning).²³

-
18. Se *Agell*, SvJT 1972 s. 731. I *SOU* 1972:28 s. 149 talas om köparens "befogade" förutsättningar. Jfr om detta begrepp nedan § 3 vid noterna 24-26. Beträffande begreppet förutsättning, se t.ex. *Telaranta* s. 224 ff. jämte hänvisningar.
 19. Se t.ex. *Godenhielm* s. 107, *Hellner* s. 143 och *Sundberg* s. 115. Se även ur rättspraxis HD 1940 II 56. De s.k. typförutsättningarna, dvs. sådana förutsättningar som normalt är för handen vid köp av visst slag, förmodas vara kända för säljaren, se nedan 2.2.2.
 20. Se ur rättspraxis t.ex. HD 1932 II 111, HD 1933 I 86, HD 1937 II 50, HD 1947 II 273, HD 1950 II 422, HD 1951 I 11, HD 1963 II 12, HD 1967 II 41, HD 1968 II 87, HD 1973 II 1 och HD 1973 II 89. Se även *Bengtsson*, Hävningsrätt s. 119 ff. och *SOU* 1972:28 s. 149.
 21. Traditionellt avses härmed den lära, enligt vilken en parts bundenhet av avtalet beror av hans förutsättningar vid avtalets ingående (den s.k. ogiltighetsläran). Se närmare t.ex. *Bengtsson*, Hävningsrätt s. 110.
 22. Se t.ex. *Bengtsson*, Hävningsrätt s. 113 ff., *Jørgensen* s. 39 ff., särskilt s. 52 ff. och *Taxell* s. 86, 153 f., 219 f. jämte hänvisningar.
 23. Se t.ex. *Agell*, SvJT 1972 s. 731 f., *Bengtsson*, Hävningsrätt s. 111 f. och *Vinding Kruse* s. 68. Se beträffande förutsättningsläran litteraturhänvisningarna hos *Taxell* s. 153 och *Vinding Kruse* s. 66 f.

Svagheten med en teoretisk regel av denna typ är onekligen, att det är förbundet med svårigheter att utgående från regelns grundsatser ge domstolarna rättesnören för förutsättningsfallens lösning in casu. Att klargöra partsviljan enligt punkt 1) förutsätter en hypotetisk bedömning som är svår att genomföra.²⁴ Vidare kan fastställandet av den närmare innebörden av synbarhetskravet enligt punkt 2) ge upphov till svårigheter.²⁵ Som formel för lösning av de fall där parts felaktiga förutsättningar skall få rättsverkan synes en allmän förutsättningslära för stel och onyanserad. Även andra moment än avtalsparts felaktiga förutsättningar får betydelse vid en helhetsbedömning av problem, som har avseende på avtalsstörningar (rubbad avtalsbalans, motpartens och eventuellt det allmännas intresse, oskälighet etc.).²⁶

Oaktat det sagda är det givet, att förutsättningsresonemang har relevans vid bedömningen av avtalskonflikter. Särskilt gäller detta köp och köparens förutsättningar.²⁷ Å andra sidan har hävdats, att en allmän förutsättningslära är onödig. Med hjälp av reglerna om avtals ogiltighet och principerna om tolkning och utfyllning av avtal kan problemen lösas.²⁸ Härtill kan tilläggas, att oberoende av vilken teoretisk utgångspunkt man väljer, bör frågan om den rättsliga relevansen av avtalsparts felaktiga förutsättningar in concreto bedömas. Frågan om tillämpningen av en allmän förutsättningslära synes därför huvudsakligen vara ett abstrakt, närmast terminologiskt problem.²⁹

Bör säljaren ha insett att det sålda godset inte motsvarade köparens syften och förväntningar för att den sistnämndes individuella förutsättningar skall få relevans vid felbedömningen? Givet är att vad säljaren vetat eller borde ha vetat om felets existens kan få betydelse i detta sammanhang. Om t.ex. säljaren insett eller bort inse att köpgodset inte motsvarade köparens förut-

24. *Vinding Kruse* s. 73, 79 f. och *Karlgren*, SvJT 1970 s. 129.

25. Se *Agell*, SvJT 1972 s. 732.

26. Jfr *Taxell* s. 154, 220.

27. Se t.ex. *Agell*, SvJT 1972 s. 731 ff., *Ussing* s. 123 ff. och *Vinding Kruse* s. 65 ff. Jfr *Karlgren* s. 79 ff. och *Taxell* s. 86. Se även de ovan i not 20 nämnda rättsfallen.

28. Se *Jørgensen* s. 39 ff., särskilt s. 62 ff. Det förtjänar i detta sammanhang nämnas, att *Agell*, SvJT 1972 s. 731 anför: "I förbigående kan då konstateras att det i hit-hörande fall, som angår kraven på det såldas beskaffenhet eller användbarhet, inte bör komma ifråga att man åberopar den allmänna förutsättningsläran som ogiltighetsregel vid sidan av felreglerna och dessas krav på t.ex. reklamation från köparens sida." Se även *Vahlén* s. 152 f.

29. Jfr *Vinding Kruse* s. 68.

sättningar, men underlåtit att upplysa köparen om det rätta sakförhållandet (dolus eller culpa in contrahendo), ligger det nära till hands att tillmäta köparens förutsättningar rättslig relevans.³⁰ Att uppställa några riktlinjer med mera allmängiltig bärvidd för när säljarens insikter om köparens felaktiga förutsättningar får relevans är likväl svårt. Frågan är väsentligen beroende av omständigheterna in casu: graden av klandervärdhet i säljarens beteende,³¹ köparens egenskap av fackman,³² köpets art etc.³³ Klart är också, att säljarens uppgifter om köpgodset får betydelse i detta sammanhang. Ifall köparens felaktiga förutsättningar framkallats av säljarens oriktiga uppgifter om godset talar preventiva synpunkter för att visa stränghet mot säljaren. Ju närmare man kommer ett uppträdande på säljarens sida som kan karakteriseras som svikligt förledande,³⁴ desto större betydelse kan säljarens beteende (culpa in contrahendo) tillmätas.³⁵

30. Så har man även ansett i nordisk rätt, se t.ex. *Agell*, SvJT 1972 s. 731, *Augdahl* s. 172, *Bengtsson*, Hävningsrätt s. 282, *Hellner* s. 143, *Kivimäki*, LM 1955 s. 21 ff., *Kom.bet.* 1973:12 s. 137 och *Selvig* s. 334. Denna ståndpunkt intar också *Karlgren* s. 79 som anför, att fallen av dolus eller culpa in contrahendo på motpartens (säljarens) sida skulle kunna utbrytas till en särskild behandling inom förutsättningsläran. Se även ur rättspraxis t.ex. HD 1945 II 92, HD 1963 II 12 och HD 1973 II 1.

31. Jfr HB kap. 1 § 4 vari uttryckligen stadgas, att säljarens underlåtenhet att meddela köparen om fel i köpgodset, som säljaren varit medveten om, får rättslig relevans. Lagrummet är återgivet ovan not 1. Jfr även Rättshandl § 33. I överensstämmelse med lojalitetsprincipen inom avtalsrätten är det naturligt, att säljaren har en plikt att i viss utsträckning undersöka köpeobjektet. Jfr ur rättspraxis t.ex. HD 1969 II 40. Alltför stränga krav på denna undersökningsplikt kan dock inte uppställas. Situationen kan t.ex. vara den, att säljaren är berättigad att förlita sig på köparens större sakkunskap. Jfr *Kivimäki*, LM 1955 s. 21 ff., särskilt s. 25 f. och *Grauers* s. 93 som anför, att något stöd för att pålägga säljaren en undersökningsplikt då han inte vetat men bort veta om ett fel i köpgodset inte synes finnas i svensk rätt.

32. Jfr HD 1948 II 444 (ref. nedan § 9 not 7).

33. Jfr framställningen ovan vid noterna 2-3. Nämnas kan i anslutning till det ovan anförda, att Stang på sin tid företrädde den ståndpunkten, att en avtalsparts insikter om motpartens felaktiga förutsättningar som huvudregel alltid hade rättslig relevans, se närmare *Stang*, TfR 1930 s. 115 ff.

34. Jfr HB kap. 1 § 4 (ovan not 31). Jfr även Rättshandl § 30, SL (39/1889) kap. 36 § 1 och *Kivimäki*, LM 1955 s. 8 ff.

35. Den köprättsliga betydelsen av säljarens garanti- och övriga uppgifter om köpgodset upptas till närmare granskning nedan § 3.

I de fall då säljaren varken insett eller borde ha insett att köpgodset inte motsvarade köparens syften och förväntningar blir frågan om relevansen av köparens förutsättningar vid felbedömningen ännu svårare. Fall kan nämligen inträffa då köparens förutsättningar får betydelse oberoende av säljarens eventuella vetskap om att förutsättningarna är felaktiga.³⁶ Att uppställa några generella riktlinjer när så sker, är givetvis vanskligt. Även här spelar omständigheterna in casu en avgörande roll. Särskild betydelse får de av säljaren lämnade uppgifterna om köpgodsets beskaffenhet. Uppgifterna kan medföra att köparens felaktiga förutsättningar blir relevanta. Dessa frågor berörs på annan plats i undersökningen (nedan § 3).

Övriga omständigheter av betydelse i detta sammanhang är köparens möjlighet att själv bedöma köpgodsets kvalitet och egenskaper, säljarens egenskap av fackman³⁷ etc. Man blir således i sista hand tvungen att ty sig till en helhetsbedömning av föreliggande omständigheter och olika hänsyn vid avgörandet av frågan vilkendera parten, säljaren eller köparen, som skall bära risken av att köparens förutsättningar beträffande köpgodset visar sig felaktiga.³⁸

2.2.2. Den objektiva felbedömningen

Ifall inte kraven på köpgodsets kvalitet och beskaffenhet framgår av parternas avtal, individuella förutsättningar eller övriga omständigheter in casu, får den objektiva (abstrakta) felbedömningen relevans. Bedömningen koncentreras till frågan huruvida godset till köparens nackdel avviker från en viss normal standard. Om en sådan avvikelse föreligger är köpgodset behäftat med fel.³⁹ Som ovan framgått är gränsen mellan den subjektiva och den objektiva felbedömningen likväl flytande: ju mindre vägledning de individuella förhållandena

36. Se även *Kivimäki*, LM 1955 s. 26 ff. Som exempel på stadganden enligt vilka köparens förutsättningar får relevans oberoende av säljarens vetskap om förutsättningarnas felaktighet kan nämnas KonsumentskyddsL kap. 5 §§ 1 mom. 2, 6 och förslaget till köplag kap. 4 §§ 3-4.

37. Säljarens egenskap av fackman kan motivera att denne i tvivelaktiga fall får bära felrisken, se *Krüger* s. 56 f.

38. Se närmare t.ex. *Agell*, SvJT 1972 s. 732 f., *Ussing* s. 124 och *Vinding Kruse* s. 73 ff. Se även framställningen nedan § 3 vid noterna 12-22.

39. Se t.ex. *Aaltonen* I s. 106 f., *Almén* s. 577 f., *Andersen* s. 171, *Augdahl* s. 171, *Godenhjelm* s. 108, *Hellner* s. 144 f., *Krüger* s. 54 ff., *Rodhe* s. 90, *Ussing* s. 123 f. och *Vinding Kruse* s. 65 f.

ger för felbedömningen, desto större betydelse får de objektiva momenten. Köparens särskilda syften och förväntningar har utbytt mot förutsättningen att köpgodset har normal standard.⁴⁰ Han kan inte kräva mera, men behöver inte heller nöja sig med något mindre än vad denna standard förutsätter.⁴¹

Vad innebär då begreppet normal standard? Vilken kvalitet (däri innefattat hållbarhet)⁴² eller vilka egenskaper skall köpgodset ha för att det inte skall anses behäftat med fel? Enär föremålen för köpavtalen – och därmed även möjligheterna att fastställa en normal standard – är högst divergerande, kan bedömningen bli svår. Som utgångspunkt gäller, att köpgodset bör uppfylla de krav, som i allmänhet ställs på sådant gods till motsvarande pris. Vidare bör godset vara ägnat för sådant ändamål till vilket motsvarande gods i allmänhet används.⁴³ Vid förevarande bedömning får handelsbruk eller annan sedvänja betydelse.⁴⁴

40. Nämnas kan, att *Vinding Kruse* i detta sammanhang talar om "typeforudsætning-er". Han uttalar s. 65 f.: "Man taler derfor også om, at der foreligger en 'typeforudsætning' i modsætning til de konkrete eller – hvilket udtryk forekommer mig bedst – individuelle forudsætninger, for herigennem at markere, at medens man ved en individuel forudsætning må forlange, at den pågældende kontrahent (in casu: køberen) konkret – d.v.s. som et psykologisk faktum – har haft forudsætningen i tankerne, samt at dette har måttet stå klart for medkontrahenten (sælgeren) kræves noget tilsvarende ikke ved typeforudsætningerne, der kan bestemmes som de forudsætninger, der normalt eller typisk ledsager et løfte af den pågældende slags. Man kan her tale om, at der foreligger en 'generel' forudsætning." *Vinding Kruse* vill vidare lösriva dessa "typeforudsætninger" från den allmänna förutsättningsläran samt hänföra dem till området för naturalia negotii.

41. Se t.ex. HD 1924 D II 261, HD 1945 II 74 och Rt 1954 s. 177 (Norges Høyesterett). Se även *Grobgeld & Hertzman*, SvJT 1981 s. 246.

42. Se t.ex. *Grobgeld & Hertzman*, SvJT 1981 s. 256 ff.

43. Se t.ex. *Aaltonen* I s. 107, *Ussing* s. 123 och *Vinding Kruse* s. 65. I *Reg. prop.* (Förslaget) s. 7 uttalas: "Har kvaliteten inte preciserats i avtalet skall säljaren avlämna kommersiellt godtagbar kvalitet." Nämnas kan, att i den engelska SGA, 1979 section 14 (6) ingår en definition av det ovan i not 2 nämnda kravet på att köpgodset skall vara "of merchantable quality". Definitionen har följande lydelse: "Goods of any kind are of merchantable quality within the meaning of subsection (2) above if they are as fit for the purpose or purposes for which goods of that kind are commonly bought as it is reasonable to expect having regard to any description applied to them, the price (if relevant) and all the other relevant circumstances." Jfr även UCC art. 2-314.

44. Se t.ex. *Augdahl* s. 171, *Tala*, Oikeustiede 1978 s. 268, *Taxell*, JFT 1956 s. 81 och *Ussing* s. 123. Se även ur rättspraxis t.ex. HD 1948 II 180.

När det gäller fabriksnya produkter föreligger fel i köpgodset för det första då ett enskilt exemplar av varan avviker från de kvalitetstoleranser som anses som normala och rimliga för säljarens övriga exemplar av varan. Godset kan vara behäftat med material- eller tillverkningsfel,⁴⁵ det kan ha skadats i samband med transport- eller annat handhavande etc. För det andra bör varutypen tåla en jämförelse med konkurrerande produkter i samma prisklass, dvs. varan får varken i fråga om kvalitet eller bruksegenskaper avvika från en objektiv branschnorm (= allmänt accepterade kvalitetstoleranser för ifrågasvarande bransch). En sådan avvikelse föreligger t.ex. om köpgodset har väsentligt sämre hållbarhet eller kortare användningstid än konkurrerande produkter.⁴⁶ I den mån däremot produkternas pris skiljer sig divergerar även kraven på varornas beskaffenhet: en köpare som väljer ett betydligt billigare märke av ett varuslag får finna sig i att ställa mindre krav på köpgodsets kvalitet och bruksegenskaper än en köpare som håller sig till de dyrare produkterna.⁴⁷ Men ett exceptionellt lågt pris berättigar inte säljaren att sälja varor av helt undermålig kvalitet. Vissa grundkrav som hänför sig till varubeteckningen bör uppfyllas: en båt skall flyta, en TV skall ge ljud och bild o.s.v.⁴⁸ Tilläggas bör ännu, att prissänkning i samband med t.ex. realisationsförsäljning normalt inte (utan angiven orsak) berättigar till en motsvarande "kvalitetssänkning".⁴⁹

Vad sedan gäller köp av begagnade föremål är svårigheterna att fastställa en normal standard betydligt större. På grund av att den normala variationsbredden här är så stor och till följd av de osäkerhetsmoment som knyts till köp av detta slag är det ofta vanskligt att avgöra om köparen eller säljaren skall bära risken för defekter och bristfälligheter. Man synes kunna tillåta relativt stora variationer från genomsnittet förrän man kan anse att normal

45. Se t.ex. HD 1947 II 77. Det sagda innebär även, att en gränsdragning mellan å ena sidan material- och tillverkningsfel samt å andra sidan defekter och bristfälligheter, som uppkommer genom normalt slitage, blir nödvändig och betydelsefull.

46. Se närmare *Krüger* s. 55 ff.

47. Se t.ex. *Hellner* s. 145, *Krüger* s. 58 f. och *Selvig* s. 354. Se även HD 1949 II 258 och RG 1969 s. 396 (Frostating lagmannsrett).

48. Som nedan vid noterna 54-61 framgår, uppställer Konsumentskyddsl vissa minimikrav på köpgodsets beskaffenhet.

49. Se *Andersen* s. 174 f.

standard underskridits och fel i köpgodset föreligger.⁵⁰ Köparen bör vara beredd på att köpgodset slitits och eventuellt fått dolda svagheter. I nordisk rätt har också hävdats, att köparen får bära risken för dolda defekter och brister under förutsättning att dessa inte framstår som extraordinära eller atypiska.⁵¹ Som minimikrav kan dock uppställas att köpgodset bör vara brukbart.⁵²

Vid den helhetsbedömning av föreliggande omständigheter som felbedömningen förutsätter kan olika moment likväl tala för att säljaren påförs risken för dolda defekter och brister: ett särskilt högt pris, säljaren är den starkare av parterna, säljaren är fackman, varan motsvarar inte den beteckning varunder den är såld etc.⁵³ Av särskild betydelse i detta sammanhang är säljarens eventuella upplysningar om köpgodset. Härvid glider vi igen in på området för den subjektiva felbedömningen, dvs. köparens individuella syften och förutsättningar får relevans.⁵⁴

KonsumentskyddsL kap. 5 innehåller vissa stadganden som tar sikte på en objektiv felbedömning. I § 1 mom. 2 ges en utfyllnadsregel om att konsumtionsvara anses behäftad med fel ifall den avviker från den standard som köpare i allmänhet har skäl att förmoda vid köp av sådan vara. Här avses den "normalförutsättning"⁵⁵ om varans beskaffenhet som konsumenterna såsom kollektiv antas ha, och vilken grundar sig på varornas typbeteckningar och på erfarenheter av varornas nyttjande och bruk.⁵⁶ Vid bedömningen av om fel i förevarande avseende föreligger får väsentligen samma moment betydelse som ovan framfördes beträffande köp i allmänhet: varans normala och rimliga

50. Se *Aaltonen* I s. 121, 167, *Jørgensen*, UfR 1951 B s. 273 och *Rodhe* s. 90. Se även *Selvig* s. 355. Jfr KonsumentskyddsL kap. 5 § 6.

51. Se *Krüger* s. 71. Detta torde långt överensstämja med den praxis som utvecklats i fråga om klausulen "i befintligt skick" vid försäljning av begagnat gods, se t.ex. *Hellner* s. 147 och *Krüger* s. 71 f. Se även framställningen nedan vid noterna 95-102.

52. Se t.ex. HD 1929 II 337 och HD 1949 II 381.

53. Se beträffande ovannämnda bedömning t.ex. *Aaltonen* I s. 167 f., *Jørgensen*, UfR 1951 B s. 272 ff. och *Krüger* s. 72 f. Jfr även *Hellner* s. 147 f.

54. Jfr framställningen ovan vid noterna 29-38. Se i fråga om säljarens uppgifter beträffande köpgodset framställningen nedan § 3.1.3.

55. Jfr den av *Vinding Kruse* uppställda "typeforudsætning" som omnämns ovan i not 40.

56. Jfr det som stadgas i ovannämnda lagrum om uppgifter lämnade vid marknadsföring av konsumtionsvara i Finland. Se även framställningen nedan § 3.2.3.1.

kvalitetstoleranser, dess pris, den beteckning varunder varan saluförs, kvaliteten hos konkurrerande produkter etc.⁵⁷

I § 4 ges köparen hävningsrätt om varan inte överensstämmer med de stadganden eller bestämmelser, som meddelats till skydd för hälsan, eller är så bristfällig eller eljest till sin kvalitet sådan, att den inte kan användas på avsett sätt utan att äventyra köparens eller annan persons hälsa. I vår lagstiftning ingår flera sådana skyddsstadganden som lagrummet avser.⁵⁸ För att kunna häva köpet bör köparen endast visa, att varan inte överensstämmer med dessa stadganden. Faktorer såsom avtalsinnehållet, köparens individuella förutsättningar, säljarens eventuella vetskap om oöverensstämmelsen, varans pris etc. har normalt ingen betydelse i förevarande avseende. Även beträffande en sådan vara om vilken inga skyddsföreskrifter meddelats kan köparen enligt förevarande lagrum göra hävningspåföljden gällande ifall varan är hälsovadlig: en båt är sjöovärdig, en leksak blir farlig när den söndras etc. Här avses närmast för köparen (med tanke på det normala användningsändamålet) oväntade och oförutsebara risker. Även avtalets innehåll har i dessa fall en viss relevans. Köparen kan t.ex. ha skaffat varan för ett speciellt ändamål: för att repareras, att användas som museiföremål etc.⁵⁹

57. Se beträffande ovan berörda lagrum *Kivivuori m.fl.* s. 133 f., *Reg. prop.* 1977:8 s. 45 och *Routamo*, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 105. Se även konsumentklagonämndens rekommendationer dnr 3150/39/79 (Inköpta tegel hade av outhärdad anledning skiftat färg. Enligt klagonämndens mening förelåg inte skäl att anta, att färgskiftningen förorsakats av köparen eller av omständighet som denne bar ansvar för. Med hänsyn härtill ansågs teglen inte vara sådana som köpare i allmänhet har skäl att förmoda vid köp av sådan vara), dnr 166/31/78 (ref. nedan § 6 vid noterna 61-62), dnr 1913/32/79 (ref. nedan § 6 vid noterna 62-63), dnr 406/32/78 (ref. nedan § 7 vid noterna 31-32) och dnr 1319/31/79 (ref. nedan § 7 vid noterna 31-32). Beträffande utomnordisk rätt se noterna 2 och 43 ovan.

58. Se t.ex. ApoteksvaruL (374/35), LivsmedelsL (526/41) och F (408/52) samt L om åtgärder för inskränkning av tobaksrökning (693/76).

59. Se närmare beträffande tillämpningen av ovannämnda lagrum t.ex. *Kivivuori m.fl.* s. 137 ff., *Reg. prop.* 1977:8 s. 48 och *Routamo*, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 104 f. Se även konsumentklagonämndens rekommendation dnr 663/34/78 (ref. nedan § 3 vid noterna 104-105). Enligt uppgift av lagstiftningsdirektören Leif Sevón har förevarande stadgande hittills sällan tillämpats i praktiken. Nämnas kan, att i svenska konsumentköplagen ingår ett liknande stadgande (§ 8), se närmare *Hellner* s. 146 f. och *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 220 ff., 317 f.

En i viss mån objektiv felbedömning avses slutligen även i Konsument-skyddsL kap. 5 § 6. Köparen kan enligt detta stadgande hävda att en vara, som sålts i befintligt skick eller med liknande förbehåll, är behäftad med fel också i det fall, att varan med hänsyn till köpeskillingen och övriga omständigheter är väsentligt sämre än vad köparen hade anledning att antaga. Här har man kodifierat det krav på rimlig korrelation mellan pris och kvalitet som jag tidigare hänvisat till.⁶⁰ Beträffande felbedömningen i övrigt bör uppmärksammas, att i lagrummet uppställs ett väsentlighetskrav som saknas i § 1 mom. 2.⁶¹

Även i förslaget till köplag ingår stadganden som förutsätter en objektiviserad felbedömning. Enligt kap. 4 § 3 anses godset behäftat med fel om det dels inte är ägnat för det ändamål, till vilket motsvarande gods i allmänhet används, dels inte har förpackats i enlighet med god sed. Beträffande gods som säljs i befintligt skick eller med liknande förbehåll innehåller kap. 4 § 4 ett stadgande om felbedömningen som till stora delar överensstämmer med motsvarande regel i KonsumentskyddsL kap. 5 § 6.⁶² Som tidigare framgått, innehåller även 1980 års FN-konvention rörande avtal om lösöreköp av internationell karaktär bestämmelser om fel i gods vilka förutsätter en objektiv felbedömning.⁶³

-
60. Se ovan vid noterna 45-49. Se även *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 242 och NJA 1971 s. 51 (ref. nedan vid noterna 101-102).
 61. Se beträffande KonsumentskyddsL kap. 5 § 6 *Reg. prop.* 1977:8 s. 49, *Routamo*, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 107 och följande rekommendationer av konsumentklagonämnden: dnr 36/34/79 (ref. nedan vid noterna 94-95), dnr 2940/34/79, dnr 2166/34/79, dnr 2012/34/79, dnr 1790/34/79, dnr 3173/31/79 (ref. nedan § 6 vid noterna 61-62 och dnr 1343/34/79 (ref. nedan § 8 vid noterna 78-79). Nämnas kan, att det i lagrummet inskrivna kravet på varans standard fått särskild betydelse inom handeln med begagnade bilar (detta enligt uppgift av lagstiftningsdirektören Leif Sevón).
 62. Se närmare beträffande ovannämnda stadganden i förslaget till köplag *Reg. prop.* (Förslaget) s. 24 f. Se även *Routamo*, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 105 ff.
 63. Se ovan vid noterna 11-12.

2.2.3. Påföljdernas betydelse

Vid bedömningen av om köpgodset är behäftat med fel torde man inte kunna undgå att i viss utsträckning också beakta påföljderna av fel i godset: köparens rätt till prisnedsättning, hävning, skadestånd etc. Man bör sträva till att uppnå en ändamålsenlig och rimlig avvägning av parternas rättigheter och skyldigheter.⁶⁴ Härvid bör ett flertal omständigheter beaktas: säljarens och köparens behov av rättsskydd,⁶⁵ samhälleliga intressen och samhällspolitiska målsättningar etc.

Att däremot utgående från köparens rätt att göra påföljder gällande försöka definiera själva felbegreppet — såsom man stundom gjort i nordisk rätt⁶⁶ — synes mig diskutabelt. En domstol som har att ta ställning till frågan om säljarens avtalsbrott torde i regel följa ett motsatt tillvägagångssätt: utgående från rättsfakta och med beaktande av ovan anförda principer för felbedömningen avgör den huruvida säljarens prestation är avtalsstridig eller inte. Härefter prövar domstolen frågan om de av köparen krävda påföljderna enligt gällande rättsregler skall inträda.⁶⁷

Dessa faser är dock inte klart skilda från varandra utan övergången är glidande. Mellan faserna sker en växelverkan där frågan om påföljderna i mera allmän form (ändamålsenlighets- och rimlighetsöverbälganden etc.) ofta inverkar på felbedömningen förrän domstolen tar ställning till frågan om de krävda påföljderna skall inträda.⁶⁸

64. Jfr *Augdahl* s. 172.

65. Se beträffande intressesmotsättningarna mellan säljare och köpare t.ex. *Vinding Kruse* s. 86 f.

66. *Hellner* anför s. 137: "Med faktiskt fel förstår man, att godset i fysiskt avseende är så beskaffat, att köparen äger göra påföljder gällande." Jfr *Jørgensen* s. 159 som talar om ett "funktionellt misligholdelsesbegreb".

67. Se även *Karlgren*, SvJT 1963 s. 106 och *Routamo* s. 37 f.

68. Jfr *SOU* 1972:28 s. 152: "De återgivna rättsfallen i förening med motsvarande rättsfall utanför köplagens område synes ej vederlägga det antagandet att domstolarna åtminstone i vissa fall först bildar sig en uppfattning om vilkendera parten som bör stå ansvaret i det aktuella fallet och beroende därpå anpassar klassificeringen av uppgiften därtill (man förfar med andra ord så att man 'puts the cart before the horse')."

De påföljder som står köparen till buds har nämligen olika förutsättningar och fall kan inträffa när fel är för handen utan att köparen kan göra en given påföljd gällande.⁶⁹ Vid en efterhandsanalys är det givetvis möjligt att konstatera, att enär domstolen givit köparen rätt att göra påföljder gällande har fel i köpgodset förelegat.⁷⁰ Att å andra sidan helt förbise påföljderna vid felbedömningen kan, såsom ovan framgått, också kritiseras.⁷¹

2.2.4. Konklusion

Som konklusion beträffande frågan om köpgodset är behäftat med fel kan konstateras, att utgångspunkten för bedömningen utgörs av parternas avtal och i viss utsträckning även av köparens individuella förutsättningar. I den mån dessa faktorer inte ger svar på föreliggande fråga, glider man över i en mera objektiv bedömning, dvs. kravet på normal standard blir vägledande. Ofta utgör resultatet av felbedömningen en kombination av subjektiva och objektiva moment. Härtill kommer ytterligare frågan om påföljdernas betydelse. Strävan att uppnå en ändamålsenlig och rimlig lösning är också av vikt vid felbedömningen. Frågan om köpgodset är behäftat med fel avgörs således efter en nyanserad helhetsbedömning, varvid ett flertal olika omständigheter kan ha relevans.

69. I avdelning II behandlas förutsättningarna för de olika påföljderna vid fel i köpgodset. Köparens rätt att göra påföljder gällande kan in casu vara utesluten p.g.a. att a) köparen har meddelat att han inte fäster vikt vid felet, se närmare om detta t.ex. *Aaltonen* I s. 102, *Almén* s. 718, *Heikonen & Aaltonen* s. 100 och *Taxell* s. 480 (man torde i detta fall kunna ifrågasätta huruvida fel i godset överhuvudtaget föreligger, jfr den subjektiva felbedömningen ovan), b) köparen har försummat sin undersöknings- och reklamationsplikt, se närmare framställningen nedan § 10 och c) säljaren har friskrivit sig från påföljder, jfr bl.a. *Andersen* s. 173 f., *Andersen m.fl.* s. 209 f., *Augdahl* s. 175, *Karlgren*, SvJT 1970 s. 128, *Rodhe* s. 110 f. och *Vinding Kruse* s. 158 ff.

70. Se även *Routamo* s. 38.

71. *Aaltonen* I s. 146 ff. synes helt bortse från påföljderna i föreliggande sammanhang. Han motiverar sin ståndpunkt med att enär betingelserna för de olika påföljderna växlar, är även felets "relevansområde" växlande. Fästän detta i och för sig är riktigt, se ovan, kan man enligt min uppfattning inte helt förbise påföljdernas rättspolitiska ändamål och syften vid felbedömningen.

2.3. Den för felbedömningen relevanta tidpunkten

Vid bedömningen av om köpgodset är behäftat med fel eller inte, har givetvis frågan om vilken tidpunkt, som i detta avseende skall vara avgörande, central betydelse. När skall fel i gods föreligga (eventuellt latent)⁷² för att köparen skall kunna återropa det? Här kunde man tänka sig olika alternativ: tidpunkten för avtalsslutet, för äganderättens övergång, för farans övergång etc.⁷³

I nordisk rätt gäller regeln, att felbedömningen skall ske med hänsyn till godsets beskaffenhet vid den tidpunkt då faran för godsets förstörelse övergick på köparen, dvs. i regel vid godsets avlämnande. De skandinaviska köplagarna innehåller härom ett uttryckligt stadgande (§ 44). Dessutom ger § 17 i dessa lagar vid handen, att köparen inte kan göra påföljder av fel gällande om godset av våda skadats efter farans övergång. Den i § 44 uttalade regeln omfattar såväl olyckshändelser som fall då gods skadats genom sin egen beskaffenhet. Fel föreligger också om avvikelser funnits latent i godset men yppat sig först efter farans övergång.⁷⁴ Slutligen bör noteras, att köparen kan återropa felreglerna även efter det faran övergått på honom, nämligen då

72. Se även *Grobgeld & Hertzman*, SvJT 1981 s. 253 ff.

73. Se *Aaltonen* I s. 232 f.

74. Se närmare om § 44 i de skandinaviska köplagarna t.ex. *Aaltonen* I s. 234 f., *Almén* s. 624 ff., *Andersen* s. 179 f., *Hasle & Nebelong* s. 268 f., *Hellner* s. 149 f., *Nørager-Nielsen & Theilgaard* s. 814 ff., *SOU* 1976:66 s. 88 och *Ussing* s. 127 f. Se även ur svensk rättspraxis NJA 1940 s. 359, NJA 1949 s. 680 (fel förelåg vid köpslutet) och NDs 1980 s. 517 (särskilt s. 536; avgörandet är ref. nedan § 9 vid noterna 67-68). Beträffande tysk rätt kan noteras, att BGB §§ 459, 480 uttryckligen föreskriver, att farans övergång är avgörande tidpunkt med avseende på felbedömningen. Nämnas kan i anslutning till det ovan framförda, att *Krüger* s. 62 ff. ställer den intressanta frågan huruvida säljarsidans vederlagsfria service-, justerings- etc. åtgärder, vilka blivit allt vanligare vid försäljning av industritillverkade serieprodukter, kan anses som ett naturligt led i avvecklandet av köpet och om detta bör inverka på avlämnandet som avgörande bedömningstidpunkt: "Betydningen av varens tillstånd på leveringstidspunktet svekkes til fordel for et mangelsbegrep som har utstrekning både i tid och rom. Varen skal på leveringstidspunktet og i rimelig og naturlig tid av normal levetid tilfredsstille de behov den er markedsført for å fylle."

skadan på godset uppstått genom vållande av säljaren, eller av någon för vilken denne svarar.⁷⁵

Även för den finska rättens del har hävdats en regel av samma innehåll som i de övriga nordiska länderna, dvs. att tidpunkten för farans övergång är avgörande för bedömningen av om köpgodset har fel eller inte.⁷⁶ Med hänsyn dels till önskvärdheten av möjligast enhetliga köprättsliga regler och principer i de nordiska länderna, dels till ändamålsenlighetssynpunkter synes denna ståndpunkt godtagbar.⁷⁷

Beträffande frågan om tidpunkten för farans övergång avviker dock den finska rätten något från de skandinaviska köplagarna. Enligt § 17 i dessa lagar gäller som huvudregel, att intill dess godset är avlämnat står säljaren faran för att det av våda förstörs, försämras eller minskas.⁷⁸ Ifall köpet gäller bestämt gods, som skall avhämtas av köparen, bär denne risken för godsets förstörelse om den tid är inne, då köparen äger kräva godsets avlämnande och detta hålles redo för honom.⁷⁹

75. Se § 44 i de skandinaviska köplagarna och *Almén* s. 628. Ifall köparen härvid erhållit besittningen av godset synes frågan om säljarens ansvar ofta bli att bedöma enligt allmänna skadeståndsrättsliga regler, se *Andersen* s. 180 och *Hasle & Nebe-long* s. 268 f.
76. Se t.ex. *Aaltonen* I s. 236 ff. och *Godenhielm* s. 110. Se beträffande frågan om den för felbedömningen relevanta tidpunkten ur rättspraxis: HD 1927 II 198 (leveransavtal, "fritt i järnvägsvagn", inlastningstidpunkten avgörande), HD 1929 II 493 (leveransavtal, cif, inlastningstidpunkten i transportmedel avgörande, HD 1929 II 652 (leveransavtal, cif, inlastningstidpunkten i transportmedel avgörande, HD 1930 II 161 (leveransavtal, leveranstidpunkten avgörande), HD 1949 II 227 (leveransavtal, överlämnandet till fraktförare avgörande tidpunkt), HD 1950 II 420 (speciesköp, avlämnandet avgörande tidpunkt) jfr HD 1930 II 22, HD 1949 II 405 (speciesköp, köpslutet avgörande tidpunkt) och HD 1938 II 381 (speciesköp, köpslutet avgörande tidpunkt).
77. Nämnas kan, att ovannämnda regel även har införts i förslaget till köplag (kap. 4 § 1), se *Reg. prop.* (Förslaget) s. 24. Samma princip har vidare omfattats av 1980 års FN-konvention rörande avtal om lösöreköp av internationell karaktär, se art. 36. Se även *United Nations Doc. A/CONF./97/5*, 14 March 1979 s. 95 f.
78. Det förtjänar dock nämnas, att säljaren enligt § 37 vid dröjsmål på köparens sida kan avskilja gods (leveransavtal) för köparens räkning och därigenom överflytta faran på honom. Se närmare t.ex. *Almén* s. 485 ff., *Hellner* s. 74 f. och *Ussing* s. 56.
79. Se närmare beträffande § 17 i de skandinaviska köplagarna t.ex. *Almén* s. 174 ff., *Andersen* s. 101 ff., *Hellner* s. 72 ff., *Nørager-Nielsen & Theilgaard* s. 211 ff.,

Enligt äldre finsk rätt ansågs riskens övergång följa äganderättens övergång, dvs. köparen bar faran för godset från den tidpunkt äganderätten överläts åt honom.⁸⁰ Sedermera har man dock allmänt ansett att faran för speciesköpets del i regel övergår redan vid köpslutet.⁸¹ Som undantag till sistnämnda regel torde gälla, att ifall säljaren enligt avtalet skall vidtaga andra åtgärder än endast låta köparen avhämta godset hos honom, kan också tidpunkten för farans övergång förskjutas tills säljaren fyllt sina kontraktssenliga förpliktelser.⁸² Detta innebär även ett närmande till den ovannämnda nordiska regeln.⁸³ I fråga om leveransavtal har frågan om tidpunkten för farans övergång i finsk rätt gett upphov till större meningsskiljaktigheter. En del författare anser att avlämnandet i detta avseende är avgörande,⁸⁴ medan andra hävdar – med hänvisning till ordalydelsen i HB kap. 1 § 7⁸⁵ – att en av säljaren ensidigt verkställd individualisering av godset vore tillräcklig för att överföra faran på köparen.⁸⁶ Även om man skulle anse att sistnämnda åsikt riktigare ger uttryck för gällande rätt, bör också i fråga om leveransavtal ovan gjorda reservationer gälla, dvs. faran övergår först sedan säljaren vidtagit de åtgärder med avseende på godset som ankommer

Selvig s. 356 och *Ussing* s. 54 ff. Jfr *Godenhielm* s. 166 f. Se även BGB § 446. Enligt engelsk rätt övergår faran för godset i regel när "the property therein" överläts till köparen. Med begreppet "property" torde i allmänhet anses äganderätten till köpgodset. Se närmare beträffande detta svårtydda begrepp t.ex. *Atiyah* s. 177 ff.

80. Se t.ex. *Chydenius* s. 64, 66. Se även *Godenhielm* s. 164.
81. Se t.ex. *Aaltonen* s. 64, *Godenhielm* s. 164, 166, *Reg. prop.* (Förslaget) s. 7, *Taxell*, JFT 1956 s. 96 och *Routamo*, JFT 1973 s. 280.
82. Se *Godenhielm* s. 166 ff. jämte hänvisningar. *Aaltonen* s. 64 nämner som undantag från ovannämnda huvudregel 1) avtal varigenom säljaren förbehållit sig rätt att nyttja godset efter köpslutet (dock inte om köparen äger rätt att när som helst kräva godset) och 2) avbetalningsköp.
83. Jfr även HD 1930 II 22 och HD 1950 II 420.
84. Se t.ex. *Portin* s. 200 ff. och *Taxell*, JFT 1956 s. 96. Jfr även ur rättspraxis HD 1930 II 161, HD 1949 II 227 och i not 76 nämnda rättsfall.
85. Lagrummet har följande lydelse: "Nu köper man vagnar som skola vägas, mätas eller räknas; värde them säljaren, til thes thet skedd är; sedan värde them köparen."
86. Se t.ex. *Aaltonen* I s. 225, *Heikonen & Aaltonen* s. 82 och *Vihma*, Suorituksen s. 104 f. Se även *Reg. prop.* (Förslaget) s. 7. Sedermera har *Aaltonen* avstått från att inta en bestämd ståndpunkt i frågan. De lege ferenda uttalar han sig för att avlämnandet i föreliggande avseende vore avgörande tidpunkt.

på honom.⁸⁷ Slutligen bör noteras, att parterna givetvis kan avtala om tidpunkten för farans övergång.⁸⁸

2.4. Bevisbördan

Vid bedömningen av om fel i köpgodset föreligger kan svåra frågor om bevisning uppkomma. Ju längre tid som har förflutit mellan tidpunkten för farans övergång och felets upptäckande, desto större blir i regel bevisningssvårigheterna. Ofta är situationen den, att köparen hävdar att godset är behäftat med ett fel eller en svaghet, som kan hänföras till tidpunkten för farans övergång, medan säljaren t.ex. påstår att felet uppkommit genom att godset vanvårdats eller använts på oriktigt sätt. Härvid aktualiseras frågan om bevisbördan, dvs. vem av parterna har att visa att godset var felaktigt respektive felfritt vid tidpunkten för farans övergång?

I finsk och även i övrig nordisk rätt har man allmänt ansett, att besittningen av godset i detta avseende är avgörande. Ifall köparen har fått godset i sin besittning, har han bevisbördan, medan om besittningen förblir hos säljaren, kvarstår även bevisbördan hos denne. Köparen torde inte heller kunna undvika bevisbördan genom att underlåta att taga godset i besittning när detta

87. Se *Reg. prop.* (Förslaget) s. 7. Se även *Godenhielm* s. 165 ff. och *Nybergh*, JFT 1960 s. 107 ff. Nämnas kan, att i förslaget till köplag ingår stadganden om farans övergång vilka långt ger uttryck för de principer som ingår i §§ 17 och 37 av de skandinaviska köplagarna. Se närmare kap. 6 i förslaget. Se även *Reg. prop.* (Förslaget) s. 29 f. Jfr kap. IV, särskilt art. 69 (risken övergår på köparen när denne tar eller borde ha tagit emot godset) i 1980 års FN-konvention rörande avtal om lösöre-köp av internationell karaktär. Se även *United Nations Doc. A/CONF./97/5*, 14 March 1979 s. 197 ff. I Konsumentskyddsl saknas däremot stadganden om farans övergång. Kap. 5 § 5 utgör dock ett visst indicium för att överlåtelsen av varan skulle vara avgörande tidpunkt. Se *Routamo*, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 117 f.

88. Nämnas kan, att t.ex. de i internationell handel nyttjade leveransklausulerna Incoterms innehåller flera olika lösningar även beträffande frågan om farans övergång, se t.ex. *Aaltonen* I s. 66 ff. och *Schmitthoff* s. 8 ff. Se även ur rättspraxis t.ex. HD 1927 II 198, HD 1929 II 493, HD 1929 II 652 och HD 1949 II 227. Jfr BGB § 447 och UCC art. 2-509.

äligger honom, eller genom att han sedan han fått godset i sin besittning åter-sänder det till säljaren.⁸⁹

Oaktat starka skäl talar för en sådan bevisbörderegeln,⁹⁰ kan man dock ställa frågan huruvida det i alla felsituationer är befogat att kategoriskt upprätthålla regeln. Omständigheterna in casu (köpets art, parternas ställning i processen, typen av framställda yrkanden etc.) kan motivera en nyanserad bedömning som friare, utgående från de allmänprocessuella reglerna om fri bevisprövning och om bevisbördans fördelning,⁹¹ tar ställning till föreliggande fråga. Härvid förbättras även möjligheterna att fästa vikt vid ändamålsenlighets- och rimlighetssynpunkter.⁹²

2.5. Säljarens förbehåll

Ibland förklarar säljaren i samband med ingåendet av köpet, att han inte svarar för köpgodsets beskaffenhet. En sådan förklaring kan givetvis ha ett mycket växlande innehåll. Säljaren kan t.ex. avse godsets kvalitet i allmänhet eller begränsa sig till vissa bestämda egenskaper.⁹³ På grund av köprättens dispositiva karaktär är sådana förbehåll i allmänhet verksamma, dvs. de har relevans vid felbedömningen. Se t.ex. ur rättspraxis:

HD 1927 II 196: K hade av S köpt 50 hudar. Sedermera hade det framgått, att 21 hudar hade varit förskämda. Enär likväl felet hade varit av det slag att det framgått först vid beredningen av hudarna och då ifrågavarande leverans hade skett på villkor,

89. Se närmare t.ex. *Aaltonen* I s. 103, *Almén* s. 689 ff., *Heikonen & Aaltonen* s. 94, *Hellner* s. 150 f., *Kivimäki*, LM 1955 s. 42, *Rodhe* s. 112 och *Ussing* s. 129. Se även *NJA* II 1906 s. 78 och *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 245 samt ur rättspraxis HD 1927 II 198, HD 1929 II 493, HD 1930 II 22, HD 1930 II 161, HD 1938 II 180, HD 1944 II 9 och HD 1949 II 227.

90. Ovannämnda bevisbörderegeln synes främst ha motiverats med att bevisningen angående köpgodsets beskaffenhet vanligen är lättare att föra för den part, som har godset i sin besittning, än för motparten, se *Halila* s. 244 ff. och *Hellner* s. 150.

91. Se allmänt beträffande gällande regler och principer om bevisbördans fördelning och om bevisprövningen i finsk rätt t.ex. *Tirkkonen* II s. 69 ff., särskilt s. 109 ff.

92. Jfr *Krüger* s. 67.

93. Se t.ex. *Grauers* s. 74 ff., 201.

att säljaren inte svarade för hudarnas inre tillstånd eller beredningens resultat, ålades K att erlägga det avtalsenliga priset för hela leveransen.

NJA 1946 s. 482: K köpte av S, som var konsthandlare, en oljemålning signerad "Paulus Potter f: 1652". Sedermera visade det sig, att tavlan inte hade målats av Potter. Enär S vid köpslutet i anledning av K:s tvivel om tavlans äkthet uppgivit, att han inte kunde avgöra huruvida tavlan var äkta eller ej, förkastades K:s yrkande på köpets återgång.

NJA 1964 s. 239: K hade av S köpt en begagnad personbil. I den av parterna under-tecknade ordersedeln stipulerades bl.a. att bilen såldes i befintligt skick och att säljaren inte ansvarade för att den inte körts längre än vägmätaren utvisade. Med hänsyn till att K före köpet upplysts om att någon garanti inte kunde lämnas beträffande körda mil kunde inte den omständigheten, att S i en annons uppgivit att bilen körts 7.800 mil, fastän den verkliga körsträckan varit 10.000 mil längre, åberopas såsom en av S gjord tillförsäkran angående körsträckan.

Undantagsvis kan likväl säljarens förbehåll i fråga om köpgodsets beskaffenhet anses överksamma. Frågan berörs nedan (§ 3.1.6.3.) utgående från garantiutfästelsernas villkor. Erinras må också i detta sammanhang om att säljarens friskrivningar från ansvar från den kvalitetsnivå som anges i KonsumentskyddsL kap. 5 är överksamma.⁹⁴ Se t.ex. följande rekommendation av konsumentklagonämnden:

dnr 36/34/79: K hade av näringsidkaren S köpt en begagnad personbil av märket Toyota Corona MK II-71. I köpebrevet ingick villkoret "såld såsom reparationsbar". Efter köpslutet hade K upptäckt ett flertal fel, bl.a. ett betydande fel i strömfördelaren. Klagonämnden konstaterade, att enär S inte vid köpslutet närmare hade preciserat de fel, som K skulle reparera, kunde S inte enbart genom förbehållet om att bilen såldes reparationsduglig minska sitt felansvar enligt KonsumentskyddsL. Med hänsyn härtill och då felet i strömfördelaren inte var sådant som kunde förväntas i en bil av ifrågavarande ålder, och bilen således varit i betydligt sämre skick än köparen med beaktande av bilens ålder och pris haft skäl att förmoda, ansågs bilen behäftad med fel enligt KonsumentskyddsL kap. 5 § 6. Klagonämnden rekommenderade ned-sättning av priset.

Mycket vanligt är att säljaren vid försäljning av begagnade föremål fri-skriver sig från ansvaret för köpgodsets beskaffenhet genom villkoret att god-set säljs i befintligt skick eller med motsvarande förbehåll. Syftemålet med för-

94. Se närmare framställningen nedan § 3.2.6.2.

behållet är att lägga hela risken för fel som sedermera uppdagas i köpgodset på köparen. Framkommande fel skall inte anses som fel i köprättslig mening. Enär det vid försäljning av begagnade föremål är naturligt att räkna med att godset slitits och försämrats har säljaren ett berättigat intresse att få köpet slutgiltigt avvecklat och därmed utesluta krav från köparens sida.⁹⁵

I princip är ett sådant förbehåll verksamt.⁹⁶ Undantagslöst gäller detta likväl inte. Friskrivningar av denna typ är nämligen giltiga endast under förutsättning att säljaren inte gjort sig skyldig till svikligt förfarande eller handlande i strid med tro och heder (säljaren har t.ex. varit medveten om felet men förtigit detta för köparen).⁹⁷

Vidare synes man även i dessa fall kunna uppställa vissa grundkrav som hänför sig till varubeteckningen (jfr ovan vid noterna 47-52). "I befintligt skick"-klausulen torde inte frita säljaren från ansvar om köpeobjektet är helt oanvändbart.⁹⁸ Den av klausulen medförda riskfördelningen kan vidare förskjutas genom att säljaren genom sitt uppträdande (bl.a. genom av denne lämnade garanti- och övriga uppgifter om köpgodset) givit köparen obe-

95. Se även *Grauers* s. 100. Behov av friskrivning från ansvar för kvalitet kan även föreligga vid försäljning av vara, vilken på grund av långvarig lagring eller av annan anledning inte längre är jämförbar med felfri vara, *Reg. prop.* 1977:8 s. 49.

96. Se HB kap. 1 § 4 (ovan not 1). Se även beträffande amerikansk rätt UCC art. 2-316 samt *Nordstrom* s. 272 och *Hawkland* s. 76 f.

97. Se t.ex. *Aaltonen* I s. 168 f., *Rodhe* s. 110 f., *SOU* 1972:28 s. 155, *Taxell* s. 458 och *Tiberg* s. 96 ff. Se även ur rättspraxis HD 1919 U II 496 och justitierådet Hastigs yttrande i avgörandet HD 1950 II 353 (cit. nedan § 3 not 5). *Routamo*, *Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja* n:o 23 s. 106 anför, att säljaren eventuellt är förhindrad att åberopa "i befintligt skick"-klausulen även vid grov culpa in contrahendo på dennes sida. Se även *Reg. prop.* (Förslaget) s. 25 och jfr framställningen nedan § 5.3. Nämnas kan, att man bl.a. i svensk rättspraxis även i övrigt försökt begränsa dessa klausulers räckvidd genom en restriktiv tolkning, se t.ex. *Bengtsson* s. 96, *Bernitz* s. 33 och *Rodhe* s. 110.

98. Jfr ur rättspraxis HD 1929 II 337. Jfr även § 48 i de skandinaviska köplagarna enligt vilken köparen kan föra talan i anledning av fel i auktionsgods förutom vid säljarens svek även om godset inte motsvarar den beteckning varunder det utbjudits. Se t.ex. *NJA* 1975 s. 152 och *Andersen* s. 175. Jfr även *NJA* 1949 s. 750.

rättigade förhoppningar. Säljarens uppträdande "neutraliserar" m.a.o. friskrivningens verkningar.⁹⁹

I KonsumentskyddsL kap. 5 § 6 stadgas uttryckligen, att uppgifter som lämnats köparen om varan får relevans i föreliggande avseende.¹⁰⁰ Vidare stadgas i nämnda lagrum, att köparen äger åberopa felreglerna om varan med beaktande av priset och övriga omständigheter är väsentligt sämre än köparen haft skäl att förmoda (dnr 36/34/79 ovan). De i § 6 utskrivna principerna torde analogt kunna tillämpas även utanför KonsumentskyddsL:s tillämpningsområde.¹⁰¹ Se även ur nordisk rättspraxis:

NJA 1971 s. 51: K hade av S köpt en begagnad personbil. Sedermera hade det framgått, att bilen redan vid köpet varit i omfattande utsträckning och på bärande delar skadad av rost samt att den till följd därav inte varit i trafiksäkert skick. Med hänsyn härtill och då S vid köpet – och även senare – för K betygat, att bilen var fri från rost, ansågs bilen, oaktat den sålts i befintligt skick, ha varit i väsentligt sämre skick än K haft fog att förutsätta. – Sveriges HD ansåg K berättigad att häva köpet på grund av felet om han inte gått förlustig denna rätt genom underlåtenhet att utan oskäligt uppehåll reklamera.¹⁰²

99. Se HD 1978 II 52, justitierådet Hastigs anförande i avgörandet HD 1950 II 353 (cit. nedan § 3 not 5) och minoritetens domskäl i avgörandet HD 1963 II 12 (ref. nedan § 3 vid noterna 10-11). *Grauers* s. 198, 204 ff. ger en belysande framställning av ovannämnda problematik vid skeppsköp. Jfr även framställningen nedan § 10.1.2.1.

100. Se närmare framställningen nedan § 3.2.3.2.

101. Se HD 1978 II 52. Jfr förslaget till köplag kap. 4 § 4.

102. Se även NJA 1949 s. 750 och RG 1969 s. 396 (Frostatings lagmannsrett).

§ 3 GARANTIUTFÄSTELSE VID FELBEDÖMNINGEN

3.1. Köp i allmänhet

3.1.1. Inledande kommentar

Vid behandlingen ovan av det köprättsliga felbegreppet har framgått, att avtalsinnehållet och köparens individuella förutsättningar om köpgodsets kvalitet och egenskaper är av central betydelse vid bedömningen av om fel i köpgodset föreligger. Det är därför av särskilt intresse att utreda, vilken verkan säljarens garanti- och övriga uppgifter har med avseende på avtalsinnehållet och den rättsliga relevansen av köparens förutsättningar.

Som jag tidigare (ovan § 1.2.) framfört innehåller garantierna ofta utfästelser om köpgodsets kvalitet eller dess egenskaper. Men säljaren lämnar också andra uppgifter om godsets beskaffenhet. Sådana uppgifter lämnas ofta muntligen vid köpet eller under de förhandlingar som föregår köpslutet. Det är också vanligt, att de förekommer i annonser, reklamer, broschyrer etc. som riktar sig till allmänheten. Uppgifterna kan vara av mycket skiftande slag. De kan dels vara bestämda och konkreta till sitt innehåll, dels vara av allmänt lovprisande natur.

Uppenbart är, att alla av säljaren lämnade uppgifter inte kan tillmätas relevans vid felbedömningen. Detta skulle leda till ett alltför vidsträckt ansvar för säljaren.¹ Vidare är inte alla uppgifter av den art att köparen haft anledning att fästa vikt dem. Inte heller kan de relevanta uppgifternas rättsverkan under alla förhållanden vara densamma. Denna fråga är beroende av flera faktorer: typen av köp och avtalsparter, branschkutym och sedvänja, omständigheterna in casu etc.

1. Se även *Vihma* s. 73ff. och *Vinding Kruse* s. 76ff. Nämnas kan, att bl.a. *Chydenius* s. 102, *Ekström* s. 649, *Hansen* s. 104f., *Lassen* s. 140f. och *Ussing*, *Aftaler* s. 181f. synes vilja påföra en säljare ett vittgående ansvar för de uppgifter denne lämnat i god tro. Se även framställningen nedan 3.1.3.

Särskilt intresse knyts här till frågan huruvida garantiutfästelserna i detta avseende medför speciella rättsverkningar. Är en definition av garantibegreppet med tanke på felbedömningen av betydelse? Av intresse är vidare att utreda, huruvida de i praktiken nyttjade garantiformulären innehåller villkor som har betydelse vid bedömningen av om fel föreligger. Om så är fallet, hurudana är dessa villkor och vilken rättsverkan anknyts till dem?

3.1.2. G a r a n t i u p p g i f t e r

Givet är att utfästelser och uppgifter vilka utgör beståndsdelar av själva avtalet har relevans vid felbedömningen. I finsk och övrig nordisk rätt har man hävdad, att garantiåtagandena såsom hörande till avtalsinnehållet är relevanta vid bedömningen av om köpgodset är behäftat med fel.² Man har sagt att en av säljaren given garantiutfästelse fixerar dennes ansvar för godsets beskaffenhet. Säljaren ansvarar för att köpgodset har den kvalitet eller de egenskaper som uttrycks i garantin. Kvaliteten eller egenskaperna kan vara noggrannt angivna av säljaren eller också kan garantin ha formen av en allmän utfästelse om köpgodsets beskaffenhet. Garantiutfästelsen kan även vara given i negativ form, dvs. säljaren ansvarar för att godset inte belastas av brister och felaktigheter. Ifall avvikelse mellan den i garantin bestämda standarden och köpgodsets faktiska beskaffenhet föreligger, är godset i regel behäftat med fel.³ Garantin kan således innebära, att fel i godset föreligger, fastän det inte skulle ha ansetts felaktigt om garantiutfästelsen hade saknats. Slutligen har poängterats, att garantiutfästelserna normalt har köprättslig betydelse oberoende av om säljaren vetat eller borde ha vetat att godset avvek från den garanterade standarden.⁴

2. Se t.ex. *Grauers* s. 188ff., *Karlgren* s. 85, *idem*, SvJT 1970 s. 126ff., *Vahlén* s. 192 och *Taxell* s. 462, Jfr *Agell*, SvJT 1972 s. 736. Se även *Kom.bet.* 1973:12 s. 136 och *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 44.

3. Avvikelsen är inte relevant dels då den är så ringa att fel inte anses föreligga, dels då den är förmånlig för köparen.

4. Se allmänt om säljarens garantiutfästelser t.ex. *Aaltonen* s. 103ff., *Godenhjelm* s. 116ff., *Heikonen & Aaltonen* s. 96f., *Hellner* s. 177ff., *Kivimäki*, LM 1955 s. 20f., *Krüger* s. 159ff., *Taxell* s. 462ff. och *Ussing* s. 123. Se även *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 45f. och *SOU* 1972:28 s. 152ff. Nämnas kan, att enligt kap. 4 § 3 i förslaget till

Den av doktrinen hävdade uppfattningen om garantiutfästelsernas betydelse i föreliggande sammanhang har även fått stöd i finsk rättspraxis:

HD 1939 II 443: S hade till K levererat en maskin för behandling av mjölk. I köpavtalet hade S garanterat, att mjölken efter behandling i maskinen till sin förmåga att bereda grädde motsvarade rå mjölk samt i fråga om bakterierenheten motsvarade pastöriserad mjölk. Vid behandling av mjölk i 75 Celsius-graders värme, vilken värmemängd den i garantin uttryckta bakterierenheten förutsatte, visade det sig, att mjölken till sin förmåga att producera grädde inte längre var jämförbar med rå mjölk. Enär S sålunda inte fullgjort sina avtalsenliga förpliktelser ålades S att ersätta den skada som K lidit till följd av den kontraktsstridiga leveransen.

HD 1947 II 273: K hade av S köpt en begagnad lastbil. Efter köpslutet visade det sig, att lastbilens motor var behäftad med fel. På grund härav var K tvungen att utbyta motorn och förnya vissa delar. Enär S vid köpets ingående hade garanterat att lastbilen, som i S:s försäljningsanbud hade förklarats vara till alla delar i gott skick samt utrustad med helt reparerad motor, inte hade förborgade fel, ålades S att ersätta K bilens reparationskostnader. — Ett justitieråd ville förkasta K:s yrkanden med motiveringen, att fastän K som villkor för köpet hade fordrat nämnda garanti av S, hade K inte visat att S uppsåtligt vilselett K.

Se även HD 1927 II 164 (ref. nedan vid noterna 45-46) och HD 1937 II 50 (ref. nedan § 6 vid noterna 23-24).⁵

köplag anses köpgodset vara behäftat med fel om det inte motsvarar den kvalitetsnivå som uttryckts i säljarens garanti. Konsumentskyddsl kap. 5 § 5 ger uttryck för samma princip. Se närmare framställningen nedan 3.2.5. Jfr "express warranties" enligt UCC art. 2-313. Se närmare *UCC*, 1962 Official Text s. 87ff. och *Nordstrom* s. 199ff. Se beträffande tysk rätt BGB § 459 och *Palandt* s. 444f. Se även *Rabel* s. 137ff.

5. Se även avgörandena HD 1936 II 332 (ref. nedan § 7 vid noterna 19-20) och HD 1948 II 29 (ref. nedan § 9 vid noterna 37-38) samt justitierådet Hastigs anförande i avgörandet HD 1950 II 353: "... ja koska Salmivallin, tarkastettuaan kysymyksessä olevan auton ynnä muut edellä mainitut autonomat ennen kaupan päättämistä, on katsottava, tietoisena siitä, että auto oli koottu erilaisista vanhoista, käytetyistä autonomista, ja että myös sanotut muut irralliset autonomat olivat vanhat ja käytetyt, ostaneen ne siinä kunnossa kuin ne myyntihetkellä olivat, eikä Salmivalli ole toteen näyttänyt, että Kyläivainio, myydessään tuon omaisuuden, *olisi taannut sen laadun ja kunnan* (förf. kurs.) tai että Kylävainio, tietäen myymänsä omaisuuden todellisen laadun, olisi petollisella menettelyllä aikaansaanut kaupan taikka, käyttäen hyväkseen Salmivallin ymmärtämättömyyttä, kaupassa edustanut itsellensä aineellista etua, joka, silloiset olot huomioon ottaen, olisi ollut ilmeisessä epäsuhteessa siihen, mitä hän oli antanut, harkitsen oikeaksi, kumoten HO:n tuomion, jättää KO:n päätöksen lopputuloksen pysyväksi." Se även minoritetens anförande i HD 1963 II 12 (ref. nedan vid noterna 10-11).

Ovan har framgått, att man både i doktrin och rättspraxis ansett att köpgodset är behäftat med fel om det inte är av den kvalitet som nämns i garantin, eller om det saknar i garantin nämnda egenskaper. Hur skall då säljarens övriga uppgifter om köpgodsets beskaffenhet bedömas med avseende på felbedömningen?

3.1.3. Övriga uppgifter

I fråga om de upplysningar om köpgodsets beskaffenhet som anses omfattade av köpavtalet, är det givet, att dessa får relevans vid bedömningen av om köpgodset är kontraktsevenligt eller inte. Säljaren svarar för dessa uppgifters riktighet. Svåra gränsdragningsproblem kan likväl uppkomma vid bestämningen av avtalsinnehållet.⁶ Frågan förbigås emellertid i detta sammanhang.⁷

Som även tidigare framgått, lämnar säljaren ofta uppgifter och upplysningar om köpgodset, t.ex. under avtalsförhandlingarna,⁸ i annonser och reklambroschyrer, vilka eventuellt inte kan bedömas som beståndsdelar av köpavtalet. Vilken rättslig verkan har dessa uppgifter vid bedömningen av om köpgodset är behäftat med fel?⁹

När det gäller av säljaren lämnade uppgifter och upplysningar får köparens individuella förutsättningar, dvs. den tillit som en viss uppgift har väckt hos honom, ökad betydelse. Inledningsvis refereras några avgöranden där HD fäst vikt vid att säljaren antingen insett eller borde ha insett att köparens förutsättningar var felaktiga:

HD 1945 II 92: K hade av S köpt en begagnad personbil. I en tidningsannons och även vid köpets avslutande hade från S:s sida försäkrats, att bilen var i förstklassigt skick. Efter köpet hade likväl framgått ett flertal omständigheter, vilka verkade för-

6. Se t.ex. *Karlgrén*, SvJT 1970 s. 126ff., *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 129, *SOU* 1972:28 s. 148ff. och *Vinding Kruse* s. 79f. Jfr beträffande den svåra gränsdragningen mellan "warranty" och "representation" i engelsk rätt t.ex. *Atiyah* s. 46ff.

7. Jfr framställningen nedan 3.1.5.

8. Köparen kan ha fäst vikt vid en under avtalsförhandlingarna lämnad uppgift utan att denna sedermera intagits i köpekontraktet, se t.ex. *Vinding Kruse* s. 94.

9. Nämnas kan, att i vissa speciallagar ges närmare stadganden om säljarens ansvar för av denne lämnade uppgifter om köpgodset, se t.ex. L om foder- och gödselmedel (335/68) §§ 8, 15.

sämrande på bilens skick: bl.a. hade bilen skadats i en tidigare kollision samt slitits och skadats under användning i krigsförhållanden. Med hänsyn härtill och med beaktande av S:s försäkrans om personbilens förstklassiga skick samt det faktum att S vid försäljningen varit medveten om nämnda omständigheter, vilka nedsatte bilens skick, förklarades köpet hävt med stöd av HB kap. 1 § 4.¹⁰

HD 1963 II 12: K hade med S ingått ett avtal om byte av lastbilar under förutsättning att S:s bil var, såsom S under förhandlingarna uppgivit, av 1956 års modell, till vilken reservdelar stod att få. Efter köpets avslutande (K betalade mellangift) hade det likväl framgått, att S:s lastbil var av 1955 års modell och att reservdelar till denna modell inte fanns. Med hänsyn härtill och enär S hade haft anledning att misstänka att bilen var av 1955 års modell och hade kunnat kontrollera detta i bilens registerutdrag, förklarades köpet hävt. — Två justitieråd fastställde Åbo hovrätts (= Tammerfors rådstuvurätts) domslut. De ansåg utrett, att S i en tidningsannons och vid köpets avslutande hade uppgivit lastbilens årsmodell till 1956, att K vid köpslutet hade haft tillgång till ett registerutdrag, där bilens årsmodell hade angivits till 1955, samt att tillförlitliga upplysningar saknades om årsmodellens centrala betydelse för tillgången på reservdelar. Med hänsyn härtill och då bilen hade sålts till K i befintligt skick och S inte hade garanterat att reservdelar fanns till bilen, förkastade de K:s yrkande på hävning av köpet.

Se även HD 1973 II 1 (ref. nedan § 10 vid noterna 39-40).

Enär HD i ovan refererade domsmotiveringar fört in culparesonemang, är det svårt att bedöma vilken självständig betydelse säljarens uppgifter om köpgodsets beskaffenhet har tillmätts.¹¹ Klart är dock, att säljarens uppgifter inverkat på köparens förutsättningar beträffande köpgodsets kvalitet och egenskaper och att dessa förutsättningar i föreliggande avgöranden tillmätts relevans.¹² Dessa konstateranden leder oss in på frågan om uppgifternas be-

10. Se även HD 1929 II 792 (ref. nedan § 10 vid noterna 39-40).

11. Jfr även *Karlgrén* s. 88ff. och *Taxell* s. 314. Jfr beträffande fastighetsköp HD 1969 I 2.

12. I finsk rätt har man i allmänhet ansett, att säljaren bär ansvar för både medvetet oriktiga uppgifter och uppgifter vilkas riktighet han inte brytt sig om att kontrollera, se t.ex. *Heikonen & Aaltonen* s. 97f. och *Kivimäki*, LM 1955 s. 8ff. Se även *Taxell* s. 314. Jfr *Karlgrén* s. 88ff. som anför: "Att tillmäta en oriktig enuntiation rättslig relevans är tydligen mest näraliggande, om motparten kan påbörjas culpa. Motparten 'borde' ha insett, exempelvis, att de av honom lämnade upplysningarna om det försålda godsets egenskaper eller om marknadsläget voro vilseledande, resp. att de voro av avgörande betydelse för den handlandes beslut." Se även *Ussing* s. 124f. och framställningen ovan § 2 vid noterna 29-35. Enligt engelsk rätt kan säljaren undgå ansvar för oriktiga uppgifter om han visar att han hade "reasonable ground

tydelse när de lämnats av säljaren i god tro. I det följande refereras några avgöranden där det antingen klart framgått, att säljaren varit i god tro, eller närmare omnämnande av denna omständighet saknas i domsmotiveringarna.

HD 1923 U II 69: S hade vid försäljning av ett tröskverk till K givit om detsamma oriktiga och överdrivna uppgifter, vilka dock inte visats givna mot bättre vetande. Med hänsyn härtill och då K sålunda lockats till att ingå köpet förklarades köpet hävt.

HD 1933 I 86: En möbel hade av S utbjudits till salu såsom "Bomans fabrikat" och under denna förutsättning inköpts av K. Möbelen hade likväl inte tillverkats av aktiebolaget Boman. Enär möbelen således inte kunde tilläggas samma höga kvalitet som de av aktiebolaget Bomans fabrik tillverkade möblerna allmänt ansågs besitta, och K sålunda vid avtalets ingående befunnit sig i villfarelse om varans kvalitet, vilken villfarelse bibragts K genom S:s uppgift om varans ursprung, förklarades, utan avseende å att S vid avgivandet av nämnda uppgift utan tvivel varit i god tro, köpet hävt med stöd av stadgandena i HB kap. 1 § 4.

HD 1950 II 422: K hade av S köpt en begagnad traktor. Efter köpets avslutande hade det framgått, att traktorn varken till sitt skick eller till sin brukbarhet motsvarade de uppgifter, som S lämnat om den. Med hänsyn härtill och enär K, efter att ha fått traktorn i sin besittning, utan dröjsmål krävt köpets hävande och då K varken på grund av att han låtit reparera traktorn, vilket skett på S:s skriftliga uppmaning, eller på grund av att han använt den till att såga 600 stockar kunde anses ha förlorat rätten till hävning, förklarades köpet hävt och S förpliktades att ersätta K dennes kostnader för traktorns transport och reparation.

Jfr även HD 1938 II 63: K hade av S för vårbruket beställt 9000 kg vårvetefrö, vars grobarhet S uppgivit till 91%. Enär misstanke om fröets renhet uppstod sedan 5400 kg hade satts, sände K prov av återstoden till statens frökontrollanstalt för kontrollanalys. Härvid framgick, att fröets grobarhet var endast 75%. Med hänsyn härtill och i stöd av lagen angående införsel av och handel med frövaror av den 30 december 1919 §§ 1, 6, 7 och 8 ålades S att ersätta K den på grund av fröets 16% mindre grobarhet uppkomna skadan (minskad skörd).

Se vidare HD 1925 D II 191 (ref. nedan § 6 vid noterna 31-32), HD 1927 II 249 (ref. nedan § 9 vid noterna 36-37), HD 1932 II 111 (ref. nedan § 6 vid noterna 31-32), HD 1938 II 634 (ref. nedan § 6 vid noterna 32-33), HD 1950 II 1 (ref. nedan § 6 vid noterna 32-33), HD 1967 II 41 (ref. nedan § 9 vid noterna 36-37) och HD 1973 II 89 (ref. nedan § 7 vid noterna 20-21).

to believe and did believe up to the time the contract was made that the facts represented were true" (Misrepresentation Act, 1967 section 2 (1)). Se närmare *Cheshire m. fl.* s. 256f. Enligt *UCC*, 1962 Official Text s. 89 blir "all of the statements of the seller" del av avtalet "unless good reason is shown to the contrary".

Oaktat det i flera fall ligger nära till hands att anse, att culpa förelegat hos säljaren, ger ovan refererade avgöranden vid handen, att säljarens uppgifter kan få rättslig relevans vid felbedömningen även om dessa lämnats i god tro. Uppgifterna väcker ofta en tillit eller förutsättning hos köparen om att köp-godset har en viss kvalitet eller bestämda egenskaper. Denna förlitan på de av säljaren givna uppgifterna kan leda till att köparen t.ex. inte anser det moti-verat att undersöka godset.¹³

Har man i finsk rättspraxis omfattat en allmän regel om att säljarens upp-gifter får rättslig betydelse närhelst dessa väckt en "befogad tillit"¹⁴ hos köparen? De ovan anförda i fråga om domsmotiveringarna delvis mycket bristfälliga och knapphändiga avgörandena ger inte något säkert belägg för en generell regel av denna innebörd.^{15, 16}

Frågan om säljaren svarar för i god tro givna uppgifter om köpeobjektet har varit föremål för en livlig diskussion i finsk doktrin. En del författare har intagit den ståndpunkten, att säljaren alltid bör bära ansvar när hans uppgift hos köparen väckt en tillit eller skapat en förutsättning beträffande köp-godsets beskaffenhet, medan andra författare har företrätt den åsikten, att säljaren befrias från ansvar när uppgiften lämnas i god tro.¹⁷

Rättsläget i frågan är således ganska oklart. Vilka synpunkter kan då an-föras till stöd för den ena eller den andra ståndpunkten? Rättshandl innehåller som allmän princip att stadgandena om avtals ogiltighet (kap. 3) inte kan tillämpas om avtalsparterna varit i god tro. Man kan ställa frågan om denna principiella utgångspunkt även gäller köprättsliga relationer. Jag är be-nägen att ansluta mig till de ståndpunkter och motiveringar som bl.a. Aaltonen,

13. Jfr *Taxell* s. 314. Jfr även framställningen nedan § 10.1.2.

14. Se framställningen nedan vid noterna 24-26.

15. Jfr även HD 1936 II 332 (ref. nedan § 7 vid noterna 19-20) och HD 1948 II 29 (ref. nedan § 9 vid noterna 37-38). I sistnämnda avgörande är dock domsmotiveringarna så oklart formulerade, att det inte tydligt framgår vilken innebörd och betydelse HD gav säljarens uppgift om att bilen var i prima skick. Vidare ger referatet vid handen, att köparen utan säljarens hörande låtit företa en dyr reparation, vilken omständighet synes ha inverkat på utgången i målet. Jfr beträffande fastighetsköp översikterna hos *Kivimäki*, LM 1955 s. 18f. och *Rautiala* s. 50ff.

16. Enär HD i allmänhet inte i motiveringarna tagit ställning till frågan, är det svårt att avgöra huruvida de av säljaren lämnade uppgifterna ansetts ingå i avtalet som köpe-villkor. Jfr beträffande svensk rätt *SOU* 1972:28 s. 149f.

17. Se beträffande den förda diskussionen t.ex. översikterna och hänvisningarna hos *Aaltonen* I s. 130ff. och *Kivimäki*, LM 1955 s. 14ff.

Godenhjelm och Kivimäki anför, när de hävdar, att RättshandL (främst §§ 30, 33) inte har upphävt eller ändrat de särskilda stadganden (HB kap. 1 § 4) eller regler (t.ex. påföljderna vid fel i köpgodset) som gäller beträffande köp.¹⁸ Detta stöds även av ovan genomgångna rättspraxis.

Vid bedömningen av föreliggande problemställning är det fråga om en ändamålsenlighets- och rimlighetsavvägning: vilkendera parten, säljaren eller köparen, skall bära följderna av att köparens förutsättningar efter köpslutet visar sig vara felaktiga? Starka skäl talar onekligen för att denna risk skall påföras säljaren. Denne har sålt ett föremål som både han och köparen trodde var bättre än det i verkligheten var. Om t.ex. köpet hävs erhåller han köpeobjektet tillbaka och kan sälja det för dess verkliga värde. Ifall däremot köparen får bära risken erlärer han överpris för varan och samtidigt erhåller säljaren en orättmätig fördel. Köparens skada blir större om köpet inte hävs än säljarens skada om köpet hävs. Kravet på trygghet i handeln motiverar att säljaren påförs risken.¹⁹ En regel om att säljaren skall bära ansvar för den tillit dennes uppgifter väckt hos köparen har även rättstekniska fördelar.

Särskilda omständigheter kan likväl medföra att denna riskplacering inte längre är så given: säljaren kan själv ha erlagt ett i stort sett lika stort vederlag för köpgodset, det kan finnas en kedja av säljare osv. Är det motiverat att köparen i alla situationer skall skyddas? Bör man välja en lösning som startar en kedja av rättegångar där tidigare säljare eventuellt inte längre har möjlighet att överflytta "skadan" till föregående säljled? Är det inte skäl att nyansera bedömningen med hänsyn till föreliggande omständigheter?

Oaktat man i doktrinen och i viss mån även i rättspraxis kan finna stöd för en allmän princip att säljarens uppgifter får relevans vid felbedömningen oavsett dessa lämnats i god tro, är jag likväl benägen att godta regeln endast som en principiell utgångspunkt: i sista hand beror det på omständigheterna in casu (parternas egenskap av fackmän, typen av köp²⁰ etc.) huruvida köparen eller

18. Se närmare *Aaltonen* I s. 96, *Godenhjelm* s. 104f. och *Kivimäki*, LM 1955 s. 30ff.

19. Att säljaren skall bära risken har även hävdats i doktrinen, se hänvisningarna ovan i not 16. Se även *Almén* s. 574f., *Karlgren* s. 93 och *Taxell* s. 314, jfr *Rodhe*, SvJT 1961 s. 274. Se beträffande skeppsköp *Grauers* s. 194ff.

20. T.ex. säljarens egenskap av näringsidkare motiverar en mot denne strängare bedömning, jfr beträffande konsumentköpen nedan 3.2.3.

säljaren skall bära risken.²¹ Man bör sträva till att uppnå en rimlig och ändamålsenlig fördelning av risken.

Även om de av säljaren lämnade uppgifterna varit sådana att de i och för sig kunde ådra säljaren ansvar, kan denne undgå ansvar om han före köpets avslutande tar avstånd från uppgifterna.²² Ansvaret kan även bortfalla om köparen vet eller borde veta att uppgifterna är felaktiga.²³

Såsom inledningsvis anfördes kan emellertid inte alla av säljaren lämnade uppgifter om köpgodset tillmätas rättslig relevans vid felbedömningen. Vissa krav måste även uppställas i fråga om uppgifternas natur och de förväntningar dessa skapar hos köparen.

Hos oss och i övrig nordisk rätt har man ansett, att uppgifter av allmänt lovprisande natur inte ådrar säljaren något juridiskt ansvar.²⁴ Hur skall då gränsen dras mellan uppgifter av sistnämnd art och sådant uppträdande på säljarens sida som i förevarande avseende normalt har rättslig relevans? Att uppställa regler för denna avgränsning med mera allmängiltig räckvidd är likväl förbundet med svårigheter. Såsom minimikrav torde dock kunna krävas, att säljarens uppgifter bör vara av mera bestämd eller konkret natur för att de skall få rättslig relevans vid felbedömningen.²⁵ Ju obestämdare eller allmännare

21. Se även *Ussing* s. 124, *Vinding Kruse* s. 77ff., 94f, och framställningen ovan § 2 vid noterna 35-38. Jfr *Agell*, SvJT 1972 s. 731ff., *Karlgren* s. 80 not 1 och *Vahlén* s. 194.

22. Se *SOU* 1972:28 s. 151. Se även framställningen ovan § 2.5, och nedan § 10 vid noterna 44-50.

23. Se även framställningen nedan § 10.1.1., 10.1.2.

24. Se t.ex. *Aaltonen* I s. 140, *Almén* s. 575, *Chydenius* s. 101, *Heikonen & Aaltonen* s. 99, *Karlgren* s. 88 not 11, *Kivimäki*, LM 1955 s. 16, *Krüger* s. 52, *Rodhe* s. 92, *Vahlén* s. 193 och *Vihma* s. 62. Se även *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 14 och *SOU* 1972:28 s. 37, 149. Enligt UCC art. 2-313 svarar inte säljaren för allmänt lovprisande av köpgodset. Se närmare beträffande den svåra gränsdragningen mellan "warranty" och "sales-talk" ("puffing") *Nordstrom* s. 217ff.

25. Se även *Almén* s. 575, *Rodhe* s. 92 och *Vahlén* s. 193. Jfr *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 14. *Kivimäki*, LM 1955 s. 16f. anför, att för att säljarens uppgifter skall få rättslig relevans bör de vara sådana, att de kunde ha intagits som villkor i kontraktet. Se även *Aaltonen* I s. 141. Nämnas kan, att i *Reg. prop.* (Förslaget) s. 25 anfördes om det i förslaget till köplag ingående stadgandet om att godset även skall anses vara behäftat med fel om det saknar egenskap, vilken säljaren uppgett att det har, följande: "Avsikten är att tillämpa det endast på uttrycklig förklaring rörande kvalitet men inte på enbart prisande av varan, i vilket säljaren påstår att den är bra eller att köpet är förmånligt."

uppgifterna angående köpgodsets beskaffenhet är, desto större försiktighet måste iakttas vid bedömningen av om uppgifterna skall tillmätas juridisk betydelse. Men förevarande gränsdragning fordrar givetvis ytterligare precisering. Även den tillit som uppgifterna väckt hos köparen bör beaktas. Är denna tillit motiverad, dvs. kan man utgående från en objektiv måttstock som beaktar praxis inom handel ochandel anse det befogat att köparens förutsättning in concreto tillmäts juridisk betydelse? En del köpare är ju mera "lättragna" än andra. Allmänt uttalade uppgifter kan hos de förstnämnda väcka en tillit, medan andra köpare uppfattar dem såsom lovprisande av köpgodset. Det objektiva momentet vid bedömningen får här större självständig betydelse än i fråga om de mera klara fallen, dvs. de fall som är närmare området för säljarens garantiutfästelser. I oklara fall är man även vid avgränsningen av vad som menas med "lovprisande av godset" i sista hand tvungen att ty sig till en bedömning av omständigheterna in casu.²⁶

Helt allmänt kan man slutligen säga, att säljaren bör iakttä stor försiktighet vid sina uttalanden om köpgodset. Detta gäller särskilt i fråga om konsumentköp, där KonsumentskyddsL i stor utsträckning reglerar verkan av säljarens uppgifter.²⁷ Denna reglering synes även ha medfört, att "tröskeln" för uppgifternas rättsliga relevans har sänkts.

3.1.4. Garantiutfästelsens rättsliga karaktär och behovet av en garantidefinition

Ovan har framgått, att de av säljaren lämnade uppgifterna om köpgodset väcker en tillit hos köparen beträffande godsets beskaffenhet och att uppgifterna i regel – dock med undantag för allmänt lovprisande av godset – tillmäts relevans vid bedömningen av om köpgodset är behäftat med fel. Det är nu dags att återkomma till den inledningsvis uppställda frågan om ändamålsenligheten med och behovet av en definition av garantibegreppet i föreliggande avseende.

Det ovan framförda synes leda till konklusionen, att garantiutfästelserna i detta sammanhang är av mindre betydelse. Oberoende av om uppgifterna

26. Se t.ex. *Aaltonen* I s. 141 och *Almén* s. 575.

27. Se närmare framställningen nedan 3.2.3.

lämnas i form av en garantiutfästelse eller på annat sätt, tillmäts de köprättslig relevans vid felbedömningen.

En garantiutfästelse synes likväl klarlägga och förenkla bedömningen av frågan om köpgodset är behäftat med fel: man befrias från att begrunda frågor om säljarens culpa, om köparens "befogade tillit", om "riskplacementen" när säljaren är i god tro etc. Ifall en garantiutfästelse föreligger på säljarens sida svarar denne i enlighet med utfästelsen och köpgodset är i regel behäftat med fel om det avviker från garanterad standard eller beskaffenhet. Även köparens bevisbörda underlättas. I de fall då säljaren endast lämnat uppgifter om köpgodset accentueras nämligen kravet på att uppgifterna inverkat på köparens förutsättningar beträffande köpgodsets beskaffenhet. Härvid försvåras även möjligheterna att visa, att köpgodset vid tidpunkten för farans övergång varit behäftat med ett rättsligt relevant fel.

Ovan i inledningsavsnittet framgick, att garantibegreppet i nordisk rätt givits en mycket växlande innebörd. Från uttryckliga åtaganden att svara för vissa fakta eller förhållanden rörande köpgodsets beskaffenhet har garantibegreppet utsträckts till att omfatta även säljarens övriga uppgifter om godset och t.o.m. rena garantifiktationer.

Den analys som ovan gjorts beträffande relevansen av säljarens garanti- och övriga uppgifter utvisar, att karakteristiskt för garantiutfästelserna är ett element av ansvarsåtagande. Garantigivaren (vanligen säljaren) påtar sig ansvar för riktigheten av vissa förhållanden rörande köpgodsets egenskaper.²⁸ Garantiutfästelserna ger således uttryck för att garantigivaren påtagit sig rättsligt ansvar.

Detta ansvar är likväl till sin natur ett vanligt kontraktsrättsligt ansvar som ger upphov till normala avtalsverkningar. Man synes svårligen kunna påvisa några speciella, enbart för förklaringar som lämnats med användandet av själva termen *garanti* (t.ex. "jag garanterar . . .") säregna verkningar vid felbedömningen. Det torde här räcka till med att konstatera, att en av säljaren (eller annan) given förklaring genom vilken han iklär sig ansvar för riktigheten av vissa förhållanden rörande köpgodsets egenskaper har ovan i detta avsnitt berörda verkningar. Brott mot denna kontraktsförpliktelse, som innebär att godset har fel, medför vissa påföljder. Dessa påföljder behandlas nedan i avdelning II.

28. Garantiutfästelsens karaktär av ett ansvarsåtagande framhävs även i flera av de inledningsvis anförda begreppsbestämningarna, se ovan § 1 vid noterna 37-44.

Det är således närmast en terminologisk fråga om man vill beteckna ovan nämnda ansvarsåtagande som en garanti eller inte. Jag har valt att i fortsättningen beteckna en sådan förklaring som en garanti.

3.1.5. När föreligger en garantiutfästelse?

Frågan om när ett åtagande att bära ansvar för riktigheten av vissa förhållanden rörande köpgodsets egenskaper föreligger avgörs enligt vedertagna civilrättsliga principer. Förklaringen bör ge uttryck för en disposition i nämnda avseende å garantigivarens sida.²⁹ När så är fallet beror i sista hand på en tolkning av säljarens uppträdande och av avtalssituationen som helhet.³⁰ I oklara fall får ett flertal omständigheter betydelse vid bedömningen: förklaringens form och i övrigt det sätt på vilket den framfördes,³¹ handelsbruk etc.³² Av särskild betydelse är givetvis köpets art. Vid t.ex. köp mellan näringsidkare och konsument talar de principer som ligger till grund för konsumentskyddet³³ för en strängare inställning mot säljaren än vad som gäller i fråga om andra köp. Liknande synpunkter kan mera generellt anläggas

-
29. Jfr *Karlgrén*, SvJT 1970 s. 127 som anför: "I anslutning till vad som ock läser vara härskande lära skulle man antaga, att för att något skall anses vara garanterat eller eljest utfäst (ha egenskapen av avtalsvillkor) fordrades, att enligt vad som framgått för motparten det förekommit en disposition å uppgiftslämnarens sida; uppgiften måste ha varit föremål för hans, såsom det ofta heter, ställningstagande och beslut. Har uppgiftslämnaren åter endast velat ge en faktisk upplysning utan att underkasta sig ansvar för dess korrekthet, fattades något för en förklaring och dess innehåll väsentligt, det imperativa momentet, och blott en enuntiation vore förhanden."
 30. Se från svensk rättspraxis t.ex. NJA 1949 s. 680. Jfr beträffande "tillförsäkrad egenskap" enligt svenska köplagen § 42 NJA 1922 s. 599: Av säljaren vid försäljning av en kapplöpningshäst företett veterinärintyg av innehåll att hästen – frånsett ett betydelselöst fel – var utan anmärkning, ansågs som en tillförsäkran att hästen inte var krubbitare. Se även NJA 1949 s. 664 (ref. nedan vid noterna 76-77) och NJA 1955 s. 75 (ref. nedan § 10 vid noterna 40-41).
 31. Se t.ex. HD 1948 II 29 (ref. nedan § 9 vid noterna 37-38): annonsuppgift ansågs inte som en bindande försäkran om köpeobjektets felfrihet. Se även *Karlgrén*, Festskrift Håkan Nial s. 330ff.
 32. Se t.ex. *Aaltonen I* s. 128 och *Vinding Kruse* s. 78.
 33. Se beträffande dessa principer t.ex. *Reg.prop.* 1977:8 s. 1, 5. Se även framställningen nedan 3.2.5.

i fråga om situationer där säljaren framstår som fackman.³⁴ Även köpeobjektet har betydelse vid bedömningen av om en bindande utfästelse föreligger från säljarens sida. I fråga om nya industritillverkade massvaror ligger det närmare till hands att anse att en garantiutfästelse föreligger än när köpeobjektet utgörs t.ex. av ett begagnat föremål. Det gäller att uppnå ett för parterna rimligt och ändamålsenligt slutresultat.³⁵

När säljarens förklaring ingår i ett skriftligt avtal eller i en skriftlig garanti-sedel är frågan, huruvida ett åtagande att bära ansvar för köpgodsets egenskaper föreligger, lättare att besvara än då säljaren gör muntliga uttalanden om godset. För att det skall vara fråga om en garantiutfästelse fordras inte att ordet "garanti" har använts. Det centrala är endast att säljaren nyttjat ett uttryck varur åtagandet att bära ansvar för godsets egenskaper framgår.³⁶ Uttrycket bör förmedla ett intryck av ansvarsåtagande ("jag garanterar, försäkrar, svarar för etc.").³⁷

Å andra sidan innebär den i praktiken vanligen nyttjade termen "garanti" att en utfästelse i här avsedd mening i regel existerar. Om t.ex. säljaren utan närmare precisering förklarar, att han garanterar köpgodset (blank garanti) bör detta uppfattas som ett ansvarsåtagande från säljarens sida.³⁸ Det är även

34. Jfr *Karlgrén*, SvJT 1970 s. 130f.

35. Jfr det som ovan § 2.2.3. framfördes om beaktandet av påföljderna vid felbedömningen.

36. Se även *Aaltonen* I s. 127, *Augdahl* s. 173, *Heikonen & Aaltonen* s. 96 och *Taxell* s. 462. Jfr Konsumentskyddsl. kap. 5 § 5: "Har säljaren . . . genom att i köpet lämna köparen garanti eller eljest förbundit sig att svara för varans kvalitet . . ." Se även framställningen nedan 3.2.5. Nämnas kan, att i UCC art. 2-313 (2) stadgas: "It is not necessary to the creation of an express warranty that the seller use formal words such as 'warranty' or 'guarantee' or that he have a specific intention to make a warranty . . ."

37. Se *Sundberg* s. 114. Jfr även *Karlgrén*, Festskrift Håkan Nial s. 324ff, som talar om "viljeförklaringens imperativa natur".

38. Se även *Augdahl* s. 173 och *Sundberg* s. 114. Jfr *Aaltonen* s. 103, *Karlgrén*, SvJT 1970 s. 127f. fäster avgörande vikt vid blotta användandet av ordet "garanti". Han anför: "Vidare märkes här det fall att förklaringen upptager ordet garanti. Vanligen ser man däri ett uttryck för att uppgiftslämnaren vid det ifrågavarande avtalsslutet velat åta sig (rättsligt) ansvar. Praktiskt låter detta för all del säga sig. Teoretiskt är likväl vad som här utgör rättsfaktum och föranleder inträdet av kontraktsansvar icke uttrycket för en in casu förefintlig (för motparten skönjbar) vilja hos uppgiftslämnaren utan den yttre utformningen, själva utseendet av förklaringen. Det räcker

med tanke på det praktiska nyttjandet av uttrycket "garanti" viktigt att dess innebörd preciseras. Garantigivaren bör vara medveten om att användandet av sagda term regelmässigt ådrar honom här angivet ansvar.

Nämnas kan, att den svenska köplagsutredningen även övervägde om det i samband med antagandet av konsumentköplagen fanns behov att genom tvingande regler normera säljarens ansvar när denne använde ordet "garanti". Med hänsyn till de nackdelar som är förbundna med att ge rättsligt innehåll åt ett ord som enligt allmänt språkbruk inte klart skiljer sig från t.ex. ordet "tillförsäkran" ansågs ett sådant behov inte föreligga.³⁹

I princip torde ett ansvarsåtagande även kunna ske konkludent. Här är dock stor försiktighet påkallad. Det kan i praktiken vara mycket svårt att avgöra när ett konkludent ansvarsåtagande föreligger.⁴⁰ Risken för fiktioner är uppenbar.⁴¹ Man får inte presumera att säljaren åtagit sig ett ansvar om det de facto inte är fråga om en garantiutfästelse.⁴²

En annan sak är sedan, att det stundom kan visa sig vara svårt att fastställa garantins närmare innehåll.⁴³ Ytterligare bör den reservationen framföras, att det av omständigheterna in casu, t.ex. av ett förbehåll, kan framgå att säljaren inte påtagit sig ett särskilt rättsligt ansvar.⁴⁴

att ordet garanti kommer till användning, på samma sätt som för inträdet av köpets rättsverkningar är tillfyllest, att ordet 'säljer' förekommer i avtalet. I själva verket bygger rättsordningen här på ett objektvt faktum och icke på att man i det föreliggande fallet kan sluta sig till någon dispositionsvilja hos vederbörande. Garantitermen betyder kort och gott, att utfästelse avgivits. Sekundärt kan det visserligen, såsom en ren undantagsföreteelse, inträffa att genom särskild motbevisning garantiförklaringen resp. köpförklaringen 'neutraliseras' och kontraktsansvaret därmed uteblir." Se även *SOU* 1972:28 s. 151. Se beträffande innebörden av s.k. blank garanti framställningen nedan vid noterna 47-48.

39. Se närmare *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 45, 130ff., 185.

40. Se t.ex. *Jørgensen*, *Kontraktsret* s. 64. Se även *Karlgrén*, *SvJT* 1970 s. 128ff. och *idem*, *Festskrift Håkan Nial* s. 332ff.

41. Jfr även *Grauers* s. 64 not 21.

42. Jfr även *Augdahl* s. 173 och *Taxell* s. 314, 463.

43. Se nedan 3.1.6.1.

44. Se framställningen nedan § 10 vid noterna 44-50.

3.1.6. Garantivillkorens betydelse för felbedömningen

3.1.6.1. Allmänt om garantiutfästelsens innehåll

Inledningsvis kan konstateras, att det på grund av garantiernas stora variationsbredd är förbundet med svårigheter att framföra synpunkter av mera allmän-giltig natur beträffande garantiutfästelsernas innehåll. Ordet garanti används i mycket skiftande sammanhang. Såsom tidigare har framgått, kan garanti-utfästelserna mera preciserat hänföra sig till köpgodsets beskaffenhet t.ex. dess hållbarhet eller funktion, eller så kan utfästelserna ha en mycket allmän karaktär, t.ex. avse att godset är av god kvalitet. Ofta är garantin utformad som en konstruktions-, tillverknings- och/eller materialgaranti förbunden med säljarens åtagande att avhjälpa framkommande fel.⁴⁵

Fastställandet av garantins innebörd in concreto kan vara svårt. När man har att göra med en uttrycklig garanti som innehåller ett bestämt och konkret åtagande är uppgiften att bestämma garantiutfästelsens omfattning givetvis enklare.

Se t.ex. HD 1927 II 164: S hade till K sålt 700 kg "finskt klöverfrö enligt prov garanterad vara" utan att tillhandahålla K sådant bevis över varans ursprung och grobarhet, som föreskrevs i lagen angående införsel av och handel med frövaror av den 30 december 1919 § 5. K hade inom den i § 6 av nämnda lag föreskrivna tiden och i där stadgad ordning låtit uttaga prov av varan samt översänt detta till statens frökontrollanstalt. Där hade det konstaterats, att fröet varit av icke-finskt ursprung, inte uppfyllt fastställda minimifordringar beträffande renhet och grobarhet samt varit till utsäde alldeles odugligt och värdelöst. Enär det ifrågavarande fröpartiet sålunda inte överensstämde med det till K sända provet förkastades S:s yrkande på varans pris.⁴⁶

Se även rättsfallsreferaten ovan vid noterna 4-5 och ur norsk rättspraxis RG 1969 s. 396 (Frostating lagmannsrett): En garanti om att en bytesbil skulle bli "godkjent av den bilsakkyndige" omfattade inte rostskador som inte hade påtalats vid en sedermera företagen registreringsbesiktning av bilen.

45. Se nedan not 62.

46. Jfr även HD 1922 D II 200.

Men ju mer säljarens åtagande har karaktären av en blank garantiutfästelse desto större blir tolkningssvårigheterna. Detsamma gäller ofta muntliga garantiutfästelser. För att kunna bedöma omfattningen av säljarens åtagande blir man i stor utsträckning tvungen att falla tillbaka på vedertagna regler och principer om tolkning av förmögenhetsrättsliga rättshandlingar och avtal.⁴⁷ T.ex. en allmänt utformad garanti om att köpgodset är av god kvalitet anknyter uppenbarligen till den objektiva felbedömningen (ovan § 2.2.2.). En hänvisning till konkret eller abstrakt standard synes även föreligga i de fall när säljaren endast använder ordet "garanti" vid köpslutet utan närmare precisering. I detta sammanhang kan särskilt branschpraxis få betydelse. Se t.ex. ur dansk rättspraxis:

UfR 1924 s. 788 (Danmarks Højesteret): En av säljaren lämnad "Garanti 1 Aar" för en halmpress ansågs omfatta endast konstruktions- och materialfel. – Under rättegången framfördes bevis om att en sådan förståelse av garantin var kutym inom ifrågavarande bransch.

I detta sammanhang bör slutligen påpekas, att enär man vid de blanka och opreciserade garantierna blir tvungen att falla tillbaka på den generella felbedömningen har dessa garantier i allmänhet mindre betydelse vid bedömningen av om köpgodset är behäftat med fel.

3.1.6.2. Garantivillkorens inverkan på frågan om bevisbördan och den för felbedömningen relevanta tidpunkten

Såsom tidigare (§ 2.4.) framgått, anses enligt rådande uppfattning bevisbördan i fråga om köpgodsets felaktighet vid tidpunkten för farans övergång som huvudregel ankomma på den av parterna som har godset i sin besittning. I nordisk rätt har hävdats, att en tidsbestämd garantiutfästelse medför en överflyttning av bevisbördan från köparen, som oftast i felsituationerna har köpgodset i sin besittning, till säljaren, dvs. fel som framkommer under garantitiden presumeras ha funnits "in nuce" (i sin kärna) vid tiden för farans

47. Se beträffande dessa regler och principer t.ex. de belysande utredningarna av Aho och Vahlén, Avtal.

Y övergång.⁴⁸ För att undvika ansvar bör säljaren visa, att det av garantin omfattade felet varken fanns vid eller kan hänföras till (latent fel) tidpunkten för farans övergång. Samma resultat uppnår säljaren genom att visa, att felet beror på köparen själv eller någon annan omständighet för vilken säljaren inte kan göras ansvarig, t.ex. en olyckshändelse. Köparens bevisbörda har i garanti-situationerna "krympt" så att denne endast behöver visa, att avvikelse från den i garantin nämnda kvaliteten eller de däri bestämda egenskaperna föreligger.⁴⁹

Man synes i allmänhet ha motiverat denna bevisbörderegeln med en strävan att ge köparna bättre möjligheter att åberopa garantiutfästelsernas materiella innehåll.⁵⁰

V Vilket är läget i finsk rätt? HD synes inte ha tagit ställning till frågan.⁵¹ I litteraturen har frågan berörts mycket knapphändigt.⁵² Aurejärvi, som nyligen har behandlat problematiken, ger emellertid en försiktig tolkningsrekommendation: man bör utgå från presumtionen, att fel som framkommer i köpgodset under garantitiden omfattas av garantin ("reparationsgaranti" avseende material- och tillverkningsfel). Det står givetvis säljaren fritt att genom motbevisning (t.ex. genom att visa, att felet hänför sig till tiden efter farans övergång) omkullkasta denna presumtion. Sin ståndpunkt motiverar även Aurejärvi med strävan att förverkliga garantiinstitutets syftemål, dvs. ansvaret för material- och tillverkningsfel bör även faktiskt och inte bara principiellt åvila säljaren.⁵³

Med hänsyn till ovan anförda motiveringar är även jag benägen att omfatta regeln om att fel som framkommer under garantitiden presumeras ha funnits "in nuce" vid farans övergång. För denna ståndpunkt talar ytterligare den om-

48. Se t.ex. *Almén* s. 625 not 7 a, *Grobgeld & Hertzman*, SvJT 1981 s. 261f., *Hellner* s. 179 och *Krüger* s. 61. Se även *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 46, 245 och *SOU* 1972:28 s. 38, 153.

49. Det åligger säljaren att visa, att felet inte omfattas av garantin. Se ur nordisk rättspraxis t.ex. RG 1968 s. 638 (Eidsivating lagmannsrett) (ref. nedan § 6 vid noterna 53-54).

50. Se hänvisningarna ovan i not 48.

51. Se även *Aurejärvis* framställning av hovrättspraxis s. 100ff. Ur denna praxis kan dock inte någon klar linje i frågan utläsas.

52. Jfr dock beträffande garantivillkor vid byggnadsentreprenader *Erma* s. 99 och angående garantiklausuler i service- och reparationskontrakt *Sevón*, Kuluttajansuoja 1, 1979 s. 7.

53. Se *Aurejärvi* s. 95ff., särskilt s. 103.

ständigheten, att en regel om "omkastad" bevisbörda även har införts i KonsumentskyddsL.⁵⁴

Tidigare (§ 2.3.) har framgått, att tidpunkten för farans övergång är avgörande för bedömningen av om godset är behäftat med fel eller inte. Vilken betydelse har då säljarens garantiutfästelser i detta avseende? Givet är, att säljaren kan åta sig att bära ansvar för t.ex. godsets hållbarhet och funktionsduglighet under en närmare angiven tidsperiod. En sådan utfästelse innebär, att köpgodset skall vara av sådan beskaffenhet att det vid normal användning fungerar åtminstone under den angivna tiden.⁵⁵ Säljaren kan således genom ett ansvarsåtagande åstadkomma en "förskjutning" av den för felbedömningen relevanta tidpunkten. Han ansvarar för alla funktionsstörningar och avvikelser från den i garantiutfästelsen bestämda standarden som framkommer⁵⁶ under garantitiden – detta även om det står helt klart att godset vid tidpunkten för farans övergång var felfritt och kontraktensligt (t.ex. godset motsvarade normal standard).⁵⁷ Däremot svarar inte säljaren för felaktigheter eller skador som uppkommer t.ex. genom olyckshändelse eller på grund av köparens culpa.⁵⁸

Omfattningen av säljarens ansvar beror på en tolkning av garantiutfästelsen.⁵⁹ Härvid är likväl försiktighet påkallad. De tidsbestämda garantierna

54. Se KonsumentskyddsL kap. 5 § 5. Se även framställningen nedan 3.2.6.

55. Se närmare t.ex. *Hellner* som s. 179 talar om "funktionsgarantier". Se även ur svensk rättspraxis NDs 1980 s. 517 (särskilt s. 537f.; avgörandet är ref. nedan § 9 vid noterna 67-68). Jfr *Sundberg* s. 184 som beträffande s.k. bevaringsgaranti anför: "En helt annan och icke mindre betydelsefull jämkning i köpets karaktär inträder emellertid genom bevaringsgarantin, ty denna åsyftar ju att köparen under en längre period skall kunna påräkna bruket av felfritt gods. Detta är en väsentlig modifikation i köpets grundläggande momentanitet. Den utsträcker säljarens felansvar över en längre tidsperiod." Jfr även *Aaltonen* I s. 130 och *Heikonen & Aaltonen* s. 97.

56. Se beträffande köparens undersöknings- och reklamationsplikt i garantifallen nedan § 10.1.2., 10.1.4.

57. Se även *SOU* 1972:28 s. 154. Beträffande funktionsgarantier ("Performance Guaranty") i samband med leverans av industrianläggningar se *United Nations A/CN.9/WG.V/WP.4/Add. 6*, 21 April 1981 s. 11.

58. Detta följer redan av allmänna köp- och civilrättsliga principer. Ofta innehåller garantiutfästelserna uttryckliga klausuler om att säljaren inte svarar för skador som uppkommer genom olyckshändelse, p.g.a. vanvård eller felaktig användning av köpgodset, under transport etc. Se närmare framställningen nedan § 8.1.2.2. Se även bl.a. *Aaltonen* I s. 130, *Andersen* s. 180 och *Hellner* s. 179.

59. Jfr framställningen ovan 3.1.6.1. Se även *SOU* 1972:28 s. 38.

uppfattas ofta av en köpare som en tillförsäkran om att köpgodset skall vara fullt funktionsdugligt under den i garantin angivna tiden vid normal användning.⁶⁰ Vid en närmare granskning av garantiutfästelsens formulering kan det likväl framgå, att säljaren inte åtagit sig ett sådant ansvar. De tidsbestämda garantierna har ofta snarare som syfte att inverka såväl på bevisfrågan som på den tid under vilken säljarens garantiåtagande skall gälla.⁶¹ T.ex. de standardiserade garantivillkor som förekommer i handeln innehåller oftast en förbindelse från säljarens sida att avhjälpa de konstruktions-, tillverknings- och/eller materialfel, som framkommer under garantitiden.⁶²

Redan garantins begränsning till sagda typ av fel synes ge vid handen, att här avses fel och bristfalligheter vilka förelåg – eventuellt latent – i köpgodset redan vid tidpunkten för farans övergång, dvs. i regel vid köpslutet eller individualiseringen av godset.^{63, 64} Se även ur nordisk rättspraxis:

NJA 1935 s. 420: K köpte av S ett parti armékonserver på villkor bl.a. att S ansvarade för att varan under tre år från leveranstidens utgång inte försämrades på grund av bristande omsorg vid konservberedningen samt var skyldig att gottgöra K för vad som under garantitiden av nämnda anledning kunde befinnas skadat. Enär det vid undersökning före garantitidens utgång visade sig, att över 25% av partiet var skadat till följd av otillfredsställande falskning av konservedosorna och då S vägrat att efterkomma K:s anmaning att utbyta hela partiet mot fullgod vara förklarades köpet hävt.

Men det förekommer även garantiformulär med klausuler som uttryckligen föreskriver att säljarens ansvar omfattar fel som framkommer under garantitiden.⁶⁵ I dessa fall minskas givetvis nämnda tolkningssvårigheter.

60. Se *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 45.

61. Se närmare framställningen nedan §§ 8, 10.

62. Se t.ex. Båt- och motorföreningen i Finland Finnboat r.f.:s garantivillkor, de allmänna garantibestämmelserna för radio- och hushållsapparater TE-79, Kesko Oy, Konekeskos garantivillkor för byggnadsmaskiner/lyftkranar/truckar samt Kontorsmaskinsaffärernas Förening r.f.:s garantivillkor. Enligt uppgift av en representant för fotobranschen används liknande garantibestämmelser även inom denna bransch.

63. Se framställningen ovan § 2 vid noterna 77-88.

64. I nybilsgarantin av den 1 september 1978 anges uttryckligen, att säljaren förbinder sig att avhjälpa de fel som bilen hade vid tidpunkten för leveransen. Se även beträffande försäljning av begagnade bilar nedan not 65.

65. I t.ex. Bilbranschens Centralförbund r.f.:s garantivillkor för begagnade bilar föreskrivs (§ 2): "Myyjä sitoutuu omalla kustannuksellaan korjaamaan omalla tai osoit-

Även t.ex. garantier av typen "2 års garanti" utan närmare precisering torde ofta, beroende på de särskilda omständigheterna (t.ex. branschpraxis, konsumentköp), vara att hänföra till ovannämnda funktionsgarantier.⁶⁶

Se även ur rättspraxis HD 1976 II 44 (ref. nedan § 8 vid noterna 24-25) samt konsumentklagonämndens rekommendationer dnr 2426/34/79 (ref. nedan § 10 vid noterna 118-119) och dnr 145/39/79 (ref. nedan vid noterna 122-123).

Särskilt gäller detta när säljaren nyttjat uttryck såsom "hel-" eller "full garanti".

Som en parentes kan i detta sammanhang anföras, att den regel om omvänd bevisbörda som i nordisk rätt allmänt anknyts till garantiutfästelserna – se ovan – ofta i praktiken leder till att frågan om en förskjutning av den för felbedömningen relevanta tidpunkten endast får teoretisk betydelse. Det kan nämligen vara svårt för säljaren att visa, att köpgodset vid tidpunkten för farans övergång varit felfritt och kontraktsevenligt.

De garantiutfästelser där säljaren förbinder sig att bära ansvar för alla sådana avvikelser från den i garantin bestämda kvaliteten eller de däri nämnda egenskaperna, som framkommer under garantitiden, har även direkta verkningar för säljarens bevisbörda. Härvid ökas nämligen säljarens bevisbörda ytterligare. Det räcker inte för undvikande av ansvar att säljaren visar, att köpgodset vid tidpunkten för farans övergång var felfritt och kontraktsevenligt, utan säljaren måste även göra sannolikt⁶⁷ att avvikelsen beror på köparen eller på någon annan omständighet som säljaren inte ansvarar för (olyckshändelse eller dylikt). En sådan bevisning kan stundom vara svår att prestera.⁶⁸

tamallaan korjaamalla takuuseen kuuluvan virheen, joka on ollut autossa toimitushetkellä ja/tai on ilmennyt takuuaikana (förf. kursivering).” Se även Lund jr, TFR 1963 s. 305f., Taxell s. 464 och ur rättspraxis HD 1937 II 50 (ref. nedan § 6 vid noterna 23-24).

66. Se nedan not 122.

67. Med beaktande av att det ofta kan vara svårt för säljaren att frambringa utredning om vad som inträffat under den tid då köparen haft godset i sin besittning, kan man beträffande beviskravet instämma med *Hellner* när han anför s. 180: "Beviskravet på säljaren är dock ej särskilt starkt; det räcker att han kan 'göra sannolikt' att avvikelsen beror på olyckshändelse el. dyl."

68. Se även KonsumentskyddsL kap. 5 § 5 och § 10 i den svenska konsumentköplagen. Se närmare framställningen nedan 3.2.6.

I fråga om de tidsbestämda garantierna bör ytterligare noteras, att garantitiden också kan inverka på kraven i fråga om köpgodsets beskaffenhet. Garantitiden kan nämligen ha relevans när det gäller att avgöra vilka förutsättningar hos köparen beträffande köpgodsets kvalitet och hållbarhet skäligen kan anses berättigade. En kort garantitid kan möjligen tyda på en kort "levnadstid" hos godset.⁶⁹

Hur förhåller det sig med bevisbördan i fråga om fel som framkommer efter garantitidens utgång? Här synes normala bevisbörderegler böra tillämpas, dvs. i regel den part, som har köpgodset i sin besittning (normalt köparen), bör visa, att godset var behäftat med fel respektive kontraktsevenligt vid tidpunkten för farans övergång. En annan sak är sedan, att en sådan bevisning i praktiken blir svårare att föra ju längre tiden lider.⁷⁰ I de fall felet framkommer så sent att yrkanden i anledning därav inte längre kan framställas,⁷¹ ankommer det på köparen att visa, att felet står i samband med ett tidigare fel beträffande vilket reklamation och talan skett i tid.

3.1.6.3. *Friskrivningar från ansvar för köpgodsets beskaffenhet*

Som ovan (§ 2.5.) framgått, kan säljaren genom förbehåll i fråga om köpgodsets beskaffenhet inverka på felbedömningen. Det förekommer även att garantiutfästelserna innehåller villkor varigenom säljaren i viss närmare angiven utsträckning friskriver sig från ansvar för köpgodsets kvalitet eller egenskaper. Friskrivningen kan också ha getts den formen, att säljaren genom förbehåll reglerar frågan om bevisbördans fördelning avvikande från det normala. Sådana friskrivningar torde likväl i praktiken vara relativt sällsynta. Till villkor av här nämnd typ torde vidare vara att hänföra garantiklausuler, varigenom säljaren förklarar sig obunden av vad annan person (t.ex. hans representant) muntligen utlovat vid sidan av garantivillkoren.⁷²

69. Se *Krüger* s. 167. Jfr framställningen ovan § 2.2.2.

70. Jfr *Krüger* s. 67.

71. Se framställningen nedan § 10.1.4. om fristerna för framställande av reklamation och framförande av yrkanden i anledning av fel i köpgodset.

72. Jfr t.ex. de allmänna garantibestämmelserna för radio- och hushållsapparater TE-79 s. 2. Se även *Tiberg* s. 104 som anför, att sådana klausuler tolkats restriktivt mot säljaren i svensk rätt.

Garantiklausulerna innehåller ofta omnämnanden om att garantin inte omfattar fel som förorsakats av köparens fel eller försummelser, normalt slitage etc. I förhållande till de köprättsliga felreglerna innebär dessa förbehåll inte några friskrivningar.

Utgångspunkten är den, att sådana garantivillkor normalt har rättslig verkan. Klara och entydiga ansvarsfriskrivningar synes kunna frita säljaren från ansvar för avsaknaden eller existensen av bestämda egenskaper – och därigenom påverkas även felbedömningen.⁷³ Ifall däremot säljaren gjort sig skyldig till svek eller grövre fall av culpa in contrahendo torde en friskrivning från ansvar för köpgodsets beskaffenhet kunna förklaras ogiltig. Detsamma gäller om säljaren i övrigt handlat i strid mot tro och heder.⁷⁴

Särskilda problem uppkommer när säljaren lämnar en garanti beträffande köpgodsets egenskaper, men samtidigt friskriver sig från ansvar. Om förbehållet gäller de garanterade egenskaperna kan det hända, att garantins verkan "neutraliseras", dvs. omständigheterna kan utvisa, att det egentligen inte är fråga om en garantiutfästelse.⁷⁵ I andra fall gäller, att den mera preciserade klausulen tar över den allmänt hållna friskrivningen.⁷⁶ Se även ur nordisk rättspraxis:

NJA 1949 s. 664: S sålde genom skriftligt avtal till K ett visst jordbruksarrende och därjämte ett antal kor och kvigor samt en tjur i enlighet med en särskild förteckning, i vilken korna betecknades såsom kastningsfria. Sedermera visade det sig, att den av K köpta kreatursbesättningen före köpet varit smittad av kastsjuka. Sveriges HD ansåg, att det i nämnda förteckning ingående uttrycket om djurens frihet från kastsjuka inte kunde tolkas annorlunda än såsom en av S lämnad garanti att korna inte led av smittsam kastsjuka. Den omständigheten, att från S:s sida innan överlåtelsehandlingen underskrevs hade fällts något eller några yttranden av innebörd att S inte åsyftat att svara för mera än att kastning inte förekommit bland kreatursbesättningen under den tid han innehaft arrendet, kunde inte med hänsyn dels till att K förutsatt, att han skulle erhålla garanti för att korna inte led av kastsjuka, dels till att K inte uppfattat eller med hänsyn till omständigheterna bort uppfatta S:s yttrande såsom en inskränkning av S:s ansvar enligt garantin, befria S från skyldighet att ersätta K den skada som till-

73. Jfr motiven till kap. 4 § 4 i förslaget till köplag, se *Reg. prop.* (Förslaget) s. 25.

74. Jfr framställningen ovan § 2.5. och det som nedan § 5.3. framförs om de i enlighet med allmänna rättsprinciper uppställda inskränkningarna i avtalsfriheten.

75. Jfr framställningen nedan § 10.1.2. och NJA 1964 s. 239 (ref. ovan § 2 vid noterna 93-94). Se även *Aaltonen* I s. 129 och *Heikonen & Aaltonen* s. 97. En annan sak är, att ett ansvar för lämnade uppgifter ändå kan kvarstå, jfr beträffande skeppsköp *Grauers* s. 191.

76. Se *Grauers* s. 101 not 11. Läget är liknande i engelsk rätt, se t.ex. *Dobson* s. 91.

skyndats denne genom att kreatursbesättningen vid köpet varit behäftad med smittsam kastsjuka.

Också denna fråga är väsentligen beroende av omständigheterna in casu: typen av köp och avtalsparter, kutym etc.⁷⁷

På grund av att garantivillkoren regelmässigt är standardiserade är det skäl att här något anknyta till den mera generella problematiken om ansvarsfriskrivning i standardvillkor.

En förutsättning för att säljarens ansvarsfriskrivning får rättslig verkan är givetvis att ifrågavarande förbehåll är bindande för köparen. Frågan om standardvillkors inkorporering med det enskilda avtalet upptas emellertid till behandling på annan plats i undersökningen (§ 4). Vidare bör i detta sammanhang anknytas till det som nedan i § 5 framförs om inskränkningarna i avtalsfrihetens princip. De principer och regler som utvecklats härom kan även begränsa verkningarna av säljarens friskrivningar från ansvar för köpodssets beskaffenhet. För köparen orimliga ansvarsfriskrivningar synes nämligen i viss mån kunna motverkas med hjälp av gällande principer om jämkning av oskäligen avtalsvillkor.⁷⁸ Härigenom kunde man stundom t.ex. låta den i Konsumentskyddsl. kap. 5 stadgade minimikvalitetsstandarden "slå igenom" också vid andra köp än de köp som omfattas av Konsumentskyddsl.⁷⁹

I den mån de i garantiutfästelserna ingående friskrivningarna framstår såsom oklara och tvetydiga bör förutom allmänna förmögenhetsrättsliga tolkningsregler och -principer⁸⁰ även de speciella tolkningsprinciper som utvecklats i fråga om standardavtal tillämpas. Dessa leder ofta till en restriktiv

regerande uppfattning

77. Jfr framställningen nedan § 10.1.2.

78. T.ex. en klausul varigenom säljaren förbehåller sig rätt att ensidigt avgöra om fel i köpodsset föreligger torde vara att anse som oskälig. Detsamma gäller klausuler om försäljning av fabriksnya varor i befintligt skick. Se t.ex. *Bernitz* s. 76 och *NOU* 1976:61 s. 20. Däremot torde säljaren med giltig verkan kunna förbehålla sig rätt att avgöra vilka fel som omfattas av ett av denne lämnat garantiåtagande (se t.ex. de allmänna garantibestämmelserna för radio- och hushållsapparater TE-79 s. 2). Nämnas kan, att enligt engelsk rätt tillåtes en friskrivning från den i SGA, 1979 sections 13-15 stadgade kvalitetsstandarden endast under förutsättning att friskrivningen framstår såsom "fair or reasonable", se 22 *I.C.L.Q.* (1973) s. 577f, Jfr UCC art. 2-302.

79. Jfr framställningen ovan § 2 vid noterna 99-102.

80. Se hänvisningen ovan i not 47.

tolkning av ansvarsfriskrivningar.⁸¹ Att t.ex. tolka en tidsbegränsad garantiutfästelse beträffande tillverknings- och materialfel så att säljaren friskriver sig från ansvar för köpgodsets beskaffenhet i övrigt, framstår – såvida detta inte uttryckligen uttalats i garantin – såsom oriktigt. För fel som inte omfattas av garantin ansvarar säljaren enligt normala felregler.

3.2. KonsumentskyddsL

3.2.1. Inledande kommentar

Såsom tidigare framgått, saknas en allmän beskrivning av vad som avses med fel i köpgodset i KonsumentskyddsL. Utgångspunkten för felbedömningen utgör även i fråga om konsumentköp parternas avtal, dvs. säljaren skall prestera vara av sådan kvalitet eller med sådana egenskaper som han förbundit sig till i köpavtalet.⁸² Ifall inte avtalet ger vägledning är man tvungen att falla tillbaka på de principer och synpunkter som ovan (§ 2.2.) anfördes vid bedömningen av om konsumtionsvara är behäftad med fel eller inte.

KonsumentskyddsL ger emellertid vissa utfyllande och kompletterande regler för felbedömningen. De stadganden, som har relevans med avseende på den objektiva felbedömningen, berördes redan i annat sammanhang.⁸³ Men KonsumentskyddsL kap. 5 innehåller även stadganden om betydelsen av säljarens garantiutfästelser och av denne lämnade uppgifter angående köpgodset. I § 1 mom. 2 stadgas, att felreglerna (kap. 5) är tillämpliga om vid marknadsföring av konsumtionsvara i Finland har lämnats oriktiga eller vilseledande uppgifter om varan eller om dess användning, vilka kan förmodas ha inverkat på köpet. Enligt § 5 anses fel i vara föreligga om den avviker från vad som uppgivits i garanti eller annan ansvarsförbindelse beträffande varans kvalitet. I § 6 ingår slutligen en regel om att konsumtionsvara, som sålts i befintligt skick eller med motsvarande förbehåll, skall anses vara behäftad med fel om varan inte överensstämmer med de uppgifter som lämnats köparen.

81. Se närmare framställningen nedan § 5.4.

82. Se även t.ex. *Kivivuori m.fl.* s. 132 och *Routamo*, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 104.

83. Se framställningen ovan § 2 vid noterna 54-61.

Även i fråga om den svenska konsumentköplagen bedöms frågan om konsumtionsvara är behäftad med fel enligt samma principer som gäller vid tillämpning av den allmänna köplagen.⁸⁴ Sagda lag innehåller dock också vissa särskilda regler om vad som skall anses utgöra fel vid konsumentköp (§§ 7, 9, 10) vilka materiellt i stor utsträckning överensstämmer med ovannämnda stadganden.

Av centralt intresse med tanke på undersökningens tema är givetvis regeln om garantiutfästelserna i § 5. Men inte heller de övriga stadgandena om verkningarna av uppgifter, som lämnats beträffande konsumtionsvara, saknar betydelse i detta sammanhang. För att kunna bedöma garantiutfästelsernas självständiga betydelse med avseende på felbedömningen vid konsumtionsköp, är det nödvändigt att även i viss mån beakta nämnda stadganden.

3.2.2. Garantiuppgifter

Ovan i avsnittet om köp i allmänhet anfördes, att en garantiutfästelse skapar klarhet vid felbedömningen, dvs. köpgodset anses i regel behäftat med fel om det avviker från vad som uppgivits i garantin. Vidare underlättar en garanti bevisningen för köparens del. Dessa rättsverkningar har inskrivits i KonsumentskyddsL kap. 5 § 5.

I sagda lagrum stadgas om garanti eller annan ansvarsförbindelse beträffande konsumtionsvaras kvalitet att "... skall fel i vara anses föreligga, om varan avviker från vad som uppgivits i utfästelsen ...". Här avses således såväl uttryckliga "garantier" som liknande utfästelser. En sådan förbindelse kan ha lämnats av säljaren eller av någon annan för hans räkning.⁸⁵

I kap. 5 § 5 ingår också ett stadgande om bevisbördans fördelning när garanti eller annan förbindelse angående varans kvalitet lämnats. För att inte köpeobjektet skall anses vara behäftat med fel åligger det säljaren att visa, att avvikelser från garantin eller utfästelsen beror på omständighet, som bör räknas köparen till last, eller har föranletts av sådan olyckshändelse som varan blivit utsatt för efter överlåtelsen.

Helt allmänt kan om bevisbörderegeln i KonsumentskyddsL kap. 5 § 5 sägas, att ehuru det är lättare att styrka att felet beror på köparens culpa kan

84. Se *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 126 och *SOU* 1976:66 s. 154.

85. Se framställningen nedan § 8.2.2.1.1.

det stundom vara svårt att visa, att felorsaken är en efter överlåtelsen inträffad olyckshändelse. Säljarens möjligheter synes i praktiken ofta inskränka sig till att visa, att varan var felfri vid tidpunkten för överlåtelsen.⁸⁶ Hur väl säljaren lyckas med detta är givetvis väsentligt beroende av typen av konsumtionsvara och av felets art. Det är dock skäl att påpeka, att sistnämnda bevisning inte räcker till när fråga är om s.k. funktionsgaranti (ovan 3.1.6.2.).

I fråga om köp av konsumtionsvara har man således kodifierat den bevisbörderegeln som anses gälla garantiutfästelser i allmänhet, dvs. fel som framkommer under garantitiden presumeras ha funnits "in nuce" vid tiden för varans övergång (ovan 3.1.6.2.). Beträffande köparens bevisbörda kan konstateras, att denne även vid köp av konsumtionsvara i garantifallen endast är skyldig att visa, att avvikelser från den i garantin eller förbindelsen bestämda kvalitetsnivån föreligger.⁸⁷

Förrän jag närmare granskar de i Konsumentskyddsl kap. 5 § 5 nämnda ansvarsutfästelsernas rättsliga natur och frågan när en utfästelse enligt § 5 skall anses vara för handen, är det skäl att undersöka vilka verkningar säljarens övriga uppgifter om köpgodset har vid felbedömningen i fråga om konsumentköp. Härvid klargörs garantiutfästelsernas praktiska betydelse i nämnda avseende.

3.2.3. Övriga uppgifter

3.2.3.1. Uppgifter vid marknadsföring av konsumtionsvara

Stadgandet i kap. 5 § 1 mom. 2 om att felreglerna i Konsumentskyddsl kap. 5 är tillämpliga om vid marknadsföring av konsumtionsvara i Finland har lämnats oriktiga eller vilseledande uppgifter om varan eller om dess användning, vilka kan förmodas ha inverkat på köpet, har föranletts av att marknadsföringen i allt större grad styr konsumenternas köpbeslut. Utvecklingen har medfört, att köparen i väsentlig utsträckning blir påverkad och beroende av uppgifter som förekommer i annonser, reklambroschyrer, tryckta bruksan-

86. Se *Routamo*, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 104. Se även *Kivivuori m.fl.* s. 141f.

87. Jfr framställningen ovan vid noterna 48-49.

visningar till vara m.m. Dessa uppgifter har till stor del ersatt den information om varan som säljaren traditionellt lämnat köparen vid köpets avslutande. Moderna säljmetoder medför att köparen ofta inte träder i personlig kontakt med säljaren. En anpassning av rättsreglerna till den kommersiella verkligheten har således blivit nödvändig. Konsumenten bör beredas rättsskydd när han ingår ett köp förlitande sig på säljarens oriktiga information eller vilseledande uppgifter om varan eller om dess användning.⁸⁸

Tidigare i undersökningen (§ 2.2.2.) har framgått, att i förevarande lagrum även ingår en regel som föreskriver en objektiv felbedömning, dvs. konsumtionsvara anses behäftad med fel ifall den avviker från den standard, som köpare i allmänhet har skäl att förmoda vid köp av sådan vara. Enär marknadsföringen givetvis påverkar köparens förutsättningar beträffande varans kvalitet, kompletterar de i § 1 mom. 2 ingående reglerna varandra. De täcker även delvis varandra, ty då oriktig och vilseledande marknadsföring är förbjuden.⁸⁹ synes köparen ha skäl att förmoda att de i samband med marknadsföringen lämnade uppgifterna är riktiga samt att varan överensstämmer med dessa.⁹⁰ Oaktat nämnda förbud kan likväl uppgifterna in concreto anses vara oriktiga eller vilseledande.

I förevarande lagrum avses information som lämnas i samband med marknadsföring av vara. Begreppet marknadsföring torde kunna definieras så, att därmed förstås näringsidkares mot konsumenterna riktade påverkningssträvanden, både generellt och i det enskilda fallet, vilka har som syftemål att befrämja varans försäljning.⁹¹ För att stadgandet skall vara tillämpligt bör uppgifterna vara oriktiga eller vilseledande. När så är fallet, kan givetvis inte fastslås generellt. Frågan bör bedömas ur objektiv synvinkel och omständigheterna in casu får givetvis betydelse: uppgifternas art och deras framställningssätt, typen av konsumtionsvara etc. Ledning står dock att finna i den praxis, som har utvecklats i fråga om KonsumentskyddsL:s bestämmelser i kap. 2 om reglering av marknadsföringen. I nämnda kapitel ingår ett flertal stadganden, vilka förbjuder marknadsföring som strider mot god sed eller

88. Se *Reg. prop.* 1977:8 s. 43. Se även *Kivivuori m.fl.* s. 135. Jfr *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 43.

89. Se även framställningen nedan § 5 vid noterna 72-82.

90. Se *Routamo*, *Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja* n:o 23 s. 105.

91. Se närmare *Kivivuori m.fl.* s. 40ff. och *Reg. prop.* 1977:8 s. 16ff. Se även *SOU* 1979:36 s. 147.

eljest är otillbörlig med hänsyn till konsumentskyddet t.ex. osanna eller vilsledande uppgifter om köpgodset (§ 2).⁹²

Konsumentombudsmannens avgöranden och marknadsdomstolens utslag är emellertid av generell karaktär och fastän de är vägledande.⁹³ är det inte givet, att frågan i en konkret tvist mellan en konsument och en näringsidkare alltid bedöms lika. Här kan de särskilda omständigheterna motivera ett annat avgörande.⁹⁴

Uppgifterna som avses i § 1 mom. 2 kan ha lämnats i vilken form som helst, även muntligt. De kan gälla t.ex. varans kvalitet eller egenskaper, dess sammansättning, vikt, användning eller service.⁹⁵

Se t.ex. följande rekommendationer av konsumentklagonämnden:

dnr 719/31/79: En konsument hade inköpt ett par overallbyxor för barn. Efter en dags användning framgick det, att byxorna färgade av sig så mycket att barnets underkläder och hud hade färgats. Konsumenten krävde hävning av köpet. Konsumentklagonämnden konstaterade, att byxorna färgade av sig även vid "torrgridning". Den vid byxorna fastsatta lappen "pestävä erillään, väriä päästävä" ansågs hänvisa till tvätt och inte till normal användning. I varudeklarationen uppgavs färgens "gnidningshållbarhet" till 1-2. Enär man emellertid med avfärgning i allmänhet förstår färgning i samband med tvättning, ansåg konsumentklagonämnden, att den i varudeklarationen ingående uppgiften om produktens "gnidningshållbarhet" var otillräcklig vad beträffar att informera konsumenten om att färg även lossnar från ett torrt klädesplagg. Med hänsyn härtill ansåg nämnden, att varan var behäftad med fel enligt KonsumentskyddsL kap. 5 § 1 samt rekommenderade hävning av köpet (ref. i *Kuluttajansuoja* 3, 1979 s. 29).

dnr 1014/34/79: K hade av näringsidkaren S köpt en begagnad paketbil. Efter köpslutet hade det framgått, att bilens motor var behäftad med ett flertal större fel. Med hänsyn till att S vid köpslutet lämnat uppgifter, vilka uppenbart givit K det intrycket att motorn varit reparerad i betydligt större utsträckning än den i själva

92. Se närmare om dessa stadganden och deras legislativa syftemål *Reg. prop.* 1977:8 s. 23ff. och *Kivivuori m.fl.* s. 40ff.

93. I *Kuluttajansuoja* ingår kontinuerligt referat av dessa avgöranden och utslag. Sambandet mellan säljarens civilrättsliga ansvar och stadgandena om reglering av marknadsföringen betonas i nordisk rätt, se t.ex. *Hellner* s. 143, *Krüger* s. 51f. och *SOU* 1976:66 s. 154.

94. Jfr beträffande regleringen av avtalsvillkor (KonsumentskyddsL kap. 3), *Reg. prop.* 1977:8 s. 35. Se även *Tala*, Oikeustiede 1978 s. 275.

95. *Reg. prop.* 1977:8 s. 46.

verket var, och då annan påföljd med hänsyn till omständigheterna inte kunde anses skäligen för köparen, rekommenderade klagonämnden hävning av köpet.

dnr 3120/34/79: K hade av näringsidkaren S köpt en personbil av märket Opel Record -68. Vid förhandsgranskningen av bilen hade K upptäckt ett oljeläckage beträffande vilket S uppgivit att sådant var typiskt för ifrågavarande bilmärke. I övrigt hade S försäkrat, att bilen var i gott skick. Efter köpslutet hade det likväl framgått, att oljeläckaget var betydande och att bilens istandsättande förutsatte en omfattande reparation. Klagonämnden konstaterade, att det var uppenbart att S känt till oljeläckaget och dess omfattning samt att han till denna del lämnat K vilseledande uppgifter. Med hänsyn härtill ansåg klagonämnden, att bilen varit behäftad med fel och rekommenderade en mot felet svarande nedsättning av köpeskillingen.

dnr 1592/34/79: K hade av näringsidkaren S köpt en båt av typen Bella Mosquito. S hade både i en reklambroschyr och vid köpslutet rekommenderat en 20 hkr:s motor till båten. Då K skulle provköra båten hade han konstaterat, att motorn endast kunde köras på tomgång, enär propelleraxeln på grund av båtens konstruktion inte sträckte sig tillräckligt djupt i vattnet. Med hänsyn till att S underlåtit att upplysa K om att den rekommenderade motorns standardpropeller inte var lämplig för båten, fastän S varit medveten om denna omständighet, och då K inte kunnat inse detta, ansågs S ha lämnat vilseledande uppgifter om köpeobjektet, vilka uppenbarligen inverkat på köpet. Båten var behäftad med fel enligt KonsumentskyddsL kap. 5 § 1 mom. 2 och klagonämnden rekommenderade, att S på egen bekostnad skulle försätta kombinationen båt-motor i användbart skick.

dnr 2237/34/79: Enär av båttillverkaren i reklambroschyrer lämnade uppgifter om båttypens fart inte hade verifierats (den uppgivna farten kunde endast uppnås med maximalt trimmade optimala båtar) och då det inte heller hade visats att köparen haft kännedom om det rätta sakförhållandet, ansågs ifrågavarande båt behäftad med fel enligt KonsumentskyddsL kap 5 § 1 mom. 2.

Uppgifter, vilka inte rör själva varan eller dess användning, faller utanför lagrummets tillämpning. Sådana är t.ex. uppgifter om varans pris eller om andra köpevillkor.⁹⁶ Det är viktigt att notera, att de oriktiga eller vilseledande uppgifterna får relevans vid felbedömningen oberoende av säljarens onda eller goda tro. Härmed har man kodifierat den princip, som i stor utsträckning redan synes gälla också utanför konsumentköpen. Givet är att uppgifter, vilka endast är att karaktärisera som lovprisande av varan, inte heller i förevarande sammanhang får relevans.⁹⁷

96. Se *Kivivuori m.fl.* s. 136.

97. Jfr framställningen ovan vid noterna 24-26.

Förevarande lagrum avser information vilken förmedlats till konsumenterna vid marknadsföring av vara i Finland. Uppgifterna kan ha lämnats av säljaren, av ombud för säljaren⁹⁸ eller av annan person som marknadsför varan, t.ex. av varans tillverkare eller importör.⁹⁹ Förutom uppgifter som har offentliggjorts här, kan även utomlands publicerad reklam i tidning som sprids till Finland anses uppfylla nämnda rekvisit.¹⁰⁰

I jämförelse med motsvarande stadgande i den svenska konsumentköplagen (§ 7) har säljaren i Finland påförts ett strängare ansvar. Enligt svensk rätt blir säljaren ansvarig för oriktigheten av uppgift som lämnats av tillverkare eller annan, som i tidigare såljd tagit befattning med varan, endast under förutsättning att han åberopat uppgiften eller, fastän han insett eller uppenbarligen bort inse att uppgiften var vilseledande, underlåtit att tydligt rätta den. Säljarens handlande och hans goda tro får således betydelse. Dessa ansvarsförutsättningar har uppställts av hänsyn till säljarens berättigade intressen. Denne kan vara ovetande om innehållet i reklam eller sakna möjlighet att bedöma om lämnad uppgift är riktig.¹⁰¹

98. I *Reg. prop.* 1977:8 s. 46 anför: "Säljaren skulle även ansvara för uppgifter som lämnats av hans anställda och medhjälpare, under förutsättning, att den person, som lämnat uppgiften, har en sådan ställning i säljarens företag, vilken medför befogenhet att lämna uppgifter för säljarens räkning. Till exempel har försäljare i butik på grund av sin ställning befogenhet att lämna uppgifter om varan eller dess användning. Här avsedd befogenhet kan också sådan person ha som inte är berättigad att ingå avtal för säljarens räkning." Jfr även Rättshandl. kap. 2.

99. Se närmare *Kivivuori m.fl.* s. 135f. Felansvar kan även uppkomma genom vilseledande användning av testresultat i reklam. Härvid förutsätts i allmänhet att den som marknadsför varan beställt och övervakat testen eller att denne i sin marknadsföring hänvisar till testresultaten. Vilseledande användning av testresultat i marknadsföringen har föranlett ingripanden av konsumentombudsmannen i bl.a. följande fall: dnr 114/41/78, dnr 144/41/78 (dessa ref. i *Kuluttajansuoja* 1. 1979 s. 16f.), dnr 276/41/78 (ref. i *Kuluttajansuoja* 2. 1979 s. 9), dnr 147/41/79, dnr 329/41/79, dnr 611/41/79 och dnr 1131/41/79 (dessa ref. i *Kuluttajansuoja* 3. 1979 s. 19f.).

100. Se *Kivivuori m.fl.* s. 136 och *Reg. prop.* 1977:8 s. 46. Jfr dock *Kemppinen* 5:1 som anser, att detta förtydligande saknar praktisk betydelse.

101. Se närmare *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 44, 218f. Jfr beträffande amerikansk rätt *Ziegel*, 22 I.C.L.Q. (1973) s. 366. Nämnas kan, att genom lagändring, som trätt i kraft den 1 juli 1976, har konsumentköplagen § 7 kompletterats med ett nytt tredje stycke, som ger informationsläggande enligt marknadsföringslagen en direkt civilrättslig betydelse, se närmare *SOU* 1979:36 s. 150.

Kravet på kausalitet mellan den oriktiga eller vilseledande uppgiften och köparens beslut att ingå köpet har uttryckligen inskrivits i KonsumentskyddsL kap. 5 § 1 mom. 2. För att köparen skall kunna åberopa uppgiften bör den ha inverkat på köpet. Enligt förarbetena har så skett, om köparen inte alls eller endast på andra villkor skulle ha ingått köpet, ifall han hade varit medveten om det rätta sakförhållandet.¹⁰²

Kausalitetskravet innebär som sådant dock intet nytt. Att säljarens uppgifter skall ha inverkat på köparens förutsättningar beträffande godset kan uppställas som ett allmänt rekvisit för att uppgifterna skall få relevans vid den köprättsliga felbedömningen.¹⁰³ Givet är, att köparen inte kan åberopa en uppgift, som saknade betydelse för honom vid ingåendet av köpet. Beträffande bevisbördan kan konstateras, att det åligger köparen att göra sannolikt, att uppgiften inverkat på köpet.¹⁰⁴

Se följande rekommendation av konsumentklagonämnden:

dnr 663/34/78: En konsument hade i början av september inköpt en ny Volvo 343 DL personbil, vilken han i medlet av oktober hade utbytt till en ny Volvo 343 L-modell. Enligt konsumenten hade uppgifter lämnade vid marknadsföringen i väsentlig grad inverkat på beslutet att inköpa bilen. I reklamen hade påståtts, att bilens aerodynamiska form var okänslig för sidovindar. Konsumenten ansåg emellertid, att bilen var synnerligen känslig för sidovindar och att reklamen därmed var oriktig och vilseledande. Dessutom var bilen på grund av känsligheten för sidovindar enligt konsumenten också hälsofarlig. På dessa grunder krävde konsumenten hävning av köpet. Konsumentklagonämnden konstaterade att det inte hade visats, att reklampåståendet om bilens okänslighet för sidovindar var riktigt. Men enär konsumenten hade köpt bilen redan i början av september och nämnda reklam hade publicerats först i slutet av samma månad, ansågs reklamuppgifterna inte ha inverkat på köpet. Nämnden konstaterade också, att modellen Volvo 343 inte kunde anses hälsofarlig enligt KonsumentskyddsL kap. 5 § 4. Följaktligen rekommenderade konsumentklagonämnden inte hävning av köpet (ref. i *Kuluttajansuoja* 2. 1979 s. 26).

Med hänsyn till konsumentskyddslagstiftningens syftemål kan dock inte alltför stränga krav på denna bevisning uppställas. Ofta torde det räcka med

102. Se *Reg. prop.* 1977:8 s. 46. Jfr förutsättningsläran ovan § 2 vid noterna 20-29.

103. Se framställningen ovan § 2.2.1. och 3.1.3.

104. *Kivivuori m.fl.* s. 137 och *Reg. prop.* 1977:8 s. 46.

att köparen visar att en oriktig eller vilseledande uppgift givits, dvs. den presumeras ha inverkat på köpet.¹⁰⁵

Om säljaren på vederbörligt sätt rättat de lämnade uppgifterna följer explicit av stadgandet i KonsumentskyddsL kap. 5 § 1 mom. 2 att felreglerna inte blir tillämpliga på grund av detta stadgande. Detsamma gäller om köparen eljest visas ha haft de riktiga uppgifterna. Dessa tillägg synes närmast ha ett förtydligande syfte. Fastän bevisbördan här påförs säljaren har stadgandet dock inte någon större reell betydelse. Ofta uppnås samma resultat genom allmänna regler och principer om bevisbördans fördelning och om fri bevisprövning. Beträffande kravet på vederbörlig rättelse kan slutligen konstateras, att rättelsen bör vara sådan, att den når konsumenterna samt att det klart och tydligt framgår, att fråga är om rättelse av lämnade oriktiga eller vilseledande uppgifter.¹⁰⁶ Vidare bör rättelsen för att få rättslig verkan givetvis ha skett vid sådan tidpunkt att den kunnat påverka köparens beslut.

3.2.3.2. Uppgifter vid försäljning av konsumtionsvara "i befintligt skick"

Ett förbehåll att köpgodset säljs "i befintligt skick" har ansetts i princip verksamt för parterna.¹⁰⁷ Ofta förekommer sådana villkor vid försäljning av begagnade varor eller vid försäljning av vara, som på grund av långvarig lagring eller av annan anledning, t.ex. brand- eller transportskada, inte längre är jämförbar med ny vara. Säljaren avsäger sig allt ansvar för köpgodsets beskaffenhet och köparen förklarar sig nöjd med godset sådant det är. Oaktat denna principiella utgångspunkt har sagda riskfördelning dock i doktrin och rättspraxis ansetts underlyda vissa begränsningar och undantag.¹⁰⁸

KonsumentskyddsL kap. 5 § 6 utgår från att överenskommelse om att vara säljs i befintligt skick eller med liknande förbehåll fortsättningsvis med giltig verkan kan träffas även i handeln med konsumtionsvaror. Med hänsyn till lagens allmänna strävan att bereda konsumenten ett grundskydd har likväl

105. Se *Kivivuori m.fl.* s. 137. Mot ett strängt beviskrav talar även lagrummets formulering "... vilka kan förmodas ha inverkat på köpet ...". Jfr beträffande § 7 i den svenska konsumentköplagen *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 216.

106. Se närmare *Kivivuori m.fl.* s. 137. Jfr *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 217.

107. Se HB kap. 1 § 4 och framställningen ovan § 2.5.

108. Se närmare ovan § 2 vid noterna 96-102.

i sagda lagrum uppställts vissa inskränkningar i säljarens möjligheter att friskriva sig från ansvar. Tidigare (§ 2.2.2.) har nämnts begränsningar som poängterar mera objektiva moment vid felbedömningen, dvs. fel i vara skall anses föreligga, om varan med beaktande av köpeskillingen och andra omständigheter är väsentligt sämre än vad köparen haft skäl att förmoda. Men i stadgandet ingår även en regel som tar sikte på lämnade uppgifter om varan: fel i vara bör anses föreligga, om varan inte överensstämmer med de uppgifter som lämnats köparen.

Lagrummets utformning ger vid handen, att de i stadgandet avsedda uppgifterna har relevans vid felbedömningen oberoende av säljarens onda eller goda tro.¹⁰⁹ Också beträffande denna regel kan konstateras, att lagstiftaren här har kodifierat en princip, som i stor utsträckning gäller även utanför konsumtionshandeln.¹¹⁰ I övrigt kan angående relevansförutsättningarna hänvisas till det som tidigare (i samband med framställningen beträffande köp i allmänhet (3.1.3.) och KonsumentskyddsL kap. 5 § 1 mom. 2 (3.2.3.1.)) anförts: Uppgifterna bör vara av en bestämd och konkret natur, dvs. allmänt lovprisande av varan har inte heller i föreliggande sammanhang betydelse. Kravet på kausalitet bör upprätthållas. Uppgifterna bör ha haft betydelse för köparen. Om säljaren rättat uppgifterna eller köparen eljest varit medveten om det riktiga sakförhållandet får uppgifterna inte relevans vid felbedömningen. I oklara fall bör frågan lösas med beaktande av konsumentskyddslagstiftningens syftemål. Detta kan leda till en för säljaren strängare bedömning än vad som gäller vid köp i allmänhet. Som exempel på tillämpningen av KonsumentskyddsL kap. 5 § 6 kan följande rekommendationer av konsumentklagonämnden anföras:

dnr 380/34/78: En konsument hade utbytt sin begagnade bil mot en begagnad bil av annat märke. Vid bytet hade säljaren anfört bl.a. att den sistnämnda bilens rostskador och motor hade reparerats. Vidare uppgav säljaren, att bilen för hans företag kostat över 15.000 mk. Några dagar efter köpet upptäckte köparen att vattenpumpen var behäftad med fel. Efter en tid lossnade ackumulatorladdaren från bilen. Vid härefter verkställd granskning upptäcktes ett flertal rostskador. Dessutom hade köparen kunnat konstatera, att bilens dörrar öppnades av sig själv under körning.

109. Se även *Kivivuori m.fl.* s. 143, *Routamo*, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 106 och *Simonen*, Kuluttajansuojaja 1, 1980 s. 9.

110. Jfr de ovan i avsnittet 3.1.3. refererade rättsfallen.

Konsumentklagonämnden konstaterade, att säljaren hade lämnat vilseledande uppgifter om bilen och att den varit väsentligt sämre än vad köparen haft skäl att förmoda. Med hänsyn härtill ansåg nämnden, att bilen varit behäftad med fel i enlighet med KonsumentskyddsL kap. 5 § 6 samt rekommenderade hävning av köpet, enär annan påföljd inte kunde anses skälig för köparen (ref. i *Kuluttajansuoja* 2. 1979 s. 25).

dnr 583/34/78: En konsument hade inköpt en begagnad bil vars årsmodell hade uppgivits till 1974. Bilen hade registrerats i Finland år 1976. Efter köpet framgick det likväl, att bilens årsmodell var 1972 och att den hade inköpts som begagnad i Kanada år 1974. I registerutdraget hade emellertid året för bilens ibruktagande antecknats till 1974. Konsumentklagonämnden ansåg, att säljaren hade lämnat en oriktig uppgift om bilens årsmodell samt att det såsom årsmodell uppgivna året för ibruktagandet av bilen (1974) även var oriktigt och att bilen i verkligheten hade tagits i bruk redan år 1972. På dessa grunder ansåg nämnden, att bilen var behäftad med fel i enlighet med KonsumentskyddsL kap. 5 § 6 samt rekommenderade avdrag på bilens pris (ref. i *Kuluttajansuoja* 3. 1979 s. 32).¹¹¹

Se även Esbo häradsrätt 9.1.1980 (4. avd. § 1) (ref. nedan § 8 vid noterna 74-75).

KonsumentskyddsL kap. 5 § 6 väcker även frågan om förhållandet mellan sagda stadgande och den ovan berörda regeln i § 1 mom. 2. Redan av kapitlets tvingande karaktär (§ 15) följer, att säljaren inte genom förbehåll att varan säljs i befintligt skick kan befria sig från det ansvar § 1 mom. 2. påför denne. Enär vidare sistnämnda stadgande i stor utsträckning omfattar säljarens ansvar för uppgifter enligt § 6, synes regeln om uppgifternas betydelse för felbedömningen vid försäljning av vara i befintligt skick eller med motsvarande förbehåll närmast ha förtydligande och informerande syfte.

Nämnas kan, att den svenska konsumentköplagen i fråga om försäljning av vara i befintligt skick eller med liknande förbehåll (§ 9) endast innehåller en hänvisning till § 7 i nämnda lag, som påför säljaren ett med kap. 5 § 1 mom. 2 i den finska KonsumentskyddsL väsentligt överensstämmande ansvar för lämnade uppgifter.¹¹²

111. Se beträffande uppgifter som lämnas köparen vid försäljning av begagnade bilar även *Simonen*, *Kuluttajansuoja* 1. 1980 s. 9 och kommentaren i *Kuluttajansuoja* 3. 1979 s. 38.

112. Se närmare *Hellner* s. 140ff., 148f, och *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 239f.

3.2.4. Garantiutfästelsernas betydelse i belysning av KonsumentskyddsL:s stadganden om säljarens uppgifter

I belysning av det ovan framförda kan konstateras, att en utfästelse i enlighet med KonsumentskyddsL kap. 5 § 5 har självständig betydelse vid bedömningen av om en konsumtionsvara är behäftad med fel eller inte. De i §§ 1 mom. 2 och 6 ingående stadgandena om verkningarna av lämnade uppgifter om varan fastslår som tvingande rättsregler de principer som i stor utsträckning redan gäller utanför konsumentköpen — detta dock med reservation för dels att konsumentskyddslagstiftningens syftemål eventuellt motiverar en mot säljaren strängare inställning än vad som annars skulle gälla, dels att säljarens onda eller goda tro inte har betydelse för frågan om uppgifternas relevans vid felbedömningen. Följaktligen ger garantiutfästelserna även vid konsumentköpen köparen en starkare ställning än han skulle ha om endast uppgifter hade lämnats: att föra bevisning om att en uppgift varit oriktig eller vilseledande, om att uppgiften inverkat på köparens förutsättningar beträffande varan (kausalitetskravet), om att tilliten till uppgiften varit objektivt bedömt "befogad" etc. kan förorsaka köparen svårigheter. Det synes vara enklare att påvisa att en avvikelse från en lämnad kvalitetsgaranti är för handen.

3.2.5. Garantiutfästelse enligt KonsumentskyddsL kap. 5 § 5

I KonsumentskyddsL kap. 5 § 5 talas således om en garanti- eller annan förbindelse att svara för konsumtionsvaras kvalitet.

Nämnas kan, att i motsvarande svenska stadgande (konsumentköplagen § 10) talas om *tidsbestämda* garantier utan angivelse av att utfästelserna skall avse *varans kvalitet*. Med hänsyn till utformningen av de garantiformulär, som är vanliga inom handeln med varaktiga konsumtionsvaror, innebär nämnda formella olikhet i jämförelse med den finska regeln likväl, att någon större praktisk divergens inte föreligger.

✓ Jag har tidigare konstaterat, att garantiansvaret till sin natur är ett vanligt kontraktsrättsligt ansvar. Garantigivaren har påtagit sig ansvaret för riktigheten av vissa förhållanden rörande köpgodsets egenskaper. Även de i Konsument-

skyddsL kap. 5 § 5 nämnda ansvarsförbindelserna beträffande konsumtionsvaras kvalitet är att hänföra till kontraktsförpliktelser av denna typ. Termen garantiutfästelse kan således även användas för att beteckna ansvarsförbindelser enligt § 5.

Aurejärvi synes med hänsyn till den i föreliggande lagrum inskrivna bevisbörderegeln (ovan 3.2.2.) tolka stadgandet så, att det inte avser kvalitetsgarantier ("laatutakuu"), dvs. garantiutfästelser som tar sikte på varans beskaffenhet vid tidpunkten för farans övergång.¹¹³ Enligt min uppfattning torde inte den i § 5 ingående bevisbörderegeln utgöra något hinder för att tolka stadgandet så, att det även är tillämpligt i fråga om de av mig avsedda ansvarsförbindelserna. Det synes mig att man velat utforma stadgandet möjligast vidsträckt så att det *även* omfattar tidsbestämda kvalitetsgarantier (både sådana som hänför sig till tidpunkten för farans övergång, t.ex. material- och tillverkningsgarantier, och de egentliga funktionsgarantierna) beträffande vilka bevisbörderegeln har relevans (se avsnitt 3.1.6.2. ovan). Följaktligen synes regeln om kvalitetsgarantierna i § 5 kunna tillämpas i fråga om mindre omfattande kvalitetsutfästelser (utan tidsangivelse). Som tidigare i olika sammanhang framgått, är ju omfattningen av säljarens bevisbörda beroende av garantiutfästelsens innehåll (bevisbördan är tyngst i fråga om funktionsgarantierna). För den av mig förfäktade ståndpunkten talar även anförda kommentarer till KonsumentskyddsL¹¹⁴ och konsumenternas berättigade rättsskyddsbehov (KonsumentskyddsL kap. 5 fastslår en tvingande kvalitetsstandard till köparnas fördel).

Hur skall man då i praktiken avgöra om en utfästelse enligt § 5 är för handen? Redan lagtextens utformning markerar, att det för stadgandets tillämpning saknar betydelse om åtagandet har betecknats som "garanti" eller på annat sätt. Det centrala är, att utfästelsen ger uttryck för att garanti-givaren påtagit sig rättsligt ansvar. När så är fallet, beror på en tolkning av förklaringen och av avtalssituationen som helhet.

113. Se Aurejärvi s. 76 not 15. I annat sammanhang, s. 87 not 44, tillstår dock Aurejärvi, att en reparationsgaranti ("korjaustakuu"), dvs. en garantiutfästelse som tar sikte på tiden efter köpets fullgörande (jfr de ovan i avsnitt 3.1.6.2. nämnda funktionsgarantierna), har indirekt betydelse såsom en kvalitetsgaranti enär köparen i allmänhet är berättigad att förutsätta, att de i garantin bestämda egenskaperna är för handen redan vid köpets fullgörande.

114. Se t.ex. Kivivuori m.fl. s. 130, 141f. och Routamo, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 104.

Som minimikrav för att en garanti i förevarande avseende skall föreligga har uppställts, att utfästelsen bör påföra säljaren ett längre gående ansvar för fel i vara än vad som följer av de övriga stadgandena i kap. 5, dvs. garantin är en tilläggsutfästelse av säljaren.¹¹⁵ Som exempel på en garantiutfästelse som ansetts uppfylla KonsumentskyddsL:s krav kan följande avgörande av konsumentombudsmannen anföras:

dnr 1329/41/79: Ett företag gjorde reklam för kontaktlinser med en tre års bruksgaranti och en halvårs helgaranti. Helgarantin bestod av tre olika garantier: en provgaranti, en linsgaranti och en funktionsgaranti. Dessa garantier innebar, att helgarantin täckte eventuellt uppkommande fel. Det hade också framgått, att praxis inom branschen var, att man endast gav garanti för linserna. Konsumentombudsmannen ansåg, att förevarande helgaranti uppfyllde KonsumentskyddsL:s krav samt innebar en tilläggsförmån för konsumenterna. Däremot ansågs inte bruksgarantin som en garanti i KonsumentskyddsL:s mening (ifall linserna blev nedsmutsade eller gick sönder fick nämligen konsumenten på basen av nämnda "garanti" köpa linser hos företaget 33,33 % billigare än vad priset på dem var vid bytestillfället), utan det var fråga om en slags fast köpåterbäring eller rabatt. Företaget förband sig att låta bli att marknadsföra nämnda system som en garanti (ref. i *Kuluttajansuoja* 4, 1979 s. 12f.).¹¹⁶

Till detta kan sägas, att ovan företagna genomgång av garantiutfästelsernas verkningar visar, att ifall en utfästelse tolkas som ett ansvarsåtagande beträffande konsumtionsvaras kvalitet (§ 5) innebär detta en tilläggsfördel för köparen (felbedömningen förenklas).

I detta avseende hänvisas även till de synpunkter och principer angående tolkningen av garantiutfästelser som i annat sammanhang anförts.¹¹⁷ Här måste dock det tillägget göras, att konsumentskyddslagstiftningens syftemål och målsättningar givetvis bör beaktas vid tolkningen. Strävan att skydda och tillvarata konsumenternas intressen och effektivisera deras rättsskydd,¹¹⁸ särskilt i fråga om säljarsidans standardvillkor, talar för en extensiv tolkning, dvs. i oklara fall ligger det nära till hands att anse, att ett garantiåtagande från säljarsidan föreligger. Ifall man likväl vid tolkningen kommer till ett negativt

115. Se *Lagstiftningsavdelningens vid justitieministeriet publikation* 12/1974 s. 71. Se även framställningen nedan 3.2.6.2. beträffande användandet av ordet "garanti" i marknadsföringen. Jfr beträffande svensk och norsk rätt *Bernitz* s. 79f. och *NOU* 1976:34 s. 35.

116. Se även konsumentklagonämndens rekommendationer nedan vid noterna 122-123.

117. Se framställningen ovan 3.1.5.

118. Se beträffande konsumentskyddslagstiftningens syftemål och målsättningar, *Reg. prop.* 1977:8 s. 1, 5.

slutresultat, börledning för felbedömningen sökas från tidigare (§ 2.2.) berörda allmänna principer och de övriga stadgandena i KonsumentskyddsL kap. 5.

3.2.6. Garantivillkorens betydelse för felbedömningen

3.2.6.1. *Garantiutfästelsens innehåll*

Såsom ovan i olika sammanhang framgått, kan en ansvarsförbindelse beträffande köpgodsets kvalitet eller dess egenskaper förete betydande variationer till sitt innehåll och ha en varierande utformning. Utfästelsen kan t.ex. avse godset i dess helhet och ha en mera allmän utformning eller så kan den ta sikte på konkreta och bestämda fel i köpgodset. De garantiutfästelser som används i handeln med varaktiga konsumtionsvaror är vanligtvis av sistnämnd typ. Dessa villkor är i regel standardiserade och innehåller också en förbindelse från säljarens sida att avhjälpa de konstruktions-, tillverknings- och/eller materialfel, som framkommer under en i utfästelsen bestämd tidsperiod.¹¹⁹ Enär garantivillkoren dessutom i regel är skriftliga, blir också den i KonsumentskyddsL kap. 5 § 3 stadgade regeln om påföljderna av försummelse i fråga om avhjälpande av fel i vara tillämplig.¹²⁰ Ifall garantiutfästelsen saknar ett åtagande att avhjälpa fel eller framförs muntligt, bestäms köparens befogenheter vid fel i konsumtionsvara enligt kap. 5 § 2.¹²¹

Till garantiutfästelserna enligt KonsumentskyddsL kap. 5 § 5 kan vara anknutna ytterligare rättsverkningar som har betydelse med avseende på felbedömningen. Förevarande stadgande täcker även sådana utfästelser där säljaren förbinder sig att bära ansvar för alla avvikelser från den i utfästelsen bestämda kvaliteten eller de däri nämnda egenskaperna, som framkommer under garanti tiden (de tidigare nämnda funktionsgarantierna). Dessa utfästelser föranleder även vid konsumentköpen en "förskjutning" av den för felbedömningen relevanta tidpunkten. Jag hänvisar härvidlag till den tidigare framställ-

119. Som exempel på garantiutfästelser av denna typ kan hänvisas till de ovan i not 62 nämnda standardformulären.

120. Se närmare framställningen nedan § 8.2.2.

121. Se avdelning II nedan.

ningen.¹²² Vidare bör den förutberörda (ovan 3.2.2.) bevisbörderegeln beaktas. Från konsumentklagonämndens praxis kan följande rekommendationer anföras:

dnr 145/39/79: Tillverkaren hade lämnat konsumenten garanti för en oljebrännare och -panna som denne inköpt. Efter en veckas användning hade oljepannan blivit sotig. När pannan hade rengjorts, inträffade störningar i oljebrännarens funktion och kort härefter sprack pannan. Såväl säljaren som tillverkaren avsåg sig ansvar för det inträffade. Konsumenten, som av säljaren hade införskaffat en ny oljepanna jämte brännare, anhöll om konsumentklagonämndens rekommendation beträffande ersättningsfrågan. Enär den inköpta oljebrännaren inte hade fungerat klanderfritt och då säljaren inte hade visat att detta berodde på omständighet, som bör räknas köparen till last, eller på olyckshändelse som oljebrännaren blivit utsatt för efter överlåtelsen, ansågs säljaren i enlighet med den av tillverkaren lämnade garantin skyldig att byta ut den felaktiga oljebrännaren mot en felfri. Enär konsumenten på egen bekostnad hade blivit tvungen att införskaffa en ny brännare rekommenderade konsumentklagonämnden, att säljaren skulle ersätta köparen oljebrännarens pris (ref. i *Kuluttajansuoja* 4, 1979 s. 27).

dnr 37/34/79: En konsument hade vid inköp av en begagnad bil erhållit följande garanti: "Takuu 3 kk (1/2 osuus) takaa koneen kuluvat osat, paitsi jakopää." Konsumentklagonämnden konstaterade, att säljaren i enlighet med garantin hade förbundit sig att svara för att motorns rörliga delar inte var behäftade med fel, som krävde omedelbar reparation. Däremot omfattade inte garantin fel i motorns delningshuvud. Vidare ansåg nämnden, att den i garantin intagna klausulen om halvering av kostnaderna med hänsyn till KonsumentskyddsL:s stadganden borde tolkas så, att säljaren skulle ersätta hälften av motorns reparationskostnader om han inte kunde visa, att felet berott på köparen eller på olyckshändelse som drabbat motorn efter köpets avslutande (ref. i *Kuluttajansuoja* 3, 1979 s. 32f.).

I anslutning till nämnda garantier kan noteras, att i KonsumentskyddsL kap. 5 § 5 stadgas om olyckshändelse som inträffat efter överlåtelsen, medan faran för godset hos oss i regel övergår vid köpslutet eller individualiseringen av godset. Om således garantin enligt sin utformning täcker alla kvalitetsavvikelser under garantitiden, vore säljaren förhindrad att åberopa en olycka som inträffar mellan tidpunkten för farans övergång och överlåtelsen av varan.¹²³ Med hänsyn dels till att konsumtionsvaror

122. Se framställningen ovan 3.1.6.2. Med hänsyn till konsumenternas berättigade förväntningar anför *Grobgeld & Hertzman*, SvJT 1981 s. 281 att man bör sträva till att tolka tidsbestämda garantier som funktionsgarantier. Se även *SOU* 1979:36 s. 279f.

123. Motsvarande regel i den svenska konsumentköplagen (§ 10) innehåller formuleringen "... och det ej göres sannolikt att avvikelserna beror av olyckshändelse eller eljest av omständighet som är att hänföra till köparen". Denna bevisbörderegeln är

vanligen överlätas vid köpslutet – möjligen med undantag av vissa varaktiga konsumtionsvaror såsom bilar och båtar¹²⁴ – dels till att den finska regeln om tidpunkten för farans övergång, såsom i annat sammanhang nämndes,¹²⁵ något modifierats i riktning mot den nordiska regeln om godsets avlämnande som avgörande tidpunkt i detta avseende, har frågan mycket liten praktisk betydelse. Dessutom bör beaktas, att de flesta garantiutfästelser i handeln med konsumtionsvaror tar sikte på fel och bristfälligheter som förelåg i varan redan vid tidpunkten för farans övergång.¹²⁶ Beträffande dessa garantier befrias säljaren från ansvar om han kan visa, att varan var felfri och avtalsenlig vid sistnämnda tidpunkt.

3.2.6.2. KonsumentskyddsL:s tvingande karaktär

Enär stadgandena i KonsumentskyddsL kap. 5 utgör tvingande rätt, är det inte möjligt att genom en garantiutfästelse begränsa säljarens ansvar för varans kvalitet (t.ex. i fråga om "normalstandarden" enligt KonsumentskyddsL kap. 5 § 1 mom. 2).¹²⁷ Som ovan framgått, är däremot en tidsgräns i garantin giltig som en begränsning av det speciella ansvaret enligt garantiutfästelsen och förevarande stadgande.¹²⁸ När garantitiden löpt till ända, bör köparens rättsställning bedömas enligt de övriga stadgandena i KonsumentskyddsL kap. 5. Detsamma gäller även i fråga om fel som inte omfattas av garantin.¹²⁹

således bättre anpassad till tidpunkten för farans övergång än det finska stadgandet. Se beträffande den svenska regeln *Hellner* s. 178ff. och *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 242ff.

124. Jfr KonsumentskyddsL kap. 5 § 7.

125. Se framställningen ovan § 2 vid noterna 77-88.

126. Se framställningen ovan vid noterna 118-119.

127. Jfr beträffande utomnordisk rätt bl.a. *Hippel* s. 109ff. och *Ziegel*, 22 I.C.L.Q. (1973) s. 364f. Se även *SOU* 1972:28 s. 202ff.

128. Se även *Reg. prop.* 1977:8 s. 49 och *Vuoria*, Kuluttajansuojat 3, 1979 s. 13.

129. Som tidigare framgått, är de standardiserade garantivillkor som förekommer i handeln med varaktiga konsumtionsvaror vanligen begränsade till ett åtagande av garantigivaren att avhjälpa de konstruktions-, tillverknings- och/eller materialfel, som framkommer under garantitiden. Vanligen är även små ytfel och fel, som orsakats av köparen eller beror på normalt slitage, undantagna från garantin. Se närmare de ovan i not 62 nämnda garantivillkoren och -bestämmelserna.

De tvingande stadgandena om säljarens felansvar i KonsumentskyddsL kap. 5 har även påverkat utvecklingen av formulärrätten. Som i annat sammanhang nedan framgår, har konsumentombudsmannen redan granskat garanti villkoren inom ett flertal branscher.¹³⁰ Trots detta finns ännu på marknaden flera garanti utfästelser, som begränsar säljarens ansvar i konflikt med KonsumentskyddsL:s stadganden. Dessa är vanligen äldre, före lagens ikraftträdande uppgjorda standardvillkor, vilka följer med importvarorna. Det tar någon tid innan de försvinner från marknaden.¹³¹

I detta sammanhang bör även konsumentombudsmannens avgöranden angående användandet av ordet "garanti" vid marknadsföring uppmärksammas. Många konsumenter uppfattar detta ord som innebärande att de tillförsäkras en speciell förmån. Enär likväl ordet haft ett opreciserat innehåll och garanti utfästelser även har nyttjats till att begränsa köparens lagliga rättigheter, har användandet av ordet gett upphov till missförstånd och oklarhet.¹³²

Som ovan framgått, förutsätter KonsumentskyddsL att köparen beviljas en tilläggsförmån då säljaren lämnar en garanti utfästelse. Ifall så inte är fallet, har konsumentombudsmannen ansett, att användandet av ordet "garanti" vid marknadsföring ger konsumenterna en vilseledande bild av produktens kvalitet eller pris.¹³³ Konsumentombudsmannen har ingripit i några ärenden där ordet "garanti" anslutits till varans pris i syfte att ge konsumenterna en bild av att priset skulle vara särskilt förmånligt, fastän det i verkligheten varit fråga om ett normalt pris för varan – se beträffande "prisgarantier" t.ex. avgörandena dnr 124/41/78 (ref. i *Kuluttajansuoja* 1. 1979 s. 11f.), dnr 294/41/79 (ref. i *Kuluttajansuoja* 3. 1979 s. 17f.) och dnr 1654/41/79 (ref. i *Kuluttajansuoja* 4. 1979 s. 11). Även användandet av ordet "garanti" i marknadsföringskampanjer utan att närmare precisera i vilket avseende varan är en garanti-produkt och vad garantin innebär, har föranlett ett ingripande av konsumentombudsmannen – se t.ex. avgörandet dnr 107/41/78 (ref. i *Kuluttajansuoja* 1. 1979 s. 10f.).

Se även avgörandet dnr 1329/41/79 (ref. ovan vid noterna 115-116).

Även den tidigare berörda bevisbörderegeln är tvingande vid konsumentköp.¹³⁴ Presumtionsverkan får anses vara ett minimum för vad som bör gälla till köparens förmån när säljaren lämnat en tidsbestämd garanti. En ansvars-

130. Se framställningen nedan § 5 vid noterna 79-82.

131. Se *Mickwitz*, *Kuluttajansuoja* 3. 1979 s. 6.

132. Jfr *Reg. prop.* 1977:8 s. 43f.

133. Jfr beträffande svensk rätt *SOU* 1979:36 s. 277f. Särskilda problem i förevarande avseende kan förorsakas av de långtidsgarantier, som näringsidkarna börjat utveckla. Det kan bli svårt att avgöra huruvida dessa garantier, med en giltighetstid upp till 30 år, uppfyller de krav som KonsumentskyddsL ställer på garanti, se närmare *Mickwitz*, *Kuluttajansuoja* 3. 1979 s. 6.

134. Se KonsumentskyddsL kap. 5 § 15.

friskrivning som påför köparen en tyngre bevisbörda beträffande fel i vara än vad som följer av kap. 5 § 5 är utan verkan. Köparen skall inte genom att en betungande bevisbörda ålägges honom gå miste om det skydd som garantin enligt sitt materiella innehåll avser att bereda honom.¹³⁵ Beträffande fel som framkommer efter garantitidens utgång (såvida dessa överhuvudtaget kan påtalas, se nedan § 10.2.4.) gäller de allmänna synpunkter som i annat sammanhang tidigare framfördes, dvs. det åligger normalt köparen att visa, att varan var behäftad med fel redan vid tidpunkten för farans övergång eller att det senare framkomna felet står i samband med ett fel som omfattas av garantin.

135. Jfr *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 46, 246. Se även *Hellner* s. 179 och *Krüger* s. 61f.

AVDELNING II

Garantiutfästelsernas betydelse för köparens befogenheter vid fel i köpgodset

Av det föregående har framgått, att garantiutfästelserna har betydelse vid felbedömningen. De underlättar denna bedömning och överflyttar ofta bevisbördan för köpgodsets tillstånd vid tidpunkten för varans övergång från köparen till säljaren. Men en garanti medför i regel även fördelar för köparen beträffande påföljderna av felet. Garantiutfästelserna innehåller nämligen i regel en långtgående skyldighet för säljaren att avhjälpa fel i köpgodset.¹ Ofta är det mera förenligt med köparens intresse att felet avhjälpas på säljarens bekostnad än att han får behålla en felaktig vara mot t.ex. avdrag på köpeskillingen. Köparen vill vanligen hellre ha avtalsenlig vara till det ursprungliga priset än sämre vara till ett reducerat pris. Vidare torde säljaren (eller tillverkaren) av naturliga skäl vara den som ofta har de bästa möjligheterna att utan tidsspillan kunna tillse att godset försätts i fullgott skick. Utöver avhjälpningsåtagandet kan garantierna innehålla tidsbestämningar som förlänger de normala fristerna för reklamation och framställande av talan.

Som tidigare nämnts är säljarens garantiutfästelse å andra sidan ofta formulerad så, att garantin i själva verket begränsar säljarens förpliktelser eller utvidgar köparens skyldigheter i förhållande till vad som gäller enligt den allmänna köprättens dispositiva regler. Rätten att få felet avhjälpd ersätter köparens rättigheter enligt de köprättsliga reglerna. Säljarsidan friskriver sig från andra påföljder av fel i köpgodset, t.ex. skadestånd eller hävning av köpet. Garantierna kan emellertid även innehålla mindre långtgående avvikelser från de allmänna köprättsliga reglerna. I garantiutfästelserna kan krävas, att köparen undersöker godset noggrannare än normalt eller att han reklamerar i an-

1. Som ovan § 3 vid noterna 60-62 framgått, innehåller de standardiserade garantiutfästelser som förekommer i handeln regelmässigt ett avhjälpningsåtagande. Se även *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 186 och *SOU* 1976:66 s. 108.

ledning av fel med större snabbhet än vanligt. Vidare innehåller garantiutfästelserna ofta klausuler vilka avskär köparens rätt att framställa anspråk tidigare än annars vore fallet.²

I föreliggande del av undersökningen upptas frågan om garantiutfästelsernas betydelse för köparens rättsliga ställning vid fel i köpgodset till närmare granskning. Vilken rättslig verkan har garantierna med avseende på förutsättningarna att göra de olika felpåföljderna gällande? I vilken utsträckning förbättras eller försämras köparens rättsställning i jämförelse med de dispositiva köprättsliga reglerna? Intresset koncentreras särskilt till de frågeställningar som säljarens ansvarsfriskrivningar ger upphov till. Under vilka förutsättningar och i vilken utsträckning kan säljaren i en garantiutfästelse verksamt friskriva sig från sitt köprättsliga felansvar? Vid behandlingen av dessa frågeställningar kommer man även in på frågor av mera generell förmögenhetsrättslig bärvidd; nämligen frågorna om en garantiutfästelses (standardvillkors) bindande verkan och om inskränkningar i avtalsfrihetens princip (tvingande lagstiftning, jämkning av oskäligen avtalsvillkor, restriktiv tolkning av standardvillkor etc.). På grund av dessa frågors stora omfattning och komplexitet har jag, för att inte föreliggande arbete skall anta orimliga proportioner, sett mig tvungen att ägna dem en mera ytlig behandling samt koncentrera framställningen till de mer specifikt köprättsliga problemen.

Såsom påföljder av fel i köpgodset kommer i fråga hävning, prisnedsättning, avhjälpande av fel och skadestånd. Dessa påföljder regleras dels av det föräldrade stadgandet i HB kap. 1 § 4,³ dels av de regler och principer som under inflytande av de skandinaviska köplagarna utvecklats i finsk doktrin och rättspraxis. I Konsumentskyddsl. kap. 5 ingår uttryckliga stadganden om de befogenheter som tillkommer köparen vid fel i konsumtionsvara. Som felpåföljder stadgas där rätt att kräva felfri vara i stället för den tidigare varan eller att kräva prisnedsättning. Om inte annan påföljd med hänsyn till om-

-
2. Se allmänt om ansvarsfriskrivningarna i garantiutfästelserna t.ex. *Hellner* s. 156, *Jørgensen* s. 149, 157, *Krüger* s. 167 ff., *Lando*, TfR 1966 s. 347, *Lund jr*, TfR 1962 s. 76 f. och *Taxell* s. 464. Se även *Kungl. Maj:ts prop.* 1973: 138 s. 185 f., *Reg. prop.* 1977:8 s. 44, *SOU* 1972:28 s. 46 och *SOU* 1976:66 s. 107 f.
 3. Lagrummet är återgivet ovan § 2 not 1. Se allmänt om detta stadgande t.ex. *Aaltonen* I s. 95 ff., *idem* II s. 166 ff., 181, *Godenhjelm*, JfT 1935 s. 45 ff., *Godenhjelm* s. 122 ff., *Heikonen & Aaltonen* s. 93 ff., 172, *af Hållström*, JfT 1935 s. 62 f. och *Taxell*, JfT 1956 s. 81 ff.

ständigheterna kan anses skälig för köparen har denne rätt att häva köpet (§ 2 mom. 1). Därutöver innehåller lagen detaljerade regler om säljarens rätt och skyldighet att avhjälpa fel (§§ 2 mom. 2, 3) samt om köparens rätt till skadestånd (§§ 9-11).⁴

Man har i doktrinen framfört olika teoretiska förklaringsmodeller för köparens rätt till påföljder vid fel i köpgodset. En del författare har sökt den rättsliga grunden för köparens befogenheter i förutsättningsläran: när köparens befogade tillit visar sig vara oriktig bör påföljder inträda.⁵ Andra har hävdad, att påföljderna bör ses som en följd av att säljaren vid köpets ingående har iklätt sig en plikt att leverera felfritt köpeobjekt (den s.k. pliktteorin).⁶ Stöd har i nordisk doktrin även uttalats för garantisynpunkterna: säljaren har genom att ingå köpet garanterat, att det kommer att fullgöras enligt avtalet.⁷ Man kan enligt min uppfattning likväl ifrågasätta behovet av sådana teoretiska förklaringsförsök. Vore det inte enklare att se de köprättsliga påföljderna som ett utslag av en ändamålsenlighets- och rimlighetsavvägning av olika relevanta intressen? Vid denna bedömning får ett flertal omständigheter betydelse: preventiva synpunkter, kravet på trygghet och säkerhet i omsättningen, köparens behov av rättsskydd etc.⁸

Av väsentlig betydelse för köparens befogenheter vid fel i köpgodset är vidare principerna om köparens undersökningsplikt samt reglerna om fram-

4. Jfr även förslaget till köplag kap. 4 §§ 5-7.
5. Se t.ex. översikten hos *Aaltonen* II s. 36 ff. Se även *Heikonen & Aaltonen* s. 93 f. Jfr beträffande dansk rätt *Vinding Kruse* s. 82 f. *Jorgensen* s. 79 anför skarp kritik mot försöken att förklara säljarens felansvar med hjälp av förutsättningssynpunkter.
6. Se framställningen av *Vinding Kruse* s. 84 f.
7. Se i denna riktning t.ex. *Almén* s. 286, 609 f. jämte hänvisningar. Garantisynpunkterna som grund för påföljder av avtalsstörningar kritiseras skarpt av *Taxell* som anför s. 106: "Det är möjligt för en gäldenär att ikläda sig en garanti och därigenom ta på sig ett ansvar som är strängare eller fixerat på annat sätt än normalt... Men det är helt verklighetsfrämmande att i princip bygga gäldenärens ansvar för avtalsstörningar på en tyst garantiutfästelse. En sådan är i de flesta fall en fiktion utan varje verklighetsunderlag. Den rättsliga bedömningen får inte operera med fiktioner, den måste bygga på fakta." Jag kan ansluta mig till denna kritik. Garantisynpunkterna kritiseras även av *Aaltonen* II s. 41, 179 f., *Hakulinen* s. 164 och *Vinding Kruse* s. 85. Jfr *Agell*, SvJT 1972 s. 736 ff. som berör frågan utgående från säljarens skadeståndsansvar. Se även *Vihma*, Suorituksen s. 90, 99 f.
8. Se även *Aaltonen* II s. 42, *Hakulinen* s. 164, *Jorgensen* s. 79 och *Vinding Kruse* s. 85 f. Se beträffande konsumentskyddslagstiftningen *Reg. prop.* 1977:8 s. 44 och beträffande motsvarande lagstiftning i Sverige *Kungl Maj:ts prop.* 1973:138 s. 173 ff.

ställande av reklamation och om preskription av talan. I fråga om köp i allmänhet bygger också dessa regler på principer som utvecklats i doktrin och rättspraxis. Däremot ingår uttryckliga stadganden om reklamation och om framställande av krav i anledning av fel i KonsumentskyddsL (kap. 5 § 13).⁹

9. Jfr även förslaget till köplag kap. 4 §§ 8-9. I sagda förslag ingår också en uttrycklig regel om köparens undersökningsplikt, se kap. 4 § 2.

§ 4 GARANTIVILLKORENS RÄTTSLIGT BINDANDE VERKAN

4.1. Allmänt

Säljaren kan till garantiutfästelsen anknyta ett för köparen oförmånligt eller betungande villkor. Han kan t.ex. i större eller mindre utsträckning friskriva sig från ansvar. Vid behandlingen av frågan om dylika i garantiutfästelserna ingående villkors rättsliga betydelse är givetvis spörsmålet om garantiernas normerande verkan av centralt intresse. Under vilka förutsättningar blir garantivillkoren bindande för köparen, dvs. när är han p.g.a. garantins bindande verkan förhindrad att vid fel i köpgodset åberopa sådana påföljder som tillkommer honom enligt köprättens dispositiva regler?

Att märka är, att ifall garantin inte lämnats av säljaren eller på dennes vägnar,¹ utan av t.ex. varans tillverkare eller importör, har garantin i regel inte betydelse för partsförhållandet säljaren/köparen, dvs. köparen kan göra normala felpåföljder gällande mot säljaren.² Garantin reglerar i nämnda fall rättsförhållandet garantigivaren/köparen, men klart är, att ifall t.ex. felet i köpgodset i enlighet med garantivillkoren avhjälpas inverkar detta på framställandet av krav gentemot säljaren.

1. Jfr framställningen nedan § 8.2.2.1.1.

2. I *Betaenkning* nr. 845 1978 s. 144 uttalas: "En af fabrikanten eller importøren afgivet garanti får derfor kun betydning imellem detailsalgets parter, hvis den er indgæet som element også i forholdet mellem disse. Det vil typisk være tilfældet, når der oprettes skriftlig kontrakt — d.v.s. i afbetalingskøb i almindelighed og inden for brancher, hvor det er sædvanligt, at der også ved kontanthandeler oprettes kontrakter, såsom inden for handel med automobiler . . . I andre tilfælde, herunder typisk de hårde hvidevarer og elektriske husholdningsartikler, vil garantibeviset derimod normalt ikke indskrænke køberens adgang til at påberåbe sig almindelige misligholdelsesbeføjelser i partsforholdet, men køberen vil ved siden heraf få en selvstændig adgang til at gøre de retskrav gældende direkte mod fabrikanten, resp. importøren, som følger af garantibeviset."

Beträffande garantivillkor, som inskränker köparens befogenheter enligt Konsumentskyddsl, bör poängteras, att nämnda lag ger köparen ett tvingande grundskydd som han kan falla tillbaka på oavsett hur den avtalsrättsliga frågan om garantiutfästelsens bindande verkan bedöms. Köparen kan m.a.o. alltid hävda, att garantin är ogiltig till den del som den innehåller villkor stridande mot den tvingande regleringen.³ Detta minskar följaktligen avsevärt den praktiska betydelsen av föreliggande frågeställning.

Det säger sig självt, att frågan om ansvarsfriskrivningarnas rättsligt bindande verkan koncentreras till de skriftliga garantiutfästelserna. Beroende på avtalsparter, bransch, varuslag etc. företer de i handeln använda garantivillkoren sinsemellan avsevärda olikheter: i köptransaktioner mellan industriella företag och grossister, återförsäljare etc. används andra villkor än i detaljhandeln, garantivillkoren i handeln med t.ex. trävaru- och verkstadsprodukter avviker från de inom handeln med varaktiga konsumtionsvaror nyttjade klausulerna osv.

Också bedömningen av garantiutfästelsernas bindande verkan måste nyanseras med hänsyn till typen av garantivillkor och typen av avtalsparter. Större krav på förutsättningarna för att en för köparen betungande klausul skall bli bindande för denne torde kunna uppställas vid t.ex. köp mellan en småföretagare och ett storföretag än när avtalsparterna är mera jämställda. Även ansvarsfriskrivningens utformning och dess omfattning får betydelse. Ju mer garantivillkoren inskränker köparens normala befogenheter, desto starkare skäl talar för en mot säljaren sträng inställning i frågan.

Såsom tidigare i olika sammanhang framgått, är de i handeln nyttjade garantiutfästelserna till övervägande del standardiserade. Följaktligen knyts intresset till den mera allmänna avtalsrättsliga frågan om standardvillkors införlivande med det enskilda avtalet. Vad krävs för att standardvillkoren skall kunna anses införlivade med det enskilda avtalet och därmed bli bindande för parterna? I det följande undersöks spörsmålet för garantiutfästelsernas del utgående från de synpunkter och riktlinjer beträffande denna allmänna fråga som anförts i nordisk rätt.⁴

3. Se Kivivuori m.fl. s. 130. Se även beträffande svensk rätt *Kungl. Maj: ts prop.* 1973: 138 s. 187 och *SOU* 1972:28 s. 105 f.

4. Frågan om standardvillkors införlivande med det enskilda avtalet har varit föremål för rätt livlig diskussion i nordisk litteratur. Spörsmålet har berörts av bl.a. Bengts-

4.2. Garantivillkors införlivande med det enskilda köpavtalet

Inledningsvis kan i fråga om inkorporering av standardvillkor konstateras, att villkoren ofta ansetts bindande fastän man avvikit från den i RättshandL kap. 1 stadgade avtalsmekanismen. Utvecklingen inom handel och rättsliv har nödvändiggjort andra mönster för avtalsslut än de som regleras i RättshandL.⁵ Den lagstadgade (dispositiva) avtalsmekanismen tar sikte på individuella avtal och avtalsmoment. För att ett bindande avtal skall uppstå fordras två till sitt innehåll överensstämmande viljeförklaringar, anbudet och det godkännande svaret. RättshandL:s upphovsmän synes närmast ha haft i tankarna två jämställda parter som från skilda orter tillställer varandra sina meddelanden (anbud och accept).⁶ Dagens kommersiella verklighet har dock fjärmats från denna utgångspunkt.

Beträffande standardvillkor har man inte hållit fast vid RättshandL:s utgångspunkter som baserar sig på parternas successiva utbyte av viljeförklaringar. I flera fall har man i betydande grad gjort avsteg från kravet på motpartens viljeförklaring som förutsättning för bindande verkan.⁷ Denna avvikelse har lett till en mera vidsträckt bindande verkan hos standardvillkor än lagens utgångspunkter förutsätter. Standardvillkoren föreligger nämligen i utarbetad form redan före ingåendet av det individuella avtalet. De har utformats för att användas vid slutandet av ett obestämt antal kommande avtal. Ofta har avtalspart endast att välja mellan att ingå avtal enligt standardvillkoren eller att helt avstå från avtalet.

Även utanför området för standardavtalen har modern affärspraxis medfört avsteg från RättshandL:s avtalsmekanism. Vardagslivets masstransaktioner fordrar förenk-

son s. 95 ff., *Bernitz* s. 17 ff., *idem*, SvJT 1972 s. 419 ff., *Hellner*, JfT 1979 s. 281 ff., *Karlgren*, JfT 1967 s. 417 ff., *Lando*, Tfr 1966 s. 347 ff., *Lund jr*, Tfr 1962 s. 64 ff., *Olsson*, 21 nordiska juristmötet 1957 bilaga VI s. 17 ff., *Taxell* s. 40 ff. och *Wilhelmsson*, JfT 1979 s. 515 ff.

5. *Taxell* s. 45. Se även *Bernitz* s. 22 och *Hellner*, JfT 1979 s. 285.

6. Se t.ex. *Kivivuori m.fl.* s. 94 samt beträffande den svenska avtalslagen *Hellner*, JfT 1979 s. 285.

7. *Wilhelmsson*, JfT 1979 s. 521 anför, att man i många fall stött sig på förutsatta (konkludenta) eller rent fiktiva viljeförklaringar. Se i övrigt hans intressanta och belysande analys av doktrinen inställning till frågan om standardavtals bindande verkan s. 519 ff.

lade former för avtalsslut.⁸ Vidare kan parterna ha avtalat eller förutsatt att de blir bundna först sedan de undertecknat ett skriftligt kontrakt. Slutligen förekommer olika icke-definitiva ställningstaganden såsom uppfordran att avge anbud och "letter of intent".⁹

När man granskar garantivillkorens bindande verkan kan följande reflexioner göras. Man synes i praktiken kunna urskilja tre olika huvudformer för att bringa garantivillkoren till köparens kännedom:

- garantivillkoren ingår i själva köpekontraktet eller tillställs köparen vid köpslutet,¹⁰
- säljaren hänvisar till garantivillkoren vid köpslutet, eller
- garantivillkoren tillställs köparen efter köpslutet.¹¹

4.2.1. Garantivillkoren ingår i själva köpekontraktet eller tillställs köparen vid köpslutet

Som utgångspunkt torde kunna fastslås, att garantivillkoren blir bindande för köparen om de tillställs denne före eller vid köpslutet. Garantivillkor som ingår bland de övriga avtalsvillkoren, t.ex. i de allmänna leveransbestämmelser som parterna nyttjat, framstår som egentliga avtalsnormer och binder följaktligen köparen. Detsamma gäller garantivillkor som säljaren tillställer köparen vid köpets avslutande och som denne accepterar t.ex. genom att underteckna villkoren.¹² Att köparen faktiskt tagit del av garantivillkorens innehåll kan i regel inte uppställas som förutsättning för villkorens bindande verkan.

8. Se närmare *Bernitz s. 21* och *Kivivuori m.fl. s. 92 f.*

9. Se närmare *Bernitz s. 21 ff.* och *Hellner, JFT 1979 s. 285 f.*

10. Se t.ex. Allmänna leveransbestämmelser för leveranser av maskiner samt annan mekanisk och elektrisk utrustning inom och mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige (nedan NL 70) och General Conditions for the Supply and Erection of Plant and Machinery for Import and Export No. 188A (nedan ECE 188 A).

11. Vid köp av varaktiga konsumtionsvaror ingår en garantisedel ofta i varans förpackning eller emballage.

12. Se närmare t.ex. *Bernitz s. 17, 20, idem, SvJT 1972 s. 421, Hellner, JFT 1979 s. 289, Lando, Tfr 1966 s. 348, Olsson, 21 nordiska juristmötet 1957 bilaga VI s. 18* och *Taxell s. 40*. Se även *SOU 1972:28 s. 44* samt beträffande engelsk rätt t.ex. *Atiyah s. 152 f.* och *Cheshire m.fl. s. 128 f.*

Särskilda problem uppkommer när köparen framstår som anbudsgivare i RättshandL:s mening. Han sänder säljaren ett anbud där villkoren för avtalet inte närmare preciserats. Säljaren accepterar anbudet samt fogar sina standardvillkor till svaret. Binder dessa villkor köparen? Enligt RättshandL § 6 mom. 2 åligger det köparen att, för att inte bli bunden, framställa reklamation hos säljaren "där den, som avgav svaret, anser det överensstämma med anbudet och anbudsgivaren måste inse detta". I nordisk rätt har man velat ge standardvillkoren bindande verkan vid underlåten reklamation av köparen.¹³

De av lagrummet uppställda två subjektiva kriterierna för tillämpningen – anbudsmottagaren (säljaren) anser anbud och accept överensstämma och anbudsgivaren (köparen) inser detta – förutsätter långtgående hypotetiska antaganden och gör regeln därmed svårtillämpad och stel. Särskilt som grund för inkorporering av standardvillkor är den svårhanterlig: de avsteg från RättshandL:s avtalsmekanism som standardavtalsrättens utveckling nödvändiggjort kräver en smidigare inkorporeringsteknik. I detta avseende är jag böjd att förena mig med Hellner och den kritik han anför mot motsvarande regel i den svenska avtalslagen § 6 mom. 2 såsom grund för införlivande av standardvillkor.¹⁴ Påpekas bör slutligen, att det som nedan framförs om missvisande och särskilt betungande garantivillkor självsagt även gäller vid inkorporering i stöd av RättshandL § 6 mom. 2.

Utrymme för en viss nyansering i bedömningen bör dock finnas. Klausuler som framstår som otydliga, missvisande eller särskilt betungande bör, för att bli gällande, bringas till motpartens kännedom. T.ex. en garantiutfästelse som rubriceras med "Garantisedel" eller motsvarande beteckning och som de facto innehåller en vidsträckt ansvarsfriskrivning från säljarens sida, kan för en köpare, som inte rimligen bort förstå garantisedelns rätta innebörd, vara klart missvisande.¹⁵ Detta gäller särskilt vid konsumentköp och med dem jämförbara köp. Kravet på lojalitet och hänsynen till köparens berättigade intressen

13. Se t.ex. *Bengtsson* s. 95 f., *Bernitz* s. 23 (poängterar regelns tillämplighet framför allt i näringsidkares inbördes avtalsförhållanden), *idem*, SvJT 1972 s. 420, *Hoppu*, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 6 s. 86, *Karlgrén*, JfT 1967 s. 419 f., *Krüger* s. 30 och *Olsson*, 21 nordiska juristmötet 1957 bilaga VI s. 19. Se ur finsk rättspraxis HD 1933 II 451. Jfr avgörandet HD 1976 II 44 (ref. nedan § 8 vid noterna 24-25).

14. Se närmare *Hellner*, JfT 1979 s. 290 ff.

15. Se t.ex. *Lund jr*, Tfr 1962 s. 73 ff.

påför säljaren en informationsplikt om villkoren och deras innehåll.¹⁶ Frågan om villkoren är otydliga eller missvisande bedöms utgående från deras framställningssätt och utformning, typen av köp, parternas ställning etc. Se ur norsk rättspraxis:

RG 1963 s. 634 (Hålogaland lagmannsrett): K hade av S köpt en personbil. Sedermera framgick det, att bilen vid köpet varit behäftad med ett konstruktionsfel som var väsentligt. Den omständigheten, att K läst de på baksidan av kontraktet tryckta garanti- och leveransvillkoren ansågs inte, med beaktande av att K rimligen inte bort förstå att villkoren framtog K rätten att häva köpet, som ett hinder att utöva hävningsrätten. Domstolen uttalade vidare, att det kan krävas att köparen tydligt informeras i vilken utsträckning säljarens ansvar är begränsat, vilket inte hade skett i föreliggande fall. Ur domsmotiveringarna (s. 642 f.): "Når det gjelder betydningen av de garanti- og leveringsbetingelser, som er påtrykt kontraktens bakside, har lagmannsretten et annet syn enn byretten. Det står uttrykkelig i kontrakten at de inngår som en del av denne, og det er på det rene at de er lest av fru Birkelund (K, förf. kommentar). Men de ble ikke naermere drøftet under salgsforhandlingene, og det ble ikke påpekt for fru Birkelund hva de skulle innebære. Spørsmålet blir da om det kan sies å fremgå på en tilstrekkelig klar og tydelig måte av garanti- og leveringsbetingelsene at de helt ut skal tre i stedet for kjøpslovens regler, og således medfører at kjøperen fraskriver seg adgangen til å påberope seg de mangelsbeføyelser denne gir henne, således hevningsretten. Når kontraktens bakside har overskriften 'Garanti- og leveringsbetingelser' og det også i teksten tales om en 'garanti', må man etter lagmannsrettens oppfatning stille temmelig strenge krav for så vidt. Man må erklære seg enig med den ankende part i at uttrykket 'garanti' i denne forbindelse er noe villedende, idet det er egnet til å gi kjøperen den forestilling at hun får en gunstigere posisjon enn hun ville ha hatt uten garantien.

Man har forstått ankemotparten derhen at han mener at ordlyden av de garanti- og salgsbetingelser man her har med å gjøre, er den samme som vanligvis benyttes ved salg av nye biler. Dette kan man ikke finne godtgjort. Man har tvert imot inntrykk av at det vanlige er at det gis spesifiserte bestemmelser ikke bare om hva garantien omfatter, men også om hva som ikke dekkes av garantien. Jfr. Eidsivating lagmannsretts dom av 3. september 1958 i ankesak nr. 269/57. I det tilfelle man har med å gjøre i naervaerende sak, er det sagt at garantien ikke gjelder vognens utstyr og tilbehør, at den er begrenset til ombytning eller istandsettelse av den defekte del, at utgiftene (arbeidsomkostningene) ved utskiftning i alle tilfelle skal bæres av kjøperen, og at det ikke gis erstatning for avsavn eller verdiforringelse. Det er derimot ikke nevnt at

16. Se mera allmänt *Bernitz* s. 24 ff. och *Petersen* s. 126 ff. Jfr de rättspolitiska motiv som ligger till grund för den tvingande regleringen i Konsumentskyddsl kap. 5, se *Reg. prop.* 1977:8 s. 1, 5, 42.

kjøperen under enhver omstendighet skal være avskåret fra å gjøre gjeldende andre mangelsbeføyelser enn de som her er oppregnet. Det er således ikke uttrykkelig sagt at kjøperen skal være avskåret fra å kreve handelen omgjort. Når det dreier seg om en ganske alminnelig kjøper som fru Birkelund, som ingen erfaring har i bilhandel, kan man etter lagmannsrettens oppfatning ikke forlange at hun skulle kunne forstå de foreliggende garanti- og leveringsbetingelser derhen at de avskjaerer henne denne adgang, når det viser seg at salgsgjenstanden lider av en vesentlig mangel. Ankemotparten har anført at det er vanlig ved salg av nye biler at kjøperen fraskriver seg denne mangelsbeføyelse. Dette må antas å være riktig, men kan ikke tillegges noen avgjørende vekt. Det må kreves at kjøperen er gjort tydelig kjent med i hvilken grad ansvaret er begrenset (jfr. forannevnte dom av Eidsivating lagmannsrett), noe som her ikke kan sies å være tilfelle når det gjelder hevningsretten.”

Nämnda undantag från huvudregeln ger givetvis även upphov till frågan när en ansvarsfriskrivning är så omfattande eller betungande att ett uppmärksamgörande från säljarens sida är nödvändigt. Att uppställa allmängiltiga regler om detta synes svårt. Frågan är väsentligen beroende av omständigheterna in casu: graden av avvikelse från den dispositiva rättens regler, typen av köp och avtalsparter etc. Om t.ex. en garantiutfästelse innehåller ett avhjälpningsåtagande men i övrigt avskär köparen från hans köprättsliga befogenheter är fråga emellanåt om en i föreliggande avseende särskilt betungande klausul. Detta trots att rätten att kräva avhjälpande, som nedan (§ 8) framgår, innebär en fördel för köparen. Mindre avvikelser från de köprättsliga reglerna, t.ex. i fråga om tiden för framställande av reklamation eller krav på grund av fel, kan eventuellt anses som irrelevanta i detta sammanhang. Frågan bedöms på grundval av en avvägning mellan de fördelar som garantiutfästelsen ger köparen och de nackdelar som en avvikelse från köprättens regler innebär för denne. Säljaren bör påföras en upplysningsplikt när detta framstår som ändamålsenligt och rimligt. En mot säljaren strängare bedömning kan ofta vara motiverad när köpet äger rum mellan en näringsidkare och en privatperson än när bägge avtalsparter är näringsidkare. Av näringsidkare krävs bättre bransch-kännedom och större ”affärsvana”.¹⁷ Slutligen har även arten av transaktion betydelse. Större krav på information kan ställas i fråga om transaktioner av

17. Se t.ex. HD 1938 II 586.

mera betydelsefullt värde, t.ex. maskiner och varaktiga konsumtionsvaror,¹⁸ än när fråga är om mindre, mera alldagliga köp.¹⁹

Wilhelmsson²⁰ opponerar sig mot att avtalsparts uttryckliga, konkludenta eller fiktiva viljeförklaring accepteras som en tillräcklig grund för inkorporering av allmänna avtalsvillkor i det enskilda avtalet. Han anför: "Också i det fall, där motparten stiftat bekantskap med villkoren och godkänt dem, har han i realiteten inte haft något annat val: om han önskar ingå avtalet är han tvungen att ingå det på de villkor som näringsidkaren utformat. Ofta har AAv (= allmänna avtalsvillkor, förf. kommentar) också standardiserats inom hela branschen så, att motparten inte ens har möjlighet att välja mellan olika avtalsinnehåll som utbjuds på marknaden." Wilhelmsson efterlyser en rättspolitiskt inriktad prövning av förutsättningarna för standardvillkors bindande verkan. Denna verkan bör inträda endast då sakliga skäl talar härför. Som en måttstock i detta avseende nämner Wilhelmsson bl.a. den dispositiva rättens stadganden.

Onekligen är dessa synpunkter i viss utsträckning berättigade. Ju mer standardvillkoren avviker från de dispositiva rättsreglerna desto större krav bör i regel uppställas på förutsättningarna för villkorens rättsligt bindande verkan. Men å andra sidan måste man iakttaga stor försiktighet vid avsteg från den fundamentala avtalsrättsliga principen att avtalsvillkor som part godkänt binder denne. Det praktiska affärslivet har ett påtagligt behov av att låta standardvillkor gälla. Handelsrätten bör få ett visst spelrum att utveckla sig och anpassa sig till olika branschers och avtalstypers behov. Såsom Hellner²¹ träffande uttalar: "... standardavtalen har en särpräglad funktion som ett slags substitut för dispositiva rättsregler, med uppgift främst att differentiera rätten efter växlande behov."

Slutligen må påpekas, att man med hjälp av t.ex. principerna om tolkning av standardvillkor och reglerna om jämkning av oskäliga avtalsvillkor (se nedan § 5) i många fall kan uppnå en ändamålsenlig och rimlig korrigering av avtalsbalansen.

4.2.2. Säljaren hänvisar till garantivillkoren vid köpslutet

Frågan om garantivillkorens bindande verkan är mera problematisk när säljaren endast hänvisar till villkoren vid köpets avslutande. Som utgångspunkt

18. Beträffande konsumentköp ger ju Konsumentskyddsl. härvidlag köparen ett tvingande minimiskydd.

19. Se allmänt om ovannämnda bedömning t.ex. *Bernitz*, SvJT 1972 s. 422 ff., *Olsson*, 21 nordiska juristmötet 1957 bilaga VI s. 37 f. och *Taxell* s. 44.

20. *Wilhelmsson*, JFT 1979 s. 523 ff.

21. *Hellner*, JFT 1979 s. 298.

torde kunna fastslås, att garantivillkoren blir bindande för köparen om denne vid köpslutet eller därförinnan haft reella möjligheter att ta del av villkorens innehåll.²² I enlighet med det ovan framförda bör i allmänhet undantag göras för otydliga, missvisande eller särskilt betungande klausuler: dessa blir bindande endast under förutsättning att säljaren fäst köparens uppmärksamhet vid dem.²³

Kan friskrivningsklausuler vilka inte framstår som otydliga, missvisande eller särskilt betungande bli bindande utan att dessa hålles tillgängliga för köparen? Stor försiktighet är påkallad. Svaret är väsentligen beroende av arten av köp, villkorens innehåll och typen av avtalsparter. I fråga om transaktioner mellan näringsidkare kan man ibland anse att bindande verkan inträder. Av företagare torde nämligen kunna krävas, att dessa har eller skaffar sig sedvanlig branschkännedom.²⁴ Om vidare näringsidkare tidigare haft affärsförbindelser med varandra ligger det i tveksamma fall nära till hands att anse, att förut tillämpade standardvillkor även gäller i fråga om ett nytt avtal.²⁵ Ifall fråga däremot är om en transaktion mellan en näringsidkare och en privat person, som inte känner till praxis inom branschen, är en mot säljaren strängare inställning i regel motiverad (jfr framställningen nedan).²⁶ Också friskriv-

22. Se t.ex. *Bengtsson* s. 95, *Bernitz* s. 20 f., *Olsson* 21 nordiska juristmötet 1957 bilaga VI s. 18 f. och *Taxell* s. 41. Se även *Raiser* s. 179 ff. I engelsk rätt synes som utgångspunkt gälla, att part bör erhålla "reasonable notice" om avtalsvillkor ifall han inte undertecknat dem, se t.ex. *Atiyah* s. 152 f. och *Cheshire m.fl.* s. 125 f.

23. Jfr t.ex. NJA 1979 s. 401: Köparen ansågs inte genom hänvisning i köpekontraktet till allmänna leveransbestämmelser ha blivit bunden av en i dessa bestämmelser ingående indexklausul enär klausulen var att anse som ett betungande villkor och måste för den vanliga köparen — konsumenten te sig överraskande. Se även UfR 1980 s. 96 (Danmarks Højesteret).

24. Se *Bengtsson* s. 95. Men även här är en nyanserad bedömning påkallad. Jfr t.ex. det svenska avgörandet NJA 1969 s. 285 där en i Sveriges Mekanförbunds allmänna leveransbestämmelser ingående skiljeklausul ansågs icke-bindande för en jugoslavisk köpare, enär denne inte tillställts något exemplar av leveransbestämmelserna och det inte kunde antas att han ändock insett, att enligt säljarens mening nämnda skiljeklausul skulle äga tillämpning vid tvist mellan parterna i anledning av leveransen.

25. Se t.ex. *Bernitz* s. 21, *Krüger* s. 30 och *Taxell* s. 41.

26. Jfr dock *Lando*, TFR 1966 s. 349 som anför: "I siger, hvor underskriften på en kontrakt eller udveksling af skrevne tilbud og akcept ikke går forud for aftalen, bør

ningarnas omfattning har givetvis betydelse: villkor som innehåller mindre och mera oväsentliga avvikelser från de dispositiva rättsreglerna kan lättare anses vara införlivade med det enskilda avtalet än när fråga är om mera betydande klausuler.²⁷

4.2.3. Garantivillkoren tillställs köparen efter köpslutet

Det moderna affärlivets förenklade och från RättshandLL:s avtalsmekanism avvikande mönster för ingående av avtal ger emellertid upphov till frågan huruvida en hänvisning från säljarens sida överhuvudtaget behövs för att standardvillkor skall anses bindande. Vi har här den situationen att säljaren tillställer köparen garantivillkoren efter köpets avslutande. Som tidigare påpekats sker detta ofta vid försäljning av nya industritillverkade produkter.

I den allmänna diskussionen om införlivandet av standardvillkor med det enskilda avtalet har hävdats, att part kan bli bunden på grund av konkludent, avtalsgrundande handlande.²⁸ Denne presumeras ha ingått avtalet på näringsidkarens allmänna villkor. I dessa fall utgör standardvillkoren en väsentlig del av det enskilda avtalsinnehållet och det är brukligt samt allmänt känt att villkoren nyttjas för ifrågavarande avtalstyp. Denna faktiska dominans medför, att standardvillkoren blir bindande utan särskild hänvisning och oberoende av om part är medveten om deras innehåll eller inte.²⁹ Avtal av denna typ förekommer bl.a. inom bank-, transport- och försäkringsverksamheten.³⁰

Enär man här bygger på ett antagande att part känt till att standardvillkor existerat och konkludent godtagit dem (ofta fiktiv viljeförklaring) är det skäl att tillämpa en sådan regel med stor varsamhet. Part bör ha möjlighet att dels

stipulantens almindelige betingelser på en eller anden måde gøres tilgaengelige for den adhaederende part, men den gamle kunde og begynderen bør ikke behandles forskelligt. For mange foretagender er det en for stor byrde at undersøge hver kundes kendskab til branchen eller til foretagendets betingelser.”

27. Jfr framställningen ovan vid noterna 16-17.

28. Jfr den svenska köplagens formulering ”eljest må anses avtalat” (§ 1).

29. Se beträffande det ”konkludenta partsavtalet” t.ex. *Bernitz* s. 21, 24, *idem*, SvJT 1972 s. 422, *Karlgren*, JFT 1967 s. 418 f., *Lando*, Tfr 1966 s. 350, *Olsson*, 21 nordiska juristmötet 1957 bilaga VI s. 23, 38 och *Taxell* s. 42.

30. Se t.ex. *Hellner*, JFT 1979 s. 297 f. jämte hänvisningar. Se även *Raiser* s. 201 ff.

på förhand ta del av villkorens innehåll, dels framställa reklamation sedan villkoren tillställts denne.³¹

Emedan försäkringsvillkor, befordringsvillkor gällande transport och allmänna kommunikationsmedel etc. presumeras vara kända för envar, uppfylls de subjektiva kriterierna för tillämpningen av RättshandLL § 6 mom. 2 (se ovan vid noterna 12-14) lättare än när fråga är om andra standardvillkor.³² Särskilt i fråga om garantivillkor framhävs nämnda divergens av att dessa villkor i allmänhet uppfattas såsom innebärande en fördel för köparna fastän de de facto kan innefatta omfattande ansvarsfriskrivningar.³³

I den nordiska diskussionen om metoderna för införlivande av standardvillkor med det enskilda avtalet har även framkastats möjligheten att jämställa villkoren med handelsbruk eller annan sedvänja (kutym) och därigenom anse dem bindande för parterna.³⁴ Med hänsyn dels till förutsättningarna för att handelsbruk eller annan sedvänja skall anses föreligga, dvs. det ifrågavarande förfarings sättet bör bl.a. ha allmänt godtagits inom ifrågavarande bransch och ha betydande stadga,³⁵ dels den omständigheten, att utformningen av standardvillkoren styrs av partsintressen (ofta ensidiga) bör stor försiktighet iakttagas med att betrakta standardvillkor som handelsbruk. Särskilt gäller

-
31. Se *Taxell* s. 42. Se även *Bernitz* s. 24 samt beträffande norsk rätt *Krüger* s. 30 f. och dansk rätt *Petersen* s. 126 ff. Nämnas kan, att *Wilhelmsson*, NFT 1980 s. 123 f. anför, att man i finsk rättspraxis inte är beredd att utan vidare acceptera en konkludent inkorporering av allmänna försäkringsvillkor i det enskilda försäkringsavtalet.
 32. Jfr beträffande fakturaklausuler *Olsson*, 21 nordiska juristmötet 1957 bilaga VI s. 21 jämte hänvisningar, *Portin*, JFT 1957 s. 202 f. och *SOU* 1972:28 s. 44.
 33. Se framställningen ovan § 1.2.
 34. Jfr den svenska köplagen § 1. Se även förslaget till köplag kap. 1 § 1 mom. 2. Åsikter i denna riktning har framförts av bl.a. *Taxell* s. 45. Jfr även *Karlgren*, Kutym s. 70 och *idem*, JFT 1967 s. 419. *Lando*, TfR 1966 s. 348 ff., *Olsson*, 21 nordiska juristmötet 1957 bilaga VI s. 23 f. och *Ussing*, Aftaler s. 429 f. synes vilja gå ännu längre genom att i viss mån ge avkall på det för handelsbruk uppställda kravet på utbredning och stadga.
 35. Se beträffande handelsbruk och annan sedvänja t.ex. *Almén* s. 26 ff., *Andersen* s. 36 ff., *Gaarder* s. 8, *Heikonen & Aaltonen* s. 10 ff., *Hellner* s. 36 ff., *Karlgren*, Kutym, *Raninen* s. 20 ff., *Selvig* s. 412 och *Taxell* s. 59 ff. Se även *Reg. prop.* (Förslaget) s. 11 f.

detta klausuler som inskränker och begränsar den andra avtalspartens rättigheter enligt dispositiva rättsregler.³⁶

I belysning av det ovan framförda kan garantivillkor som innehåller ansvarsfriskrivningar och som tillställs köparen efter köpslutet, t.ex. i förpackning, i bruksanvisning etc. i regel inte anses bindande för honom.³⁷ En köpare, som i efterhand erhåller en garantisedel, kan inte i allmänhet presumeras ha känt villkoren och konkludent godtagit dem. Oftast är situationen tvärtom den, att friskrivningen framstår som en överraskning för honom. Han har väntat sig en tilläggsförmån, inte en begränsning av sina lagenliga rättigheter. Köparen kan således välja mellan att godta garantin med dess villkor eller att stöda sig på de befogenheter, som den dispositiva köprätten tillerkänner honom. Någon reklamationskyldighet kan inte påföras köparen.

I det norska avgörandet RG 1971 s. 315 (Gulating lagmannsrett) gjordes gällande, att en i en standardiserad garantiutfästelse ingående ansvarsfriskrivning, som inte bragts till köparens kännedom, var bindande för denne. Lagmannsretten uttalade (s. 320): "Bestemmelsene i General Motors' garantierklæring er Grønås ikke gjort kjent med da kjøpet ble avsluttet og langt mindre har han vedtatt dem. De er ikke engang selgerens — A/S Auto's — vilkår, men General Motors', som Grønås ikke har handlet med. Det er meget mulig at Grønås fra tidligere bilkjøp eller på annen måte kan ha hatt kjennskap til at vilkår og ansvarsfraskrivninger av denne art er vanlige ved bilsalg, eller at han burde vite om det. Men det bør formentlig være et minstevilkår for at bestemmelser av denne art skal kunne gjøres gjeldende i et konkret avtaleforhold, at de iallfall i forbindelse med at avtalen inngås, bringes til kjøperens kunnskap på en slik måte at det står noenlunde klart for ham at de fra selgerens side er ment å skulle gjelde for kjøpet. Noen bransjemessig kutyme som skulle medføre at denne slags særlige ansvarsbestemmelser er bindende for kjøperen uansett at han ikke har vedtatt dem, er det ikke gjort forsøk på å godtgjøre." Lagmannsretten synes således ha krävt

36. Se *Bernitz* s. 18 ff., *idem*, SvJT 1972 s. 417 ff., 423 f., *Hellner* s. 37, *Karlgrén*, Kutym s. 71 ff., *Lund jr*, Tfr 1962 s. 70 ff. och *Petersen* s. 129. Jfr beträffande transportförhållanden *Grönfors* s. 39 f. *Ramberg* s. 419 anför: "And it would seem that we should not be too ready to permit the unreasonable term to enter into the contract by the backdoor in the guise of a 'custom of the trade'."

37. Se även *Bernitz* s. 25, *Hellner*, JFT 1979 s. 297 not 45, *Olsson*, 21 nordiska juristmötet 1957 bilaga VI s. 19 och *Selvig* s. 423. Se dock avvikande *Krüger* s. 31. Nämnas kan, att man även i engelsk rätt förhållit sig mycket restriktivt till att anse villkor, som bragts till parts kännedom efter avtalsslutet, bindande för denne, se t.ex. *Cheshire m.fl.* s. 126 ff.

att villkoren, för att bli bindande för köparen, göres kända för honom. Detta oberoende av om han visste eller borde ha vetat att villkor av denna typ är vanliga vid bilköp.³⁸

En viss nyansering i bedömningen är likväl påkallad. Stundom kunde man anse, att bindande verkan inträder vid transaktioner mellan näringsidkare. Frågan är väsentligen beroende av omständigheterna in casu: parternas förut-satta branschkännedom, deras tidigare affärsförbindelser, villkorens innehåll etc. (jfr framställningen ovan).³⁹ Om fråga är om "agreed documents", dvs. standardvillkor som tillkommit genom förhandlingar mellan motstående intressegrupper, kan dessa lättare påföras bindande verkan än när ensidigt utformade villkor nyttjas. De förstnämnda villkoren har nämligen en mera "objektiv" utformning.⁴⁰

Kanske kunde undantag från ovan uppställda huvudregel om garantivillkorens icke-bindande verkan vidare göras i fråga om villkor, som uppgjorts i enlighet med KonsumentskyddsL:s stadganden och ofta granskats av konsumentombudsmannen.⁴¹ Härvid har nämligen villkorens innehåll blivit föremål för kontroll, varvid köparens behov av rättsskydd har uppmärksamrats. Vidare innehåller dessa garantivillkor endast mindre avvikelser från köprättens dispositiva regler.⁴² Köparen bör dock även i dessa fall ha möjlighet att framställa reklamation.

Garantivillkor som enligt det ovan framförda saknar bindande verkan kan likväl bli gällande om köparen i efterhand godkänner dem. Ett godkännande kan uttolkas t.ex. av att köparen gör bruk av garantin. Han låter exempelvis säljaren i enlighet med sitt åtagande avhjälpa fel i köpgodset och avstår däri-

38. Se även Rt 1958 s. 1272 (Norges Høyesterett).

39. Jfr även HD 1977 II 103: På baksidan av ett beställningsavtal, som gällde en personbil och som slutits med anlitande av en tryckt blankett, ingick ett villkor om att säljaren var fri från allt ansvar bl.a. om avtalet inte uppfylldes på den grund att den fabrik som tillverkade bilen eller bilens importör inte kunde uppfylla sin leveransplikt. Bilens beställare var en person med långvarig erfarenhet av biluthyrningsverksamhet och anskaffning av bilar i samband därmed. Villkoret, som till sitt innehåll inte var överraskande och inte särskilt betungande för köparen, ansågs binda denne, fastän det inte fanns tryckt på det avtalsexemplar, som tillställts honom vid avtalslutet men som varit avsett att stanna hos säljaren.

40. *Taxell* s. 45. Se även *Selvig* s. 422.

41. Se beträffande sådana garantivillkor nedan § 5 vid noterna 80-82.

42. Se framställningen nedan §§ 6-10, särskilt § 9.

genom från att återopa andra befogenheter (prisnedsättning eller hävning p.g.a. irågavarande fel). Huruvida köparen förhindras att återopa andra i garantin eventuellt uteslutna befogenheter (t.ex. rätten till skadestånd eller rätten att återopa fel som inte omfattas av avhjälpningsåtagandet) är svårare att bedöma. En nyanserad bedömning är påkallad och klausuler som framstår som otydliga, missvisande eller särskilt betungande bör, för att bli gällande, i enlighet med det ovan framförda bringas till köparens kännedom. En annan sak är sedan frågan om köparens rättsställning ifall säljaren inte uppfyller sitt avhjälpningsåtagande. Denna fråga berörs senare i framställningen.⁴³ Slutligen bör i detta sammanhang erinras om att villkor som begränsar konsumenternas rättigheter enligt KonsumentskyddsL kap. 5 är överksamma.⁴⁴ En köpare kan inte genom godkännande göra ett sådant villkor verksamt. Trots att han godkänt villkoret kan han senare återopa dess ogiltighet.⁴⁵

Även om köparen i enlighet med det ovan framförda blir bunden av garantiutfästelsens ansvarsfriskrivningsklausul, erbjuder vår rättsordning likväl regler och principer som skyddar köparen mot ensidigt utformade garantivillkor som är oförenliga med hans intressen eller annars oskäligen: i RättshandlL kap. 3 ingår stadganden om rättshandlingars ogiltighet (särskilt grundsatsen om tro och heder i § 33), vår rätt innehåller principer och regler om jämkning eller åsidosättande av oskäligen avtalsvillkor och slutligen erbjuder olika tolkningsprinciper skydd för den avtalspart som på grund av sin svagare ställning inte haft möjligheter att inverka på utformningen av avtalsvillkoren. Dessa frågor upptas till behandling i följande kapitel.

Det kan i praktiken vara oklart huruvida domstolarna ansett en friskrivningsklausul icke-inkorporerad med det enskilda avtalet eller om de åsidosatt den genom "borttolkning" (tolkning *contra stipulatorem*, restriktiv tolkning av friskrivningsklausuler, se nedan § 5.4.). Trots att slutresultatet oftast synes bli detsamma oberoende av vilken metod man väljer, har frågan stor principiell betydelse. Den sammanhänger med den mera omfattande frågeställningen om önskvärdheten av en öppen domsmotiverings-teknik.⁴⁶

43. Se nedan §§ 6-8.

44. Se KonsumentskyddsL kap. 5 § 15.

45. Se *Reg. prop.* 1977:8 s. 52.

46. Se *Bernitz* s. 26, *idem*, SvJT 1972 s. 427, 436, 438. Se även *Kivivuori m.fl.* s. 97. Jfr *Bengtsson* s. 95 ff.

§ 5 INSKRÄNKNINGAR I AVTALSFRIHETEN VID KÖP AV LÖS EGENDOM

5.1. Allmänt

Tidigare har framgått, att formulärrätten spelar en central roll i modern köprätt. Vill man utröna i vilken utsträckning säljaren genom villkor i garantiutfästelser kan utforma avtalsförhållandet med köparen är det nödvändigt att fastslå området för avtalsfriheten vid köp av lös egendom. Nedan skall något beröras regler och principer vilka begränsar säljarens möjligheter att bestämma avtalsinnehållet.

Utgångspunkten vid lösöreköp är avtalsfriheten. Säljaren och köparen skall fritt få utforma sitt rättsförhållande efter eget gottfinnande.¹ Denna princip uttalas uttryckligen i envar av de skandinaviska köplagarna § 1. I nämnda lagrum stadgas, att de i lagarna givna stadgandena om säljares och köpares rättigheter och skyldigheter skall lända till efterrättelse, såvitt ej annat är uttryckligen överenskommet eller eljest må anses avtalat eller ock följer av handelsbruk eller annan sedvänja. Samma princip gäller i finsk rätt, dvs. de dispositiva rättsreglerna om köp av lös egendom viker för vad parterna uttryckligt eller konkludent avtalat.²

Tanken bakom avtalsfrihetsprincipen, som torde gå i arv från den ekonomiska liberalismen under 1800-talet,³ har varit att de avtalsslutande parterna

1. Se t.ex. *Tala*, Oikeustiede 1978 s. 263 och *af Schultén*, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 76. Framställningen ovan tar sikte på friheten att utforma avtalsinnehållet. Se i övrigt om begreppet avtalsfrihet och dess olika element t.ex. *Muukkonen*, I.M 1956 s. 601 ff., *Wilhelmsson*, Oikeustiede 1978 s. 13 ff. och *Taxell*, Rätt s. 450 ff.
2. Se t.ex. *Godenhjelm* s. 1. Nämnas kan, att i förslaget till köplag ingår ett stadgande (kap. 1 § 1) som huvudsakligen överensstämmer med ovannämnda lagrum i de skandinaviska köplagarna.
3. Se *Niäi*, Minnesskrift, Juridiska fakulteten i Stockholm s. 190 och *Wilhelmsson*, Oikeustiede 1978 s. 19 f.

är två i ekonomiskt och socialt hänseende i det närmaste jämställda parter och att deras rättsförhållande inte intresserar det allmänna. Lagstiftningen skall i minsta möjliga mån beskära avtalsfrihetens princip. Utfyllande rättsregler behövs huvudsakligen enbart för att i tvetydiga fall skapa klarhet i avtalsförhållandet.⁴

Som en konsekvens av principen om avtalsfrihet gäller också principen *pacta sunt servanda*, dvs. avtal skall uppfyllas i enlighet med sitt innehåll.⁵ Sker inte avtalsenlig fullgörelse kan motparten göra gällande olika påföljder.

Tidigare har anförts, att bilden av två jämstarka kontrahenter, som från lika utgångspunkt sluter ett köpavtal, i dagens läge har förlorat mycket av sitt verklighetsunderlag. Det av ena parten utformade standardavtalet träder ofta i stället för det individuella köpekontraktet. Denna utveckling har lett till att man särskilt i fråga om standardvillkoren har blivit tvungen att begränsa området för avtalsfriheten. Enligt Nial har det skett en utveckling "från individualism till kollektivism inom avtalsrätten".⁶ Lagstiftaren och domstolarna har sett sig tvungna att komma den svagare avtalsparten till hjälp. För att stävja missbruk har olika metoder använts. Tvingande speciallagstiftning har införts och domstolarna har jämkat eller åsidosatt alltför ensidiga avtalsvillkor med stöd av lagstadganden om jämkning och avtals ogiltighet. Dessutom har domstolarna genom att tillämpa allmänna rättsgrundsatser och avtalsrättsliga tolkningsprinciper försökt uppnå balans mellan parternas skyldigheter och rättigheter.

Bernitz⁷ skiljer mellan två huvudformer av domstolskontroll, öppen och dold: "Öppen kontroll innebär att domstolarna med stöd av allmänna rättsprinciper eller lag uttryckligen åsidosätter eller jämkar alltför ensidiga villkor i standardavtal såsom otillbörliga eller obilliga. Dold kontroll föreligger när domstolarna söker begränsa räckvidden av ensidiga villkor genom tillämpning av särskilda tolkningsprinciper och liknande." Den öppna kontrollen av avtalsvillkor innebär således en uttrycklig värde-

4. Se *Nial*, Minnesskrift, Juridiska fakulteten i Stockholm s. 190 f. Se även *Almén* s. 24 och *Karlgrén*, JFT 1967 s. 415.

5. Se t.ex. *Bernitz* s. 50.

6. Se *Nials* belysande uppsats i Minnesskrift, Juridiska fakulteten i Stockholm s. 190 ff. Se även *Selvig* s. 318 och *NOU* 1976:34 s. 13 f.

7. *Bernitz*, SvJT 1972 s. 404 f.

ring av avtalsinnehålllets rimlighet, medan domstolarna vid den dolda kontrollen "döljer" korrigeringen av avtalsbalansen bakom fasadmotiveringar.⁸

5.2. Lagstiftning

5.2.1. L om avbetalningsköp

Bland tvingande lagstiftning som förhindrar missbruk av ensidigt upprättade standardvillkor märks L om avbetalningsköp (91/66). Det främsta syftet med denna lag synes ha varit att motverka de i avbetalningskontrakten tidigare ingående s.k. förfallo- och förverkandeklausulerna.⁹ Lagen innehåller därför tvingande stadganden om säljarens och köparens rättigheter och skyldigheter vid försenad eller utebliven betalning av köpeskillingen. I fråga om påföljderna av köparens kontraktsbrott har således formulärrättens betydelse vid avbetalningsköp starkt begränsats. Dessutom stadgas i § 7 mom. 1, att om tillämpningen av villkor vid avbetalningsköp uppenbarligen skulle vara stridande mot gott affärsskick eller eljest otillbörlig, kan villkoret jämkas eller lämnas utan avseende. Även vissa speciallagar rörande köp av särskilda slag av gods har inskränkt avtalsfriheten vid lösöreköp.¹⁰ Enär dessa lagar — såsom också L om avbetalningsköp — har mera perifer betydelse för de i förevarande undersökning behandlade frågeställningarna berörs de inte närmare.

5.2.2. Rättshandil

Större betydelse för undersökningens egentliga tema, garantiutfästelserna och de i dem ofta ingående begränsningarna av köparens befogenheter, har där-

8. Se även *Wilhelmsson*, NFT 1980 s. 120. Den ökade kontrollen av standardavtalspraxis från samhällets sida behandlas även av bl.a. *Karlgrén*, JFT 1967 s. 427 ff., *Lando*, TfR 1966 s. 351 ff. och *Olsson*, 21 nordiska juristmötet 1957 bilaga VI s. 28 ff. Se särskilt ur konsumentsynpunkt bl.a. *Kivivuori m.fl.* s. 95 ff., *af Schultén*, *Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23* s. 76 ff. och *Tala*, *Oikeus* 1980 s. 210 ff.

9. Se beträffande sådana klausuler t.ex. *Almén* s. 41 f.

10. Se t.ex. de ovan § 1 i not 2 nämnda lagarna. Se även *Reg. prop.* (Förslaget) s. 6.

emot L om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (228/29) (RättshandIL), som bygger på nordiskt lagstiftningssamarbete. Särskilt intresse knyts till kap. 3 i denna lag som innehåller stadganden om rättshandlingars ogiltighet. I fråga om garantiutfästelserna torde §§ 28-32 i stor utsträckning sakna relevans.¹¹ Däremot synes § 33 ha betydelse för de frågeställningar som behandlas i undersökningen. Utgör detta lagrum eventuellt ett skydd mot säljarens ansvarsfriskrivningar?

I RättshandIL § 33 stadgas:

"Rättshandling, som eljest vore att såsom giltig anse, må ej göras gällande, där omständigheterna vid dess tillkomst voro sådana, att det skulle strida mot tro och heder att med vetskap om dem åberopa rättshandlingen, och den, gent emot vilken rättshandlingen företogs, måste antagas hava ägt sådan vetskap."

Av förarbetena till § 33 framgår, att lagstiftaren i detta lagrum ville utskrika en i finsk rätt redan tidigare gällande allmän princip om ogiltighet av rättshandlingar som strider mot tro och heder. Vidare ger förarbetena vid handen, dels att man betraktat § 33 som en allmän regel, som supplerar de i RättshandIL intagna särskilda rättsgrunderna för rättshandlingars ogiltighet, dels att man i främsta rummet tänkt sig affärlivets "ohederliga affärstransaktioner" såsom tillämpningsområde för generalklausulen.¹²

Utformningen av lagrummet innebär likväl att tillämpningsområdet för generalklausulen är rätt begränsat. Förutom att det oklara begreppet "tro och heder" måhända inskränker lagrummets tillämpning till fall, där den ena avtalsparten på ett rätt så kvalificerat sätt utnyttjat omständigheterna,¹³ har lagstiftaren uppställt vissa kriterier för paragrafens tillämpning. Stadgandet förutsätter nämligen, att avtalsparten "måste antagas hava ägt ... vetskap" om de omständigheter som medfört att det skulle strida mot tro och heder att åberopa rättshandlingen. Endast avtalspartens faktiska vetskap synes få

11. Se även *Olsson*, 21 nordiska juristmötet 1957 bilaga VI s. 33.

12. Se närmare *Lagberedningens publikationer* 1925:2 s. 64 f. Beträffande syftet med RättshandIL § 33 se även *Wilhelmssons* belysande utredning i *Oikeustiede* 1978 s. 42 ff.

13. Se även *Olsson*, 21 nordiska juristmötet 1957 bilaga VI s. 33 och *Jørgensen*, JFT 1977 s. 15.

relevans.¹⁴ Detta krav ger upphov till frågor om vad denna vetenskap skall omfatta och vilken bevisning som härvidlag erfordras för att lagrummet skall kunna tillämpas. Dessa frågor förbigås likväl i detta sammanhang.¹⁵ Vidare tar lagrummet sikte på omständigheterna vid rättshandlingens tillkomst, inte på själva avtalsinnehållet som sådant.

Vad sedan gäller frågan i vilken utsträckning Rättshandl § 33 kan tillämpas till skydd för köparen mot för denne betungande villkor särskilt i garantiutfästelser, kan följande reflexioner göras.

I rättspraxis har förevarande lagrum endast i mindre utsträckning tillämpats på affärslivets transaktioner. Vanligare har det däremot varit, att HD tillämpat generalklausulen i fråga om rättshandlingar mellan familjemedlemmar, släktingar och andra närstående personer.¹⁶ Med hänsyn till de ovan nämnda förutsättningarna för lagrummets tillämpning är det förstående, att tillämpningsfrekvensen i fråga om avtal på handelsrättens och affärslivets område har varit blygsam. Enär vidare Rättshandl § 33 anknyter till avtalsparternas individuella situation och deras uppfattningar om denna, försvåras användandet av generalklausulen som ett vapen mot standardvillkor som framstår som otillbörliga.¹⁷ Härtill kommer att den totala ogiltighet, som en

-
14. I nordisk doktrin har likväl även den åsikten förfäktats, att inte enbart det som avtalsparten vetat utan också det som han borde ha vetat skall ges relevans, se t.ex. *Arnholt* II s. 326 och *Olsson*, 21 nordiska juristmötet 1957 bilaga VI s. 33. Finsk rättspraxis (åtminstone äldre) synes dock hålla fast vid kravet på faktisk vetenskap, se *Wilhelmsson*, *Oikeustiede* 1978 s. 80 f.
 15. Se beträffande dessa frågor *Lagberedningens publikationer* 1925:2 s. 64 f. och *Wilhelmsson*, *Oikeustiede* 1978 s. 53 ff. Angående innebörden av svenska avtalslagen § 33, som motsvarar det finska stadgandet, kan hänvisas till bl.a. *Adlercreutz* s. 78 ff. och *Almén & Eklund* s. 128 ff.
 16. Se översikten av *Wilhelmsson*, *Oikeustiede* 1978 s. 57 ff. I svensk rättspraxis har tillämpningen av § 33 i den svenska avtalslagen huvudsakligen varit återhållsam. I de fall där en tillämpning blivit aktuell har domstolarna i regel strikt hållit fast vid de i lagrummet uttalade begränsningarna samt dömt i enlighet med lagmotiven. Se t.ex. *Adlercreutz* s. 80, *Bernitz*, SvJT 1972 s. 446, *Guldborg*, SvJT 1953 s. 3 samt rättsfallsöversikten av *Karlgren* s. 144 ff. som innehåller ett flertal avgöranden rörande avtalslagen § 33. I dansk rättspraxis har tillämpningen av § 33 i den danska avtalslagen varit mycket återhållsam, medan motsvarande stadgande i Norge synes ha tillämpats oftare, se *Jørgensen*, JFT 1977 s. 15 f.
 17. Se t.ex. *Bernitz*, SvJT 1972 s. 446 och *Olsson*, 21 nordiska juristmötet 1957 bilaga VI s. 33.

tillämpning av lagrummet leder till, lämpar sig dåligt för standardavtalen. En jämkning av oskäligen och otillbörligen avtalsvillkor skulle i de flesta fall framstå som mera ändamålsenligt än ett totalt ogiltigförklarande av avtalet.¹⁹

Av det sagda har framgått, att möjligheterna att tillämpa RättshandIL § 33 på t.ex. säljarens ansvarsfriskrivningar i garantiutfästelser är begränsade — åtminstone så länge man håller sig strikt inom det i lagrummet utskrivna tillämpningsområdet.¹⁹

Nämnas kan, att i förslaget till lag om skuldebrev m.m. (*Kom.bet.* 1936:1) s. 48 ges en antydning om att § 33 bör tolkas extensivt: "Detta stadgande måste, trots yppad

18. *Wilhelmsson*, *Oikeustiede* 1978 s. 80 anför, att HD i vissa fall tillämpat en partiell ogiltighetssanktion. Dessa fall har dock enbart gällt nedsättning av vederlag. Andra avtalsvillkor har inte jämkats med stöd av RättshandIL § 33. *Olsson*, 21 nordiska juristmötet 1957 bilaga VI s. 40 anför, att en viss ovilja mot tanken på partiell ogiltighet på sina håll framträtt i finsk doktrin. Se även *Vihma* s. 68 ff.
19. I den tyska rätten ingår stadganden som ger domstolarna möjlighet att åsidosätta oskäligen avtalsvillkor i främsta rummet i BGB §§ 138 ("guten Sitten") och 242 ("Treu und Glauben"). Avtalsvillkor varigenom en avtalspart, som innehaft en faktisk eller rättslig monopolställning, strävat till att ensidigt gynna sina intressen på motpartens bekostnad, har förklarats ogiltiga med stöd av § 138. Även den i § 242 ingående regeln om att avtal skall uppfyllas i enlighet med vad som tro och hederlighet kräver, har ofta använts som medel att åsidosätta avtalsvillkor som både allmänt sett och i det individuella fallet framstår såsom oskäligen. Se närmare beträffande nämnda stadganden i BGB t.ex. *Palandt* s. 108 ff., 197 ff. och *Raiser* s. 277 ff. Slutligen kan nämnas, att år 1976 tillkom en lag (lagen trädde i kraft den 1 april 1977) som tar sikte på oskäligen villkor i standardavtalsförhållanden (*Gesetz zur Regelung des Rechts der Allgemeinen Geschäftsbedingungen*). Enligt denna lag är villkor, som inskränker avtalsparts rättigheter på ett sätt som strider mot "Treu und Glauben", överksamma (§ 9). Vidare innehåller lagen förteckningar över typer av klausuler som är ogiltigen i konsumentavtal. Enligt engelsk rätt kan avtal som strider mot bl.a. lag, hederlighet eller offentligt intresse förklaras ogiltigen såsom stridande mot "public policy". Att denna väg motverka oskäligen avtalsvillkor har dock visat sig vara svårt enär public policy-doktrinen givits ett relativt begränsat innehåll i engelsk rätt. Se närmare beträffande nämnda doktrin t.ex. *Anson* s. 347 ff. och *Cheshire m.fl.* s. 318 ff. Stadganden om åsidosättande av oskäligen avtalsvillkor ingår även i *Unfair Contract Terms Act*, 1977 (i kraft sedan den 1 februari 1978). Se särskilt sections 2, 3, 11 och närmare *Thompson* s. 13 f., 20 ff., 66 f., 72 f. I amerikansk rätt kan domstolarna med stöd av UCC art. 2-302 åsidosätta avtalsvillkor som framstår såsom "unconscionable". Se närmare *UCC*, 1962 Official Text s. 68 ff. och *Nordstrom* s. 125 ff.

skiljaktighet om dess räckvidd, anses åt domstolarna inrymma en tämligen vidsträckt möjlighet att underkänna avtal, som stå i strid med den allmänna uppfattningen om vad som hör till redlighet i handel och vandel.”

Äsikterna om räckvidden av generalklausulen i § 33 har i nordisk doktrin divergerat. Stang såg lagrummet som uttryck för en huvudprincip i fråga om de avtalsrättsliga ogiltighetsreglerna och gav sagda lagrum, som var starkt förankrat i etiska värderingar, en stor räckvidd.²⁰ En mera återhållsam inställning med betonande av paragrafens ordalydelse och lagmotiven finner man hos bl.a. Karlgren,²¹ Kôersner²² och Almen & Eklund²³.

I vissa fall kunde man dock tänka sig att lagrummet blir tillämpligt. Om t.ex. köparen inte beretts tillfälle att tillräckligt noga ta del av garantivillkoren eller dessa framstår som svårförståeliga eller direkt missvisande kan en bedömning in concreto leda till att villkoren fränkänns rättsverkan.²⁴ En annan sak är, att sådana villkor eventuellt inte anses bindande för köparen.²⁵

Bland övriga stadganden i Rättshandl. av betydelse med avseende på möjligheterna att motverka ensidiga standardvillkor märks §§ 36-37. Enligt § 36 kan ett uppenbart obilligt vite i penningar eller annat, som någon förbundit sig att erlagga för den händelse han inte skulle fullgöra en honom åliggande förpliktelse, nedsättas. I § 37 mom. 1 ges domstolarna möjlighet att vid fall av uppenbar obillighet jämka en förbindelse, varigenom någon, för den händelse att ett av honom ingånget avtal hävs på grund av underlåten uppfyllelse från hans sida, förbundit sig att erlagga vad som utfästs i avtalet eller låta motparten behålla vad som redan erlagts.

20. Se närmare Stang, Tfr 1930 s. 56 ff. Se även Arnholm II s. 334 f., Selvig s. 331 f. och Ussing, (Aftaler) s. 169 ff.

21. Karlgren, SvJT 1933 s. 219 ff. Nämnas kan att Karlgren även anför, att i Sverige länge har gällt en princip om att avtal som med hänsyn till sitt innehåll strider mot ”goda seder” kan helt eller delvis ogiltigförklaras. Se närmare Karlgren, JFT 1967 s. 431. Se även ur finsk rättspraxis HD 1932 II 79. Jfr dock Bernitz, SvJT 1972 s. 445.

22. Kôersner, Tfr 1929 s. 168 ff.

23. Almén & Eklund s. 128 ff.

24. Se Taxell s. 46. Se även Reg. prop. (Jämkningsförslaget) s. 9 och Bernitz, SvJT 1972 s. 446 f. Rekola s. 213 synes anse, att § 33 kan tillämpas mot oskäligt korta preskriptionsfrister. Se även framställningen nedan § 10.1.4.

25. Se ovan § 4.

Dels på grund av det i lagrummen uppställda kravet på "uppenbar obillighet", dels på grund av stadgandenas karaktär av specialbestämmelser avseende vites- och förverkandeklausuler²⁶ har paragraferna ringa betydelse för en undersökning rörande garantiutfästelsernas villkor.

5.2.3. SkuldebrevsL § 8 och en allmän jämningsregel

5.2.3.1. Analog tillämpning av SkuldebrevsL § 8

Större intresse knyts däremot till § 8 i L om skuldebrev (622/47) (SkuldebrevsL), som också har beretts i nordiskt samarbete. I lagrummet stadgas, att ifall tillämpningen av villkor, som upptagits i skuldebrev, uppenbarligen skulle strida mot gott affärsskick eller eljest vara otillbörlig, må villkoret jämkas eller lämnas utan avseende. Förarbetena till stadgandet ger vid handen, att i lagrummet kodifierats en generell förmögenhetsrättslig grundsats som även synes ha gällt utanför den skrivna lagens område.²⁷ Denna syn på SkuldebrevsL § 8²⁸ har även fått stöd i nordisk doktrin.

I svensk doktrin har man i det närmaste enhälligt omfattat denna uppfattning,²⁹ medan man i Danmark och Norge har förhållit sig mera återhållsamt i fråga om räckvidden av § 8 i de nordiska skuldebrevslagarna.³⁰

26. I fråga om lagrummens legislativa syftemål kan hänvisas till *Lagberedningens publikationer* 1925:2 s. 67 ff. Se även *Almén & Eklund* s. 138 ff.

27. Se närmare *Kom.bet.* 1936:1 s. 48. Se även *Lyngsøs* översikt s. 151.

28. Uppmärksammas bör dock, att i samband med införandet av en generalklausul om jämkning av oskäligen avtalsvillkor i de skandinaviska avtalslagarna (§ 36), se nedan 5.2.3.2., har § 8 i dessa länders skuldebrevslagar upphävts.

29. Se t.ex. *Bernitz*, SvJT 1972 s. 440, *Nial*, Minnesskrift, Juridiska fakulteten i Stockholm s. 192, *Schmidt* s. 173 f. och *Vahlén*, Avtal s. 235 f. Se även *Olsson*, 21 nordiska juristmötet 1957 bilaga VI s. 34 f.

30. Se den belysande översikten av *Lyngsø* s. 147 ff. Se även *Jørgensen*, JFT 1977 s. 8 f. och *Selvig* s. 417. I Norge har § 18 i prisloven, som också ansetts som en civilrättslig jämnings- och ogiltighetsregel, minskat frågeställningens praktiska betydelse. Se beträffande detta stadgande t.ex. *Andersen* s. 51 ff., *Eckhoff & Gjelsvik* s. 100 ff. och *Selvig* s. 336, 417.

Även i Finland är frågan omdiskuterad. Mot en analog tillämpning av SkuldebrevsL § 8 har på 1950-talet bl.a. Palmgren³¹ och Saxén³² uttalat sig. Men även röster för att tillämpa förevarande lagrum utanför dess egentliga tillämpningsområde har höjts. Företrädare för denna ståndpunkt är bl.a. Aro³³, Godenhielm³⁴, Hakulinen³⁵, Olsson³⁶ och Taxell³⁷. I det s.k. lotterisedelfallet HD 1974 II 16 tillämpade HD för första gången uttryckligen SkuldebrevsL § 8 analogt utanför skuldebrevsförhållanden:

A hade på ett s.k. snabblotteri vunnit huvudvinsten, en personbil. Enligt ett villkor intaget i lottsedeln skulle vinsterna uttas mot uppvisande av lotten före en angiven tidpunkt. Efter denna tidpunkt ansågs de oavhämtade vinsterna ha skänkts till lotteriets arrangör. A hade tappat vinstlotten, men före sagda tidpunkt meddelat detta till lotteriets arrangör och krävt att erhålla bilen. A hade därefter anhängiggjort en rättegång mot lotteriarrangören och under rättegången, efter att ha funnit den tappade lottsedeln, uppvisat den för domstolen. Tillämpningen av det i nämnda lottsedel intagna villkoret ansågs med beaktande av stadgandet i SkuldebrevsL § 8 vara uppenbarligen otillbörlig och lotteriarrangören ålades att överlämna bilen till A.

Oaktat det principiellt viktiga ställningstagandet som en uttrycklig tillämpning av SkuldebrevsL § 8 onekligen utgör, är det likväl svårt att skönja några mera allmängiltiga linjer i den motivering som HD anförde. HD företog nämligen en långtgående in casu -bedömning med beaktande av fallets konkreta – och även särpräglade – omständigheter.³⁸

De nordiska domstolarna har visat en påtaglig återhållsamhet med att analogt tillämpa SkuldebrevsL § 8.³⁹ Detta är förstäeligt med beaktande av de kriterier för tillämpningen som uppställs i lagrummet. För det första skall otillbörlighetsbedömningen gälla *tillämpningen* av avtalsvillkor in concreto, inte frågan om avtalsvillkoren generellt framstår såsom uppenbart oskäliga.⁴⁰ Fråga är således om en kasuistiskt inriktad bedömning till åtskillnad från en prövning som beaktar klausultyperna. Det är svårt att uppställa typfall

31. *Palmgren*, 19 nordiska jurismötet 1951 s. 192 f.

32. *Saxén* s. 59.

33. *Aro*, JFT 1974 s. 185 f. (dock mycket försiktigt).

34. *Godenhielm* s. 232.

35. *Hakulinen*, *Velkakirjalaki* s. 84 f.

36. *Olsson*, 21 nordiska jurismötet 1957 bilaga VI s. 36 f.

37. *Taxell* s. 159.

38. Se *Aros* referat och kommentar av rättsfallet i JFT 1974 s. 171 ff.

39. Se t.ex. *Aro*, JFT 1974 s. 171 ff., *Bernitz* s. 53, *idem*, SvJT 1972 s. 441 f., 452, *Karlgren*, JFT 1967 s. 430 f., *Lando* s. 116 f., *Lyngsø* s. 149 f. och *Selvig* s. 417.

40. Se även *Bernitz*, SvJT 1972 s. 441 och *Karlgren*, JFT 1967 s. 430.

av otillbörliga avtalsvillkor. Detta begränsar i avsevärd grad lagrummets användbarhet som vapen mot obilliga standardvillkor.⁴¹ För det andra innebär det i stadgandet uppställda kravet på obillighetens uppenbara karaktär en ytterligare inskränkning av lagrummets räckvidd.⁴² I fråga om standardvillkor i allmänhet och i garantiutfästelser inskrivna ansvarsfriskrivningar i synnerhet torde de särskilda omständigheterna mera sällan göra tillämpningen av avtalsvillkoren otillbörlig.

En analog tillämpning av SkuldebrevsL § 8 ger således domstolarna begränsade möjligheter att företa en innehållskontroll av ensidiga villkor i standardavtal. Ifall man däremot skulle anse att de i lagstiftningen ingående olika specialstadgandena om jämkning av avtalsvillkor (t.ex. L om avbetalningsköp § 7, RättshandIL §§ 36-38, L om försäkringsavtal (132/33) § 34, Hyreslagen (82/61) § 48 och SkuldebrevsL § 8) ger uttryck för en allmän avtalsrättslig jämningsregel som kan tillämpas mera *fristående* från de tillämpningsföresättningar som uppställs i de olika lagrummen, dvs. en allmän regel om jämkning på grund av oskälighet utanför de i lag reglerade fallen, skulle domstolarnas kontrollmöjligheter öka avsevärt. Att en sådan princip gäller i finsk rätt har även uttalats i litteraturen.⁴³

5.2.3.2. Den svenska generalklausulen om jämkning av oskäliga avtalsvillkor

Av särskilt intresse i detta sammanhang är det generella jämningsstadgande (§ 36) som år 1976 intogs i den svenska lagen om avtal och andra rätts-

41. I lagrummets förarbeten uttalas – kanske i viss mån paradoxalt – att man särskilt tagit sikte på standardavtalen vid fastställandet av stadgandets tillämpningsområde. Se *Kom.bet.* 1936:1 s. 48 f.
42. Det i SkuldebrevsL § 8 stadgade uttrycket "otillbörlig" torde i sakligt hänseende i det närmaste motsvara det i RättshandIL §§ 36-37 ingående begreppet "uppenbart obillig". I den finskspråkiga texten stadgas: "... ehdon soveltaminen ilmeisesti olisi ... tai muutoin kohtuutonta..." Se även *Bernitz*, SvJT 1972 s. 443 och *Lyngsø* s. 148. Jfr *Karlgrén*, JFT 1967 s. 430.
43. Se t.ex. *Godenhjelm* s. 232. *Kivivuori m.fl.* s. 97, 120, *Palaja* s. 128 ff., *Portin*, JFT 1974 s. 329 ff. (dock något tveksam), *Taxell* s. 159 f. och *idem*, JFT 1979 s. 491. Se även *Reg. prop.* 1977:8 s. 38 och *Reg. prop.* (Förslaget) s. 14. Jfr dock *Norri*, *Oikeustiede* 1977 s. 128 ff. Se beträffande övrig nordisk rätt t.ex. *Karlgrén*, JFT 1967 s. 431 ff. och *Lando* s. 117 f.

handlingar på förmögenhetsrättens område (avtalslagen). Enligt denna s.k. generalklausul kan ett avtalsvillkor jämkas eller lämnas utan avseende, om villkoret eller tillämpningen av detta är oskäligt med beaktande av avtalets innehåll, omständigheterna vid ingåendet av avtalet, senare händelser och övriga omständigheter.⁴⁴ I samband med antagandet av generalklausulen i § 36 slopade man de flesta övriga jämningsstadganden såsom obehövliga (t.ex. skuldebrevslagen § 8 och avtalslagen §§ 36-37 mom. 1).

Generalklausulen har mycket stor räckvidd. Den kan tillämpas såväl på alla slags avtalstyper och -omständigheter som på andra rättshandlingar än avtal. Klausulen gäller både standardvillkor och individuellt avtalade villkor samt omfattar såväl avtal mellan näringsidkare och konsumenter som avtal mellan näringsidkare och mellan privatpersoner. Förutom möjligheten att jämka eller åsidosätta ett oskäligt avtalsvillkor ger lagrummet domstolarna rätt att — för att undvika ett oskäligt resultat — jämka även andra delar av avtalet eller t.o.m. ogiltigförklara avtalet i dess helhet. Viktigt med tanke på generalklausulens tillämpning är vidare, att i stadgandet talas om oskäliga villkor och inte om uppenbart obilliga villkor såsom i de tidigare omtalade specialstadgandena om jämkning. Man har således frångått kravet på obillighetens uppenbara karaktär och därigenom underlättat bevisningen. Dels denna omständighet, dels det faktum, att generalklausulen är tillämplig oberoende av om oskäligheten hänför sig till omständigheterna vid avtalets tillkomst eller senare inträffade förhållanden, medför att klausulen till stor del är övergripande i förhållande till övriga stadganden i den svenska avtalslagen kap. 3.⁴⁵

44. Lagrummet har följande lydelse: "Avtalsvillkor får jämkas eller lämnas utan avseende, om villkoret är oskäligt med hänsyn till avtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt. Har villkoret sådan betydelse för avtalet att det icke skäligen kan krävas att detta i övrigt skall gälla med oförändrat innehåll, får avtalet jämkas även i annat hänseende eller i sin helhet lämnas utan avseende.

Vid prövning enligt första stycket skall särskild hänsyn tagas till behovet av skydd för den som i egenskap av konsument eller eljest intager en underlägsen ställning i avtalsförhållandet.

Första och andra styckena äga motsvarande tillämpning i fråga om villkor vid annan rättshandling än avtal."

45. Se *Bernitz* s. 55. Se i övrigt beträffande avtalslagen § 36 och lagrummets legislativa syftemål t.ex. *Adlercreutz* s. 95 ff., *Bernitz* s. 52 ff. och *NJA* II 1976 s. 245 ff.

I samband med att man i Norge år 1974 införde vissa stadganden om köp av konsumtionsvaror i den norska köplagen intogs även en allmän jämningsregel i sagda lag (§ 1 mom. 2). Enligt detta stadgande kan villkor i köpavtal jämkas eller lämnas utan avseende om det skulle vara oskäligt eller strida mot gott affärsskick att återopa villkoret.⁴⁶ Även i Norge föreligger ett förslag om att införa en generalklausul om jämkning av oskäliga avtalsvillkor i den norska avtalslagen.⁴⁷

I den danska avtalslagen har år 1975 införts en generalklausul om jämkning (§ 36). Enligt stadgandet kan ett avtal – ävensom andra rättshandlingar – jämkas eller helt lämnas utan avseende om det skulle vara oskäligt eller strida mot hederlighet att återopa avtalet. Vid bedömningen enligt lagrummet beaktas omständigheterna vid avtalets ingående, dess innehåll och senare inträffade omständigheter. Till sitt innehåll överensstämmer stadgandet ganska långt med § 36 i den svenska avtalslagen.⁴⁸

5.2.3.3. Lagförslaget om en allmän jämningsregel

Även hos oss har inom justitieministeriet utarbetats ett förslag till en allmän förmögenhetsrättslig jämningsregel. Förslaget avser en ändring av Rättshandl. § 36 och följer i materiellt avseende väsentligt den svenska regeln i avtalslagen § 36. Det föreslagna lagrummet (den version som förelåg i juni 1981) har följande lydelse:

”Är villkor i rättshandling oskäligt eller skulle dess tillämpning leda till oskälighet kan villkoret antingen jämkas eller lämnas utan avseende. Vid prövning av oskäligheten skall beaktas rättshandlingens hela innehåll, parternas ställning, omständigheterna då rättshandlingen företogs och därefter samt övriga omständigheter.

Är i 1 mom. avsett villkor sådant, att det till följd av jämkningen av villkoret inte är skäligt att avtalet förblir i kraft, kan avtalet jämkas även till övriga delar eller förordnas att förfalla.

Såsom villkor i rättshandling betraktas även utfästelse om beloppet av vederlag.”

Enär den allmänna jämningsregeln föreslås bli placerad i Rättshandl. bestäms dess tillämpning enligt tillämpningsområdet för sagda lag, dvs. den gäller förmögenhetsrättsliga rättshandlingar i allmänhet. Men enär jämningsregeln ger uttryck för en allmän rättslig princip bör den kunna tillämpas utanför för-

46. Se *Reg. prop.* 1977:8 s. 38 och *Selvig* s. 349 f.

47. Se *NOU* 1979:32.

48. Se beträffande den danska generalklausulen t.ex. *Jørgensen*, JFT 1977 s. 7 ff.

mögenhetsrättens område, t.ex. på familje- och arvsrättsliga förhållanden.⁴⁹ Förutom avtal och avtalsvillkor tar stadgandet även sikte på ensidiga rättshandlingar, t.ex. gåvoutfästelser.

För att uppnå en skälighetsbalans mellan parternas rättigheter och skyldigheter kan avtalet eller dess villkor helt eller delvis jämkas. Undantagsvis kan hela avtalet åsidosättas. Skäligheten bedöms med beaktande av avtalets innehåll, parternas ställning vid ingåendet av rättshandlingen, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt.⁵⁰

5.2.3.4. Konklusioner

En generell jämnings- och ogiltighetsregel enligt principerna för svenska avtalslagen § 36 och det finska förslaget vore ett användbart vapen mot ensidiga avtalsvillkor i standardformulär. En sådan regel tillgodoser vid sidan av och såsom komplement till konsumentskyddslagstiftningen behovet av skydd även för sådana avtalsparter i mera underlägsen ställning vilka inte äger rätt att åberopa nämnda lagstiftning, t.ex. småföretagare i deras avtalsrelationer med stora företag. De förstnämnda kan vara underlägsna i fråga om ekonomi, fackkunskap och handelsvana.⁵¹ Via en generalklausul kan skyddsprinciper och -regler vilka tillkommit med avseende på konsumenterna utsträckas till andra delar av kontraktsrätten. Vid oskälighetsbedömningen vore vidare den dispositiva rätten, t.ex. de köprättsliga reglerna, en viktig måttstock. Särskilt gäller detta dispositiva rättsregler som dels är uttryck för rättspolitiska värderingar beträffande parternas rättigheter och skyldigheter, dels avspeglar den rådande rättsuppfattningen.⁵² En viss försiktighet i detta sammanhang är likväl påkallad. Med hänsyn till behovet av nyanserade, branschpassade lösningar kan det väl hända, att en standardklausul skulle anses som skälighetsfastän

49. *Reg. prop.* (Jämningsförslaget) s. 8.

50. *Reg. prop.* (Jämningsförslaget) s. 13 f. Se även beträffande tillämpningen av § 36 i den svenska avtalslagen följande avgöranden av Sveriges HD som refereras i NDs 1980:s. 517 (ref. nedan § 9 vid noterna 67-68), 616 och 673.

51. Strävan att skydda särskilt småföretagare i deras affärsrelationer till storföretagen poängteras starkt som den finska jämningsregelns rättspolitiska syftemål, se *Reg. prop.* (Jämningsförslaget) s. 2. Se även beträffande svensk rätt *Adlercreutz* s. 97 och *Bernitz* s. 53, 56 samt ur svensk rättspraxis NDs s. 616.

52. Se även *Reg. prop.* (Jämningsförslaget) s. 11.

den avviker från de dispositiva rättsreglerna. Särskilt köprätten bör vara dynamisk, dvs. anpassningsbar till ändrade tider och förhållanden.⁵³

Förutom den in casu -bedömning av föreliggande omständigheter som förutsätts vid tillämpningen av de ovan omtalade speciella jämnings- och ogiltighetsstadgandena, underlättar en generalklausul även en bedömning av frågan om en viss typ av avtalsvillkor i och för sig är att stämpla som oskälig. Härvid erhålles mönsterbildande riktlinjer både för rättspraxis och för avtalsutformningen: rättspraxis får större stadga och förutsebarhet, medan typfallen av oskäliga avtalsvillkor tjänar som vägledning för dem som utformar standardformulären. En mera klausulinriktad bedömning öppnar även möjligheter att pröva de enskilda avtalsvillkoren mot bakgrunden av hela det formullärtsliga regelsystemet. Därmed uppnås vidare perspektiv för oskälighetsbedömningen.⁵⁴

Beträffande särskilt de i garantisedlarna ingående ansvarsfriskrivningarna och övriga för köparen betungande villkoren kan konstateras, att en generell jämnings- och ogiltighetsregel enligt här framförda riktlinjer givetvis även skulle förbättra köparnas rättsställning.⁵⁵ Som ovan framgått, innebär de i de förefintliga lagrummen om jämkning av oskäliga avtalsvillkor stadgade kriterierna för reglernas tillämpning att man vanligen inte kommer åt ensidiga garantivillkor denna väg. Konklusionen blir, att en allmän regel om jämkning borde införas i finsk lagstiftning – oaktat en sådan regel möjligen redan existerar i finsk rätt (ovan 5.2.3.1.). Detta skulle klarlägga och precisera rättsläget.

Nämnas kan, att i regeringens proposition angående lagstiftning om skuldebrev berördes möjligheten att införa den i SkuldebrevsL § 8 föreslagna jämningsregeln i RättshandL. I *Reg. prop.* 1945:92 s. 2 uttalas nämligen: "På grund av att den i förslagets 8 § upptagna bestämmelsen innebure införande i vår obligationsrätt av bemyndigande för domstolarna att åsidosätta villkor, vilkas tillämpning i det särskilda fallet finnes otillbörligt, kunde man påstå, att stadgandet i ämnet hellre kunde ha sin plats i lagen om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område såsom supplement till de i nämnda lags 36-38 §§ behandlade specialfallen. Emedan enighet om para-

53. Se även *Bernitz* s. 57, 72. Se beträffande den dispositiva rättens "genomslagskraft" *Wilhelmsson*, JFT 1979 s. 525 ff.

54. Se även *Karlgrén*, JFT 1967 s. 432.

55. Se även *Jørgensen*, JFT 1977 s. 15.

grafens ersättande med en bestämmelse i sistnämnda lag de nordiska länderna emellan icke står att uppnå och då även en åtminstone i skuldebrevslagen given bestämmelse vore viktig, har sådan bestämmelse upptagits i förslaget.”

Även senare har frågan om att införa en allmän jämningsregel i RättshandlL varit aktuell. I samband med beredningen av KonsumentskyddsL förordades en sådan lösning framför allt från näringslivets sida. Strävan att särskilt beakta de speciella omständigheterna i rättsförhållandena mellan näringsidkare och konsumenter synes ha lett till att jämningsregeln infördes i KonsumentskyddsL och inte i RättshandlL.⁵⁶

Nämnas kan även, att i förslaget till köplag ingår ett stadgande om jämkning av oskäliga villkor i köpavtal (kap. 1 § 5).⁵⁷ Oaktat köplagen skall vara dispositiv rätt är jämningsstadgandet likväl till sin art sådant, att det inte kan åsidosättas genom avtalsvillkor.⁵⁸

5.2.4. KonsumentskyddsL

KonsumentskyddsL kap. 5 innehåller stadganden om köparens rättigheter gentemot säljaren vid bl.a. fel i köpgodset. Köparen kan alltid utgå från att han vid köp av konsumtionsvara åtnjuter åtminstone de rättigheter som stadgas i nämnda kapitel. På grund av stadgandenas tvingande natur kan inte ett godkännande från köparens sida av villkor som begränsar dennes rättigheter göra villkoren verksamma. Beträffande sådana frågor rörande rättsförhållandet mellan säljare och köpare, som inte regleras av stadgandena i KonsumentskyddsL kap. 5, bl.a. frågan om farans övergång och i viss utsträckning även frågan om felbedömningen, gäller däremot allmänna köprättsliga regler.⁵⁹ Av central betydelse för förevarande undersökning blir följaktligen att utreda frågan om tillämpningsområdet för KonsumentskyddsL kap. 5, dvs. vilka lösereköp omfattas av den tvingande regleringen och vilka faller utanför?

56. Se Aro, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 92. Se även Kivi-vuori *m.fl.* s. 114 och framställningen nedan 5.2.4.2.

57. Lagrummet har följande lydelse: ”Oskäligt villkor i köp kan jämkas eller lämnas utan avseende.”

58. Se närmare om det föreslagna jämningsstadgandet *Reg. prop.* (Förslaget) s. 4, 14.

59. Se allmänt beträffande den tvingande regleringen i KonsumentskyddsL kap. 5, *Reg. prop.* 1977:8 s. 43 ff. och *Reg. prop.* (Förslaget) s. 10. Se även Kivivuori *m.fl.* s. 125 ff. och Tala, Oikeustiede 1978 s. 265 f.

5.2.4.1. Tillämpningsområdet för KonsumentskyddsL kap. 5

I KonsumentskyddsL kap. 1 uppdras gränserna för lagens tillämpningsområde. Lagen gäller utbud, försäljning⁶⁰ och annan marknadsföring av konsumtionsnyttigheter från näringsidkare till konsumenter. KonsumentskyddsL blir tillämplig även då näringsidkare förmedlar nyttigheter till konsumenter (§ 1). I lagen regleras inte förhållandet mellan näringsidkare eller mellan enskilda personer fastän köpeobjektet utgörs av konsumtionsvara.

Kap. 1 definierar en del grundbegrepp med hjälp av vilka avgränsningen har företagits. Enligt § 3 avses med konsumtionsnyttighet sådana varor och tjänster, som utbjudes eller i väsentlig omfattning användes för enskild konsumtion. När förevarande undersökning gäller köp av lös egendom knyts intresset till konsumtionsvarubegreppet. KonsumentskyddsL kap. 5 gäller endast konsumtionsvaror.

Beträffande begreppet vara är givetvis gränsdragningen mellan fast och lös egendom grundläggande. Frågan har berörts tidigare (ovan § 1.4.). All lös-egendom uppfyller likväl inte varukriteriet enligt KonsumentskyddsL. Utanför torde falla t.ex. byggnad på annans mark och värdepapper (t.ex. bostadsaktier).⁶¹

Enär det finns varor som används såväl för enskild konsumtion som i näringsverksamhet kan problem vid bestämningen av konsumtionsvarubegreppet uppkomma. Jag inskränker mig till att här nämna två centrala avgränsningskriterier (§ 3): dels bör varor som i väsentlig utsträckning används för enskild konsumtion anses som konsumtionsvaror, dels uppfyller även sådana varor, som inte huvudsakligen används för enskild konsumtion, konsumtionsvarubegreppet ifall de uttryckligen utbjuds till enskild konsumtion.⁶²

Enligt § 4 avses med konsument person, som anskaffar konsumtionsnyttigheter huvudsakligen för sitt personliga bruk eller för att användas i hans

60. Vad i lagen stadgas om köp skall även tillämpas på byte (kap. 1 § 2).

61. Jfr ovan § 1.4. om lösa saker i egentlig mening. Se även *Sevóns* framställning i *Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja* n:o 23 s. 15 f. och *Kivivuori m.fl.* s. 26 f.

62. Se även *Reg. prop.* 1977:8 s. 15. *Sevón*, *Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja* n:o 23 s. 16 nämner ytterligare följande kriterium: såsom konsumtionsvaror anses även varor som tillverkaren klart har avsett till enskilda personers nyttjande. Avgränsningskriteriets självständiga betydelse synes dock vara liten.

privata hushåll. Här avses fysiska personer. De juridiska personerna faller utanför lagens tillämpningsområde.⁶³ Även i fråga om förevarande lagrum kan svåra gränsdragningsfrågor uppstå. En person har t.ex. anskaffat en vara, som han använder såväl för sitt personliga bruk som i sin näringsverksamhet. Härvid blir varans huvudsakliga användningsändamål avgörande. Ifall detta är att hänföra till personligt bruk blir KonsumentskyddsL tillämplig. KonsumentskyddsL:s legislativa syftemål talar i dessa fall för en extensiv tolkning.⁶⁴

KonsumentskyddsL kap. 1 innehåller ytterligare en definition som är väsentlig med tanke på lagens tillämpningsområde. Enligt § 5 avses med näringsidkare fysisk person eller privat eller offentlig juridisk person, som yrkesmässigt håller till salu, säljer eller eljest mot vederlag överlåter konsumtionsnyttigheter. Ur regeringens proposition till konsumentskyddslagstiftning (*Reg. prop.* 1977:8) framgår, att man avsett ett vidsträckt näringsidkarbegrepp, vilket nödvändigtvis inte är detsamma som motsvarande begrepp i skattelagstiftningen. Vidare uttalas i propositionen, att näringsidkarens verksamhet närmast bör sträva till ekonomiskt resultat under företagarrisk. Detta innebär, att näringsidkarens verksamhet i regel är yrkesmässig till sin karaktär.⁶⁵ Några krav på verksamhetens långvarighet uppställs dock inte i förarbetena.⁶⁶ Fastän i lagrummet talas om verksamhet mot vederlag, förutsätts inte vederlag för varje prestation, utan t.ex. gratisförmåner som utbjuds för att befrämja verksamheten omfattas av KonsumentskyddsL. Slutligen bör påpekas, att lagen endast gäller när näringsidkare handlar i denna egenskap.

63. Möjligen kan härvid en analog tillämpning av KonsumentskyddsL:s stadganden komma i fråga, se *Reg. prop.* 1977:8 s. 15. Se även *Kivivuori m.fl.* s. 31 som i flera fall synes förorda en extensiv tolkning.

64. Se även *Kivivuori m.fl.* s. 32 och *Sevón*, *Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja* n:o 23 s. 21 f.

65. Även en allmännyttig förening kan, då den säljer konsumtionsnyttigheter, uppfylla näringsidkarkriteriet enligt KonsumentskyddsL. I rekommendationen dnr 1419/38/79 (ref. i *Kuluttajansuoja* 1.1980 s. 32) ansåg konsumentklagonämnden, att en förening, som arrangerar charterflyg för sina medlemmar, bör anses som näringsidkare. Den omständigheten, att försäljningen av resorna i föreliggande fall endast gällde föreningens medlemmar, inverkade inte enligt klagonämnden på bedömningen.

66. Se närmare *Reg. prop.* 1977:8 s. 15.

Ifall t.ex. en företagare säljer sin privata segelbåt tillämpas inte Konsument-skyddsL.⁶⁷

Den svenska konsumentköplagen gäller köp av vara (§ 1). Detta innebär, att bl.a. byggnad på annans mark, hyresrättigheter och fordringar faller utanför lagens tillämpningsområde. Som ytterligare förutsättningar för tillämpningen uppställer § 1 att köparen skall vara konsument, att säljaren skall vara näringsidkare, att varan skall vara avsedd huvudsakligen för enskilt bruk och att försäljningen skall ha skett i säljarens yrkesmässiga verksamhet. Slutligen föreskrivs i nämnda lagrum, att konsumentköplagen även gäller köp från annan än näringsidkare, om köpet förmedlas av näringsidkare som ombud för säljaren. Den svenska lagens tillämpningsförutsättningar överensstämmer således till väsentliga delar med tillämpningsområdet för den finska KonsumentskyddsL.⁶⁸

5.2.4.2. Jämningsregeln i KonsumentskyddsL kap. 4 § 1

I KonsumentskyddsL kap. 4 § 1 ingår ett allmänt stadgande om jämkning av oskäliga avtalsvillkor. Denna jämningsregel gäller givetvis även konsumentköp. Lagrummet har följande lydelse:

”Är pris, vilket grundar sig på avtal som avses i denna lag, oskäligt med hänsyn till konsumtionsnyttighetens kvalitet och den allmänna prisnivån, kan det jämkas. Är annat avtalsvillkor i sådant avtal oskäligt mot konsumenten, kan det jämkas eller lämnas utan avseende.

Har i 1 mom. avsett avtalsvillkor sådan betydelse för avtalsförhållandet, att det icke skäligen kan fordras att avtalet, sedan villkoret jämkats, förblir i kraft i övrigt oförändrat, kan avtalet även i annat hänseende jämkas om det icke helt skall förfalla.”

Syftemålet med detta stadgande är att ge domstolarna möjlighet att ändra innehållet i avtalsvillkor rörande konsumtionsnyttighet så att det inte längre framstår som oskäligt för konsumenten.⁶⁹ Ur regeringens proposition till

67. Se närmare om näringsidkarbegreppet enligt KonsumentskyddsL t.ex. *Kivivuori m.fl.* s. 33 ff. och *Sevon*, *Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja* n:o 23 s. 22 ff.

68. Se närmare om tillämpningsområdet för den svenska konsumentköplagen *SOU* 1972:28 s. 87 ff. och *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 157 ff.

69. Se *Reg. prop.* 1977:8 s. 40. Se även t.ex. *Aro*, *Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja* n:o 23 s. 96 och *Kivivuori m.fl.* s. 113 f.

konsumentskyddslagstiftning framgår, att till utgångspunkt för skälighetsbedömningen ofta kan tas gällande dispositiva rättsregler samt av marknadsdomstolen och konsumentombudsmannen utvecklad praxis i ärenden rörande reglering av avtalsvillkor (se nedan petittext).

Bedömningen av ett avtalsvillkors skälighet sker ur konsumentens synvinkel. Detta utgör en divergens i förhållande till den helhetsbedömning in casu som förutsätts vid tillämpningen av de tidigare omtalade specialstadgandena om jämkning (ovan 5.2.3.1.). En ytterligare olikhet föranleds av den omständigheten, att i förevarande lagrum talas om *oskäliga* avtalsvillkor och inte såsom i nämnda lagstadganden om villkor som framstår såsom *otillbörliga* eller *uppenbart obilliga*. Genom att tröskeln har sänkts möjliggörs en vidsträckt tillämpning av jämningsregeln i KonsumentskyddsL kap. 4 § 1.⁷⁰ Så tillvida föreligger dock likhet mellan sistnämnda regel och äldre stadganden om jämkning, att bedömningen av ett avtalsvillkors skälighet sker in concreto, dvs. utgående från ett villkors verkningar i det enskilda fallet. Avgörande blir således inte en typinriktad prövning.⁷¹ För klarhetens skull är det skäl att påpeka, att KonsumentskyddsL kap. 4 § 1 gäller såväl individuellt avtalade villkor som standardvillkor.

Föreliggande jämningsregel tar i första hand sikte på att jämka ett oskäligt avtalsvillkor. Ifall en skälig balans dock inte uppnås enbart genom jämkning, kan ifrågavarande villkor helt lämnas utan avseende. En företagen jämkning kan leda till att avtalet även i övrigt ändras eller att det t.o.m. i sin helhet förfaller.⁷²

70. Jfr svenska avtalslagen § 36 och det finska förslaget om en allmän jämningsregel.

71. Jfr framställningen ovan 5.2.3.

72. Se närmare beträffande ovannämnda jämningsregel *Reg. prop.* 1977:8 s. 38 ff. Se även Aro, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 90 ff. och *Kivi-vuori m.fl.* s. 113 ff. Se som exempel på tillämpningen av KonsumentskyddsL kap. 4 § 1, Åbo hovrätt 26.9.1980 (1979 V 136 Tku IV): K hade av näringsidkaren S köpt en begagnad personbil av märket Renault R 5 -73 för 9600mk. För att få bilen i besiktningsskick hade K därutöver blivit tvungen att erlagga 1500 mk. Då fel hade framkommit även efter besiktningen krävde K hävning av köpet. S motsatte sig detta, men gick med på att utbyta bilen mot en begagnad personbil av märket Lada 1200 -73. När Lada-bilens pris med beaktande av dess skick och den allmänna prisnivån var att anse som oskäligt nedsattes priset med 3000 mk (avgörandet har inte vunnit laga kraft). Se även följande rekommendationer av konsumentklagonämnden: jämkning av reparationsräkning när TV-apparat inte hade reparerats i

I KonsumentskyddsL kap. 3 ingår stadganden om reglering av avtalsvillkor. Dessa har en rent näringsrättslig prägel. Den materiellrättsliga huvudregeln utgörs av kap. 3 § 1. Denna generalklausul förbjuder näringsidkare att använda med hänsyn till konsumentskyddet oskäliga avtalsvillkor vid utbud av varor eller tjänster till konsumenterna.⁷³ Lagrummet gäller alla slag av konsumtionsnyttigheter.⁷⁴ För övervakningen av att generalklausulen efterföljs svarar i första hand konsumentombudsmannen, på vars talan marknadsdomstolen kan förbjuda näringsidkare att upprepa användningen av oskäligt avtalsvillkor.⁷⁵

tillfredsställande skick (dnr 134/33/78, ref. i *Kuluttajansuoja* 1.1979 s. 26), jämkning av avtalsvite då konsument följande dag hävt föravtal beträffande köp av personbil (dnr 100/42/78, ref. i *Kuluttajansuoja* 1.1979 s. 28) (se även dnr 3424/34/79 och dnr 2456/34/79), jämkning av priset för begagnad personbil då detta med beaktande av bilens skick och den allmänna prisnivån varit oskäligt högt (dnr 416/34/78, ref. i *Kuluttajansuoja* 2.1979 s. 25), jämkning av arvudet för rättegångsbiträde (dnr 3561/38/79) och jämkning av priset för begagnad personbil enär dels bilen varit utrustad med lagstridiga däck, dels priset med beaktande av bilens skick och den allmänna prisnivån varit oskäligt högt (dnr 1634/34/79, ref. i *Kuluttajansuoja* 1.1980 s. 30). Nämnas kan ytterligare, att s.k. hävningspenning i köpavtal (vanligen 10% av priset) ofta jämkats med stöd av sagda lagrum (enligt uppgift av lagstiftningsdirektören Leif Sevón).

73. Lagrummet har följande lydelse: "Näringsidkare får ej vid utbud av konsumtionsnyttigheter använda avtalsvillkor, som med beaktande av priset för konsumtionsnyttighet och av övriga på saken verkande omständigheter bör anses som oskäligt mot konsumenterna."
74. Se närmare t.ex. *Kivivuori m.fl.* s. 103 f. och *af Schultén*, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 83.
75. Se KonsumentskyddsL kap. 3 §§ 2-4. Se även L om konsumentombudsmannen (40/78), L om marknadsdomstolen (41/78) och *Reg. prop.* 1977:8 s. 37 f. En betydande framställning av övervaknings- och sanktionsförfarandet ger *Kivivuori m.fl.* s. 109 ff. och *af Schultén*, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 86 ff. I Sverige har en myndighetskontroll av standardvillkor som används i förhållande till konsumenterna införts genom lagen om förbud mot oskäliga avtalsvillkor av år 1971. Den s.k. avtalsvillkorlagen är till sin juridiska karaktär marknadsrättslig och genom den strävar man till att på förhand skydda konsumenternas kollektiva intressen. Lagen innehåller en generalklausul (§ 1) med stöd av vilken en näringsidkare kan förbjudas att vid erbjudande av vara, tjänst eller annan nyttighet till konsument för huvudsakligen enskilt bruk i framtiden begagna avtalsvillkor, som med hänsyn till vederlaget och övriga omständigheter är att anse som oskäligt mot konsumenten. Förbud som baserar sig på generalklausulen och som normalt förenas med vite utverkas av marknadsdomstolen på framställning av konsumentombudsmannen. Se närmare om denna lag t.ex. *Bernitz* s. 64 ff. och *Luft* s. 11 f., 18 ff.

Syftemålet med den i KonsumentskyddsL kap. 3 stadgade regleringen är att åstadkomma en smidig regleringsmekanism varigenom de övervakande myndigheterna i preventivt syfte kan bortgallra från marknaden och sanera sådana avtalsvillkor som till sin typ är oskäliga med hänsyn till konsumentskyddet. Regleringen tar i främsta rummet sikte på branschvis utarbetade standardvillkor. Det skydd som KonsumentskyddsL i övrigt ger konsumenterna och som förutsätter initiativ från deras sida har ansetts för otillräckligt.⁷⁶

Vid skälighetsbedömningen, vilken är både typ- och helhetsinriktad, beaktas i främsta rummet avtalsvillkorens innehåll. Härvid utgör de dispositiva rättsreglerna en viss måttstock för skäligheten. Ifall t.ex. säljaren ensidigt utformat ett avtalsvillkor på ett från den dispositiva köprätten avvikande och för köparen oskäligt sätt, kan detta föranleda ett ingripande från konsumentombudsmannens sida. Såsom oskäligt bör även anses ett avtalsvillkor (t.ex. i garantisedel) som strider mot eller syftar till att kringgå tvingande lagstiftning, t.ex. KonsumentskyddsL kap. 5. Utöver till innehållet oskäliga avtalsvillkor kan emellertid också osakligt formulerade och vilseledande villkor angräpas med stöd av stadgandena i KonsumentskyddsL kap. 3.⁷⁷

Beaktas bör, att KonsumentskyddsL kap. 3 tar sikte på att skydda konsumenternas kollektiva intressen. Regleringen har inte direkta verkningar för konsumenternas individuella avtalsförhållanden. En konsument, som i ett enskilt fall vill åberopa att ett

Den danska marknadsföringslagen av år 1974 ger Sø- og Handelsretten i Köpenhamn möjlighet att genom dom förbjuda användandet av standardvillkor som är oskäliga för konsumenterna. Också i Norge har man skridit till lagstiftningsåtgärder som ger myndigheterna rätt att förbjuda nyttjandet av orimliga avtalsvillkor vid konsumentavtal, se närmare *NOU* 1976:61 och *Ot.prp.* nr. 38. (1979-80).

76. Se närmare *Reg. prop.* 1977:8 s. 31 ff. Beträffande syftemålet med nämnda stadganden kan även hänvisas till *Aro*, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 90 f. och *af Schultén*, *ibid.* s. 81 ff.
77. Se närmare om skälighetsbedömningen *Reg. prop.* 1977:8 s. 35 ff. Se även *Kivivuori m.fl.* s. 105 ff. och *af Schultén*, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 84 ff. Bland avtalsklausuler som konsumentombudsmannen ansett oskäliga enligt KonsumentskyddsL kap. 3 § 1 kan nämnas avbeställningsklausul i resebyråvillkor (dnr 89/42/78, ref. i *Kuluttajansuoja* 1.1979 s. 24) och klausul om skiljemannaförfarande i en eventuell konfliktsituation (dnr 1/42/78, ref. i *Kuluttajansuoja* 2.1979 s. 21). Jfr dock t.ex. provisionsklausul i fastighetsförmedlingskontrakt (dnr 256/42/79, ref. i *Kuluttajansuoja* 3.1979 s. 27). Nämnas kan, att man inom Europarådet enats om en förteckning över normalt oskäliga avtalsklausuler vid konsumentköp. Sådana är t.ex. villkor som fräntar köparen hävningsrätten vid ouppfyllt avhjälpningsåtagande, villkor som påför köparen en oskäligt sträng undersökningsplikt och villkor som stipulerar oskäligt korta reklamationsfrister, se närmare *NOU* 1976:61 s. 19 f. Se även *Kivivuori m.fl.* s. 107 ff. De rättsliga verkningarna av säljarens friskrivningar behandlas närmare nedan i §§ 6-10.

avtalsvillkor är oskäligt för honom, måste stöda sig på de övriga stadgandena i Konsumentskyddsl, t.ex. jämningsregeln i kap. 4 § 1.⁷⁸ Indirekt har dock stadgandena om reglering av avtalsvillkor betydelse. Som ovan framgått, tjänar av marknadsdomstolen och konsumentombudsmannen utvecklad praxis såsom vägledning för de allmänna domstolarna vid bedömningen av skälighetsfrågan in casu. Men dessa är givetvis inte bundna av marknadsdomstolens och konsumentombudsmannens ställningstaganden. De kan t.ex. anse, att en av nämnda myndigheter tidigare accepterad klausul i det enskilda fallet framstår som oskälig. Å andra sidan synes det möjligt att anse ett avtalsvillkor vid marknadsföring av vara som oskäligt fastän det formellt uppfyller minimikraven enligt t.ex. Konsumentskyddsl kap. 5. Detta kan förädlas av t.ex. den särskilda branschens förhållanden, den utbudna varans art, villkorens utformning och presentation eller den begagnade försäljningsmetoden.⁷⁹

Slutligen är det skäl att nämna, att konsumentombudsmannen även för förhandlingar med näringsidkare eller deras intresseorganisationer i syfte att branschvis på frivillig väg åstadkomma standardavtalslösningar, vilka tryggar konsumenternas intressen.⁸⁰ I dessa underhandlingar har garantiformulären intagit en central plats. Inom flera branscher har förhandlingarna redan lett till en översyn och sanering av garantivillkoren.⁸¹ Detta arbete har främst haft två syftemål: dels har man strävat till att åstadkomma enhetliga och klara garantivillkor inom de olika branscherna, dels har arbetet tagit sikte på att utforma villkoren i enlighet med Konsumentskyddsl:s stadganden, i främsta rummet den tvingande regleringen i kap. 5, samt lagens anda och mening.⁸²

Vilken betydelse har då jämningsregeln i Konsumentskyddsl kap. 4 § 1 för frågan om säljarens garantiutfästelser och de i dem ofta ingående ansvarsfriskrivningarna och andra för köparen betungande villkor? Med hänsyn dels

78. Se även Aro, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 90 f.

79. Jfr *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 117 ff.

80. Se beträffande detta förhandlingssystem t.ex. af *Schultén*, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 87 f.

81. Konsumentombudsmannen har redan granskat garantivillkoren inom bl.a. bil- och elektronikbranschen. Se t.ex. de av Bilbranschens Centralförbund r.f. godkända garantivillkoren för begagnade bilar, nybilsgarantin av den 1 september 1978, Båt- och motorföreningen i Finland Finnboat r.f.:s garantivillkor och de allmänna garantibestämmelserna för radio- och hushållsapparater TE-79.

82. Se af *Schultén*, Kuluttajansuojia 3.1979 s. 3 f. Även i Sverige har de av konsumentombudsmannen med näringsidkarna och deras intresseorganisationer förda förhandlingarna haft stor betydelse för utvecklandet av standardvillkoren i en mera konsumentvänlig riktning, se *Bernitz* s. 43, 69 f., *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 132 och särskilt för bilbranschens del *Luft* s. 35 ff.

till att jämningsstadgandet utgör tvingande rätt, dels till att i lagrummets förarbeten uttalas att dispositiva rättsregler ofta kan utgöra måttstock vid skälighetsbedömningen, synes stadgandet vara av stor vikt för köparnas rättsskydd. Domstolarna kan medelst jämningsregeln motverka säljarens strävanden att på ett för köparna oskäligt sätt utforma köpavtalet avvikande från dispositiv rätt.

Beaktas bör dock, att jämningsmöjligheten endast gäller konsumtionsköp, dvs. köp som omfattas av KonsumentskyddsL. Detta innebär att en stor del av lösöreköpen inte berörs av jämningsregeln. Enär vidare säljarens ansvar vid fel i konsumtionsvara underlyder den tvingande regleringen i KonsumentskyddsL kap. 5, och stadgandena där rätt uttömmande reglerar säljarens felansvar, synes tillämpningsområdet för jämningsregeln i KonsumentskyddsL kap. 4 § 1 vara begränsat.

5.3. Allmänna rättsprinciper ⁸³

Såsom tidigare framgått (ovan 5.2.3.1.) har i finsk och övrig nordisk rätt förfäktats, att en allmän jämningsregel existerar i avtalsrätten. I enlighet med allmänna rättsprinciper anses också följa inskränkningar i avtalsparts möjligheter att genom friskrivningsklausuler friskriva sig från eller begränsa ansvar eller förpliktelser som annars skulle ha åvilat honom enligt dispositiv rätt. Friskrivningsklausulerna avser vanligen påföljderna av parts kontraktsbrott, t.ex. motpartens rätt till hävning av avtalet och till skadestånd.

Helt generellt kan beträffande sådana ansvarsfriskrivningar konstateras, att dessa är överksamma ifall avtalspart gjort sig skyldig till svikligt förfarande eller handlande i strid med tro och heder.⁸⁴ Vidare har allmänt hävdats, att ansvarsfriskrivningsklausuler inte gäller vid uppsåt och vanligen inte heller vid grov culpa.⁸⁵ Detta har motiverats med hänsyn till det allmänna lojalitets-

83. Se beträffande begreppet allmän rättsprincip t.ex. *Taxell*, Rätt s. 185 ff. jämte hänvisningar.

84. Jfr RättshandIL §§ 30, 33. Jfr även framställningen ovan § 2.5. om försäljning "i befintligt skick".

85. Särskilt i fråga om friskrivning från skadeståndsansvaret har denna ståndpunkt förfäktats i doktrinen, se t.ex. *Almén* s. 40, *Bengtsson* s. 96, *Bernitz* s. 33, 61, *Hakulinen* s. 242, *Hellner*, 1 OJLS (1981) s. 36, *Karlgrén*, Produktansvaret s. 146 f., *Kivi-*

kravet. Motpartens fördel och intresse kräver att part inte kan frita sig från sina centrala kontraktsrättsliga skyldigheter. Ett godkännande av en ansvarsfriskrivning skulle i många fall i betydande grad försvaga avtalets funktion såsom en form av samverkan mellan parterna.⁸⁶

Man kan dock ifrågasätta huruvida distinktionen grov culpa/ annan culpa i alla situationer utgör ett ändamålsenligt och rimligt gränsdragningskriterium. Det kan stundom vara svårt och leda till fiktioner att i en given situation försöka dra en skarp gräns mellan grov culpa och annan culpa. Vidare bör beaktas, att till ett förfarande som karakteriseras som grov culpa i regel anknyts även andra rättsverkningar, t.ex. förlust av ansvarsförsäkringsskyddet.⁸⁷ Domstolarna borde undantagsvis kunna förklara en friskrivningsklausul överksam om omständigheterna in casu talar härför, utan att för den skull behöva stämpla avtalsparts handlande som grovt culpöst. Oftast torde man dock i dylika fall nå samma resultat genom att finna att avtalspartens handlande strider mot tro och heder.

Man blir tvungen att företa en helhetsbedömning av den konkreta avtalsituationen där bägge parter intressen och deras behov av rättsskydd beaktas. Bland omständigheter som talar för att åsidosätta en ansvarsfriskrivningsklausul kan nämnas ansvarsfriskrivningens centrala betydelse i avtalsförhållandet, den ena avtalspartens underlägsna ställning (standardavtalen), ansvarsfriskrivningsklausulens otydliga och "undångömda" utformning,⁸⁸ den friskrivande avtalspartens möjlighet att framställa krav mot kontrahenter i tidigare led etc.⁸⁹ Det sagda innebär också, att en ansvarsfriskrivningsklausul stundom

mäki & Ylöstalo s. 394, *Petersen* s. 43 ff., *Rodhe*, JFT 1957 s. 9, *Taxell* s. 456 ff. och *Ussing*, *Obligationsretten* s. 161 f. Se även *Kungl. Maj: ts prop.* 1973:138 s. 18, 138 och *SOU* 1976:66 s. 90. Enligt BGB § 276 är friskrivning i fråga om uppsåt ogiltig och i 1976 års Gesetz zur Regelung des Rechts der Allgemeinen Geschäftsbedingungen stadgas, att ansvarsfriskrivningar är överksamma vid grov culpa (§ 11 (7)). Jfr även ansvarsfriskrivning vid "fundamental breach of contract" i engelsk rätt, se t.ex. *Cheshire m.fl.* s. 136 ff. I sistnämnda avseende har Unfair Contract Terms Act, 1977 inneburit vissa begränsningar, se närmare *Thompson* s. 60 ff.

86. Se *Taxell* s. 457.

87. Jfr beträffande sjöfartsförhållanden *Wetterstein* s. 248.

88. Jfr även avsnittet ovan § 4 om standardvillkors inkorporering med det enskilda avtalet och avsnittet nedan 5.4. om tolkning av standardvillkor.

89. Se beträffande denna bedömning t.ex. *Arnholm* III s. 325 och *Taxell* s. 458. Jfr *Vinding Kruse*, *Festskrift Henry Ussing* s. 281 f. Jfr även det som ovan 5.2.3.4.

kan anses verksam fast avtalsparten gjort sig skyldig till culpa som karakteriseras som grov.

Man möter här den generella problematiken om oskäliga avtalsvillkor (ovan 5.2.3.). De facto är ju begreppet "allmänna rättsprinciper" i detta sammanhang närmast en terminologisk fråga. Man företar en kontroll av avtalsinnehållet i syfte att åstadkomma en ändamålsenlig och skälig balans mellan parternas rättigheter och skyldigheter. Slutresultatet justifieras ofta med en hänvisning till allmänna rättsprinciper (jfr ovan 5.1. om den s.k. dolda kontrollen av avtalsvillkor). I den mån den "öppna" jämkningen av oskäliga avtalsvillkor vinner ökad tillämpning minskar givetvis betydelsen av föreliggande frågeställning.

De ovan anförda synpunkterna gäller givetvis även säljarens ansvarsfriskrivningar i garantiutfästelserna. Här är dock ofta en ytterligare omständighet att beakta. Garantiutfästelserna innebär regelmässigt även fördelar för köparen i förhållande till hans befogenheter enligt de köprättsliga reglerna, t.ex. säljaren garanterar varans kvalitet eller funktionsduglighet samt förbinder sig att avhjälpa eventuellt framkommande fel. Denna "kompensation" i form av ökade befogenheter för köparen bör beaktas när man in casu har att avgöra om en friskrivningsklausul skall tillmätas rättsverkan eller inte.⁹⁰ Genom att köparens behov av rättsskydd på detta sätt tillgodoses kan "tröskeln" för åsidosättandet av ansvarsfriskrivningsklausulen höjas. Förutsättningen härför är självfallet, att köparen verkligen kommer i åtnjutande av de "kompenenserande" fördelarna, t.ex. så att säljaren avhjälper framkommande fel. Särskilt gäller detta vid säljarens ansvarsfriskrivning från andra påföljder än skadestånd t.ex. hävning av köpet. Den härtill anknutna problematiken berörs likväl närmare i samband med behandlingen av de olika påföljderna vid fel i köpgodset.⁹¹

framfördes om behovet av en allmän jämningsregel. Nämnas kan, att i den norska skadeståndslagen av år 1969 stadgas i § 3-1, som gäller generellt i fråga om kontraktsansvar, bl.a. följande: "Avtale som avviker fra lovens regler ved å innskrenke skadelidtes rett . . . kan settes til side for så vidt den ville virke åpenbart urimelig."

90. Se *Taxell* s. 460.

91. Se framställningen nedan §§ 6-10 där frågan berörs utgående från de i garantiutfästelserna förekommande villkoren varigenom säljaren strävar till att begränsa köparens rätt att göra felpåföljder gällande.

5.4. Tolkning av standardvillkor

Tolkningen utgör också ett medel som står domstolarna till buds när det gäller att motverka verkningarna av ensidigt utformade standardvillkor. Enär standardavtalen – med undantag av ”agreed documents” – vanligen inte tillkommer som ett resultat av förhandlingar parterna emellan, kan inte någon gemensam avsikt läggas till grund för tolkningen. Att beakta enbart avfattarens syften och avsikter skulle leda till ett ”snedvridet” slutresultat. Följaktligen måste man välja en tolkningsmetod som mera frikopplat från de individuella förhållandena bedömer avtalsvillkorens lydelse mot bakgrunden av standardavtalet som helhet.

I nordisk doktrin har ibland uttalats, att standardavtalen bör tolkas enligt en objektiv tolkningsmetod som i stort sett överensstämmer med de principer som gäller för lagtolkning.⁹² En sådan uppfattning ger likväl anledning till motargument. Lagarna utarbetas under samhällelig kontroll varvid berörda intressen blir föremål för en bred och möjligast allsidig avvägning. Detsamma kan inte sägas om standardavtal, vilka utarbetas av enskilda parter eller organisationer. Tillförlitliga uppgifter om hur dessa avtal tillkommit står oftast inte att finna och garantier för att den andra avtalsparten ens haft möjlighet att uttala sig om avtalsinnehållet saknas. Några med officiella lagförarbeten jämförbara dokument finns inte heller. Nämda olikheter innebär, att de metoder som utbildats för lagtolkning svårligen kan som sådana överföras till tolkningen av standardavtal.⁹³ Det sagda dock med viss reservation för ”agreed documents” av mera kvalificerad natur vilka tillkommit som resultat av seriösa överläggningar – ofta på internationell nivå – mellan två jämställda parter.⁹⁴

Vid tolkningen av standardavtal har därför särskilda tolkningsprinciper tillgripits. I den mån domstolarna saknar möjligheter att öppet – med stöd av

92. Stöd för en sådan tolkningsprincip har uttalats av bl.a. *Hakulinen* s. 102, *Jørgensen*, TfR 1965 s. 418, *Lando*, TfR 1966 s. 352 samt försiktigare *Olsson*, 21 nordiska juristmötet 1957 bilaga VI s. 43. Också i tysk rätt synes man kunna skönja en tendens att tolka standardavtal på samma sätt som lag, se *Raiser* s. 251 ff.

93. Åsikter mot att tolka standardavtal på samma sätt som lag har anförts av bl.a. *Aho* s. 192 ff., *Bernitz*, SvJT 1972 s. 430 f. och *Vahlén*, Avtal s. 200.

94. I anknytning till det ovan framförda kan nämnas, att bl.a. vid tolkningen av de av Baltic and International Maritime Conference (BIMCO) utarbetade standardcerteparti- och konossementsformulären spelar utländsk rättspraxis och -uppfattning (t.ex. angloamerikansk) en stor roll. Se *Gorton m.fl.* s. 88, *Gram* s. 27 och *Ramberg* s. 414 ff. Se även NJA 1954 s. 573.

tidigare nämnda jämningsprinciper och generalklausuler – jämka och åsidosätta oskäligen avtalsvillkor får tolkningsprinciperna betydelse som skydd för den avtalspart som på grund av sin svagare ställning inte kunnat utöva inflytande på utformningen av avtalsvillkoren.⁹⁵

5.4.1. In dubio contra stipulatorem -regeln

Enligt *in dubio contra stipulatorem* -regeln⁹⁶ skall avtalsvillkor i oklara fall tolkas till nackdel för den part som utformat villkoret. Bakom denna tolkningsregel ligger tanken att den som formulerat avtalsvillkoren bättre än motparten har kunnat bevaka sina intressen, varför villkor som inte entydigt framgår av avtalet inte heller kan anses avtalade.⁹⁷ Regeln leder till en restriktiv tolkning av ensidigt utformade standardvillkor. Den kan tillämpas såväl i de fall då avfattaren av villkoren själv använder dessa som när färdigt utformade formulär nyttjas av avtalspart.

I nordisk doktrin har man i allmänhet godtagit denna tolkningsprincip. Samtidigt har man dock påpekat, att regeln har en rätt begränsad räckvidd.⁹⁸ I nordisk rättspraxis synes däremot förefarande tolkningsregel ha

95. Att man tolkningsvägen kan bereda skydd för den svagare avtalsparten betonas av bl.a. *Bernitz* s. 27 ff., *idem*, SvJT 1972 s. 428 ff., *Karlgrén*, JFT 1967 s. 427, *Lando*, TfR 1966 s. 351 f., *Olsson*, 21 nordiska juristmötet 1957 bilaga VI s. 41 och *Wilhelmsson* s. 375.

96. I svensk doktrin används ofta benämningen *oklarhetsregeln*, se *Bernitz*, SvJT 1972 s. 432 och *Rodhe*, SvJT 1961 s. 255. I engelsk rätt talar man om "in dubio contra proferentem", se t.ex. *Anson* s. 160.

97. Se t.ex. *Aho* s. 258 och *Vahlén*, Avtal s. 273.

98. I finsk rätt har tolkningsprincipen *in dubio contra stipulatorem* omfattats av bl.a. *Aho* s. 258 f., *Ekström* s. 713, *Kivimäki-Ylöstalo* s. 324, *Taxell* s. 46, *Telaranta*, LM 1953 s. 871 samt försiktigare av *Olsson*, 21 nordiska juristmötet 1957 bilaga VI s. 42 som anför: "... skall regeln enligt en utbredd åsikt tillämpas först i det fall, att ingen annan tolkningsmöjlighet står till buds." *Saxén* s. 57 synes godta regeln, men han anför, att varje oklarhet i avtalet inte får tolkas till avfattarens nackdel. Beträffande den övriga nordiska doktrinen har uttalanden för denna regel gjorts av bl.a. *Adlercreutz* s. 110 f., *Arnholm* II s. 42, *Bernitz* s. 31 f. och *idem*, SvJT 1972 s. 432 f., *Karlgrén*, JFT 1967 s. 427, *Selvig* s. 411 och *Vahlén*, Avtal s. 273 ff. Principen är även omfattad i engelsk och tysk rätt, se t.ex. *Anson* s. 160, *Cheshire m.fl.* s. 129 f. och *Raiser* s. 264 ff.

intagit en ganska undanskymd plats.⁹⁹ På grund av domstolarnas allmänna obenägenhet att i motiveringarna öppet och explicit redovisa för användandet av en given tolkningsprincip är analysen av rättspraxis förbunden med stora svårigheter. In dubio contra stipulatorem -regeln torde dock ha sin största tillämpning i fall då den ena avtalsparten varit tvungen att godta motpartens standardvillkor som sådana.¹⁰⁰ Att uppställa närmare regler för tolkningsprincipens tillämpning är likväl svårt. Detta förutsätter en genomgång av olika avtals- och klausultyper.¹⁰¹ Beträffande garantivillkor kan konstateras, att jag inte funnit ett enda avgörande ur vilket man kunde utläsa att HD tillämpat in dubio contra stipulatorem -regeln.¹⁰²

5.4.2. Restriktiv tolkning av friskrivningsklausuler

Nära beröringspunkter med contra stipulatorem -regeln har tolkningsprincipen att friskrivningsklausuler, och överhuvudtaget för avtalspart tyngande eller oväntade villkor, som huvudregel bör tolkas restriktivt. Denna princip har fått stöd i nordisk rätt.¹⁰³ Även bakom en sådan tolkningsregel ligger syftet att skydda den svagare avtalsparten mot den andra partens övermakt vid avtalsslutet. Man strävar till att begränsa verkningarna av friskrivnings- o.dyl.

99. Frågan berörs närmare av bl.a. *Adlercreutz* s. 111, *Bernitz* s. 32, *Lando*, TfR 1966 s. 351, *Olsson*, 21 nordiska juristmötet 1957 bilaga VI s. 42 och *Wilhelmsson* s. 376. Se även *Ramberg* s. 420 jämte hänvisningar. *Bernitz*, SvJT 1972 s. 434 anför, att i Sverige synes en friare rimlighetsprövning spela en långt större roll som metod för tolkning av standardavtal. Härvid framträder särskilt benägenheten att försöka tolka standardavtal mot bakgrund av dispositiv rätt och att utfylla avtalen med därifrån hämtade allmänna rättsgrundsatser.

100. Se ur finsk rättspraxis HD 1978 II 126.

101. Se även *Aho* s. 259.

102. Jfr beträffande principens tillämpning på försäkringsrättens område *Wilhelmsson*, NFT 1980 s. 122 f.

103. Se t.ex. *Adlercreutz* s. 111, *Bengtsson* s. 96, *Bernitz* s. 32 f., *idem*, SvJT 1972 s. 435 ff., *Hoppu*, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 6 s. 93 f., *Karlgrén*, JFT 1967 s. 427 f., *Selvig* s. 411, 421 ff. och *Vahlén*, Avtal s. 276 f. Se även *Petersen* s. 131 ff., särskilt översikten över nordisk rättspraxis s. 139 ff. En tendens att tolka friskrivningsklausuler restriktivt kan också skönjas i engelsk rätt, se bl.a. *Atiyah* s. 153 ff. och *Cheshire m.fl.* s. 139 f.

klausuler genom en möjligast restriktiv ("avfattarfientlig") tolkning.¹⁰⁴ Vid denna tolkning har givetvis den dispositiva rätten en indirekt genomslagskraft. Bedömningen av de här nämnda klausulernas karaktär och verkningar sker ju vanligtvis mot bakgrunden av dispositiv rätt.¹⁰⁵ Likväl har dock även regeln om restriktiv tolkning av friskrivnings- o.dyl. klausuler en begränsad räckvidd.¹⁰⁶

Som ovan framgått, är möjligheterna att överhuvudtaget tolkningsvägen motverka alltför ensidigt utformade standardklausuler begränsade. Klart utformade och entydiga villkor kan svårligen angripas denna väg. Bättre slutresultat uppnås däremot genom att domstolarna öppet jämkar eller lämnar utan avseende oskäligen avtalsvillkor med stöd av de tidigare nämnda generalklausulerna eller allmänna rättsprinciperna.¹⁰⁷ Men enär tolkningen – åtminstone ur teoretisk synvinkel – sker tidsmässigt före en eventuell korrigering av avtalsinnehållet, kommer även tolkningsprincipernas betydelse att kvarstå.¹⁰⁸

104. Ovan 5.3. har framgått, att ansvarsfriskrivningsklausuler i vissa fall av domstolarna kan förklaras sakna rättsverkan. Frågan när och under vilka förutsättningar betungande eller oväntade villkor överhuvudtaget blir del av avtalsinnehållet berörs ovan § 4.

105. Se *Adlercreutz* s. 111, *Bernitz* s. 32, *idem*, SvJT 1972 s. 436 och *Petersen* s. 133.

106. *Bernitz*, SvJT 1972 s. 438 anför, att man i Sverige i vissa rättsfall drivit den restriktiva tolkningen så långt, att en ren borttolkning av ett villkor skett. För den finska rättens del synes inte liknande fall kunna påvisas. Det är likväl ofta svårt att ur domsmotiveringarna utläsa grunden för att en domstol inte tillämpar t.ex. en tyngande klausul.

107. Se även *Adlercreutz* s. 111, *Bernitz* s. 34 och *Lando*, TfR 1966 s. 355.

108. Se t.ex. *Aho* s. 261 och *Bernitz* s. 34.

§ 6 HÄVNING AV KÖP¹

6.1. Köp i allmänhet

6.1.1. Allmänt om förutsättningarna för hävning

HB kap. 1 § 4 ger köparen hävningsrätt vid fel i köpgodset dels då säljaren varit medveten om felet och inte upplyst köparen därom, dels då köpgodset varit behäftat med förborgat fel.² Härutöver har köparen i doktrin och rättspraxis givits en allmän hävningsrätt i de fall säljarens prestation varit felaktig. Likväl har som en generell förutsättning för rätten till hävning uppställts ett väsentlighetskrav: köparen har inte hävningsrätt då felet är ringa.³ Undantag

1. När köparen häver köpet (actio redhibitoria) innebär detta, att denne genom ett meddelande till säljaren upplöser avtalet med sådan verkan att vardera partens skyldighet – och rätt – att prestera enligt avtalets innehåll bortfaller. Om förutsättningarna för hävning är för handen inträder dessa rättsverkningar genom hävningsförklaringen. Ifall en prestation redan skett skall den återgå. Köparen skall i regel återställa köpgodset i väsentligen oförändrat skick, jfr §§ 57-58 i de skandinaviska köplagarna. Se även NJA 1939 s. 588 och NJA 1949 s. 750 samt ur finsk rättspraxis HD 1936 II 472. I köpeformulär ingående bestämmelser om att köparen förlorar rätten att häva köpet om han inte återställer köpgodset i väsentligen oförändrat skick, bör rimligtvis tolkas i enlighet med de i nämnda lagrum uttalade principerna, se *SOU* 1972:28 s. 73. Se beträffande begreppet hävning t.ex. *Aaltonen* II s. 79 ff., *Andersen* s. 111 ff., *Godenhjelm* s. 69 ff., *Krüger* s. 172, *Routamo* s. 32 f., *Rodhe* s. 172 f., *Sundberg* s. 84 f. och *Taxell* s. 201 ff. jämte av honom åberopad litteratur.
2. Lagrummet har återgivits ovan § 2 not 1.
3. Väsentlighetskravet har i doktrinen betonats av bl.a. *Aaltonen* I s. 117 ff., *idem* II s. 92 ff., *Godenhjelm* s. 123 ff., *idem*, JFT 1958 s. 325, *Heikonen & Aaltonen* s. 95 f., *af Hällström*, JFT 1935 s. 61 f., *Portin* s. 69, *idem*, JFT 1971 s. 41 och *Taxell* s. 211 ff. Se även *Reg. prop.* 1977:8 s. 41 och *Reg. prop.* (Förslaget) s. 7. Finsk rättspraxis har också omfattat väsentlighetskravet. Stundom har HD uttryckligen tagit ställning till väsentlighetsfrågan, se t.ex. HD 1925 D II 302, HD 1932 I 41 (fastighets-

från denna regel görs för det fall att säljaren förfarit svikligt.⁴

Frågan om de rättsgrundsatser som kommer till uttryck i HB kap. 1 § 4 jämväl har avseende å leveransavtal har väckt viss diskussion i finsk doktrin. Numera torde man vara någorlunda ense om att hävningsreglerna är tillämpliga på såväl speciesköp som leverans.⁵

Vid fel i leveransgods tillerkänns köparen dessutom enligt en enhällig doktrin och rättspraxis rätt att alternativt med hävning kräva ny prestation.⁶

Enligt §§ 42-43 i de skandinaviska köplagarna kan köparen vid väsentligt fel i köpgodset häva köpet. Detta gäller såväl i fråga om köp av bestämt gods som angående leveransavtal. Vid sistnämnda köp kan köparen i stället kräva att säljaren levererar felfritt gods. Från väsentlighetskravet⁷ gör dock även de

köp) och HD 1967 II 41, medan man i många fall synes ha företagit en väsentlighetsbedömning utan att explicit framhäva detta i domslutet, se t.ex. HD 1945 II 74, HD 1945 II 182, HD 1950 II 272 och HD 1959 II 42. Jfr dock även HD 1950 II 369.

4. Ett sådant undantag synes motiverat av kravet på anpassning av köprättsens felregler till RättshandLL:s ogiltighetsstadganden. För att undvika kollisioner mellan avtalslärans regel om svek (§ 30), som ju inte uppställer en med det ovannämnda väsentlighetskravet motsvarande begränsning, och de köprättsliga hävningsreglerna, är ett undantag i nämnda avseende nödvändigt. Se även *Rodhe*, Obligationsrätt s. 343 ff. Nämnas kan, att enligt de köprättsliga reglerna krävs inte att sveket framkallat köparens rättshandling, utan det synes räcka till att säljarens förfarande gått ut på att hålla köparen i okunnighet om felet. Se HD 1961 II 52:S, som var delägare i ett öppet bolag, hade sålt sin andel i bolaget till utomstående K. När den andra bolagsmannen vid köpeunderhandlingarna för K uppgivit, att bolagets ekonomiska ställning var förmånligare än vad den i verkligheten var, och då S, som varit närvarande vid underhandlingarna samt varit medveten om att de lämnade upplysningarna var felaktiga, inte vid köpets avslutande hade uppgivit det rätta sakförhållandet för K, ansågs denne berättigad att häva köpet. Se även *Bengtsson*, Hävningsrätt s. 280 f. Det är i detta sammanhang också intressant att notera, att den köprättsliga svekbedömningen inte alltid harmonierar med motsvarande bedömning enligt de straffrättsliga stadgandena (SL kap. 36 § 1), se t.ex. avgörandet HD 1949 II 405. Se även *Almén* s. 592.

5. Se diskussionen hos bl.a. *Aaltonen* II s. 92 f. och *Godenhielm* s. 125.

6. Se *Godenhielm* s. 138 f.

7. Se beträffande väsentlighetskravet t.ex. *Almén* s. 589 f., *Bengtsson*, Hävningsrätt s. 274 ff., *Christensen* s. 63 ff., *Hellner* s. 153 f. och *Sundberg* s. 83, 193, 264. Se även *Rodhe* s. 174 ff. och nedan i not 8 nämnda rättsfall. Också enligt tysk rätt krävs väsentlighet som förutsättning för hävning vid fel i köpgodset. Se BGB §§ 459, 462. Den engelska rätten ger köparen rätt att häva köpet vid brott mot en "condition". Se

skandinaviska köplagarna undantag. Nämnda befogenheter står nämligen köparen till buds också vid ringa fel dels om säljaren förfarit svikligt, dels om säljaren vid leveransavtal känt till felet i sådan tid att han utan oskälig kostnad eller svårighet kunnat skaffa felfritt gods till köpets fullgörande.⁸

Även förslaget till köplag ger köparen rätt att häva köpet, eller att vid leveransavtal kräva nytt gods, ifall köpgodset är behäftat med väsentligt fel (kap. 4 § 5, jfr kap. 3 § 10). Sagda rättsskyddsmedel står köparen till buds också i det fall att en säljare, som är skyldig att avhjälpa fel, inte inom skälig tid efter det att krav på grund av felet framställts avhjälpt detta. Som förutsättning uppställs även här, att felet efter reparationsförsöket är väsentligt.⁹

I 1980 års FN-konvention rörande avtal om lösöreköp av internationell karaktär ges köparen rätt att kräva nytt gods eller häva köpet ifall säljarens kontraktsbrott är väsentligt (art. 46 (2), 49 (1) (a)).¹⁰ Det är intressant att notera, att konventionen innehåller en definition av väsentligt kontraktsbrott (art. 25).¹¹

När föreligger då väsentligt fel i köpgodset? Enär väsentlighetskravets innebörd har betydelse för bedömningen av garantiutfästelserna med avseende på förutsättningarna för hävning, är några kortfattade reflexioner motiverade.

beträffande "conditions" i fråga om köpgodsets kvalitet och egenskaper ovan § 2 not 2. Se även om distinktionen "condition"/"warranty" bl.a. *Chalmers* s. 48 ff. och *Charlesworth* s. 207 ff.

8. Se beträffande hävning av köp enligt norsk och dansk rätt t.ex. *Andersen* s. 180 ff., *Arnholm* III s. 271 ff., *Augdahl* s. 188 ff., *Gaarder* s. 93 f., *Jørgensen* s. 155 f., *Krüger* s. 172 ff., *Nørager-Nielsen & Theilgaard* s. 761 ff., *Selvig* s. 369 f., *Ussing* s. 130 ff. och *Vinding Kruse* s. 108 ff. Se även hävningsfall ur nordisk rättspraxis: NJA 1922 s. 599 (ref. nedan § 9 vid noterna 43-44), NJA 1935 s. 420 (ref. ovan § 3 vid noterna 64-65), NJA 1938 s. 273, UfR 1942 s. 1035 (Danmarks Højesteret, ref. nedan vid noterna 50-51), NJA 1949 s. 680, NJA 1951 s. 254 (ref. nedan vid noterna 26-27), NJA 1955 s. 75 (ref. nedan § 10 vid noterna 40-41), RG 1963 s. 634 (Hälogaland lagmannsrett, ref. ovan § 4 vid noterna 16-17) och RG 1971 s. 315 (Gulating lagmannsrett, ref. ovan § 4 vid noterna 37-38).
9. Se närmare om köparens rätt att häva köpet enligt förslaget *Kom.bet.* 1973:12 s. 138 och *Reg. prop.* (Förslaget) s. 26. Se även framställningen nedan 6.1.2.2.
10. Se närmare om bestämmelserna *United Nations A/CONF./97/5*, 14 March 1979 s. 111 ff., 122 f.
11. Bestämmelsen har följande lydelse: "A breach of contract committed by one of the parties is fundamental if it results in such detriment to the other party as substantially to deprive him of what he is entitled to expect under the contract, unless the party in breach did not foresee and a reasonable person of the same kind in the same circumstances would not have foreseen such a result."

Det är givetvis förbundet med svårigheter att uppställa synpunkter och riktlinjer av mera allmängiltig karaktär. Vid väsentlighetsbedömningen bör man i första hand utgå från vad som är väsentligt för den individuella köparen in concreto. Vilka faktiska verkningar (vanligen ekonomiska) har den felaktiga prestationen för köparen i den konkreta situationen som är för handen? Är dessa så betydande att avtalsbalansen rubbats avsevärt och att en hävning av köpet framstår som motiverad? Härvid får köparens individuella förutsättningar beträffande köpgodsets beskaffenhet betydelse: köparens klart uttalade eller av säljaren annars kända förutsättningar inverkar självfallet på väsentlighetsbedömningen.¹² Särskilt gäller detta vid beställningsköp. Om däremot säljaren inte varit eller bort vara medveten om de speciella förutsättningar som gör felet väsentligt för köparen, kan inte dessa i föreliggande avseende tillmätas relevans (förutsättningarna bör m.a.o. ha varit synbara för säljaren).¹³ Med hänsyn till säljarens behov av skydd bör man likväl förfara med viss försiktighet vid bedömningen av vad denne borde ha insett.¹⁴

Ju mindre betydelse de individuella förutsättningarna kan tillmätas, desto mer objektiverad, typinriktad blir väsentlighetsbedömningen. Man beaktar de normala eller typiska verkningarna av ett fel av föreliggande slag. Säljaren bör ha en möjlighet att förutse om felet ger köparen rätt att häva eller inte.¹⁵

Svaret på frågan om felet är väsentligt eller inte, utreds därför ofta genom en helhetsbedömning av den föreliggande situationen.¹⁶ Härvid får ett flertal omständigheter betydelse: förhållandet mellan köpgodsets värde (även bruks-

12. Se bl.a. *Aaltonen* I s. 120, *Almén* s. 590, *Bengtsson*, Hävningsrätt s. 274, 278, *Hellner* s. 153 f., *Heikonen & Aaltonen* s. 96, *Rodhe* s. 175 f., *Vinding Kruse* s. 108 och *Taxell* s. 216. Jfr framställningen ovan § 2.2.1.

13. Se t.ex. HD 1937 II 50 (ref. nedan vid noterna 23-24). Se även *NJA* II 1906 s. 78. Jfr ur norsk rättspraxis Rt 1980 s. 1586 (Norges Høyesterett).

14. Se *Bengtsson*, Hävningsrätt s. 278. Jfr *Taxell* s. 216.

15. Se *Taxell* s. 216. Jfr *Christensen* s. 67 ff.

16. Se t.ex. *Aaltonen* I s. 120 ff., *Almén* s. 590, *Andersen* s. 180 f., *Bengtsson*, Hävningsrätt s. 277, *Heikonen & Aaltonen* s. 96, *Krüger* s. 175 och *Taxell* s. 215 ff.

värde¹⁷) enligt avtalet och i levererat skick,¹⁸ transaktionens ekonomiska betydelse, typen av köp och avtalsparter etc. Köp av mindre ekonomisk betydelse torde lättare kunna hävas än avtal, där de ekonomiska intressena är betydande och eventuellt har verkningar utanför själva avtalet (tredje mans och det allmännas intresse). Vid köp av begagnade varor synes ofta en för säljaren mildare väsentlighetsbedömning motiverad än vad som gäller i fråga om nya varor. Detsamma gäller köp av specialtillverkade varor.¹⁹ Köp mellan handelsmän kan i många fall bedömas strängare än när fråga är om s.k. civila köp. Även tidsmomentet kan få betydelse: ju längre tid förflutit från leveransen, desto svagare blir skälen för en hävning av köpet.

Av vikt för bedömningen är även de övriga befogenheter som står till köparens förfogande.²⁰ I en del fall kan t.ex. en prisnedsättning vara mera motiverad än en fullständig upplösning av avtalsförhållandet. Hävningspåföljden medför nämligen ofta ekonomiska förluster och kostnader för säljaren utan att motsvarande reparativa verkan uppnås. Vid väsentlighetsbedömningen sker en avvägning mellan säljarens intresse av att hävning inte sker och köparens behov av rättsskydd i form av hävningspåföljd. Även allmänna intressen, t.ex. hävningspåföljdens preventiva funktion samt samhällsekonomiska och sociala synpunkter, kan få betydelse.²¹

17. Se *Reg. prop.* (Förslaget) s. 26 vari uttalas: "Ordet 'väsentligt' lämnar också vid bedömning av påföljderna av fel utrymme för prövning. Uppmärksamhet bör självfallet fästas därvid, huruvida godset trots felet kan användas förnuftigt för avsett ändamål, till exempel arbetsredskap för arbete trots att en skada på målningen förfular godset."

18. Jfr *Christensen* som betonar att hävningsrättens omfattning måste fastslås före väsentlighetsbedömningen företas. Hon anför s. 64: "Innan man besvarar frågan om kontraktsbrottet är väsentligt, måste man besvara frågan: *väsentligt i förhållande till vad?* Väsentlighetsbedömningen måste alltid ske i förhållande till en på förhand given och avgränsad enhet, och hävningsrätt — om sådan föreligger — omfattar just denna enhet. Väsentlighetsbedömningen utfaller olika beroende på hur omfattande hävningsrätten är." Jfr *Taxell* s. 215 f.

19. Jfr *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 134.

20. Se även *Andersen* s. 181, *Christensen* s. 72 f., *Krüger* s. 175, *Sundberg* s. 83, *Taxell* s. 217, 222 och *Ussing* s. 131.

21. Se t.ex. *Christensen* s. 71 f., *Krüger* s. 175, *Taxell* s. 215 f. och *Vinding Kruse* s. 108 ff. Viss diskussion har frågan, i vilken utsträckning lagrummens (§§ 42-43 i de skandinaviska köplagarna) utformning tillåter en fri intresseavvägning, väckt i nor-

Förutom felets kvalitativa eller kvantitativa omfattning kan således ett flertal moment få betydelse vid väsentlighetsbedömningen.

6.1.2. Garantiutfästelsernas betydelse för rätten till hävning

6.1.2.1. Inverkan på hävningsförutsättningarna

Ovan har framgått, att köparens individuella förutsättningar beträffande köp-godsets beskaffenhet kan få relevans vid väsentlighetsbedömningen. Härvid kommer vi in på frågan om betydelsen av säljarens garantiutfästelser.

I nordisk rätt är man i allmänhet ense om att en garanti från säljarens sida beträffande köpgodsets kvalitet eller dess egenskaper kan leda till att en i och för sig obetydlig avvikelse från den garanterade prestationen framstår som väsentlig.²² Garantin har hos köparen ofta väckt en tillit som har betydelse vid väsentlighetsbedömningen. Ur finsk rättspraxis²³ kan följande avgöranden anföras:

HD 1937 II 50: K1 och K2 hade av S köpt ett kylskåp för uppbevaring samt transport av färsk fisk från kusten till inlandet. S hade givit två års full material- och funk-

disk rätt. I allmänhet har man ansett, att formuleringarna ger utrymme för viss "diskretionär prövning". Se *Bengtsson*, Hävningsrätt s. 203 ff., *Christensen* s. 72 och *Krüger* s. 175 jämte av dessa författare åberopad litteratur.

22. Se beträffande finsk rätt t.ex. *Aaltonen* I s. 121, *Godenhielm* s. 123 (som synes anse, att en garanti innebär att köparen har hävningsrätt även vid ringa fel), *Heikonen & Aaltonen* s. 96 och *Taxell* s. 221, 462 f., 465. I fråga om den övriga nordiska rätten kan hänvisas till bl.a. *Almén* s. 590 f., *Andersen* s. 181, *Bengtsson*, Hävningsrätt s. 277 f., *Hasle & Nebelong* s. 253, *Karlgrén* s. 98 not 29, *Ussing* s. 130 och *Vinding Kruse* s. 108. Se i fråga om skeppsköp *Grauers* s. 209. Även enligt tysk rätt kan avsaknaden av en tillförsäkrad egenskap leda till hävningsrätt för köparen, se *Palandt* s. 444 f.
23. *Taxell* s. 207, 219 framhäver, att domstolarna i hävningsfallen inte alltid gjort en klar åtskillnad mellan omständigheter som rör avtalets tillkomst och egentliga avtalsbrott. Ur en praktisk synvinkel kan man likväl ifrågasätta behovet av en sådan teoretisk distinktion. Väsentlighetsbedömningen synes bli likartad oberoende av den principiella utgångspunkten. Nämda gränsdragning torde dessutom ofta vara svår att genomföra.

tionsgaranti för skåpet. När kylskåpet togs i bruk framgick det likväl, att dess maskineri inte förmådde producera tillräcklig kyla för att fisken skulle kunna uppbevaras och transporteras färsk. K1 och K2 returnerade skåpet till S samt krävde hävning av köpet. S, som hade specialiserat sig på produktion av kylskåp, ansågs också ha varit medveten om det ändamål vartill K1 och K2 hade köpt skåpet. Med hänsyn härtill och enär S i enlighet med garantin måste anses ha åtagit sig att bära ansvar för kylskåpets tillräckliga effekt förklarades köpet hävt och S ålades att återbetala köpeskillingen till K1 och K2.

HD 1968 II 87 (ref. nedan vid noterna 49-50).²⁴

Jfr HD 1953 II 73: K hade av S köpt bostadsaktier. Vid köpslutet hade S förbundit sig att svara för att K vid en bestämd tidpunkt erhöill lägenheten i sin besittning. Enär hyresnämnden sedermera anvisat lägenheten åt en annan person än den K utsett och då nämnda villkor, som var att anse som en förutsättning för köpet, således inte hade uppfyllts, hävdes köpet.

HD 1934 II 228: S hade till K sålt en spis jämte tillbehör. Vid köpets avslutande hade S försäkrat, att spisen bl.a. beträffande uppvärmning av diskvatten och kokplattor uppfyllde de krav, som spisens dagliga användning i restaurangrörelse förutsatte. Spisen visade sig dock inte uppfylla dessa krav. Med hänsyn härtill och enär det också framgick, att S flera gånger resultatlöst försökt reparera spisen, förkastades S:s krav på köpeskillingen.

HD 1938 II 381: K hade av S köpt en häst. Hästen hade vid tidpunkten för köpets avslutande varit behäftad med ett förborgat fel. Felet ledde till att hästen drabbades av sjukdom och måste avlivas. Med hänsyn härtill och då S vid köpslutet hade försäkrat, att hästen var användbar som arbets- och brukshäst, samt K inom skälig tid efter det han märkt att hästen varit oanvändbar hade krävt köpets hävande, förklarades köpet med stöd av HB kap. 1 § 4 hävt och S förpliktades att ersätta K den- nes kostnader för anlitan- det av veterinär. — Enär felet ledde till hästens död minskas vid väsentlighetsbedömningen den självständiga betydelsen av S:s försäkran.

HD 1967 II 41: S hade vid försäljning av en begagnad lastbil till K försäkrat, att med bilen hade körts högst 200.000 km, fastän den verkliga körsträckan varit åtminstone 330.000 km. Enär sålunda S hade lämnat en väsentligt felaktig uppgift om köpe- objektet hävdes köpet och S förpliktades att ersätta K:s kostnader för reparation av lastbilen.²⁵

Se även HD 1950 II 420: K hade av S köpt en generator jämte tillbehör. När genera- torn efter köpets avslutande startades befanns den vara behäftad med fel. K krävde häv- ning av köpet. Enär det inte hade visats, att generatormen vid tidpunkten för överlåtel- sen hade haft sådant fel, som skulle ha berättigat K att häva köpet, förkastades käromå- let. — Minoriteten (två justitieråd) anslöt sig till rådstuvurättens och hovrättens motiveringar samt ansåg, att generatormen hade varit behäftad med ett förborgat fel,

24. Jfr även HD 1927 II 164 (ref. ovan § 3 vid noterna 45-46).

25. Se beträffande detta avgörande nedan § 9 not 37.

vilket inte kunde repareras utan oskäligen kostnader. Med hänsyn härtill och enär S i god tro vid köpslutet hade försäkrat, att generatören varit brukbar och K förlitande sig på denna försäkran hade ingått köpet, godkändes K:s hävningsyrkande. – På grund av att reparationen skulle ha krävt oskäligen kostnader försvåras bedömningen av relevansen av S:s tillförsäkran.²⁶

Jfr även HD 1923 D II 180: S hade vid försäljning av en fastighet till K för 20.000 mk försäkrat, att fastigheten inte graverades av några inteckningar. Sedermera framgick, att den försälda fastigheten och en angränsande fastighet graverades av en 75.000 mk:s inteckning för ogulden köpeskilling. Med hänsyn härtill och då K haft befogad anledning att lita på att lägenheten var fri från inteckningar hävdades köpet.

Se även ur svensk rättspraxis:

NJA 1951 s. 254: K hade av S beställt ett exemplar av bokverket Sveriges Idrottsfolk. I samband med beställningen hade för K uppgivits, att bokverket så grundligt som möjligt skulle inventera den aktuella idrottsrörelsen i sin helhet samt kartlägga idrottens resurser. Sedan boken levererats framgick det, att ett stort antal idrottsföreningar, däribland flera av de mera kända, antingen helt utelämnats eller också var ofullständigt behandlade. Enär svårigheterna att erhålla erforderliga uppgifter inte kunde frita S från ansvar för felet och med hänsyn till vad S ansågs ha utfäst eller i allt fall K skäligen ägt fordra, fann Sveriges HD boken vara så ofullständig, att K på grund härav ägde häva köpet.

Jag har tidigare definierat garantin som ett ansvarsåtagande för riktigheten av vissa förhållanden rörande köpgodsets egenskaper. Enär garantiutfästelsen sålunda utgör en beståndsdel av köpavtalet är det givet att den får relevans vid väsentlighetsbedömningen. Detta bekräftas även av ovan refererade rättsfall. Ofta utgör garantin en förutsättning för att köparen överhuvudtaget ingår köpet. Om denna förutsättning visar sig vara oriktig, ligger det nära till hands att anse att väsentligt fel föreligger.

Avvikelse från en garanterad standard eller egenskap innebär likväl inte att hävningsrätt alltid föreligger.²⁷ Frågan är givetvis beroende av utfästelsens ut-

26. Jfr även HD 1945 II 92 (ref. ovan § 3 vid noterna 9-10) och HD 1973 II 1 (ref. nedan § 10 vid noterna 39-40). Enär HD i dessa avgöranden fört in culparesonemang är det svårt att bedöma vilken självständig betydelse säljarens försäkran skall tillmätas vid föreliggande bedömning.

27. Se t.ex. *Almén* s. 591, *Hasle & Nebelong* s. 253 och *Vinding Kruse* s. 108. *Ussing* s. 130 f. anför, att en garanti i allmänhet innebär att felet anses som väsentligt, men tillägger: "Det gælder dog ikke altid, og ved garanti for en vis kvantitet er det naeppe engang hovedreglen..."

formning och dess innebörd. En garantiutfästelse kan t.ex. innehålla en klausul som uttryckligen utesluter köparens hävningsrätt.²⁸ Vidare torde man kunna säga, att ju allmännare utformning garantiutfästelsen har, desto mindre betydelse får den vid väsentlighetsbedömningen: en garanti beträffande en konkret och bestämd egenskap ger köparen i allmänhet lättare hävningsrätt än en utfästelse i helt allmänna ordalag. Omständigheterna i det särskilda fallet kan även utvisa, att köparen inte har fäst speciell vikt vid förekomsten av någon viss garanterad egenskap hos köpgodset.²⁹ Vidare kan läget vara det, att garantin endast gäller en mera oväsentlig del av eller egenskap hos köpgodset.³⁰ Anknytas bör också till den mera allmänna diskussionen ovan. Särskilt tillgången till alternativa påföljder får betydelse. Det kan i många fall vara ändamålsenligare och bättre motiverat att låta köparen nöja sig med t.ex. prisnedsättning än att förklara köpet hävt på grund av en i och för sig obetydlig avvikelse från en utfäst egenskap.³¹

Hur förhåller det sig sedan med övriga av säljaren lämnade uppgifter beträffande köpgodset? Även här kommer förutsättningssynpunkter in i bilden: uppgifterna kan ha väckt hos köparen en för säljaren synbar tillit beträffande köpgodsets beskaffenhet och får därmed betydelse för väsentlighetsbedömningen. Se ur rättspraxis följande avgöranden:

HD 1925 D II 191: K hade av S köpt en petroleummotor, som emellertid visat sig vara obrukbar. Med hänsyn härtill och då K, som saknade kunskap om motorer, haft befogad anledning att lita på de uppgifter om motorns brukbarhet som S såsom fackman gett, hävdes köpet med stöd av HB kap. 1 § 4.

HD 1932 II 111: K hade av S köpt en begagnad personbil. Enär från S:s sida på K:s förfrågan hade meddelats, att bilen tidigare hade varit i bruk ca tre år, fastän bilen i verkligheten hade använts betydligt längre tid, och emedan denna felaktiga information i väsentlig grad hade inverkat på K:s beslut att köpa personbilen, bifölls K:s krav på köpets hävande och S:s förpliktande att ersätta K de erforderliga försäkrings- och reparationskostnader som köpet föranlett.

HD 1938 II 634: K hade av S köpt en begagnad traktor. Enär traktorn vid köpslutet varit i betydligt sämre skick än vad som uppgivits från S:s sida hävdes köpet.

28. Se närmare framställningen nedan 6.1.2.2.

29. Se även *Aurejärvi* s. 61.

30. Jfr not 18 ovan.

31. Jfr Konsumentskyddsl kap. 5 § 2 mom. 1 vari stadgas hävningsrätt för köparen som sekundär påföljd vid fel i konsumtionsvara. Se närmare nedan 6.2.1.

HD 1950 II 1: K hade av S köpt en begagnad svarv, som i en tidningsannons hade utbudits såsom nästan ny. Vid tidpunkten för köpets avslutande hade svarven, som då inte kunde utprovas, likväl varit i betydligt sämre skick än vad som skäligen kunde förutsättas. Med hänsyn härtill och då K utan dröjsmål hade framställt reklamation förklarades köpet hävt.

HD 1923 U II 69 (ref. ovan § 3 vid noterna 12-13).

HD 1933 I 86 (ref. ovan § 3 vid noterna 12-13).

HD 1950 II 422 (ref. ovan § 3 vid noterna 12-13).³²

Såsom vid felbedömningen i allmänhet³³ är det även beträffande frågan om köpgodset är behäftat med väsentligt fel svårt att mera generellt fastställa olika uppgifters och upplysningars rättsliga relevans. Ofta utgör säljarens uppgifter ett av flera relevanta moment. Frågan bör bedömas in casu utgående dels från uppgifternas inverkan på köparens förutsättningar beträffande köpgodsets beskaffenhet, dels från vad säljaren haft anledning att därom antaga. Även här gäller att konkreta och bestämda uppgifter får större betydelse än mera allmänna och obestämda upplysningar.³⁴ Ju mer säljarens uppträdande närmar sig allmänt lovprisande av köpgodset, desto mindre relevans kan uppgifterna tillmätas vid väsentlighetsbedömningen.

Också säljarens vållande kan utgöra ett tilläggsmotiv när uppgifterna inte som sådana räcker till som hävningsgrund. Ovan har framgått, att köparen har hävningsrätt vid svikligt förfarande på säljarens sida. Men även lindrigare vållande kan ha relevans i detta sammanhang.³⁵ Om t.ex. säljaren gjort sig skyldig till culpa in contrahendo, bestående i ofullständiga eller felaktiga uppgifter

V

32. Jfr även HD 1968 II 87 (ref. nedan vid noterna 49-50). Nämnas kan, att ovan nämnda avgöranden i betydande grad grundats på omständigheter som rör avtalets tillkomst (särskilt avgörandena HD 1932 II 111 och HD 1933 I 86). Se not 23 ovan.

33. Se framställningen ovan § 2.2.

34. Ovannämnda avgöranden HD 1932 II 111 och HD 1933 I 86 utgör exempel på preciserade uppgifter från säljarens sida. Eventuellt kunde dessa uppgifter även uppfattas som säljarens garantiutfästelser, se ovan § 3.1.5.

35. Det ligger onekligen nära till hands att anse, att säljaren varit culpös i flera av de ovan refererade avgörandena.

om köpgodset, inträder möjligen hävningsrätt för köparen.³⁶ HD synes också ha tillmätt säljarens culpa betydelse i detta sammanhang:

Se t.ex. HD 1963 II 12 (ref. ovan § 3 vid noterna 10-11).

Konklusionen av det ovan framförda blir, att man inte heller i fråga om uppgifternas betydelse för väsentlighetsbedömningen kan göra en klar åtskillnad mellan säljarens garantiutfästelser och dennes övriga uppgifter om köpgodset. Men när konkreta och bestämda uppgifter har större betydelse med avseende på uppgifternas relevans än mera obestämda och opreciserade uppgifter, är det givet, att en garantiutfästelse skapar klarhet och gör bedömningen lättare (jfr ovan § 3 om felbedömningen).

6.1.2.2. Friskrivning från hävningspåföljd

Köparens rätt att häva köpet enligt köprättens dispositiva regler kan vara inskränkt genom villkor i garantiutfästelsen.³⁷ Garantierna är ofta utformade så, att säljaren (eller någon på säljarsidan, t.ex. tillverkaren) ges rätt att inom ramen för den lämnade garantin (som i regel är tidsbegränsad) försätta köpgodset i avtalsenligt skick (samtidigt ges köparen rätt att kräva avhjälpande av felet, se nedan § 8).³⁸ Hävning är i allmänhet utesluten om säljaren i enlighet

36. I finsk rätt har *Taxell* s. 227 anført, att culpa in contrahendo kan tillmätas betydelse som ett tilläggsmotiv för hävning när det ordinära kravet på väsentlighet inte helt uppfyllts. Också i övrig nordisk rätt har man ansett, att culpa hos säljaren kan få relevans för köparens hävningsrätt – trots utformningen av §§ 42-43 i de skandinaviska köplagarna. Se t.ex. *Bengtsson*, Hävningsrätt s. 204, 280 ff., särskilt s. 282, *Christensen* s. 73 och *Vinding Kruse* s. 109 f. Se även *Jørgensen* s. 155 f. Jfr dock *Almén* s. 591 och *Hasle & Nebelong* s. 253. Nämnas kan, att köparen enligt engelsk rätt i vissa fall kan fordra återgång av köpet med stöd av reglerna om "misrepresentation" när säljaren lämnat felaktiga uppgifter om köpgodset utan att ett brott mot en "condition" föreligger, se närmare *Cheshire m.fl.* s. 257 ff.

37. För att köparen i detta fall skall vara förhindrad att framställa hävningsanspråk mot säljaren bör garantivillkoret ha blivit en del av köpavtalet. Se härom *Aurejärvi* s. 89. Se framställningen ovan § 4.

38. Se beträffande inskränkningarna i köparens rätt att häva köpet t.ex. *Aaltonen* II s. 91, 99, *Andersen* s. 181 f., *Bengtsson*, Hävningsrätt s. 258, 280, *Godenhjelm* s. 140, *Jørgensen* s. 157, *Krüger* s. 161, 174, *Rodhe*, JFT 1957 s. 8 och *Taxell* s. 224, 464. Se även *NOU* 1976:61 s. 38, 42 f. och *SOU* 1976:66 s. 107 ff.

med ett för köparen bindande (ovan § 4) villkor i garantiutfästelsen avhjälp eller erbjuder sig att avhjälpa fel i köpgodset. Se ur rättspraxis:

HD 1932 II 144: K hade av S köpt en utombordsmotor. Motorn såldes med ett års garanti för material- eller tillverkningsfel. När K använde motorn visade det sig, att den var behäftad med ett flertal fel. K återställde utombordsmotorn till S samt krävde köpets hävning. De uppdragade felen ansågs åtminstone delvis utgöra material- eller tillverkningsfel. Men när S i enlighet med garantiutfästelsens villkor hade reparerat felen med undantag av det senast inträffade, vilket S även erbjudit sig att reparera under förutsättning att det omfattades av garantin, förkastades K:s yrkande. — Minoriteten ansåg, att utombordsmotorn flera gånger hade gått sönder på grund av dess felaktiga konstruktion samt gav K hävningsrätt.³⁹

I många fall framstår en inskränkning av hävningsrätten som motiverad. Särskilt gäller detta vid fortlöpande affärsförbindelser. Hänsynen till goda och stabila affärsrelationer kan ofta minska behovet av stränga sanktioner. Även varuslaget och typen av köp har betydelse. Vid köp som avser t.ex. en vara som avpassats särskilt efter köparens behov, eller när varan skall sändas till annan ort (distansköp), är hävning ofta inte en ändamålsenlig påföljd. Men det förekommer också en mängd köp, särskilt ekonomiskt mindre betydande transaktioner (t.ex. varor avsedda för säsongbruk) och köp av varor som är lätta att avyttra i handeln, där skälen för en avvikelse från köprättens dispositiva regler inte är tillnärmelsevis lika starka.⁴⁰

Frågan i vilken utsträckning säljaren friskrivit sig från hävningspåföljden beror givetvis på en tolkning av garantiutfästelsen och avtalssituationen som helhet. Beträffande tillämpliga tolkningsregler och -principer hänvisas till den tidigare framställningen.⁴¹ I allmänhet torde inte krävas en uttrycklig uteslutning av köparens hävningsrätt.⁴² Beträffande fel som inte omfattas av garanti-villkoren kan köparen åberopa normala felpåföljder.⁴³

I oklara fall bör man särskilt fästa vikt vid i vilken utsträckning garanti-villkoren försämrar köparens av köpavtalet beroende ekonomiska ställning

39. Se även HD 18.6.1981 (R 77/232).

40. Se även *Vahlén*, Festskrift Håkan Nial s. 550 f.

41. Se framställningen ovan § 3.1.6.1. och § 5.4.

42. Se framställningen nedan § 8.1.2.1. om innebörden av säljarens avhjälpningsåtagande.

43. Se även framställningen nedan § 8.1.2.2.

(t.ex. dennes avtalsrelationer med köpare i följande led). Ju mer ingripande denna verkan är, desto starkare skäl talar mot en uteslutning av hävningsrätten.⁴⁴ I föreliggande bedömning intar således köparens faktiska behov av rättsskydd en framskjuten plats.

Förutom tolkningsreglerna kan även de tidigare (ovan § 5.2.3.) berörda principerna för jämkning och åsidosättande av oskäligen avtalsvillkor nyttjas till att korrigera avtalsbalansen i de fall då köparens hävningsrätt utesluts i betydande omfattning (säljaren har t.ex. förbehållit sig en oskäligt lång reparationstid).⁴⁵ Möjligen kunde även de principer som ligger till grund för konsumentskyddet denna väg beredas ökad genomslagskraft utanför KonsumentskyddsL:s tillämpningsområde. Åtminstone synes garantivillkor som godtagits av konsumentombudsmannen⁴⁶ i regel kunna tillmätas full rättsverkan.

Vid bedömningen får man inte heller bortse från att säljarens avhjälpningsåtagande, såsom i annat sammanhang redan tidigare påpekats, även utgör en fördel för köparen. Köprättens dispositiva regler ger nämligen i regel inte köparen rätt att hos säljaren påfordra avhjälpande av ett fel.⁴⁷ Ofta är det för köparen mest ändamålsenligt och ekonomiskt fördelaktigt att han, när fel i köpgodset framkommer, kräver att säljaren (eller annan utställare av garantin) avhjälpes felet. Att märka är dock, att avhjälpningsåtagandet kan vara förenat med för köparen betungande klausuler om kostnadernas fördelning etc. (se nedan § 8.1.2.3.) som i stor utsträckning minskar åtagandets praktiska betydelse.

Om någon särskild tidsfrist inte avtalats eller framgår av omständigheterna skall säljaren avhjälpas felet inom skälig tid från det köparen gjort anmälan om det.⁴⁸ Köparens berättigade intressen kräver en tidsbegränsning. Annars kunde säljaren till köparens nackdel oskäligt dra ut på reparationstiden.

44. Se *Taxell* s. 465.

45. Se även *Krüger* s. 174.

46. Se beträffande sådana garantivillkor ovan § 5 not 81.

47. Se närmare framställningen nedan § 8. Nämnas kan, att § 49 i de skandinaviska köplagarna ger säljaren en – dock mycket begränsad – rätt att genom felets avhjälpande förhindra att köparen gör köprättsliga befogenheter gällande. Även beträffande innebörden av nämnda stadgande och dess praktiska betydelse hänvisas till framställningen nedan.

48. Se även *Aurejärvi* s. 158 ff. och förslaget till köplag kap. 4 § 5 mom. 2. Se beträffande norsk rätt *Krüger* s. 168. Se framställningen nedan § 10.1.4. om köparens reklamationskyldighet.

I åtskilliga garantiformulär används formuleringen "skälig tid" för att beteckna den tidsperiod inom vilken avhjälpandet bör ske och varefter andra påföljder kan åberopas, se t.ex. de av Bilbranschens Centralförbund r.f. godkända garantivillkoren för begagnade bilar §§ 2,4, nybilsgarantin av den 1 september 1978 punkterna 2,4, Båt- och motorföreningen i Finland Finnboat r.f.:s garantivillkor punkterna 4, 5 och de allmänna garantibestämmelserna för radio- och hushållsapparater TE-79 s. 3. Se även NL 70 punkt 27. ECE 188 A ger inte uttryckligen köparen hävningsrätt i det fall att säljaren underlåter att avhjälpa felet.

Vad som är "skälig tid" beror givetvis väsentligen på omständigheterna in casu. Mot varandra står köparens intresse av att kunna häva köpet och säljarens intresse av att genom avhjälpande av felet förhindra nämnda påföljd.

Mera allmänt kan för det första konstateras, att säljaren bör beredas rimlig tid till att undersöka felorsaken (det kan även inträffa att köparen påstår att felet inte omfattas av garantin) och felets omfattning. Om det genast står klart att felet inte kan avhjälpas, bör köparen omedelbart kunna häva köpet. Eventuella felbedömningar i detta avseende från köparens sida (t.ex. köparen överlämnar inte köpgodset till reparation i tron på att felet inte kan repareras) länder denne till nackdel samt förlänger i motsvarande grad den för reparation disponibla tiden.⁴⁹ Ifall det däremot inte genast är uppenbart att felet inte går att avhjälpa, utan denna omständighet framgår först efter några eller ett flertal misslyckade avhjälpningsförsök, bör givetvis dessa försök beaktas när det gäller att fastslå den skäliga reparationstid som står säljaren till buds. Upprepade försök medför obehag och olägenhet för köparen och skapar en presumtion för att felet överhuvudtaget inte kan repareras. Se ur rättspraxis:

HD 1968 II 87: S hade till K sålt en av S importerad tvättmaskin för att användas i K:s tvättinrättning. Maskinen såldes med ett års material- och tillverkningsgaranti. Dessutom hade en förutsättning för köpet varit, att tvättmaskinen till sin kvalitet och sina tekniska egenskaper motsvarade den standard, som hade uppgivits i en reklam-broschyr. I maskinen hade likväl under dess närmare nio månader långa användningstid uppdagats en mängd material- och tillverkningsfel. Dessa fel åtog sig S i enlighet med den givna garantin att avhjälpa. Trots upprepade försök lyckades S inte försätta tvättmaskinen i sådant skick som K med beaktande av köpavtalets villkor skäligen kunde fordra. Med hänsyn härtill och enär K under garantitiden utan oskäligt dröjsmål hade anmärkt om felen förklarades köpet hävt.⁵⁰

49. Se även *Aurejärvi* s. 155.

50. Se även minoritetens ståndpunkt i avgörandet HD 1932 II 144 (ref. ovan vid noterna 38-39).

Se även ur nordisk rättspraxis:

Rt 1935 s. 497 (Norges Høiesterett): K hade av S köpt ett silloljemaskineri som skulle anbringas ombord på ett fartyg. I kontraktet hade S förbundit sig att avhjälpa framkommande konstruktions-, tillverknings- och materialfel under förutsättning att reklamation härom inkom inom sex månader från leveransen. I övrigt friskrev sig S från allt annat ansvar. Efter monteringen visade det sig att maskineriet var behäftat med fel och att det inte hade ens hälften av den i kontraktet utfästa kapaciteten. Sedan S under ett halvårs tid utan framgång försökt reparera maskineriet krävde K hävning av köpet. Med hänsyn dels till att reparationsförsöken hade misslyckats och det var osäkert när felen kunde avhjälpas, dels till att S inte klart hade krävt att få fortsätta reparationsförsöken, ansågs K berättigad att häva köpet. — Sistnämnda motivering minskar dock avgörandets betydelse i föreliggande sammanhang.

UfR 1942 s. 1035 (Danmarks Højesteret): K hade av S köpt en gasgeneratoranläggning till en lastbil, varvid han erhållit ett års "Materiale-Garanti". Sedermera hade det framgått, att generatören bl.a. på grund av oriktig konstruktion varit behäftad med väsentliga fel (bl.a. hade generatorns hård spruckit). Med hänsyn härtill och då K, med beaktande av att S under en och en halv månads tid haft tillfälle att avhjälpa felen, inte längre kunde anses förpliktigad att godta S:s anbud om montering av en ny hård — särskilt då det framstod som ganska osäkert att generatören genom denna åtgärd skulle fås att fungera tillfredsställande — ansågs K berättigad att häva köpet samt kräva skadestånd.

UfR 1969 s. 152 (Danmarks Højesteret): K hade av S köpt en leverpastejugn och ett kokkärl, vilka föremål sålts med ett års garanti för fabrikations- och materialfel. Strax efter leveransen hade det framgått, att köpeobjekten var behäftade med väsentliga fel. Med hänsyn härtill och då S:s upprepade försök att avhjälpa felen hade varit resultatlösa, ansågs K berättigad att häva köpet (vilket hade skett 6 1/2 mån. efter leveransen).⁵¹

Vid bedömningen av den för reparation disponibla skäligen tiden har köpets art och föremål samt dess ekonomiska betydelse relevans. Köp av stort ekonomiskt värde för parterna, beställningsköp o.dyl. medger en längre reparations-tid än när fråga är om masstillverkade varor av mindre värde. I fråga om varor avsedda för säsongbruk kan den tillåtna reparationstiden vara relativt kort om köparen förhindras att utnyttja köpgodset. Den omständigheten, att avtalsparterna är handelsmän, kan skärpa bedömningen för säljarens del.

I föreliggande sammanhang kan även anknytas till det som ovan framfördes om hävningsrättens betydelse för parterna. Liknande synpunkter får här

51. Se även ur svensk rättspraxis NJA 1943 A 193 och NJA 1944 A 70.

relevans. Tidsfaktorn ses i relation till hävningsrättens betydelse. Men även felets art och dess omfattning samt säljarens möjligheter att avhjälpa felet bör beaktas. Man bör också i dessa fall eftersträva en ändamålsenlig och rimlig balans mellan parternas rättigheter och skyldigheter.

Följande uttalande av föredraganden i samband med beredningen av den svenska konsumentköplagen är belysande även i fråga om andra köp än konsumentköp: "Längden av tidsfristen bör bestämmas med hänsyn i första hand till förhållandena på köparens sida. Härvid är främst att beakta dennes behov av varan. Genom regeln inskräps att han inte skall vara utlämnad åt säljarens godtycke i fråga om hur lång tid han skall behöva vänta på att säljaren skall uppfylla sitt åtagande. Även säljarens möjlighet att avhjälpa felet bör beaktas. Som utredningen påpekar bör hänsyn exempelvis tas till att varan är av komplicerad beskaffenhet och att det därför kan krävas mer än ett reparationsförsök. Jag vill dock framhålla att köparen normalt inte skall behöva finna sig i att säljaren upprepade gånger tar in varan på sin verkstad för reparation av samma fel. Om felet finns kvar efter flera reparationsförsök bör alltså köparen som regel ha rätt att göra de i paragrafen föreskrivna påföljderna gällande. Tillfällig arbetsanhopning på den av säljaren anvisade verkstaden bör kunna beaktas när det gäller att avgöra vad som är skälig tid. Som näringslivet har påpekat bör ett längre dröjsmål än annars kunna godtas om säljaren ställer en ersättningsvara till köparens disposition under väntetiden. Detta kan bli aktuellt exempelvis om reparation inte kan utföras på grund av att verkstaden är stängd för semester. En annan omständighet som givetvis också är av betydelse är felets art. Om detta är jämförelsevis ringa och inte i märkbar mån inverkar på varans användbarhet bör ett längre dröjsmål kunna accepteras än om felet är så allvarligt att varan är helt obrukbar. En förutsättning för att tidsfristen över huvud taget skall börja löpa bör givetvis vara att köparen ställer varan till säljarens förfogande för undersökning och reparation."⁵²

Om säljaren inte inom skälig tid avhjälper felet (eller lämnar felfritt gods i stället för det felaktiga) kan köparen häva köpet.⁵³ Se ur rättspraxis:

52. *Kungl. Maj: ts prop.* 1973:138 s. 189. Se även *Reg. prop.* 1977:8 s. 47. I de av Bilbranschens Centralförbund r.f. godkända garantivillkoren för begagnade bilar § 2 föreskrivs: "Kohtuullisen ajan arvioinnissa otetaan huomioon virheen haitta-aste liikenneturvallisuutta ja käyttövarmuutta silmälläpitäen, ostajan tarve saada auto käyttöönsä, vian laatu ja laajuus, vaikeudet vian paikallistamisessa ja varaosien saanti."
53. Se även ur litteraturen t.ex. *Aaltonen* I s. 212, *idem* II s. 99, *Almén* s. 663 f., *Godenhjelm* s. 140 f., *Krüger* s. 168 f., *Lund jr*, TfR 1963 s. 307 f., *Rodhe* s. 177, *Telaranta*, JFT 1974 s. 85 f. och *Taxell* s. 464. Se även *SOU* 1976:66 s. 107. I garantivillkoren framhålls detta ofta uttryckligen, se i petitttexten ovan vid noterna 48-49 nämnda garantivillkor.

HD 1959 II 42: K hade av S köpt en serie maskiner avsedda för linnespinning. I leveransavtalet hade S förbehållit sig rätt att under ett års tid från leveransens fullgörande på egen bekostnad antingen reparera eller utbyta felaktiga delar i maskinerna. Enär maskinerna hade konstaterats vara oanvändbara för produktion och då S inte ens genom reparation lyckats få maskinerna i sådant skick som rimligen kunde krävas, gavs K hävningsrätt,

samt det norska avgörandet RG 1968 s. 638 (Eidsivating lagmannsrett): K hade av S köpt en ny personbil för vilken S givit en garanti omfattande tillverknings- och materialfel, som framkom under en tidsperiod av tolv månader från leveransdagen, dock inte längre än till dess bilen hade körts 15 000 km. Vid nyttjandet av bilen hade bromsarna låst sig flera gånger under garantitiden utan att orsaken härtill kunde utredas. Det lyckades inte heller S att i enlighet med garantins villkor avhjälpa felet, som karakteriserades som väsentligt. S ansågs ha bevisbördan för att felet inte omfattades av garantin. Vidare ansåg lagmannsretten att garantibestämmelserna, enligt vilka köparen inte i något fall hade rätt till hävning av köpet, prisnedsättning eller skadestånd, inte var tillämpliga. Enär S inte inom rimlig tid hade lyckats avhjälpa felet, ansågs K trots garantibestämmelserna berättigad att åberopa köplagens felpåföljder. Följaktligen godkändes K:s krav på hävning av köpet.⁵⁴

Att märka är dock, att säljaren kan ha lyckats reparera felet i den utsträckning att hävningsförutsättningen enligt de köprättsliga reglerna, dvs. felets väsentlighet, inte längre uppfylls.⁵⁵ Å andra sidan kan även säljarens reparationsförsök ha förvärrat felet.

✓ Särskilda problem uppkommer när garantitiden utlöper förrän felet slutgiltigt har avhjälpits. I dessa fall måste man anse, att säljaren för att utesluta köparens hävningsrätt bör avhjälpa felet inom skälig tid från det felet anmäldes. Om felet däremot framkommer först efter garantitidens utgång, kan säljaren inte förekomma hävningsrätten genom att åberopa garantivillkoren (såvida dessa inte fritar honom från ansvar efter garantitidens utgång). Undantag torde kunna göras för det fall att säljaren visar att det nya felet står i samband med ett under garantitiden avhjälp fel (i en sådan situation kan dock lätt den "skäliga tiden" för avhjälpande ha överskridits). En annan sak är, att tiden för framställande av talan kan ha utlöpt⁵⁶ eller det kan vara svårt för köparen att visa, att köpgodset vid tidpunkten för farans övergång varit behäftat med ett köprättsligt relevant fel.

54. Se även NJA 1939 s. 588 och Rt 1965 s. 91 (Norges Høyesterett).

55. Se. t.ex. RG 1971 s. 279 (Frostating lagmannsrett) (ref. nedan § 7 vid noterna 26-27).

56. Se framställningen nedan § 10.1.3., 10.1.4.

6.2. KonsumentskyddsL

6.2.1. Allmänt om förutsättningarna för hävning

När fel föreligger i vara ger KonsumentskyddsL kap. 5 § 2 mom. 1 köparen rätt att häva köpet, då annan påföljd med hänsyn till omständigheterna inte kan anses skälig för köparen. Av stadgandets formulering framgår, att hävningspåföljden är sekundär i förhållande till köparens övriga befogenheter enligt lagrummet, dvs. rätten att kräva felfri vara i stället för den tidigare varan eller prisnedsättning.

Det påföljdssystem som stadgas i § 2, innehåller som primärt medel för att undanröja avtalsstörning förorsakad av felet, att detta avhjälpas eller att säljaren erbjuder sig att byta ut den felaktiga varan mot felfri vara.⁵⁷ Om inte korrigering uppnås denna väg kan köparen utöva de ovan angivna befogenheterna.

Vid bedömningen av om hävningspåföljd skall inträda utgår man även i fråga om konsumentköp från ifrågavarande köpares individuella förhållanden. Detta framgår av att förevarande lagrum innehåller en hänvisning till omständigheterna in casu.⁵⁸ Härvid får den felaktiga prestationens faktiska verkningar för köparen och dennes behov av rättsskydd i form av köpets hävning betydelse.⁵⁹

Såsom § 2 mom. 1 har formulerats, är det inte en förutsättning för köparens rätt att häva köpet att ett väsentligt fel föreligger i varan. I praktiken torde likväl skillnaden i förhållande till vad som gäller i fråga om köp i allmänhet inte vara alltför stor. I stort sett samma omständigheter får betydelse när man in casu avgör huruvida felet är väsentligt eller om annan påföljd inte kan anses skälig gentemot köparen;⁶⁰ när felet är ringa kan man ofta anse, att köparen skall nöja sig med övriga i lagrummet nämnda påföljder, medan även ringa fel stundom kan, med hänsyn till köparens individuella förhållanden, be-

57. Se *Reg. prop.* 1977:8 s. 46. Se närmare framställningen nedan § 8.2. beträffande säljarens rätt att genom felets avhjälpande förekomma att köparen gör köprättsliga befogenheter gällande.

58. Se även *Kivivuori m.fl.* s. 154 och *Reg. prop.* 1977:8 s. 46.

59. Jfr framställningen ovan 6.1.1.

60. Se *Routamo*, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 108.

rättiga till hävning.⁶¹ I detta sammanhang är det skäl att anknyta till det som ovan (6.1.1.) framfördes om betydelsen av köparens förutsättningar om köpgodsets beskaffenhet vid bedömningen av om hävningsrätt föreligger. Se även följande rekommendationer av konsumentklagonämnden:

dnr 166/31/78: En konsument hade åt sin tolvårige son köpt sammetsbyxor. Byxorna hade vid köptillfället provats och befunnits passande. Efter några dagars användning hade tyget i byxornas framel spruckit. Köparen returnerade byxorna till säljaren samt krävde nya byxor. Enär säljaren vägrade utbyta byxorna köpte köparen ett par nya byxor från annat håll och krävde därefter hävning av det tidigare köpet. Säljaren motsatte sig köparens krav med bl.a. motiveringen att byxorna hade använts betydligt längre än köparen uppgivit och att byxornas storlek hade varit alldeles för liten. Efter att ha låtit Statens Tekniska Forskningscentral testa byxorna konstaterade konsumentklagonämnden, att byxorna till sin hållbarhet inte uppfyllde de krav som köparen med hänsyn till byxornas pris och den omständigheten, att byxorna var avsedda för ungdomens dagliga bruk hade skäl att förutsätta. Med hänsyn härtil ansåg konsumentklagonämnden byxorna vara behäftade med fel i enlighet med KonsumentskyddsL kap. 5 § 1 samt rekommenderade hävning av köpet enär någon annan påföljd inte ansågs skälig för köparen (ref. i *Kuluttajansuoja* 1. 1979 s. 25).

dnr 3173/31/79: En konsument hade köpt en vattenskadad matta till reducerat pris. Efter tre veckors användning hade mattans ränning brustit. Konsumenten krävde hävning av köpet. Med hänsyn dels till att köparen varit medveten om att mattan var vattenskadad, dels till det reducerade priset (41 %) ansåg säljaren köparens krav på hävning av köpet oskäligt. Konsumentklagonämnden konstaterade, att fastän mattan hade sålts som vattenskadad hade köparen rätt att förutsätta att den ändå var användbar, vilket den inte var. Nämnden rekommenderade hävning av köpet (ref. i *Kuluttajansuoja* 2. 1980 s. 26).

Se även dnr 2711/33/79, dnr 1014/34/79 (ref. ovan § 3 vid noterna 95-96), dnr 719/31/79 (ref. ovan § 3 vid noterna 95-96), dnr 380/34/78 (ref. ovan § 3 vid noterna 110-111) och dnr 797/34/78 (ref. nedan § 9 vid noterna 80-81).

Utformningen av förevarande lagrum synes dock tillåta en något mera nyanserad bedömning av frågan om hävningsrättens inträde än vad som gäller köp i allmänhet. Här får KonsumentskyddsL:s karaktär av grundskydd för köparna och de rättspolitiska syftemål som ligger bakom denna lag betydelse. Hävningsrätten innebär nämligen ett effektivt påtryckningsmedel för att

61. Se *Kivivuori m.fl.* s. 154 och *Reg. prop.* 1977:8 s. 46. Se även *Aurejärvi* s. 61 not 33.

förmå säljaren att leverera felfri vara.⁶² Vidare bör noteras, att av konsumentköpens karaktär ofta följer, att hävning t.ex. vid misslyckat avhjälpande av fel är den enda rimliga påföljden för konsumenten. Se ur konsumentklagonämndens praxis:

dnr 1913/32/79: En konsument hade köpt ett par promenadskor för 98 mark (förmånserbjudande). Efter en kvälls användning flagade färgen på skorna. Skorna reparerades i fabriken men felet upprepades efter en gångs användning. Köparen krävde hävning av köpet. Konsumentklagonämnden konstaterade, att skorna uppvisade flagnings som inte kunde anses bero på normalt slitage. Vidare konstaterade klagonämnden, att säljaren inte lyckats reparera skorna i felfritt skick. Med hänsyn härtill rekommenderade klagonämnden hävning av köpet, enär någon annan påföljd inte ansågs skälig för köparen (ref. i *Kuluttajansuoja* 4. 1979 s. 20).

dnr 476/31/78: En konsument hade i enlighet med en medföljande tvättanvisning tvättat en inköpt klänning. Härvid hade klänningen krympt så att den blivit alltför liten. Vid köpet av klänningen hade den provats, men affärens försäljare hade inte omtalat att klänningen krympte vid tvätt. Affären erbjöd köparen en ny klänning, som dock var av större storlek och därför av köparen kvarlämnades i affären för att förkortas. Efter att ha avhämtat klänningen märkte köparen att säljaren givit henne den krympta klänningen som hade förstörats. Hon krävde hävning av köpet eller en ny, större klänning. Säljaren motsatte sig detta med motiveringen att man hade överenskommit med köparen om förstoring av klänningen, inte byte. Endast i det fall att tillverkaren gavs tillfälle att undersöka klänningen, vilket konsumenten hade nekat, och denne kunde konstatera att klänningen var felaktig, var säljaren beredd att ge konsumenten en ny klänning. Konsumentklagonämnden ansåg, att klänningen var behäftad med fel enligt KonsumentskyddsL kap. 5 § 1 enär den hade krympt oaktat köparen hade följt tvättinstruktionen. Med hänsyn härtill, och då felet trots försök inte hade avhjälpits, rekommenderade klagonämnden att säljaren skulle ge köparen en ny klänning. I annat fall rekommenderade klagonämnden hävning av köpet enär någon annan påföljd inte kunde anses skälig för köparen (ref. i *Kuluttajansuoja* 2. 1979 s. 22).

dnr 3051/39/79: Misslyckat avhjälpande av fel i klocka. Klagonämnden rekommenderade hävning av köpet.

Se även dnr 2462/33/79 (ref. nedan § 8 vid noterna 54-55).

Slutligen kan nämnas, att köparen enligt KonsumentskyddsL kap. 5 § 4 har rätt att häva köpet utan hinder av vad i § 2 stadgas om utövande av hävningsrätt, om varan inte överensstämmer med stadganden eller bestämmelser,

62. Jfr *Hellner* s. 155 och *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 134 f.

som meddelats till skydd för hälsan, eller är så bristfällig eller eljest till sin kvalitet sådan, att den inte kan användas på avsett sätt utan att äventyra köparens eller annan persons hälsa.⁶³ Detta innebär, att säljaren inte kan hindra köparen att häva genom att t.ex. erbjuda sig att avhjälpa fel.

Enligt svenska konsumentköplagen § 5 st. 1 är förutsättningen för köparens rätt att häva köpet att felet ej är av ringa betydelse för honom. Detta överensstämmer med den i svenska köplagen §§ 42-43 stadgade hävningsregeln, så när som på att de i nämnda lagrum stadgade undantagen från väsentlighetskravet saknas i konsumentköplagen.⁶⁴

6.2.2. Garantiutfästelsernas betydelse för rätten till hävning

6.2.2.1. Inverkan på hävningsförutsättningarna

Som ovan i avsnittet om köp i allmänhet framgått, kan en garantiutfästelse beträffande köpgodsets beskaffenhet leda till att även en mindre avvikelse från den utlovade prestationen medför hävningsrätt för köparen. Enligt KonsumentskyddsL kap. 5 § 5 anses fel i vara föreligga om varan avviker från vad som uppgivits i garanti eller annan förbindelse att svara för varans kvalitet.⁶⁵ Detta stadgande hänvisar således till felpåföljderna utan närmare precisering. Fråga uppstår följaktligen hur regeln i § 5 förhåller sig till rättsläget enligt den allmänna köprätten.

Tidigare har i olika sammanhang framgått, att KonsumentskyddsL utgör ett grundskydd för köparen i händelse av kontraktsbrott från säljarens sida. Vidare fastslogs ovan, att bedömningen av om hävningsrätt föreligger är likartad i fråga om konsumentköp och köp i allmänhet.⁶⁶ Detta leder till

63. Se beträffande KonsumentskyddsL kap. 5 § 4 framställningen ovan § 2 vid noterna 57-59.

64. Se *Hellner* s. 155 och *Rodhe* s. 177. Se närmare beträffande köparens hävningsrätt enligt konsumentköplagen *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 48 f., 85 ff., 134 f., 179 och *SOU* 1972:28 s. 70 f., 105 f. Jfr beträffande norsk rätt *Krüger* s. 172 ff.

65. Se närmare beträffande detta stadgande framställningen ovan § 3.2.2, 3.2.5.

66. Det är i anknytning till detta skäl att notera, att hävningsrätten enligt KonsumentskyddsL kap. 5 § 3 (se nedan) inte är en sekundär påföljd, utan hävning står såsom ett alternativ genast köparen till buds, se *Reg. prop.* 1977:8 s. 48.

konklusionen, att en garantiutfästelse även vid konsumentköp inverkar på väsentlighetsbedömningen och kan följaktligen leda till att en i och för sig obetydlig avvikelse från den garanterade standarden framstår som väsentlig. Konsumenten skall ha möjlighet att frigöra sig från köpet och skaffa nytt gods från annat håll. Också här är likväl en nyanserad bedömning påkallad. Alltid framstår inte hävningspåföljden som en ändamålsenlig och rimlig lösning.⁶⁷ Slutligen kan konstateras, att man inte heller vid konsumentköp i föreliggande avseende kan göra en skarp skillnad mellan garantiutfästelser och säljarens övriga uppgifter om köpgodset. Även de sistnämnda får ofta relevans vid bedömningen av om hävningsrätt föreligger. Det tidigare framförda gäller följaktligen i tillämpliga delar (observera dock konsumentskyddslagstiftningens syftemål) även konsumentköp.⁶⁸

6.2.2.2. *Friskrivning från hävningspåföljd*

Vad sedan gäller villkor i garantiutfästelser som inskränker köparens befogenheter kan för det första konstateras, att sådana klausuler förekommer i allt mindre utsträckning vid konsumentköp utanför tillämpningsområdet för KonsumentskyddsL kap. 5 § 3. Detta beror på den ökade granskningen av garantiformulär och -villkor som sker på konsumentombudsmannens försorg.⁶⁹ Vidare ges inte vid flertalet sedvanliga butiksköp överhuvudtaget någon garanti för varan.⁷⁰

Enligt KonsumentskyddsL kap. 5 § 15 utgör sagda kapitel tvingande rätt till köparens fördel. Garantivillkor som inskränker köparens hävningsbefogenhet enligt kap. 5 är följaktligen utan verkan.

Nämnas kan, att den svenska konsumentköplagen innehåller ett uttryckligt stadgande (§ 4 st. 1, jfr § 5 st. 1) om att villkor som inskränker köparens rätt att häva köpet skall dock gälla, om betydande skada skulle åsamkas säljaren genom att köpet häves och han erbjuder köparen skälig ersättning för felet samt det ej är uppenbart att varan inte kan användas för sitt ändamål.⁷¹ Ett motsvarande stadgande saknas hos

67. Jfr framställningen ovan vid noterna 27-31.

68. Se framställningen ovan 6.1.2.1.

69. Se framställningen ovan § 5 vid noterna 79-82.

70. Se även *Kungl. Maj: ts prop.* 1973:138 s. 194.

71. Se närmare om detta stadgande *Kungl. Maj: ts prop.* 1973:138 s. 176, 191 f.

oss. Den ovan berörda utformningen av hävningsregeln i KonsumentskyddsL kap. 5 § 2 mom. 1 synes likväl medge en nyanserad bedömning varvid även säljarens intressen kan beaktas.

Enligt KonsumentskyddsL kap. 5 § 3 innebär en av säljaren eller av någon för hans räkning lämnad skriftlig förbindelse att på egen bekostnad ombesörja avhjälpande av fel i vara, att säljaren kan förekomma köparens hävningsrätt.⁷² En sådan förbindelse ingår ofta i de inom handeln med varaktiga konsumtionsvaror nyttjade garantiformulären.⁷³ För att en uteslutning av hävningsrätten i enlighet med § 3 skall vara möjlig, bör utfästelsen givetvis uppfylla de i sagda lagrum uppställda kriterierna. Dessa förutsättningar behandlas likväl på annan plats i undersökningen.⁷⁴ En utfästelse som inte är utställd i enlighet med § 3 inverkar inte på köparens hävningsrätt. Säljarens rätt att avhjälpa fel som uppdragas i varan blir härefter att bedöma enligt KonsumentskyddsL kap. 5 § 2 mom. 2.⁷⁵ Detsamma gäller fel som överhuvudtaget inte omfattas av avhjälpningsåtagandet. Utfästelsen kan ha begränsats till vissa typer av fel eller t.ex. till ett visst geografiskt område.⁷⁶ I fråga om klargörandet av utfästelsens innehåll hänvisas till de tolkningsregler och -principer som jag i annat sammanhang berört.⁷⁷

Jfr även följande rekommendation av konsumentklagonämnden:

dnr 269/33/78: En konsument hade fört ett inköpt kombinerat kylfrys-kåp för att repareras med stöd av en garantiförbindelse. I samband härmed hade man även avtalat om att skåpet skulle återställas nedkylt. Termostaten hade vid reparationen kopplats i 0-läge. Efter nedkylning av frysen hade företaget dock uraktlåtit att justera termostaten på nytt. Konsumentklagonämnden ansåg, att nedkylning av frysen inte hörde till en normal garantireparation, utan var en skild åtgärd. Klagonämnden rekommenderade företaget att ersätta konsumenten den skada som uppstod p.g.a. försummelsen (ref. i *Kuluttajansuoja* 3. 1979 s. 31).

Slutligen bör uppmärksammas, att säljaren inte kan vägra godta hävning av köp med åberopande av att köparen inte utnyttjat förbindelse att avhjälpa

72. Ett liknande stadgande ingår i den svenska konsumentköplagen § 4.

73. Se framställningen nedan § 8.2.2.

74. Se närmare framställningen nedan § 8.2.2.1.1.

75. Se nedan § 8.2.1.

76. *Reg. prop.* 1977:8 s. 47. Se även framställningen nedan § 8.2.2.1.2.

77. Se ovan § 3.1.6.1. och § 5.4.

fel, som lämnats varken av säljaren eller av någon annan för hans räkning, t.ex. av varans tillverkare.

Felet skall avhjälpas inom skälig tid efter det köparen anmält om felet.⁷⁸ Ett avhjälpningsåtagande i enlighet med § 3 innebär, att den tid för avhjälpande som står säljaren till buds enligt § 2 mom. 2. ("utan dröjsmål")⁷⁹ förlängs. Beträffande bestämmelsen "skälig tid" hänvisas till utredningen av motsvarande begrepp vid köp i allmänhet (ovan 6.1.2.2.).⁸⁰ Trots att bedömningen vid konsumentköp väsentligt är likadan, kan likväl konsumentskyddets syftemål⁸¹ i vissa situationer motivera en mot säljaren strängare inställning än vad som gäller utanför KonsumentskyddsL:s tillämpningsområde. Att märka är också, att konsumentköpen vanligen gäller varor av mindre ekonomiskt värde och att hänsyn till affärsrelationer och dylika synpunkter inte har relevans i detta sammanhang.⁸²

Vid misslyckat eller uteblivet avhjälpande av fel i vara äger köparen rätt att häva köpet (givetvis även här under förutsättning att hävningsgrund fortsättningsvis föreligger). Köparen bör ha möjlighet att skaffa sig den vara han behöver från annat håll. Säljaren kan givetvis i stället för att avhjälpas felet lämna köparen felfri vara i stället för den felaktiga inom skälig tid efter det att köparen meddelat om felet. Slutligen kan noteras, att om säljaren inte lyckas avhjälpas felet i varan och köparen som en följd härav häver köpet, är han inte skyldig att ersätta säljaren för sådan nedgång i varans värde, som har förorsakats av försöken att avhjälpas felet eller av att varan använts för att konstatera resultaten av reparationen.⁸³

78. Även enligt den svenska konsumentköplagen § 4 skall felet avhjälpas inom skälig tid.

79. Se framställningen nedan § 8.2.2.1.

80. Se även *Kivivuori m.fl.* s. 150 f. och *Reg. prop.* 1977:8 s. 47 f. Nämnas kan, att det europeiska ministerrådet i november 1976 godkände en resolution om skyddet av konsumenter mot oskäliga avtalsklausuler. Som sådana klausuler ansågs villkor som utesluter konsumentens hävningsrätt i fall när säljaren förbundit sig att avhjälpas fel men inte fullgör denna skyldighet inom skälig tid. Se *NOU* 1976:61 s. 20.

81. Se beträffande syftemålen *Reg. prop.* 1977:8 s. 1,5 och *Kivivuori m.fl.* s. 13 ff.

82. Jfr framställningen ovan vid noterna 39-40.

83. *Reg. prop.* 1977:8 s. 48.

§ 7 PRISNEDSÄTTNING

7.1. Köp i allmänhet

7.1.1. Allmänt om förutsättningarna för prisnedsättning

I HB kap. 1 § 4 stadgas inget om köparens rätt till prisnedsättning vid fel i köpgodset. Med prisnedsättning (*actio quanti minoris*) avses avdrag på köpeskillingen med ett belopp som svarar mot felet. Genom rätten till prisnedsättning strävar man till att återställa den genom säljarens avtalsbrott rubbade balansen mellan värdena av parternas prestationer.¹ Det nedsatta pris som köparen skall erlagga, erhålles genom en jämförelse av det med fel behäftade köpgodsets verkliga värde med det värde godset skulle ha haft som felfritt.² Värdeminskningen och värdet av felfritt gods bör grundas på förhållandena vid samma tidpunkt.³ Om säkra hållpunkter för jämförelsen saknas, blir bedömningen skönsmässig.⁴ Rätten till prisnedsättning är vidare i princip oberoende av felets storlek eller säljarens culpa.⁵

Särskilt i äldre finsk doktrin var man inte benägen att medge köparen rätt till prisnedsättning. Den negativa inställningen motiverades i allmänhet med att i HB kap. 1 § 4 inte stadgas om prisnedsättning.⁶ Även äldre rätts-

1. *Taxell* s. 416 f.

2. Se närmare om fastställandet av det nedsatta priset t.ex. *Aaltonen* II s. 154 f. och *Heikonen & Aaltonen* s. 169. Se även *Krüger* s. 185 f.

3. *Grauers* s. 210 anför, att den i detta avseende relevanta tidpunkten är köpgodsets avlämnande.

4. Se *Hellner* s. 153. Se även *Kivivuori m.fl.* s. 153.

5. Se t.ex. *Taxell* s. 416 f.

6. Se t.ex. *Beckman*, JFT 1935 s. 107, *Chydenius* s. 97, 104 f. (godkände *actio quanti minoris* endast då säljaren gjort sig skyldig till bedrägeri), *Godenhielm*, JFT 1935 s. 41 ff., *Hakulinen* s. 162, 164 f., *idem*, JFT 1935 s. 187 ff., (enär köparen vid leveransköp har möjlighet att kräva ny prestation ifall köpgodset är behäftat med fel, gav *Hakulinen* köparen rätt till prisnedsättning vid fel i leveransgods, men inte vid fel i köpt speciessak) och *Nilsson*, *ibid.* s. 59 ff.

praxis intog en restriktiv hållning i detta avseende.⁷

I nyare finsk doktrin har man däremot med hänsyn till bl.a. rättstillståndet i de övriga nordiska länderna och den moderna köprättens behov av lösningar, som uppfyller kravet på tryggad omsättning och som anpassar sig till de ständigt växlande behoven, ansett, att köparen bör ges rätt till prisnedsättning i fråga om såväl speciesköp som leveransavtal.⁸ Trots att nyare rättspraxis inte ger någon klar bild av köparens rätt till prisnedsättning synes utvecklingen gå i riktning mot en ökad tillämpning av prisavdrag. Detta synes gälla särskilt leveransavtal.⁹ Härvid bör dock uppmärksammas, att enär säljarens skadeståndsansvar vid fel i leveransgods inträder oberoende av culpa (nedan § 9.1.1.), har frågan om köparens rätt till prisnedsättning närmast teoretisk betydelse.¹⁰ Emedan domstolarna i fråga om speciesköp ofta i domskälen hänvisat till säljarens culpa är rättsläget beträffande nämnda typ av köp däremot svårare att bedöma. Trots att en positiv inställning kan skönjas i rättspraxis, torde man inte kunna säga något bestämt om HD:s standpunkt i föreliggande fråga.¹¹

Enligt §§ 42-43 i de skandinaviska köplagarna kan köparen vid såväl speciesköp som leveransavtal fordra sådant avdrag på köpeskillingen som svarar mot felet.¹² Rätten till prisnedsättning utgör således i de övriga nordiska

7. Se t.ex. HD 1921 D II 365, HD 1922 D II 200 och HD 1929 II 652.

8. Se t.ex. *Aaltonen* II s. 132 ff., särskilt s. 151 ff., *Aaltonen & Heikonen* s. 161 ff., *Caselius*, JFT 1935 s. 73, *Cederberg*, *ibid.* s. 72 f., *Godenhielm* s. 127 ff., särskilt s. 137, *af Hällström*, JFT 1935 s. 61 ff., *Kauppi*, *ibid.* s. 213 f., *Nybergh*, *ibid.* s. 210 ff. och *Taxell* s. 413 ff. Se även *Reg. prop.* 1977:8 s. 41 och *Reg. prop.* (Förslaget) s. 7.

9. Se t.ex. HD 1924 D II 61, HD 1945 II 162 och HD 1954 II 8 (kravet på prisnedsättning förkastades på grund av försummad reklamation). Se även av *Godenhielm* s. 136 nämnda opublicerade avgöranden. Jfr dock HD 1929 II 652 och HD 1950 II 403.

10. Se även *Routamo* s. 185 f.

11. Jfr *Reg. prop.* (Förslaget) s. 7: "Nyare rättspraxis tyder på att rätt till prisnedsättning föreligger också vid speciesköp oberoende av säljarens vållande." Se beträffande speciesköp t.ex. HD 1927 I 30 (skadestånd i form av prisnedsättning), HD 1951 I 11 (ref. nedan vid noterna 20-21), HD 1956 II 35, HD 1958 II 34, HD 1973 II 89 (ref. nedan vid noterna 20-21) och HD 1979 II 27 (ref. nedan § 10 vid noterna 39-40). Se även av *Godenhielm* s. 132 f. nämnda opublicerade avgöranden.

12. Nämnas kan, att köparen före den svenska köplagen av år 1905 inte synes ha haft rätt till prisavdrag vid fel i köpgodset, se *NJA* II 1906 s. 77.

länderna en allmän påföljd som står köparen till buds då köpgodset är behäftat med fel.¹³

Enligt min uppfattning kan det föräldrade stadgandet i HB kap. 1 § 4, som endast stadgar om hävning och skadestånd, inte åberopas som skäl mot att ge köparen rätt till prisavdrag vid fel i köpgodset. För att tillåta prisnedsättning som en allmän felpåföljd talar förutom de ovannämnda omständigheterna, dvs. kravet på tryggad omsättning och betydelsen av nordisk rättsenhet, även andra skäl. Köparen bör ha tillgång till ett medel genom vilket han kan återställa den rubbade avtalsbalansen i de fall när han inte kan eller inte vill häva köpet (felet är oväsentligt, motsvarande gods kan inte skaffas från annat håll, det föreligger flera efter varandra följande köp etc.) och när förutsättningarna för säljarens skadeståndsansvar inte är för handen.¹⁴ Och som tidigare (§ 6.1.1.) framgått, inverkar tillgången till en alternativ påföljd på bedömningen av om köparen skall ges hävningsrätt eller inte: ofta kan en prisnedsättning framstå som en rimlig kompromisslösning av intressekonflikten mellan säljare och köpare.

Även förslaget till köplag ger köparen rätt att kräva prisavdrag som svarar mot felet när köpgodset är behäftat med fel. Denna påföljd står köparen till buds också i det fall att säljare, som är skyldig att avhjälpa fel, inte inom skälig tid efter det att krav på grund av felet framställts avhjälpt felet (kap. 4 § 5).¹⁵

I 1980 års FN-konvention rörande avtal om lösöreköp av internationell karaktär ges köparen en allmän rätt att kräva prisnedsättning vid fel i köpgodset (art. 50). Sagda artikel innehåller även en uttrycklig bestämmelse om att avgörande tidpunkt för jämförelsen mellan det felaktiga godsets värde och värdet på avtalsenligt gods är tidpunkten för avlämnandet.¹⁶

13. Beträffande rätten till prisnedsättning i de övriga nordiska länderna se *Almén* s. 582 ff., *Andersen* s. 186 ff., *Arnholm* III s. 285 ff., *Augdahl* s. 183 ff., *Christensen* s. 50 ff., *Gaarder* s. 95 f., *Hellner* s. 152 f., *Krüger* s. 184 ff., *Rodhe* s. 222 f., *Selvig* s. 370 f., *Sundberg* s. 77 ff., *Ussing* s. 129 f. och *Vinding Kruse* s. 111 ff. Även i den tyska rätten är prisnedsättning en allmän påföljd vid fel i köpgodset (BGB § 462). Se *Palandt* s. 446 f. Dock synes inte heller denna sanktion komma i fråga vid oväsentligt fel. I engelsk rätt ges prisnedsättning vid säljarens "breach of warranty" beträffande köpgodsets beskaffenhet i allmänhet i form av skadestånd, se *SGA*, 1979 section 53. Se även beträffande amerikansk rätt *UCC* art. 2-717.

14. Se framställningen nedan § 9.1.1.

15. Se närmare om köparens rätt att kräva prisavdrag *Reg. prop.* (Förslaget) s. 25.

16. Den avgörande tidpunkten för ovannämnda jämförelse ändrades under den diplomatiska konferensen i Wien våren 1980. I konventionsutkastet var nämligen tid-

Oaktat det sagda kan konstateras, att rätten till prisavdrag torde ha en relativt liten praktisk betydelse. Säljarens rätt att avhjälpa framkommande fel (nedan § 8) har i betydande utsträckning minskat nämnda betydelse. Speciellt gäller detta köp av maskiner o.dyl. industriprodukter.¹⁷ Att märka är också, att avdrag på köpeskillingen inte ger köparen ersättning för förlust som beror på att priset på det felaktiga godset har stigit efter köpslutet.¹⁸ Vidare utgör avdraget inte heller ersättning – utöver värdeminskningen av godset – för kostnaderna att låta annan än säljaren avhjälpa felet.

7.1.2. Garantiutfästelsernas betydelse för rätten till prisnedsättning

7.1.2.1. Inverkan på förutsättningarna för prisnedsättning

Vad sedan gäller frågan om garantiutfästelsernas betydelse i föreliggande sammanhang kan konstateras, att enär rätten till prisavdrag – i den mån en sådan rätt tillerkänns köparen – i enlighet med det ovan framförda är en allmän påföljd vid fel i köpgodset, är anknytningen till den tidigare (§ 2.2.) behandlade generella felbedömningen klar. I den utsträckning en garantiutfästelse (eller en av säljaren lämnad annan uppgift beträffande köpgodsets beskaffenhet) är av vikt vid sagda bedömning, får den givetvis även betydelse för köparens möjligheter att åberopa prisnedsättning.

Också författare som förhållit sig återhållsamt till att medge köparen rätt till prisnedsättning har anför, att köparen bör ges denna rätt ifall säljaren lämnat en garantiutfästelse beträffande köpgodsets beskaffenhet.¹⁹ Den rätts-

punkten för avtalsslutet i föreliggande avseende avgörande. Se närmare beträffande köparens rätt till prisnedsättning *United Nations A/CONF./97/5*, 14 March 1979 s. 126 ff.

17. Se även *Krüger* s. 185.

18. Se t.ex. *Hellner* s. 164 f., *idem*, TfR 1966 s. 308 och *SOU* 1976:66 s. 304. Se beträffande skeppsköp *Grauers* s. 211 f.

19. Se t.ex. *Hakulinen*, JFT 1935 s. 197, som anför: ”Eri asia on, että jos myyjä on esiineen virheettömyyden erikseen taannut (garantoinut), niin hän on tämän liitännäisluvannan (pactum adiectum) perusteella korvausvelvollinen ostajalle; eikä ostajan tällöin tarvitse, saattaakseen korvausvaateensa voimaan, purkaa itse kauppasopimus-

liga grunden för att anknyta en sådan rättsverkan till garantiutfästelsen förblir dock oklar. Se även ur rättspraxis:

HD 1936 II 332: K hade av S köpt en caférörelse. S krävde K:s förpliktande att erlægga den obetalda delen av köpeskillingen, 14.500 mk. K motsatte sig S:s krav och krävde prisnedsättning eller skadestånd enär caférörelsen dagligen endast inbringade 500 mk i stället för 800-900 mk som S hade uppgivit. Med hänsyn till att det i målet inte hade visats, att S mot bättre vetande lämnat felaktig information om rörelsens avkastning eller att S skulle ha garanterat en viss intäkt, godkändes S:s yrkande.²⁰

Jfr HD 1939 II 194: K hade av makarna S1 och S2 köpt en fastighet. Säljarna krävde K:s förpliktande att erlægga den resterande köpesumman 17.000 mk jämte räntor. Med hänsyn till att säljarna vid köpets avslutande hade försäkrat, att den försälda lägenheten skulle tillkomma ersättningar från en vid denna tidpunkt anhängig ny-skiftesförrättning till ett belopp av minst 40.000 mk och denna ersättning även hade beaktats vid fastställandet av köpeskillingen och då den försälda lägenheten sedermera erhöi endast 15.411 mk i skiftesersättningar, ansågs K berättigad att använda den obetalda köpeskillingen till kvittning.

Även uppgifter om köpgodsets beskaffenhet som eventuellt inte kan anses som garantiutfästelser har tillmätts relevans:

HD 1951 I 11: K hade genom S:s ombud S2 köpt en begagnad lastbil. S2 hade uppgivit, att bilen var i bättre skick än den i själva verket var. Med hänsyn härtill och då K förlitande sig på dessa uppgifter hade köpt bilen, medgavs denne ett avdrag på köpeskillingen som svarade mot felet.

HD 1973 II 89: K hade av S köpt aktier som berättigade till besittningen av en lägenhet. Vid köpets avslutande hade på S:s vägnar lämnats felaktiga uppgifter om lägenhetens storlek. Enär K med beaktande av omständigheterna inte haft anledning att betvivla riktigheten av de till honom lämnade uppgifterna, ansågs han berättigad till en prisminskning motsvarande felet i köpeobjektet.²¹

Jag har i denna undersökning använt termen garanti för att beteckna ett ansvarsåtagande för riktigheten av vissa förhållanden rörande köpgodsets egenskaper (ovan § 3.1.4.). Detta ansvarsåtagande innebär i och för sig inte något ställningstagande till de befogenheter köparen har i en felsituation. Dessa bör bedömas enligt allmänna köprättsliga regler och principer. Men enär

ta, s.o. palauttaa ostamaansa esinettä." Senare har Hakulinen anfört, att en garantiutfästelse ger upphov till skadeståndsansvar för säljaren och att "prinsnedsättning" därmed kan ske i form av kvittning av fordringar. Se *Hakulinen* s. 163.

20. Se även UfR 1933 s. 298 (Danmarks Højesteret).

21. Se även HD 1979 II 27.

garantiutfästelserna inverkar på felbedömningen får de, såsom ovan framgått, betydelse också vid prövningen av förutsättningarna för de köprättsliga påföljderna. Vill köparen vara på den säkra sidan i fråga om rätten till prisnedsättning bör han se till att ett omnämnande härom ingår i säljarens utfästelse.)

Det är även förstäeligt, att i den mån tveksamhet om att ge köparen rätt till prisnedsättning in concreto föreligger, tillmäts en garantiutfästelse från säljarens sida relevans (jfr ovan § 6.1.2.1. om väsentlighetsbedömningen vid hävning). Jag kan också medge att sådana situationer kan uppkomma (t.ex. värdet av parternas prestationer är mycket olika) där en rätt till prisnedsättning kan framstå som oskäligen för säljaren.

7.1.2.2. Uteslutning av rätten till prisnedsättning

Såsom ovan (§ 6.1.2.2.) framgått, kan säljaren i en garantiutfästelse friskriva sig från hävningspåföljd. Vanligen sker detta genom att säljaren i de standardiserade garantiformulären ges rätt att inom ramen för lämnad garanti ställa köpgodset i avtalsenligt skick. Denna avhjälpningsrätt berör även köparens rätt till avdrag på köpeskillingen.²² Beträffande frågan i vilken utsträckning säljaren med rättslig verkan friskrivit sig från föreliggande felpåföljd kan därför väsentligen anknytas till det tidigare framförda. Liknande omständigheter och principer får betydelse vid bedömningen.²³ Dock bör uppmärksammas, att både de generella skäl som ovan anfördes för köparens rätt till prisnedsättning och prisavdragets karaktär av en allmän påföljd som kan tillgripas då köpgodset är behäftat med fel, in casu kan motivera en avvikande bedömning. Prisnedsättning innebär ju i allmänhet inte en så radikal påföljd som hävning av köpet. Detta kan tala för en mot säljaren strängare bedömning i föreliggande avseende.

Även i fråga om köparens rätt till prisnedsättning gäller, att säljaren skall avhjälpa felet – såvida inte annat avtalats eller framgår av omständigheterna – inom skälig tid från köparens reklamation. Beträffande begreppet ”skälig tid” gäller det tidigare (§ 6.1.2.2.) framförda i tillämpliga delar. Emellertid bör även här uppmärksammas, att prisnedsättningens karaktär av allmän felpå-

22. Se framställningen nedan § 8.1.2.

23. Se närmare framställningen ovan § 6.1.2.2.

följd sätter sin prägel på bedömningen av den tidsfrist som står säljaren till buds: som principiell utgångspunkt torde gälla att köparen inte behöver vänta lika länge på felets avhjälpande som när fråga är om hävning av köpet (här bortses från det faktum att ett väsentligt fel i regel behöver längre faktisk reparationstid än ett mindre fel). Tidsfristen bör ses i relation till den krävda påföljden: ju mindre ingripande denna är för parternas förhållande, desto kortare reparationstid torde i regel kunna medges.

Ifall säljaren inte inom skälig tid reparerar felet på ett sätt som köparen rimligen kan nöja sig med, kan denne kräva prisnedsättning. Ofta innehåller garantivillkoren ett uttryckligt omnämnande om köparens rätt till prisavdrag i dessa fall.²⁴ Rätten till prisnedsättning kan vara av betydelse t.ex. vid ringa fel, när felet endast kan avhjälpas genom säljarens försorg men denne underlåter att inom skälig tid göra detta. Som tidigare framgått, kan prisnedsättning vidare utgöra ett rimligt och ändamålsenligt alternativ till hävning av köpet.²⁵ Och fastän säljaren genom avhjälpande lyckats förekomma hävning kan prisnedsättning ändå bli aktuell. Eventuellt har felet inte avhjälpits i sin helhet.²⁶

Se ur nordisk rättspraxis t.ex. RG 1971 s. 279 (Frostating lagmannsrett): K hade av S köpt en ny personbil, varvid han erhållit en halvårs garanti för tillverkningsfel från leveransdagen. I övrigt hade S friskrivit sig från felansvar. Före garantitidens utgång konstaterades flera förhållandevis omfattande läckage i bilen, vilka S i enlighet med garantins villkor efterhand avhjälppte. Ett läckage, som endast inträffade under särskilt ogynnsamma väderleksförhållanden, förblev likväl oavhjälppt. K:s krav på hävning av köpet förkastades, men felet ansågs berättiga K till prisnedsättning.

Dessutom bör beaktas, att utförda reparationer ofta minskar köpeobjektets värde. Beträffande en eventuell värdeminskning bör dock den reserva-

24. Se t.ex. Bilbranschens Centraförbund r.f.:s garantivillkor för begagnade bilar § 4, nybilsgarantin av den 1 september 1978 punkt 4, Båt- och motorföreningen i Finland Finnboat r.f.:s garantivillkor punkt 5 och de allmänna garantibestämmelserna för radio- och hushållsapparater TE-79 s. 3. Se även förslaget till köplag kap. 4 § 5 mom. 2. Nämnas kan, att både i NL 70 och ECE 188 A saknas omnämnande om prisavdrag som påföljd för det fall, att säljaren inte avhjälpert felet.

25. Se framställningen ovan § 6 vid noterna 20-21.

26. Se även *Lund jr*, TfR 1963 s. 316.

tionen göras, att en tolkning av garantivillkoren kan in casu leda till att prisavdrag i detta fall inte kommer i fråga.²⁷

7.2. KonsumentskyddsL

7.2.1. Allmänt om förutsättningarna för prisnedsättning

KonsumentskyddsL kap. 5 § 2 mom. 1 ger köparen vid fel i vara rätt att kräva prisnedsättning som svarar mot felet. Detta är en allmän befogenhet som alltid – såvida inte säljaren utnyttjat den rätt att avhjälpa felet eller utbyta varan mot felfri som KonsumentskyddsL ger honom – står till köparens förfogande oberoende av felets art och av säljarens culpa. Köparen kan kräva prisnedsättning såväl före det köpeskillingen erlagts som därefter.²⁸ En konfliktsituation är likväl oförmånligare för köparen om han redan erlagt köpeskillingen, när han då nödgas skrida till åtgärder för att av säljaren fordra tillbaka ett belopp motsvarande prisavdraget. Härvid kan det bli nödvändigt att kräva beloppet domstolsvägen.²⁹

Enligt den tidigare (§ 5.2.4.2.) berörda allmänna jämningsregeln i KonsumentskyddsL kap. 4 § 1 kan pris som är oskäligt med hänsyn till konsumtionsnyttighetens kvalitet och den allmänna prisnivån jämkas. Gränsen mellan ett i förhållande till kvaliteten oskäligt pris och det pris som skall avdras på grund av fel i vara är inte alltid klar i praktiken. Ofta synes köparen kunna välja mellan att åberopa den allmänna jämningsregeln eller felreglerna i kap. 5. På grund av jämningsfunktionen av "efterhandskontroll" av avtalsbalansen mellan parterna, torde dock en tillämpning av felreglerna framstå som det primära rättsskyddsmedlet. Stadgandena täcker dessutom inte helt varandra. Vid tillämpning av prisnedsättning på grund av fel i vara beaktas nämligen även köparens individuella förhållanden (subjektiv felbedömning), medan jämkning av pris mera tar sikte på en objektiv skälighetsbedömning.³⁰

27. Jfr *Kröger* s. 169 som ställer sig tveksam till köparens möjligheter att erhålla kompensation för den värdeminskning en reparation medfört.

28. Se KonsumentskyddsL kap. 5 § 12 beträffande köparens rätt att innehålla köpeskillingen till dess felfri vara avlämnats till honom eller felet eljest blivit avhjälpt.

29. Se allmänt om köparens rätt till prisnedsättning *Kivivuori m.fl.* s. 152 f. och *Reg. prop.* 1977:8 s. 46, 48.

30. Se även *Aro, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja* n:o 23 s. 94, *Kivivuori m.fl.* s. 115 och *Reg. prop.* 1977:8 s. 40.

Y Rätten till prisavdrag torde dock på grund av köparens rätt att kräva felfri vara eller hävning av köpet samt säljarens avhjälpningsrätt spela en relativt obetydlig roll vid konsumentköp.³¹ Prisnedsättning synes närmast bli aktuell vid ringa fel, t.ex. varan är av sämre kvalitet än köparen haft befogad anledning att förutsätta, men ändå användbar. Se ur konsumentklagonämndens praxis:

dnr 406/32/78: En konsument hade köpt ett par vinterstövlar för 249 mk. Enär den ena stövelns överdrag var större än den andras, hade stövlarna lämnats till tillverkaren för reparation. Köparen ansåg, att reparationen inte hade lyckats utan stöveln hade blivit sned och krävde därför hävning av köpet. Konsumentklagonämnden konstaterade, att vinterstövlarna trots reparationen var behäftade med fel enligt KonsumentskyddsL kap. 5 § 1. Med hänsyn härtill rekommenderade klagonämnden skälig prisnedsättning, vilken uppskattades till 60 mk (ref. i *Kuluttajansuoja* 2. 1979 s. 23).

dnr 1319/31/79: En konsument hade köpt en hundra procentig kamelhårsulster för 2.470 mk. Köparen ansåg, att ulstern alltför snabbt hade slitits med tanke på att man i affären hade poängterat materialets hållbarhet. Han krävde prisnedsättning med 1.000 mark eller hävning av köpet. Konsumentklagonämnden konstaterade, att ulstern var sliten samt att köparen inte på grund av materialet haft skäl att förutsätta att ulsterns användbarhet skilde sig från det normala. Om så var fallet borde detta upplysas från säljarens sida, vilket uppenbarligen inte hade skett i föreliggande fall. Även ulsterns synnerligen höga pris hade gett köparen anledning att utgå från att ulstern till sin kvalitet var hållbar. Med hänsyn härtill rekommenderade klagonämnden en skälig prisnedsättning med 650 mk (ref. i *Kuluttajansuoja* 4. 1979 s. 20).³²

Även i fråga om mera väsentliga fel kan prisnedsättning komma i fråga. T.ex. hävning kan framstå som en oändamålsenlig påföljd enär motsvarande vara inte står att få från annat håll eller också kan de besvär och den omgång, som en hävning av köpet är förenad med, förmå köparen att välja den mindre vittgående påföljd som består i att kräva nedsättning av priset.³³

Se även konsumentklagonämndens rekommendation dnr 1505/39/79: En konsument hade köpt färdigt ytbehandlad ekparkett av A-klass. Efter det att parketten hade

31. Se även *Krüger* s. 185.

32. Se även Esbo häradsrätt 9.1.1980 (4. avd. § 1) (ref. nedan § 8 vid noterna 74-75), Brahestads rådstuvurätt 24.6.1980 (§ 317) (ref. nedan § 8 vid noterna 75-76) och från konsumentklagonämndens praxis dnr 36/34/79 (ref. ovan § 2 vid noterna 94-95), dnr 3120/34/79 (ref. ovan § 3 vid noterna 95-96) och dnr 583/34/78 (ref. ovan § 3 vid noterna 110-111). Nämnas kan, att vid köp av begagnade bilar är prisnedsättning ofta aktuell.

33. Se *Kivivuori m.fl.* s. 153.

lagts, upptäcktes likväl fel i fogarna. Säljaren ombesörjde härefter reparation av parketten, vilken dock misslyckades. Enär inflyttningen inte längre kunde uppskjutas för ett nytt reparationsförsök krävde köparen 40 % prisnedsättning. Konsumentklagonämnden ansåg, att parkettens brukstid redan efter den första slipningen och lackningen i betydande grad hade förkortats. Med hänsyn härtill och då inte heller arbetet trots reparationen var av den kvalitet som köparen skäligen kunde kräva, rekommenderade klagonämnden prisnedsättning med av köparen fordrade 40 % (ref. i *Kuluttajansuoja* 2. 1980 s. 29).

Även i den svenska konsumentköplagen stadgas rätt till avdrag på köpeskillingen som en allmän befogenhet vid fel i konsumtionsvara (§§ 4-5).³⁴

7.2.2. Garantiutfästelsernas betydelse för rätten till prisnedsättning

7.2.2.1. Inverkan på förutsättningarna för prisnedsättning

Vad sedan gäller frågan om garantiutfästelsernas betydelse i föreliggande sammanhang kan konstateras, att det allmänna stadgandet i KonsumentskyddsL kap. 5 § 5 om att en garanti eller annan förbindelse att svara för varans kvalitet kan utlösa felpåföljderna, självfallet gäller prisnedsättningen.³⁵ Om en avvikelse från den garanterade kvaliteten föreligger, kan således prisnedsättning bli aktuell. Detsamma gäller även i fråga om övriga av säljaren lämnade uppgifter beträffande köpgodsets beskaffenhet som har relevans med avseende på felbedömningen.³⁶ I övrigt gäller det ovan (7.1.2.1.) framförda i tillämpliga delar – och med beaktande av KonsumentskyddsL:s karaktär av grundskydd för köparna – även konsumentköp.

7.2.2.2. Uteslutning av rätten till prisnedsättning

Såsom i olika sammanhang redan påpekats, utgör stadgandena i KonsumentskyddsL kap. 5 tvingande rätt. Rätten till prisavdrag kan inte fräntas köparen

34. Se beträffande denna påföljd t.ex. *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 49, 88 ff., 136 f. och *SOU* 1972:28 s. 100 f. Se beträffande norsk rätt *Krüger* s. 184 ff.

35. Se beträffande KonsumentskyddsL kap. 5 § 5 framställningen ovan § 3.2.2., 3.2.5.

36. Se framställningen ovan § 3.2.3.

genom garantivillkor. Vidare har framgått, att de i handeln med varaktiga konsumtionsvaror nyttjade garantivillkoren, som strävar till att reglera förhållandet mellan säljare och köpare vid en felsituation, numera ofta uppfyller rekvisiten för tillämpningen av KonsumentskyddsL kap. 5 § 3, dvs. garantier-na innehåller en skriftlig förbindelse att avhjälpa framkommande fel.³⁷ Detta innebär, att det som tidigare i avsnittet om hävning (§ 6.2.2.2.) framfördes om dessa garantiutfästelser, i tillämpliga delar också gäller prisnedsättning. Dock bör uppmärksammas, att prisnedsättningens syfte och dess karaktär av allmän och primär felpåföljd sätter sin prägel på bedömningen av köparens rätt till prisnedsättning även vid konsumentköp (jfr ovan 7.1.2.2.).

37. Se närmare beträffande KonsumentskyddsL kap. 5 § 3 framställningen nedan § 8.2.2.1.

§ 8 AVHJÄLPANDE AV FEL

8.1. Köp i allmänhet

8.1.1. Allmänt om rätten att avhjälpa fel

Frågan i vilken utsträckning säljaren *utan stöd i avtal* har rätt att förekomma köparens krav på köpets hävning eller prisnedsättning genom att avhjälpa fel är något oklar i finsk rätt. I doktrinen har man i allmänhet varit beredd att ge säljaren sådan rätt under de förutsättningar som kommer till uttryck i svenska köplagen § 49.¹ Rättspraxis synes inte ha tagit ställning till denna fråga.

För den av doktrinen omfattade ståndpunkten talar flera omständigheter. Önskvärdheten av möjligast enhetliga köprättsliga regler i de nordiska länderna förutsätter en sådan lösning. Vidare talar härför hänsynen till säljarens intressen. Det kunde stundom leda till obillighet om säljaren i alla lägen vore tvungen att medge köparen rätt till hävning eller prisnedsättning. Dessutom är avhjälpande av fel ofta det enklaste sättet att nå det resultat säljaren och köparen med köpavtalet ursprungligen eftersträvat.² En dynamisk köprätt kräver möjligheter till nyanserade lösningar.

Enligt svenska köplagen § 49³ har säljaren rätt att avhjälpa fel i godset, eller vid leveransavtal avlämna gillt gods i stället för det som är behäftat med

1. Se t.ex. *Aaltonen* I s. 208 ff., *Godenhielm* s. 139 f., *Heikonen & Aaltonen* s. 111 ff. och *Telaranta*, JFT 1974 s. 83. Se även *Routamo*, JFT 1973 s. 288 och *Taxell* s. 431. Jfr dock *Reg. prop.* (Förslaget) s. 7 vari uttalas, att rättsläget är oklart. *Chydenius* s. 156 anför, att när köparen såsom kontraktsstridig avvisat vara som levererats i förtid, stod det leverantören fritt att till leveranstidens utgång avhjälpa fel, "dock ej rekvirenten till synnerlig olägenhet".

2. Se även *Telaranta*, JFT 1974 s. 84.

3. I den danska köplagen § 49 ingår motsvarande regel. Däremot ger den norska köplagen § 49 i sin nuvarande form säljaren en rimlig tidsfrist till att avhjälpa fel. Detta dock under förutsättning att köparen inte motsätter sig avhjälpanDET. Om så är fallet begränsas tidsfristen i enlighet med § 21. Se närmare *Krüger* s. 159 f. och *Selvig* s. 368.

fel, under förutsättning att detta kan äga rum innan köparen enligt § 21 skulle varit berättigad att häva köpet och det är uppenbart, att han inte skulle ha kostnad eller olägenhet av att låta rättelsen ske. Som de i lagrummet uppställda förutsättningarna ger vid handen, är regelns tillämpningsområde mycket snävt begränsat.

Vad beträffar tidsfaktorn kan konstateras, att enär svenska köplagen § 21 vid handelsköp ger köparen rätt att häva köpet även vid ringa dröjsmål, har säljaren vid sådant köp endast i undantagsfall möjlighet att avhjälpa fel.⁴ Med hänsyn till förhållandena vid handelsköp och köparens behov av rättskydd är en sådan lösning stundom motiverad.

Vid andra köp än köp mellan handelsmän har säljaren bättre möjligheter att förekomma köparens krav på hävning eller prisnedsättning. Ringa dröjsmål ger nämligen enligt svenska köplagen § 21 i regel inte köparen rätt att häva köpet. Om felet t.ex. är lätt att avhjälpa kan det hända, att säljaren lyckas avhjälpa felet inom den tillåtna tidsfristen. Men här verkar emellertid den andra ovannämnda förutsättningen för tillämpningen av § 49 begränsande på säljarens avhjälpmöjligheter: det skall vara uppenbart att köparen inte åsamkas kostnad eller olägenhet av avhjälpanDET. Frågan om köparens V skyldighet att låta säljaren avhjälpa fel bedöms utgående från köparens intressen.⁵ Redan mycket ringa besvär eller olägenhet för honom kan således fränta säljaren nämnda rätt.⁶ Enär vidare säljaren bör stå för alla kostnader är det klart att regelns tillämpning t.ex. vid distansköp blir mycket begränsad i praktiken. Också i det fall att säljaren vid handelsköp väljer att leverera innan den kontraktsevenliga tidsfristen för leverans utlöpt, kan föreliggande förutsättning beröva honom rätten att avhjälpa fel.⁷ Köparen kan t.ex. ha sålt

4. Se härom t.ex. *Almén* s. 658 ff., *Andersen* s. 201 f., *Gaarder* s. 104, *Godenhielm* s. 140, *Hasle & Nebelong* s. 284, *Hellner* s. 168 f. och *Ussing* s. 144. *Bengtsson*, Hävningsrätt, anför en intressant synpunkt när han s. 284 uttalar: "Emellertid mildrar den (§ 49, förf. kommentar) endast i ringa mån hävningsregeln vid handelsköp; jämligt 21 § skulle då avhjälpanDET efter leveranstidens utgång blott tillåtas beträffande en ringa del av godset. Eventuellt kunde rättelsen likväl få den betydelsen, att fel som säljaren inom skäligen tid kan avhjälpa bedömes som ringa."

5. Se t.ex. *Almén* s. 662 och *Bengtsson*, Hävningsrätt s. 285.

6. Se beträffande denna fråga t.ex. *Almén* s. 661 f., *Andersen* s. 202 ff., *Augdahl* s. 264 ff. och *Lund jr*, TfR 1963 s. 315 f.

7. Se t.ex. *Andersen m.fl.* s. 220, *Hasle & Nebelong* s. 284 och *Ussing* s. 144. Nämnas kan, att 1980 års FN-konvention rörande avtal om lösöreköp av internationell karak-

godset vidare. Slutligen bör noteras, att regeln i svenska köplagen § 49 inte berör säljarens skadeståndsskyldighet, dvs. denne kan trots felets avhjälpande t.ex. bli skyldig att ersätta köparen den produktionsnedgång som en felaktig maskin förorsakat.⁸

Man kan dock ifrågasätta huruvida den i § 49 stadgade snäva regeln om säljarens rätt att avhjälpa fel är ändamålsenlig och rimlig under nutida förhållanden. Som ovan påpekats, innebär avhjälpande av fel eller leverans av fel-fri vara oftast det enklaste sättet att avlägsna följderna av ett fel.⁹ Den nu gällande utformningen av stadgandet beaktar inte i tillräcklig grad t.ex. att felet upptäcks först efter det att godset har kommit köparen tillhanda och har använts under en viss tid.¹⁰ Särskilt i fråga om beställningsköp ger föreliggande stadgande säljaren en alltför begränsad rätt att avhjälpa fel. I dessa fall har man bl.a. genom tolkning av köpavtalet försökt komma säljaren till hjälp.¹¹ En möjlighet att i avsaknad av avtalsklausul utöka säljarens rätt att avhjälpa fel vore att analogt tillämpa de i KonsumentskyddsL kap. 5 § 2 mom. 2 inskrivna principerna (nedan 8.2.1.). Nämda lag ger ju uttryck för en rättspolitisk avvägning mellan säljarens och köparens intressen. För en sådan tillämpning talar även förslaget till köplag.

Enligt kap. 4 § 6 i förslaget till köplag kan säljaren förekomma felpåföljderna genom att erbjuda sig att avhjälpa felet eller att tillhandahålla felfritt gods om rättelse sker utan oskäligt uppehåll och utan att förorsaka köparen kostnad eller oskälig olägenhet.

tär innehåller en uttrycklig bestämmelse (art. 37) om att säljaren, ifall varan har levererats före den avtalsenliga leveranstidpunkten, har rätt att inom den återstående tiden avhjälpa fel under förutsättning att härvid inte förorsakas köparen oskälig olägenhet eller oskäliga kostnader. Jfr art. 34.

8. Se närmare om betingelserna för säljarens skadeståndsansvar framställningen nedan § 9. Klart är emellertid, att även skadeståndsskyldigheten berörs av rätten att avhjälpa fel. Regelmässigt minskas ju skadan — eller elimineras t.o.m. helt — genom felets avhjälpande.
9. Värdet av säljarens rätt att avhjälpa fel har uppmärksamats vid utformningen av stadgandena i förslaget till köplag och KonsumentskyddsL, se nedan vid noterna 11-12 och avsnitt 8.2.
10. Se *SOU* 1972:28 s. 107 och *SOU* 1976:66 s. 323. Jfr *Aaltonen* I s. 209 f.
11. Se t.ex. *Bengtsson*, Håvningsrätt s. 284 f. Se även *Augdahl* s. 266, *Godenhielm* s. 140, *Hasle & Nebelong* s. 284, *Heikonen & Aaltonen* s. 112, *Telaranta*, JFT 1974 s. 83 och *Ussing* s. 145.

Enär dels tidsutrymmet för avhjälpandet är oberoende av reglerna om dröjsmål, dels avhjälpande även kan ske när köparen förorsakas viss olägenhet, innebär förslaget en förbättring av säljarens ställning i förhållande till gällande rättsläge. Inte heller nämnda stadgande påverkar köparens rätt till skadestånd.¹²

I 1980 års FN-konvention rörande avtal om lösöreköp av internationell karaktär art. 48 ges säljaren rätt att förekomma köparens andra krav än ersättningsanspråk genom att avhjälpa prestationsfelet på egen bekostnad och utan oskäligt uppehåll samt utan att förorsaka köparen oskälig olägenhet eller osäkerhet i fråga om returnerandet av som förskott erlagda kostnader ("expenses").¹³

✓ Vad sedan ankommer köparens rätt att *fordra* att felet avhjälpas genom säljarens försorg kan konstateras, att gällande rätt inte utan stöd i avtal synes tillerkänna köparen en sådan generell rätt varken beträffande speciesköp eller leveransavtal.¹⁴ De skandinaviska köplagarna saknar också stadganden i sådant avseende.¹⁵

Köparens rätt att vid leveransavtal kräva gillt gods i stället för det felaktiga minskar likväl olägenheterna av att rätten att kräva avhjälpande av fel saknas. Vidare bör noteras, att köparen i en del fall via reglerna om säljarens skadeståndsskyldighet kan uppnå samma resultat som om felet avhjälpats genom säljarens försorg: köparen låter en tredje man avhjälpa felet och kräver ersättning för kostnaderna av säljaren.¹⁶ Förutsättning härför är likväl att betingelserna för skadeståndsskyldighet är för handen¹⁷ eller att kravet

12. Se närmare beträffande ovannämnda stadgande *Reg. prop.* (Förslaget) s. 26.

13. Se närmare beträffande ovannämnda konventionsbestämmelse *United Nations A/CONF./97/5*, 14 March 1979 s. 118 ff. I utkastet talas om "without such delay as will amount to a fundamental breach of contract" medan den slutliga konventions-texten innehåller formuleringen "without unreasonable delay".

14. Se t.ex. *Aaltonen* II s. 50 f. (dock något oklart), *Godenhielm* s. 141 som synes tillerkänna köparen en sådan rätt när "... köpgodset tillverkats av säljaren på specialbeställning eller säljaren eljest innehar särskilda kvalifikationer för att avhjälpa felet och andra icke kan göra det...", *Taxell* s. 430 som ansluter sig till Godenhielms ståndpunkt, *Heikonen & Aaltonen* s. 113, 144, *Routamo*, JFT 1973 s. 288 som även betonar behovet av en rätt för köparen att kunna kräva avhjälpande av fel och *Telaranta*, JFT 1974 s. 82. Se även *Reg. prop.* (Förslaget) s. 7.

15. Se även från nordisk rättspraxis NJA 1924 s. 346.

16. Se t.ex. *Almén* s. 665, *Godenhielm* s. 141 och *Taxell* s. 431.

17. Se framställningen nedan § 9.

görs i form av prisavdrag.¹⁸ Slutligen må påpekas, att köparen stundom kan förmå säljaren att avhjälpa fel genom t.ex. hot om hävning.¹⁹

Enligt kap. 4 § 5 mom. 1 i förslaget till köplag kan köparen kräva att fel i köpgodset avhjälpes där så kan ske utan olägenhet och till skälig kostnad. Förutsättningarna bedöms utgående från säljarens möjligheter att utföra reparation (denne är t.ex. näringsidkare) och de kostnader reparationen förorsakar honom.²⁰

Även i 1980 års FN-konvention rörande avtal om lösöreköp av internationell karaktär art. 46 ges köparen rätt att kräva avhjälpande av fel under förutsättning att detta inte med beaktande av omständigheterna framstår som oskäligt.²¹

8.1.2. Garantiutfästelsernas betydelse för rätten att avhjälpa fel

8.1.2.1. Inverkan på rätten att kräva avhjälpande av fel

Som ovan framgått, är både säljarens och köparens möjligheter att kräva avhjälpande vid fel i köpgodset starkt begränsade enligt köprättens dispositiva regler. På grund härav har formulärrätten fått särskild betydelse. Den dispositiva regleringen har nämligen i stor utsträckning erhållit formen av standardiserade leveransbestämmelser och garantiutfästelser som innehåller klausuler om avhjälpande av fel och utbyte av varor. Dessa klausuler har stor juridisk bärrvidd.

Både i fråga om köp av nya serietillverkade varor och vid beställningsköp är det vanligt att i garantiutfästelser lämnas åtaganden från säljaren (eller annan, t.ex. varans tillverkare) att avhjälpa fel som framkommer i köpgodset

18. Se framställningen ovan § 7.

19. Jfr t.ex. HD 1927 II 243 där dock köparens uppmaning till säljaren att avhjälpa felet inte ledde till resultat, dvs. säljarens krav på köpeskillingen förkastades (köpet hävdes). Se även *Hellner* s. 156.

20. Se närmare *Reg. prop.* (Förslaget) s. 25 f. Ifall denna regel blir lag minskar avhjälpningsgarantiernas praktiska betydelse.

21. Ovannämnda rätt att kräva avhjälpande av fel tillfogades konventionstexten under Wienkonferensen på förslag av Förbundsrepubliken Tyskland och de nordiska länderna (enligt uppgift av lagstiftningsdirektören Leif Sevón).

under en i garantin närmare bestämd tidsperiod.²² Genom dessa åtaganden ges köparen en rätt att kräva avhjälpande som han annars inte skulle ha.²³ Som tidigare påpekats, är sådana utfästelser av stort värde för köparen enär det ofta (vid köp av bilar, maskiner etc.) är mer förenligt med hans intressen att felet avhjälpas på säljarens bekostnad än att han erhåller en felaktig vara mot t.ex. avdrag på köpeskillingen. Rätten till skadestånd för den förlust som han lider genom felet är inte heller alltid tillfredsställande för köparen och situationen kan även vara den, att endast säljaren kan avhjälpas felet.

✓ I samband med antagandet av den svenska konsumentköplagen uttalade föredraganden bl.a.: "Vad beträffar sådana garantier som innefattar åtagande att avhjälpas fel i varan bör särskilt uppmärksammas att den häremot svarande rätten att kräva avhjälpande ofta är till fördel för köparen. Någon rätt av sådant slag tillkommer inte köparen enligt den allmänna köplagen. Framför allt när det gäller mindre fel i varor som är avsedda för användning under längre tid, t.ex. hushållsmaskiner och TV-apparater, kan det vara bättre för köparen att få felet avhjälpas genom säljarens försorg och på dennes bekostnad än att få behålla varan i föreliggande skick mot avdrag på köpeskillingen."²⁴

Beträffande köparens rätt att kräva avhjälpande av fel kan följande avgöranden ur rättspraxis anföras:

HD 1921 D II 224: K hade av S köpt en s.k. Strömdals hästvandring. Efter leveransen hade det stora kugghjulet i hästvandringen sprungit sönder. Enär kugghjulet haft ett tillverkningsfel och då S i leveransavtalet förbundit sig att utan gottgörelse ersätta en maskindel, som på detta sätt vore felaktig, med en ny del ålades S att leverera K ett felfritt kugghjul eller erlagga kugghjulets pris.

HD 1976 II 44: S, som yrkesmässigt sålde motorbåtar och motorbåtstillbehör, hade sålt en begagnad utombordsmotor till K. Vid försäljningen hade S utfärdat en "garanti

22. Särskilt i fråga om maskinindustrins produkter är sådana åtaganden vanliga. Se t.ex. *Almén* s. 665, *Hellner* s. 156, *Krüger* s. 159, *Petersen* s. 147 ff., *Rodhe* s. 177, *idem*, JFT 1957 s. 8 f. och *Sundberg* s. 208. Se även *SOU* 1976:66 s. 17 och UfR 1946 s. 1096 (Grosserer-Societets Responsa). Se exempel på ovannämnda garantiklausuler framställningen nedan vid noterna 33-46.

23. Se även bl.a. *Aaltonen* II s. 50, *Hakulinen*, JFT 1935 s. 189, *Heikonen & Aaltonen* s. 112, *Godenhjelm* s. 140, *Krüger* s. 161, *Lund jr*, TfR 1962 s. 79, *idem*, TfR 1963 s. 306 och *Telaranta*, JFT 1974 s. 83. Se även *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 16. Jfr beträffande entreprenadavtal *Erma* s. 104.

24. *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 131.

för seglationssäsongen", som omfattade under denna tid uppdragade fel i motorn. Inom kort hade likväl den inköpta utombordsmotorn visat sig vara så dålig, att S hade utbytt den mot en motor av annat märke, varvid K hade erlagt ett mellanpris. För denna utombordsmotor gavs ingen garanti. Även den senare inköpta motorn visade sig vara behäftad med fel. Då S vägrade iståndsätta motorn, lät K importören av den senare inköpta motorn reparera denna samt kräve reparationskostnaderna av S. Enär K vid ingåendet av det senare köpet inte från S:s sida uttryckligen uppmärksamgjorts på att köpevillkoren i fråga om garantin väsentligen avvek från villkoren i det tidigare köpet, ansågs S i det senare köpet ha blivit bunden såsom om för denna motor beviljats en likadan garanti som för den tidigare sålda motorn. Med hänsyn härtill och med beaktande av garantins villkor förpliktades S att ersätta reparationskostnaderna. — Minoriteten företrädde den ståndpunkten, att S inte kunde anses ha utfärdat någon garanti för den senare sålda utombordsmotorn och att K:s yrkande skulle förkastas.

Se även HD 1968 II 87 (ref. ovan § 6 vid noterna 49-50).

De i garantiutfästelserna ingående avhjälpningsåtagandena kan emellertid också innebära en försämring av köparens rättsställning i förhållande till de dispositiva rättsreglerna. Man har nämligen i nordisk rätt allmänt ansett, att säljarens förbindelse att avhjälpa fel eller att utbyta vara ger denne en rätt att (inom skälig tid, se ovan § 6.1.2.2., § 7.1.2.2.) genom nämnda åtgärder utesluta andra påföljder under garantitiden. Sagda rätt inträder således fastän ett förbehåll (antingen explicit eller genom uteslutning av övriga påföljder) härom saknas.²⁵

Aurejärvi anser, att ett avhjälpningsåtagande, utan förbehåll om att andra påföljder är uteslutna, inte hindrar köparen att åberopa dessa andra felpåföljder. Han motiverar sin ståndpunkt med att man inte enligt vedertagna tolkningsregler och -principer kan intolka en dylik rättighet för säljaren i dennes åtagande att avhjälpa felet eller prestera ny vara. Endast om tvetydighet och oklarhet råder om förbindelsens innebörd vore en för säljaren fördelaktig tolkning möjlig — och t.o.m. rekommendabel.²⁶

25. Se t.ex. *Aaltonen* I s. 212, *Chydenius* s. 156 not 2, *Heikonen & Aaltonen* s. 112 och *Telaranta*, JFT 1974 s. 84 f. samt från övrig nordisk rätt *Almén* s. 663, *Andersen* s. 202, *Andersen m.fl.* s. 220, *Grauers* s. 95, *Hellner* s. 168 och *Ussing* s. 145. Se även *Kungl. Maj: ts prop.* 1973:138 s. 16, *SOU* 1976:66 s. 92 samt från nordisk rättspraxis *NJA* 1916 s. 606.

26. Se *Aurejärvi* s. 80 ff.

Onekligen förefaller det som om den rådande uppfattningen skulle strida mot principerna för tolkning av standardvillkor. För tolkningen att ett avhjälpningsåtagande skapar en rättighet för säljaren talar likväl ett flertal omständigheter: Den avhjälpningsrätt som de dispositiva rättsreglerna ger säljaren är klart otillfredsställande och motsvarar inte den moderna köprättens behov (se ovan 8.1.1.).²⁷ I Konsumentskyddsl kap. 5 § 3 har denna ståndpunkt kodifierats och förslaget till köplag kap. 4 § 5 mom. 2 har omfattat en liknande lösning.²⁸ Ett visst stöd för den rådande uppfattningen synes även kunna utläsas ur HD:s avgöranden (se t.ex. HD 1932 II 144, ref. ovan § 6 vid noter-na 38-39).

Flera skäl talar således för den i doktrinen hävdade ståndpunkten och jag vore böjd att ansluta mig till den rådande uppfattningen. Detta utesluter dock inte behovet av en nyanserad bedömning och omständigheterna in casu (ut-fästelsens formulering, köparens faktiska behov av rättsskydd²⁹ etc.) kan motivera en avvikande tolkning.³⁰

-
27. Den e contrario-tolkning som Aurejärvi framför s. 84 not 36 är även diskutabel. Enär vi i stor utsträckning saknar lagstiftning på köprättens område bör man förfara med stor försiktighet med att göra e contrario-slutledningar på basen av en speciallag (Konsumentskyddsl) och ett lagförslag (förslaget till köplag).
 28. Det föreslagna lagrummet har följande lydelse: "Har säljare, som är skyldig att avhjälp fel, icke inom skälig tid efter det att krav på grund av felet framställts, avhjälp felet, får köparen kräva prisavdrag eller skälig ersättning för felets avhjälpande, eller enligt 1 mom. häva köpet eller kräva nytt gods." Nämnas kan, att i *Lagstiftningsavdelningens vid justitieministeriet publikation 13/1977* hade motsvarande stadgande (kap. 4 § 4 mom. 2) följande lydelse: "Har säljare, som är skyldig att avhjälp fel, icke avhjälp felet inom skälig tid efter det att köparen krävt rättelse, får köparen utöva annan i 1 mom. avsedd befogenhet eller kräva skälig ersättning för felets avhjälpande." I förslaget till köplag kap. 4 § 5 mom. 2 talas således allmänt om "krav på grund av felet" utan den i den senare citerade ordalydelsen ingående begränsningen.
 29. Köparen kan t.ex. ha ett rimligt skäl att genast kunna kräva prisnedsättning eller häva köpet, se framställningen ovan § 6.1.2.2. och § 7.1.2.2. Jfr förslaget till köplag kap. 4 § 6 som ger säljaren rätt att avhjälp fel "om rättelse sker utan oskäligt uppehåll och utan att försaka köparen kostnad eller oskälig olägenhet".
 30. Nämnas kan, att en stor del av de inom handeln nyttjade garantiformulären endast innehåller ett avhjälpningsåtagande utan ovannämnt förbehåll, se t.ex. Bilbranschens Centralförbund r.f.:s garantivillkor för begagnade bilar, Båt- och motorföreningen i Finland Finnboat r.f.:s garantivillkor, Kontorsmaskinsaffärernas Förening

En annan sak är sedan huruvida ett för köparen oklart och betungande villkor överhuvudtaget kan anses ha blivit en del av köpavtalet. Ifall de regler och principer godtas som jag ovan (§ 4) framfört, innebär detta, att den praktiska betydelsen av föreliggande frågeställning minskar. Vidare bör påpekas, att ett avhjälpningsåtagande utan förbehåll om uteslutning av felpåföljder inte kan begränsa köparens rättigheter utöver själva avhjälpandet av felet, dvs. köparens rätt till t.ex. skadestånd kvarstår oinskränkt.

Oaktat avhjälpande av fel ofta framstår som ett ändamålsenligt och rimligt sätt att återställa den rubbade avtalsbalansen mellan parterna, ställer jag mig dock tveksam till att medge säljaren en generell avhjälpningsrätt i de fall när endast garanti beträffande köpgodsets beskaffenhet utställts – utan att garantin kombinerats med ett avhjälpningsåtagande. En sådan rätt för säljaren har stundom antytts.³¹

Med hänsyn till att säljaren i nämnda fall endast förbundit sig att svara för att köpgodset har en viss kvalitet eller har/saknar bestämda egenskaper och inte uttalat något om felpåföljderna är en försiktig inställning befogad. Garantiutfästelsen har ju betydelse med avseende på köparens förutsättningar om köpgodsets beskaffenhet och därmed även på felbedömningen.³² Som sådan borde den således inte inverka begränsande på köparens möjligheter att göra köprättsliga påföljder gällande. Denne kan ju ha ett rimligt skäl att t.ex. genast kräva hävning av köpet.

Undantag kunde eventuellt göras för branschpraxis och de egentliga funktionsgarantierna, dvs. de garantiutfästelser i vilka garantigivaren förbundit sig att svara för att köpgodset inte belastas av fel eller funktionsstörningar under en i garantin bestämd tid (ovan § 3.1.6.2.). Med hänsyn till ansvarsåtagandenas natur och garantigivarens berättigade intressen synes en sådan tolkning rimlig – även här under förutsättning att garantin binder köparen och att en inskränkning av köparens normala befogenheter framstår som skälig.³³

r.f.: s garantibestämmelser (dessa innehåller förbehåll beträffande rätten till skadestånd), Keskos garantivillkor för traktorer, Dawid Brown Traktori Oy:s garantivillkor, de allmänna garantibestämmelserna för radio- och hushållsapparater TE-79 och flera av de inom fotobranschen nyttjade garantiformulären.

31. Se t.ex. *Aaltonen* I s. 212, *Andersen* s. 202, *Almén* s. 663, *Hasle & Nebelong* s. 284 och *Heikonen & Aaltonen* s. 112.

32. Jfr förslaget till köplag kap. 4 § 3 och KonsumentskyddsL kap. 5 § 5. Se även framställningen ovan § 3.

33. Härvid har köparen även rätt att kräva avhjälpande av fel, jfr *Aurejärvi* s. 78 f.

Slutligen är det skäl att påpeka, att enär parterna i garantifallen ofta överenskommer om avhjälpande efter det att fel i köpgodset framkommit har berörda frågeställningar relativt liten praktisk betydelse.

8.1.2.2. Begränsningar i garantins omfattning

Avhjälpningsgarantierna är oftast begränsade till vissa typer av fel. Man kunde säga, att standardformen utgörs av en utfästelse där säljaren på egen bekostnad förbinder sig att avhjälpa de konstruktions-, tillverknings- och/eller materialfel, som framkommer under garantitiden.

Exempel på olika tidsavgränsningar: "ett år från leveransdagen" (Båt- och motorföreningen i Finland Finnboat r.f.:s garantivillkor punkt 2), "3 kk auton toimituspäivästä lukien, kuitenkin enintään 5.000 km ajon aikana laskettuna takuutodistuksessa mainitusta mittarilukumasta" (Bilbranschens Centralförbund r.f.:s garantivillkor för begagnade bilar § 1), "12 kk auton toimituspäivästä lukien, kuitenkin enintään 20.000 kilometrin ajomäärään saakka" (nybilsgarantin av den 1 september 1978 punkt 1), "Kulutuselektronikan laitteille annetaan kuuden kuukauden takuu ostopäivästä lukien. Televisioiden kuvaputkien takuu aika on yksi vuosi" (de allmänna garantibestämmelserna för radio- och hushållsapparater TE-79 s. 2), "laskun päiväyksestä lukien 1/2 vuoden takuun" (Kontormaskinsaffärernas Förening r.f.:s garantivillkor) och "6 kuukauden tai 1000 käyttötunnin (jos tuntimäärä saavutetaan aikaisemmin) takuun lukien toimituspäivästä" (Kesko Oy, Konekeskos garantivillkor för byggnadsmaskiner/lyftkranar/truckar). I de allmänna leveransbestämmelserna NL 70 föreskrivs (punkt 22): "Säljarens ansvar avser endast fel, som visar sig under en tid av ett år räknat från den dag, då godset anmälts färdigt för avsändning." Dessutom innehåller bestämmelserna villkor om justering av garantitiden (punkterna 22-23) och en klausul om en yttersta tidsgräns för säljarens garantiförpliktelser om två år från den ursprungliga garantitidens början (punkt 31). I ECE 188 A -formuläret har man överlämnat frågan om garantitiden till parternas separata överenskommelse (punkterna 23.2-23.5).

I regel innehåller utfästelsen uttryckligen undantag för fel som beror på felaktig användning eller bristfälligt underhåll av köpgodset, för normalt slitage, för små ytfel som inte inverkar på varans hållbarhet eller användbarhet etc.³⁴ Stundom innehåller garantiutfästelserna också begränsningar av

34. Beträffande exempel på garantiformular av ovannämnd typ se ovan not 30. Se beträffande fel som i regel inte omfattas av garantiutfästelserna även *Aurejärvis* framställning s. 103 ff. Angående den svåra frågan när slitage kan anses omfattas av garantiutfästelsen se *Lund jr*, TfR 1963 s. 305 f.

garantins giltighet i geografiskt hänseende. Avsikten med nämnda förbehåll torde bl.a. vara, att begränsa avhjälpningsåtagandets räckvidd till sådana fel som normalt kan förutses av garantiutställaren och som till rimlig kostnad kan avhjälpas med anlitande av den reparationservice som står till dennes förfogande.³⁵

T.ex. i de allmänna garantibestämmelserna för radio- och hushållsapparater TE-79 s. 2 föreskrivs, att garantin inte gäller utanför Finlands gränser. Om fel framkommer vid nyttjandet av köpgodset utomlands står det givetvis köparen fritt att på egen bekostnad ombesörja transport av godset till Finland och påkalla felets avhjälpande här — naturligtvis under förutsättning att felet omfattas av garantin. På grund av att transportkostnaderna härvid kan bli höga, framstår detta likväl inte alltid som en praktisk lösning för köparen.³⁶

Beträffande fel som inte omfattas av garantiutfästelsen kan köparen göra normala felpåföljder gällande — om inte denna rätt uteslutits i garantin. Å andra sidan har inte heller säljaren någon skyldighet att avhjälpna dessa fel. I oklara fall blir man tvungen att genom tolkning av villkoren för garantin försöka utläsa vilka påföljder köparen kan göra gällande mot säljaren vid fel i köpgodset.³⁷ Det är därför viktigt att garantivillkoren får en möjligast klar och entydig utformning. Beträffande bevisbördans fördelning kan hänvisas till framställningen ovan (§ 3.1.6.2.), dvs. säljaren skall visa, att felet orsakats av någon omständighet som inte omfattas av garantiåtagandet, t.ex. köparens culpa, medan det åligger köparen att visa, att garanti lämnats och att avvikelse från den i garantin nämnda kvaliteten eller de däri bestämda egenskaperna föreligger.³⁸

35. *Kungl. Maj: ts prop.* 1973:138 s. 187. Nämnas kan, att Båt- och motorföreningen i Finland Finnboat r.f.:s garantivillkor föreskriver (punkt 7) att säljaren vid avhjälpande av fel skall stå för skäliga rese- och transportkostnader inom landets gränser.

36. Se även *Kungl. Maj: ts prop.* 1973:138 s. 190.

37. Jfr framställningen ovan § 3.1.6.1.

38. Nämnas kan, att flera i handeln nyttjade garantiformulär innehåller för köparen i detta avseende oklara och även vilseledande formuleringar. Se t.ex. Kesko Oy, Konekeskos garantiformulär för byggnadsmaskiner/lyftkranar/truckar: "Jos ostaja haluaa osoittaa, että vika kuuluu näiden takuumääräysten puitteisiin, on hänen otettava huomioon lain määräykset tarkastuksesta, moitteesta, valituksesta, korvausvaatimuksesta ja muistutuksesta laatua vastaan." Se även nybilsgarantin av den 1 september 1978 punkt 7. Särskilt med tanke på konsumentköp (se nedan 8.2.) är ett förtydligande nödvändigt.

8.1.2.3. Villkor om fördelning av reparationskostnaderna

De standardiserade garantiutfästelserna innehåller ofta även villkor om fördelning av de kostnader som uppstår i samband med reparationen. Fastän själva avhjälpandet som utgångspunkt skall ske på säljarens bekostnad föreskrivs i villkoren att köparen får stå för arbetslön, transportkostnader etc.³⁹

I Bilbranschens Centralförbund r.f.:s garantivillkor för begagnade bilar § 2 och i nybilsgarantin av den 1 september 1978 punkt 2 föreskrivs utan närmare precisering, att säljaren förbinder sig att på egen bekostnad avhjälpa fel som förelegat vid leveranstidpunkten. Att fel skall avhjälpas på säljarens bekostnad uttalas även i Båt- och motorföreningen i Finland Finnboat r.f.:s garantivillkor punkt 2. I punkt 7 av sagda villkor föreskrivs vidare, att säljaren står för skäliga rese- och transportkostnader inom landets gränser. Vid skälighetsbedömningen skall beaktas "felets betydelse, trafikförbindelserna, båtens sjöduglighet och brukbarhet". Även i de allmänna garantibestämmelserna för radio- och hushållsapparater TE-79 föreskrivs (s.3 f.), att köparen inte skall debiteras för reparationskostnaderna (inklusive transport- och resekostnader). Vissa reservationer uppställs dock i detta avseende: köparen skall ombesörja och bekosta transport av produkter som är lätta att transportera, extraordinära kostnader för lösgöring respektive montering av fastsatta produkter kan krävas av köparen etc. I Kesko Oy, Konekeskos garantiformulär för byggnadsmaskiner/lyftkranar/truckar och i Keskos garantivillkor för traktorer påförs köparen dels kostnaderna för transport av det felaktiga köpgodset, dels eventuella övertidsersättningar. Liknande bestämmelser ingår i David Brown Traktori Oy:s garantivillkor. Också i de garantiformulär som nyttjas vid handel med kontorsmaskiner och inom fotobranschen friskriver sig garantigivaren ofta från rese- och transportkostnader.

I de allmänna leveransbestämmelserna NL 70 punkt 25 föreskrivs: "Såvida icke annat överenskommits, skall köparen bära kostnaden och stå risken för transporten av felaktiga delar till säljaren, medan säljaren skall bära kostnaden och stå risken för transporten av i utbyte levererat eller reparerat gods till den i avtalet angivna bestämmelseorten eller — om sådan icke finns angiven — till leveransorten." Enligt ECE 188 A punkt 23.8 skall köparen, om annat inte överenskommits, bära kostnaden och stå risken för transport av felaktiga delar under båda vägarna av transporten. Beroende på vilken transportklausul som valts behöver denna förpliktelse inte omfatta hela avståndet mellan uppmonteringsplatsen och säljarens fabrik.

I allmänhet bör klausulerna om fördelning av kostnaderna anses giltiga och verksamma. Enär likväl villkor, som påför köparen kostnader vid fel i köpgod-

39. Se även Jørgensen s. 149, 157 och Krüger s. 163 f.

set, kan medföra att avhjälpningsåtagandet förlorar sin betydelse samt ofta de facto innebär en friskrivning från säljarens ersättningsskyldighet (se nedan § 9), kan skäl finnas att ibland begränsa klausulernas verkningar.⁴⁰ Villkor, som påför köparen en stor del av reparationskostnaderna och som efter omständigheterna anses obilliga mot denne, synes kunna motverkas bl.a. genom tidigare berörda regler och principer om restriktiv tolkning av friskrivningsklausuler och om jämkning av oskäliga avtalsvillkor.⁴¹

Ifall garantiutfästelsen saknar omnämnande om kostnaderna för avhjälpandet av fel anses garantigivarens åtagande in dubio innebära, att denne skall stå för kostnaderna.⁴²

8.1.2.4. Villkor om förfarandet när fel uppdagas i köpgodset

Avhjälpningsgarantierna innehåller ofta klausuler om det förfarande köparen skall iakttaga när köpgodset är behäftat med fel. Villkoren kan reglera sättet och tiden för anmälan av fel (se avsnittet § 10.1.4.1. nedan), de kan fastställa vem som är berättigad att utföra reparationen etc. I sistnämnda avseende föreskrivs i regel, att säljaren (eller eventuellt annan utställare av garantin) själv eller av denne anvisad verkstad skall ombesörja avhjälpandet.⁴³

Med hänsyn till säljarens berättigade intresse att kunna kontrollera reparationens utförande och framför allt de därav föranledda kostnaderna bör köparen följa dessa anvisningar. Ifall t.ex. denne för det felaktiga köpgodset

40. Att köparen påförs kostnader i samband med avhjälpande av fel i köpgodset strider även mot regeln i svenska köplagen § 49, se ovan 8.1.1. Se även förslaget till köplag kap. 4 § 6.

41. Jfr *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 174. Noteras bör dock, att även konsumentombudsmannen, vid granskning av garantiformulären, godtagit att köparen i viss – dock mycket begränsad – utsträckning påförs kostnader vid fel i vara. Se även framställningen nedan 8.2.2.1.1.

42. Se *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 174. Se även *Aaltonen* I s. 212 f., *Aurejärvi* s. 109 och *Heikonen & Aaltonen* s. 112 f. Jfr not 40 ovan.

43. Se t.ex. Båt- och motorföreningen i Finland Finnboat r.f.:s garantivillkor punkterna 2-3, Bilbranschens Centralförbund r.f.:s garantivillkor för begagnade bilar § 2, nybilsgarantin av den 1 september 1978 punkt 2, de allmänna garantibestämmelserna för radio- och hushållsapparater TE-79 s. 2, Kontorsmaskinsaffärernas Förening r.f.:s garantivillkor och Keskos garantivillkor för traktorer.

till annan än i garantiutfästelsen anvisad reparatör samt därefter kräver reparationskostnaderna av säljaren, kan det hända att ersättningsbeloppet reduceras eller att köparen t.o.m. blir helt utan ersättning.⁴⁴ Endast kostnader som köparen skulle ha kunnat fordra av säljaren även om han iakttagit garantins villkor synes kunna krävas av säljaren. Självfallet kan svårigheter uppstå att fastställa nämnda kostnader och i sista hand blir det fråga om en sköns- mässig beräkning. Vidare bör uppmärksammas, att köparen kan förlora rätten till ersättning p.g.a. att han inte i tid anmält felet hos säljaren.⁴⁵

I undantagsfall kan likväl köparen vara berättigad att avvika från det i garantivillkoren bestämda förfarandet. En sådan situation uppkommer t.ex. om köparen är förhindrad att föra köpgodset till auktoriserad verkstad och godset för undvikande av större skador är i behov av omedelbar reparation.⁴⁶ I dessa fall torde t.o.m. en plikt att minska säljarens kostnader följa av allmänna civilrättsliga principer (t.ex. lojalitetskravet i avtalsrätten). Slutligen bör noteras, att även förevarande garantivillkor kan in casu framstå som oskäligen för köparen och behov av att begränsa deras verkningar kan därmed föreligga.

8.1.2.5. Icke-uppfyllelse av avhjälpningsåtagandet

Ifall inte avhjälpningsåtagandet uppfylls – normalt inom skäligen tid – efter det att köparen framställt reklamation på grund av felet står två vägar i regel öppna för honom. Han kan antingen göra normala felpåföljder gällande⁴⁷ eller kräva fullgörande av avhjälpningsåtagandet på exekutiv väg. Beträffande förstnämnda alternativ har frågan beträffande rätten till hävning av köpet och till avdrag på köpeskillingen berörts ovan (§§ 6-7).

44. Se t.ex. konsumentklagonämndens rekommendationer dnr 992/34/79 (ref. nedan § 10 vid noterna 131-132) och dnr 862/33/79 (ref. nedan vid noterna 77-78).

45. Se nedan § 10.1.3, 10.1.4.

46. Se t.ex. konsumentklagonämndens rekommendation dnr 862/33/79 (ref. nedan vid noterna 77-78).

47. I förslaget till köplag kap. 4 § 5 mom. 2 ingår härom ett uttryckligt stadgande. Se även KonsumentskyddsL kap. 5 § 3. Dessa regler har även en praktisk utfyllande funktion enär avtal varigenom säljaren iklätt sig skyldighet att avhjälpa fel inte sällan är ofullständiga eller oklara i fråga om påföljden av att åtagandet inte infrias.

Väljer köparen att kräva fullgörande av avtalsprestationen kan han få rättsskydd genom att vända sig till domstol och överexekutor. Regler om tvångsmedel ingår i UL (37/1895) kap. 3 § 4 mom. 1. Enligt detta stadgande kan köparen bemyndigas att på säljarens (eller annan garantigivares) bekostnad utföra de för verkställigheten nödvändiga åtgärderna. Med stöd av sagda lagrum kan man vidare genom vite eller häkte söka förmå säljaren att utföra sådant som annan inte kan fullgöra.⁴⁸

Utöver den besvärliga och även kostsamma exekutionsvägen synes köparen också kunna få rättsskydd genom s.k. täckningsavtal, dvs. han avtalar med annan om reparationens utförande och kräver kostnaderna av säljaren.⁴⁹ Sådan rätt ges köparen ofta uttryckligen i garantiformulären.⁵⁰ Givetvis kan härvid stora meningsskiljaktigheter uppstå mellan säljare och köpare om felets art och omfattning, om kostnadernas storlek etc. Även här gäller regeln, att reparationen inte får kosta hur mycket som helst, utan reparationskostnaderna måste begränsas till skäligt belopp.

Frågan om säljarens ansvar för fel som framkommer efter garantitidens utgång berörs nedan (§ 10.1.4.4.).

8.2. KonsumentskyddsL

8.2.1. Allmänt om rätten att avhjälpa fel

I KonsumentskyddsL kap. 5 § 2 mom. 2 ges säljaren möjlighet att förekomma andra felpåföljder än köparens rätt till skadestånd genom att avhjälpa fel i varan. Om nämligen säljaren sedan köparen anmält om felet erbjuder sig att

48. Se närmare beträffande köparens möjligheter att erhålla verkställighet av säljarens avhjälpningsåtagande *Aurejärvi* s. 111 ff. Se även *Taxell* s. 186 ff.

49. Se närmare beträffande täckningsavtal *Taxell* s. 243 ff. Se även HD 1976 II 44 (ref. ovan vid noterna 24-25). Köparen kan också erhålla ersättning enligt skadeståndsrättsliga regler och principer.

50. Se t.ex. Bilbranschens Centralförbund r.f.:s garantivillkor för begagnade bilar § 4, nybilsgarantin av den 1 september 1978 punkt 4, Båt- och motorföreningen i Finland Finnboat r.f.:s garantivillkor punkt 5 (i form av skälig ersättning för reparation av felet), de allmänna leveransbestämmelserna NL 70 punkt 27 och ECE-188 A punkt 23.11. Se även förslaget till köplag kap. 4 § 5 mom. 2.

på egen bekostnad utan dröjsmål avhjälpa det, skall köparen bereda säljaren tillfälle därtill, såvitt avhjälpanDET av felet kan ske utan att varans värde nedgår eller utan väsentlig olägenhet för köparen.⁵¹ Med avhjälpanDE jämställs varans utbytande mot felfri vara.

I föreliggande lagrum ges således säljaren en mera vidsträckt rätt till avhjälpanDE av fel än vad som gäller enligt de dispositiva köprättsliga reglerna. Bakom stadgandet ligger syftemål som berördes redan ovan i avsnittet 8.1.1., dvs. strävan att undvika onödig hävning av avtal och uppfattningen att ett avhjälpanDE i regel utgör det enklaste och smidigaste sättet att återställa den rubbade avtalsbalansen mellan parterna.⁵² Likväl uppställs även i § 2 mom. 2 rätt snäva kriterier för avhjälpningsrättens utövande.

Fastän anknytningen till hävningsreglerna vid säljarens dröjsmål här saknas, är den tid, som står säljaren till buds för avhjälpanDET, snävt begränsad. Både avhjälpningserbjudandet och själva avhjälpanDET skall ske utan dröjsmål sedan köparen anmält om felet. Vid bestämningen av fristen "utan dröjsmål" synes likväl en viss nyansering i bedömningen tillåten och även påkallad. Sålunda bör eventuella svårigheter att lokalisera felet, felets art och dess omfattning, reparationsmöjligheterna etc. beaktas.

Se t.ex. konsumentklagonämndens rekommendation dnr 3420/32/79: En konsument hade köpt ett par vinterskor. Enär sulan på den ena skon lossnade efter fyra dagars användning reklamerade hon hos säljaren. Trots köparens protester — denne skulle för att undvika dröjsmål hellre ha sett att skorna reparerades av skomakare — sändes skorna till tillverkaren för reparation. Köparen inköpte ett par vinterskor från annat håll och krävde därefter hävning av köpet och som skadestånd prisskillnaden mellan de nyinköpta och de tidigare köpta skorna. Konsumentklagonämnden konstaterade, att säljaren enligt KonsumentskyddsL har rätt att reparera skorna under förutsättning att detta sker utan dröjsmål. I föreliggande fall ansåg klagonämnden, att en reparation hos tillverkaren var ändamålsenligare än om skorna reparerades av skomakare. Klagonämnden rekommenderade inte ersättningar åt köparen (ref. i *Kuluttajansuoja* 2. 1980 s. 26).

I regel torde köparen inte behöva ge säljaren mer än ett tillfälle att avhjälpa felet.⁵³ Den för avhjälpanDE tillgängliga tiden synes likväl kunna för-

51. Som tidigare framgått, har köparen enligt § 4 rätt att häva köpet utan hinder av vad i § 2 om utövande av hävningsrätt stadgas.

52. Se även *Kivivuori m.fl.* s. 147.

53. Se *Kivivuori m.fl.* s. 147. Se även *Simonen*, *Kuluttajansuoja* 1. 1980 s. 10.

längas genom att säljaren ställer en motsvarande vara till köparens nyttjande under tiden för reparationen. Vidare kan meningsskiljaktigheter mellan säljare och köpare beträffande rätten att avhjälpa felet leda till att tidsfristen förlängs.⁵⁴

AvhjälpanDET bör vidare ske på säljarens bekostnad, dvs. denne skall stå för alla kostnader som föranleds av avhjälpanDET, t.ex. transport- och arbetskostnader. Köparen får inte heller förorsakas väsentlig olägenhet av avhjälpanDET. Eftersom avhjälpanDE av fel i regel förorsakar viss olägenhet för köparen har man för att inte urholka regeln anknutit ett väsentlighetskrav till olägenhetskriteriet.

Se t.ex. konsumentklagonämndens rekommendation dnr 2462/33/79: En konsument hade köpt en begagnad televisonsapparat, som på grund av fel utbyttes mot en annan apparat redan följande dag. Då även den utbytta apparaten befanns vara behäftad med fel tog köparen kontakt med säljaren och blev uppmanad att hämta apparaten till honom för reparation. Enär detta var förenat med stora svårigheter lät köparen en annan ombesörja reparationen, men denne lyckades inte avhjälpa felen. Klagonämnden konstaterade, att apparaterna varit behäftade med fel enligt KonsumentskyddsL. Med hänsyn härtill och då köparen inte ansågs ha varit tvungen att, med beaktande av att transporten av apparaten skulle ha inneburit en oskälig olägenhet för honom, låta säljaren avhjälpa felen, rekommenderade klagonämnden hävning av köpet (ref. i *Kuluttajansuoja* 4. 1980 s. 34).

Om t.ex. den köpta varan endast kan nyttjas under en kort säsong kan även ett ringa dröjsmål, som förorsakas av felets avhjälpanDE, leda till att olägenheten för köparen anses som väsentlig.⁵⁵ Olägenheten kan emellertid också i detta fall minskas genom att säljaren ställer motsvarande vara till köparens disposition under reparationstiden. Slutligen följer av föreliggande lagrum, att köparen inte behöver nöja sig med att fel avhjälpas om detta förorsakar nedgång i varans värde. Enär en reparation ofta medför värdeminskning (t.ex. spår efter reparationen kan urskiljas på varan), begränsas stadgandets tillämplighet ytterligare.

Enligt den svenska konsumentköplagen § 5 st. 2 bör säljaren för att förekomma felpåföljder erbjuda sig att avhjälpa fel eller avlämna felfri vara, och rättelsen måste ske

54. Se *Kivivuori m.fl.* s. 148 f.

55. Se *Kivivuori m.fl.* s. 148 och *Reg. prop.* 1977:8 s. 47.

genast och utan kostnad eller väsentlig olägenhet för köparen. Regeln motsvarar stadgandet i Konsumentskyddsl. kap. 5 § 2 mom. 2. Vissa smärre divergenser föreligger likväl mellan de svenska och de finska stadgandena. Enligt det svenska lagrummet är utgångspunkten för beräkningen av den korta tidsfrist, som står säljaren till buds för rättelse, den tidpunkt då köparen framställt anspråk på grund av felet. Denna tidpunkt behöver ju inte nödvändigtvis sammanfalla med tidpunkten för anmälan av felet enligt det finska stadgandet. Vidare saknas i konsumentköplagen § 5 st. 2 rekvisitet att avhjälpandet skall ske utan att varans värde nedgår. Den i det svenska stadgandet ingående formuleringen "genast" torde däremot i det närmaste överensstämma med vår bestämning "utan dröjsmål". Slutligen kan noteras, att köparen ifall inte annat avtalats mellan parterna äger rätt att åberopa regeln i svenska köplagen § 49 om denna in casu framstår som fördelaktigare för honom.⁵⁶

Enär stadgandet i Konsumentskyddsl. kap. 5 § 2 mom. 2 är tvingande till köparens fördel, kan inte säljaren förbehålla sig en mera vidsträckt rätt att avhjälpa fel i varan än vad som föreskrivs i lagrummet. En skriftlig förbindelse i enlighet med Konsumentskyddsl. kap. 5 § 3 utvidgar däremot säljarens avhjälpningsrätt. Med tanke på den relativt stora frekvensen av sådana förbindelser i garantier och liknande utfästelser i samband med konsumentköp får regeln i § 2 mom. 2 endast begränsad räckvidd.⁵⁷

8.2.2. Garantiutfästelsernas betydelse för rätten att avhjälpa fel

8.2.2.1. Utfästelse enligt Konsumentskyddsl. kap. 5 § 3

I avsnitten om hävning (§ 6.2.) och prisnedsättning (§ 7.2.) har tidigare berörts vilken betydelse ett avhjälpningsåtagande i enlighet med Konsumentskyddsl. kap. 5 § 3 har för köparens möjligheter att vid fel i vara göra nämnda påföljder gällande. Enär en sådan förbindelse dels ger säljaren skälig tid för avhjälpandet, dels inte är bunden av de i Konsumentskyddsl. kap. 5 § 2 mom. 2 stadgade förutsättningarna, dvs. att avhjälpandet skall ske utan att

56. Se beträffande stadgandet i svenska konsumentköplagen § 5 st. 2 *Hellner* s. 169, *Kungl. Maj: ts prop.* 1973:138 s. 180 f., 194 f. och *SOU* 1972:28 s. 107.

57. Se även *Kungl. Maj: ts prop.* 1973:138 s. 180.

varans värde nedgår eller utan väsentlig olägenhet för köparen, förbättras säljarens möjligheter att förekomma felpåföljderna i förhållande till regeln i § 2 mom. 2. Samtidigt ger en förbindelse enligt § 3 köparen rätt att *kräva* avhjälpande av fel som denne annars saknar enligt KonsumentskyddsL:s stadganden. Tidigare har också framgått, att avhjälpningsåtagandena inom handeln med varaktiga konsumtionsvaror, såsom bilar, båtar, radio- och hushållsapparater, vanligen ges i form av garantiutfästelser.⁵⁸

8.2.2.1.1. Kriterierna för lagrummets tillämpning

För att en garantiutfästelse skall ha de i KonsumentskyddsL kap. 5 § 3 stadgade verkningarna bör den uppfylla de i lagrummet uppställda kriterierna. Förbindelsen skall vara skriftlig.⁵⁹ Enligt förarbetena till lagen är kravet på skriftlig form uppfyllt även om förbindelsegivarens underskrift eller firma framgår i tryck eller är stämplad på förbindelsen.⁶⁰ De standardiserade garantiutfästelser som nyttjas uppfyller i regel detta krav.

Vidare bör förbindelsen ha givits av säljaren eller någon annan för hans räkning. Man har med stadgandet försökt försäkra sig om att ett avhjälpningsåtagande, som lämnas t.ex. av varans tillverkare eller importör, inte begränsar säljarens ansvar.⁶¹ I de fall en sådan förbindelse lämnas i anslutning till köpet har köparen rätt att framställa krav enligt § 3 mot säljaren. Han kan givetvis även framställa yrkanden mot avgivaren av förbindelsen som svarar i enlighet med sin utfästelse. Förbindelsen innebär således en tilläggsförmån för köparen.

När har då ett avhjälpningsåtagande lämnats "för säljarens räkning"? Ett allmängiltigt svar på frågan kan svårligen ges. Uppenbart är, att man här måste sträcka sig utanför reglerna om fullmakts- eller uppdragsförhållande. Med tanke på KonsumentskyddsL:s syftemål torde det för lagrummets tillämpning räcka till att förhållandet mellan förbindelsegivaren och säljaren är så-

58. Se även *Reg. prop.* 1977:8 s. 47, *Krüger* s. 161 och *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 186.

59. Detta krav tillkom för att underlätta bevisningen, se *Kivivuori m.fl.* s. 151.

60. *Reg. prop.* 1977:8 s. 47.

61. Se *Reg. prop.* 1977:8 s. 47 och *Vuoria*, *Kuluttajansuoja* 3. 1979 s. 12. Se även *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 177.

dant, att dessa i förevarande avseende för köparen framstår som en enhet. Den erforderliga anknytningen framgår vanligen av köpavtalets innehåll och den faktiska avtalsituationen, t.ex. säljarens medverkan vid köpet.⁶² Det sagda innebär, att helt fristående reparations-, service- etc. åtaganden av tredje man, som förmedlas av säljaren i samband med köpet, ofta faller utanför § 3.⁶³

För att en garantiutfästelse skall uppfylla kriterierna för § 3 bör vidare avhjälpandet ske utan kostnader för köparen. Garantiklausuler som påför köparen arbets-, transport-, självrisk- etc. kostnader innebär, att garantin inte uppfyller nämnda krav.⁶⁴

En viss begränsning av säljarens kostnader synes dock kunna godtas utan att garantiutfästelsen för den skull behöver falla utanför § 3. Jag åsyftar främst orimligt stora rese- och transportkostnader. Beträffande dessa torde t.ex. en begränsning i geografiskt hänseende vara tillåten.⁶⁵

I detta sammanhang bör emellertid även säljarens tvingande skadeståndsansvar enligt Konsumentskyddsl. kap. 5 §§ 9-10 (se nedan § 9.2.) uppmärksammas. Klausuler som inskränker säljarens ersättningsansvar enligt dessa stadganden är följaktligen utan verkan. Enär säljarens skadeståndsskyldighet förutsätter att adekvanskrevet är upp-

62. Om t.ex. säljaren överlåter tillverkarens garantisedel vid köpslutet torde garanti-villkoren ofta bli en del av köpavtalet i stöd av reglerna om ratihabition, se *Aure-järvi* s. 89.

63. Se även *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 177 f., 193 och *Betaenkning* nr. 845 1978 s. 145.

64. Tidigare i undersökningen har framgått, att flera av de i handeln nyttjade garanti-formulären inte uppfyller ovannämnda kriterium. Det är även skäl att notera, att kostnader för avhjälpande av fel som inte är att anse som köprättsliga, dvs. fel som beror på t.ex. konsumentens culpa eller efter överlåtelsen inträffad olyckshändelse, synes kunna debiteras av köparen. Se även *Selvig* s. 385 f.

65. Nämnas kan, att bl.a. i de av Båt- och motorföreningen i Finland Finnboat r.f. i enlighet med Konsumentskyddsl. kap. 5 § 3 uppgjorda garantivillkoren, som granskats av konsumentombudsmannen, synes säljarens ansvar för rese- och transportkostnader ha begränsats till kostnader inom landets gränser. Mot införande av tvingande regler om säljarens ansvar för kostnader i den svenska konsumentköplagen § 4 talade bl.a. följande omständigheter: Eventuellt skulle säljarna vid en sådan reglering begränsa garantierna till att gälla endast vissa delar av landet. Vidare kunde en sådan lösning framstå som orimlig vid långa transportsträckor. I den mån kontroll av garantivillkoren behövdes kunde dessutom konsumentombudsmannen inskrida med stöd av avtalsvillkorlagen. Se t.ex. *Hellner* s. 157, *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 47, 132, 174, 186 f. och *SOU* 1972:28 s. 69.

fyllt, torde denne dock med giltig verkan kunna friskriva sig från kostnader som framstår som helt oberäknliga.⁶⁶

Trots att avhjälpandet skall ske kostnadsfritt för köparen bör denne dock sträva till att begränsa kostnaderna.⁶⁷ Han kan för att minska kostnaderna t.ex. bli tvungen att vidta andra åtgärder än att endast returnera varan till garantigivaren för reparation. Och om transportkostnaderna skulle bli stora kan det vara motiverat, att köparen hör sig för hos garantigivaren huruvida inte varan till lägre kostnader kunde repareras på annat håll.⁶⁸

8.2.2.1.2. Begränsningar i utfästelsens omfattning

Åtagande enligt § 3 gäller självfallet endast fel som omfattas av garantiutfästelsen. Som i olika sammanhang tidigare framgått, omfattar de inom handeln med varaktiga konsumtionsvaror nyttjade garantiformulären vanligen konstruktions-, tillverknings- och/eller materialfel. Vidare kan t.ex. begränsningar i geografiskt hänseende av garantins giltighet förekomma. Beträffande tolkningen av garantiutfästelsens innebörd i oklara fall hänvisas till det tidigare framförda.⁶⁹ Erinras må även om att den tidigare (§ 3.2.2.) omtalade för köparen fördelaktiga bevisbörderegeln också gäller i fråga om garantiutfästelser som uppfyller kraven enligt KonsumentskyddsL kap. 5 § 3. Detta kan leda till att fel, som eventuellt inte annars kunde ha påtalats, blir avhjälpta.

Som tidigare (8.1.2.2.) framgått, är reparationsgarantierna i regel tidsbestämda. Beträffande konsumentköp kan konstateras, att de i KonsumentskyddsL kap. 5 § 13 stadgade tvingande tidsfristerna för framställande av reklamation och krav på grund av fel i vara⁷⁰ givetvis inte kan förkortas genom garantiklausuler till köparens nackdel. Däremot är en tidsgräns i garantin giltig såsom en begränsning i fråga om själva avhjälpningsåtagandet enligt garantiutfästelsen. De i handeln nyttjade garantiklausulerna är dock

66. Jfr beträffande norsk rätt *Krüger* s. 165 f.

67. Se *Reg. prop.* 1977:8 s. 47.

68. Se *Kivivuori* m.fl. s. 151.

69. Se framställningen ovan 8.1.2.2.

70. Se närmare framställningen nedan § 10.2.3.

inte alltid klara och entydiga på denna punkt. Köparen får lätt det intrycket, att den i garantin nämnda tidsfristen avskär hans möjligheter att framställa krav.⁷¹ I detta avseende medför sannolikt den av konsumentombudsmannen företagna granskningen och saneringen av garantivillkoren (ovan § 5.2.4.2.) med tiden en förbättring.

8.2.2.1.3. Icke-uppfyllelse av avhjälpningsåtagandet

I KonsumentskyddsL kap. 5 § 3 stadgas, att felet bör avhjälpas — eller felfri vara lämnas i stället för den tidigare varan — inom skälig tid efter det köparen anmält om felet.⁷² Om inte detta sker har köparen rätt att kräva ersättning för felets avhjälpande hos annan eller prisnedsättning eller rätt att häva köpet. Dessutom har köparen rätt att kräva skadestånd i enlighet med KonsumentskyddsL kap. 5 §§ 9-10.⁷³

I den svenska konsumentköplagen § 4 stadgas, att om säljaren eller annan för hans räkning åtagit sig att avhjälpa fel i vara och om felet inte avhjälpes eller felfri vara inte lämnas i den felaktigas ställe inom skälig tid efter det att köparen framställt anspråk på grund av felet, får köparen göra avdrag på köpeskillingen, kräva skälig ersättning för felets avhjälpande eller, om felet är av ej ringa betydelse för honom, häva köpet. Det svenska stadgandet saknar således de i motsvarande finska lagrum uppställda kraven på skriftlighet och på att avhjälpandet inte får förorsaka kostnader för köparen. Tidsfristen för avhjälpandet löper även här (jfr konsumentköplagen § 5 st. 2) från det att köparen framställt anspråk på grund av felet, alltså inte från anmälnings-tidpunkten.⁷⁴

Begreppet ”skälig tid” har berörts på annan plats i framställningen (ovan § 6.1.2.2., 6.2.2.2.). Likaså har hävnings- och prisnedsättningspåföljderna behandlats tidigare (ovan §§ 6.2., 7.2.). Intresset knyts här till rätten att kräva

71. Se även *Krüger* s. 166.

72. Beträffande reklamation i garantifallen, se framställningen nedan § 10.2.4.

73. Se nedan § 9.2. Erinras må även om de ovan (8.1.2.5.) berörda möjligheterna att kräva fullgörande av avhjälpningsåtagandet på exekutiv väg.

74. Se närmare beträffande stadgandet i svenska konsumentköplagen § 4 t.ex. *Hellner* s. 156 ff., *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 46 ff., 173 ff. och *SOU* 1972:28 s. 68 ff., 97 ff.

ersättning för felets avhjälpande. Denna rätt för köparen saknas när säljaren uraktlåter att avhjälpa fel i varan i enlighet med KonsumentskyddsL kap. 5 § 2 mom. 2. I sistnämnda fall kan dock köparen erhålla gottgörelse genom reglerna om prisnedsättning och skadestånd.

Från rättspraxis kan anföras Esbo häradsrätt 9.1.1980 (4 avd. § 1): K hade av näringsidkaren S köpt en begagnad personbil av märket Mazda 1600 -71. Vid köpslutet hade från S:s sida uppgivits, att bilens förra ägare låtit reparera motorn och att den ännu skulle hålla en lång tid. Motorn visade sig emellertid vara behäftad med fel och efter ca 800 km:s körning stannade den helt i Raumo. K, som inte gick med på S:s krav att låta bogsera bilen till den sistnämndes servicestation i Esbo, lät reparera bilen. Enär de av S lämnade uppgifterna om motorns skick haft väsentlig betydelse för K:s förutsättningar beträffande bilens användningsmöjligheter och då bilen inte överensstämde med uppgifterna, ansågs bilen vara behäftad med fel i enlighet med KonsumentskyddsL kap. 5 § 6. Med hänsyn härtill ålades S, som inte ansågs ha utnyttjat sin avhjälpningsrätt, att såsom prisnedsättning ersätta K bilens reparationskostnader samt såsom skadestånd erlagga K:s resekostnader (Raumo-Esbo) och ersättning för den tid som K inte kunnat utnyttja bilen.⁷⁵

Brahestads rådstuvurätt 24.6.1980 (§ 317): K hade av näringsidkaren S köpt en begagnad personbil av märket Volvo 142 -70. Kort efter köpets avslutande hade K upptäckt, att oljetrycket var för lågt och att ledningen till oljetrycksmätaren var avskuren. Som en följd härav hade möjligen skador uppstått på motorn. Med hänsyn härtill och då S inte hade erbjudit sig att på egen bekostnad utan dröjsmål avhjälpa det upptäckta felet eller undersöka eventuella följdskador på motorn, ansågs K berättigad till prisnedsättning.⁷⁶

Se även konsumentklagonämndens rekommendation dnr 253/34/78 (ref. nedan § 10 vid noterna 115-116).

Rätten att kräva ersättning omfattar de kostnader som felets avhjälpande hos annan föranlett.

Se t.ex. konsumentklagonämndens rekommendation dnr 564/34/78: En konsument köpte en begagnad personbil. Vid provkörningen av bilen märkte köparen, att bilens bromsar inte var i skick och på grund härav förband sig säljaren i köpavtalet att reparera bromsarna på egen bekostnad. Efter två resultatlösa reparationsförsök vägrade säljaren att utföra vidare reparationsåtgärder. På grund härav lät köparen märkesverkstaden utföra reparationen och krävde kostnaderna av säljaren. Konsument-

75. Avgörandet har vunnit laga kraft.

76. Avgörandet har vunnit laga kraft.

klagonämnden ansåg, att köparen i enlighet med Konsumentskyddsl. kap. 5 § 3 var berättigad att låta felet avhjälpas på annat håll, enär säljaren trots den skriftliga förbindelsen inte avhjälpit felet inom skälig tid. Följaktligen rekommenderade klagonämnden, att säljaren skulle stå för reparationskostnaderna (ref. i *Kuluttajansuoja* 3. 1979 s. 33).

Köparen har även i dessa fall en skyldighet att begränsa kostnaderna. Han får inte, om andra vägar att nå ett tillfredsställande resultat står öppna för honom, välja det dyraste avhjälpningsalternativet.⁷⁷ I en konfliktsituation kan det således även i detta sammanhang bli nödvändigt att fastställa kostnaderna skönsmässigt. Att märka är vidare, att rätten att låta avhjälpas fel i varan hos annan är en sekundär påföljd i förhållande till reparation som utförs av garantigivaren. Köparen kan inte annat än i undantagsfall (t.ex. för att minska transportkostnaderna eller avvärja större fel) efter det att felet uppdragats föra varan till reparation hos annan på säljarens bekostnad.

Se t.ex. konsumentklagonämndens rekommendation dnr 862/33/79: En konsument hade köpt en radiotelefon som han före älgjaktens början provade. Härvid konstaterade han att den var behäftad med fel. Enär det var lördag kunde köparen inte kontakta auktoriserad serviceaffär, utan han förde radiotelefonen till närmaste verkstad. Apparaten måste repareras fyra gånger och först den tredje gången tog köparen i enlighet med garantivillkoren kontakt med importören som betalade två reparationsräkningar. Köparen krävde ersättning för reparationskostnaderna (bl.a. två obetalda reparationsräkningar) och hävning av köpet eller felfri apparat samt ersättning för spolerad älgjakt. Konsumentklagonämnden ansåg, att det var motiverat, för undvikande av större skador, att under veckandan föra radiotelefonen för reparation till en annan än av importören auktoriserad serviceaffär. Nämnden rekommenderade, att säljaren ersatte köparen den första reparationsräkningen samt bytte ut radiotelefonen mot en felfri apparat. Emedan köparen dock inte genast då han fått tillfälle därtill tagit kontakt med importören eller auktoriserad serviceaffär, befanns de övriga kraven på skadeersättning obefogade (ref. i *Kuluttajansuoja* 4. 1979 s. 21).

För han varan till annan än garantigivaren synes inte kostnader, som kunde ha inbesparats genom att garantigivaren skulle ha ombesörjt reparationen, kunna krävas.⁷⁸

77. I den svenska konsumentköplagen § 4 talas om "skälig" ersättning. Se *Hellner* s. 158.

78. Se *Kivivuori m.fl.* s. 152 och *Reg. prop.* 1977:8 s. 48. Se även framställningen ovan 8.1.2.4.

Jfr t.ex. konsumentklagonämndens rekommendation dnr 1343/34/79: En konsument hade köpt en begagnad personbil. Två månader efter köpslutet skar motorn fast. Bilen hade då körts ca 3.500 km. Köparen lät, utan att kontakta säljaren, en verkstad reparera bilen och krävde därefter kostnaderna för reparations- och ändringsarbetena (5.370 mk) av säljaren. Konsumentklagonämnden konstaterade, att de i motorn upptäckta felen inte skulle ha märkts fastän köparen provkört bilen före köpet. Vidare var felen sådana, att bilens skick var väsentligt sämre än köparen haft anledning att förutsätta. Klagonämnden konstaterade också, att säljaren vid en reparation, som denne hade utfört före köpet, borde ha upptäckt de väsentliga bristerna i motorn. Säljaren hade inte heller upplyst köparen om att bilens motor inte var den ursprungliga. Vidare ansåg klagonämnden, att köparen, före han lät reparera felen på annat håll, borde ha kontaktat säljaren samt erbjudit denne möjlighet att avhjälpa felen på egen bekostnad. Enär säljaren emellertid borde ha varit medveten om felen ansåg klagonämnden, att säljaren inte kunde åberopa att reklamation inte skett förutom vad gällde kostnader, som kunde ha inbesparats genom att säljaren skulle ha ombesörjt reparationen. Med hänsyn härtill rekommenderade klagonämnden, att säljaren skulle ersätta köparens reparationskostnader med 1.950 mk.

Köparen bär i dessa fall även risken för transportskador. Med tanke på säljarens behov av rättsskydd och för att undvika missbruk från köparens sida framstår dessa principer som motiverade. Och om köparen själv försöker avhjälpa felet eller för varan till en okvalificerad reparatör och härvid förorsakar varan större fel, får köparen givetvis själv stå för härav föranledda tilläggskostnader. Slutligen kan noteras, att rätten till ersättning för kostnader för felets avhjälpande inte förutsätter att säljaren varit culpös.⁷⁹

8.2.2.2. Övriga garantiutfästelser

Beträffande fel som inte omfattas av avhjälpningsåtagandet i garantin är de övriga påföljdsstadgandena i KonsumentskyddsL kap. 5 tillämpliga. Detsamma gäller garantiutfästelser som inte uppfyller de i kap. 5 § 3 uppställda kriterierna. muntliga förbindelser, garantier som påför köparen avhjälpningskostnader etc. Dessa utfästelser minskar inte köparens rättigheter enligt KonsumentskyddsL, men denne kan, om han anser det vara till hans fördel, åberopa en sådan förbindelse.

79. *Reg. prop.* 1977:8 s. 48.

Se ur rättspraxis Villmanstrands rådstuvurätt 26.3.1980 (208 §/S 80/11): K hade av näringsidkaren S köpt en begagnad personbil av märket Volkswagen Passat 2 D LS varvid han erhållit en tre månaders skriftlig garanti mot framkommande fel i motor, växellåda, bromsar etc. Enligt garantivillkoren bar köparen en självrisk om 900 mk. Kort efter köpslutet hade diverse fel framkommit, som S i enlighet med garantins villkor avhjälppte. För reparationen debiterade S självriskandelen av K. Med stöd av KonsumentkyddsL kap. 5 § 15 förklarades den i garantiutfästelsen ingående klausulen om köparens självrisk överksam.⁸⁰

Konsumentköparen har således en tryggare ställning än vad som gäller vid köp i allmänhet. Säljarens rätt att avhjälpa fel i vara bedöms enligt KonsumentkyddsL kap. 5 § 2 mom. 2.

80. Avgörandet har vunnit laga kraft. Jfr dock konsumentklagonämndens rekommendation dnr 37/34/79 (ref. ovan § 3 vid noterna 122-123).

§ 9 SKADESTÅND

9.1. Köp i allmänhet

9.1.1. Allmänt om förutsättningarna för säljarens skadeståndsansvar

Köparens rätt att kräva ersättning för skada som han lidit till följd av fel i köp-godset¹ har varit omdiskuterad i finsk rätt. Man har beträffande sagda rätt i allmänhet gjort en åtskillnad mellan speciesköp och leveransavtal. Vid köp av bestämt gods har säljarens skadeståndsansvar grundats på culpa från säljarens sida, medan ansvaret i fråga om gods, som avlämnats till fullgörande av leveransavtal, i princip ansetts vara strikt — dock med vissa undantag: force majeure, orimliga uppooffringar etc.² Denna distinktion mellan de nämnda typerna av köp har man motiverat dels med att HB kap. 1 § 4 förutsätter culpa som grund för skadeståndsskyldigheten, dels med att säljaren vid leverans-

1. De svåra frågorna om ersättningsgill skada och om skadeståndets beräkning förbigås huvudsakligen i föreliggande undersökning. Vissa kortfattade reflexioner framförs dock nedan 9.1.2.2. Beträffande nämnda frågor kan hänvisas till bl.a. *Andersen* s. 197ff., *Arnholm* III s. 303ff., *Godenhielm* s. 144ff., *Heikonen & Aaltonen* s. 175ff., *Hellner*, TfR 1966 s. 290ff. och *Krüger* s. 221ff. Nämnas kan, att förslaget till köplag innehåller stadganden om beloppet av skadestånd (kap. 12), se närmare *Reg. prop.* (Förslaget) s. 37ff. Se även 1980 års FN-konvention rörande avtal om lösöreköp av internationell karaktär art. 74-77 och *United Nations A/CONF./97/5*, 14 March 1979 s. 181ff.

2. Se t.ex. *Aaltonen* II s. 177ff., *Godenhielm* s. 142ff., *Godenhielm*, JFT 1935 s. 46, *Heikonen & Aaltonen* s. 172ff., *af Hällström*, JFT 1935 s. 61 och *Vihma*, Suorituksen s. 84. Se även *Reg. prop.* 1977:8 s. 41 och *Reg. prop.* (Förslaget) s. 7. *Hakulinen* s. 113 anför, att skadeståndsansvar inte inträder för säljaren vid culpa in contrahendo i fråga om speciesköp, medan *Kivimäki*, LM 1955 s. 63f. uttalar, att säljaren vid culpa in contrahendo endast är skyldig att ersätta förlust av det negativa avtalsintresset. Se även *Kom. bet.* 1973:12 s. 146.

avtal är förpliktad att företa alla sådana åtgärder som rimligen kan krävas – även utbyte av felaktigt gods – för att felfritt gods skall kunna avlämnas på avtalad tid.³ Den omständigheten, att även de skandinaviska köplagarna i föreliggande avseende gör skillnad mellan speciesköp och leveransavtal (§§ 42-43, se nedan) har uppenbarligen också påverkat åsikterna hos oss.

Det är dock svårt att utläsa ett klart och entydigt stöd för ovannämnda ståndpunkt ur HD:s praxis.⁴ HD har i sina domsmotiveringar mycket knapphändigt berört själva grunden för skadeståndsskyldigheten och det är följaktligen svårt att ur dessa utläsa huruvida HD omfattat en klar principiell distinktion mellan speciesköp och leveransavtal. I en del avgöranden har de principer som HB kap. 1 § 4 ger uttryck för följts, dvs. säljaren har påförts skadeståndsansvar vid speciesköp när culpa förelegat hos honom, medan han inte ansetts ansvarig när felet varit förborgat.⁵ Ersättningsskyldigheten synes i andra fall ha grundats på säljarens garanti eller av denne lämnade uppgifter om köpgodsets beskaffenhet.⁶ Men också avgöranden står att finna där HD påfört säljaren strikt skadeståndsansvar vid leveransavtal⁷ och där ersättning vid speciesköp utdömts utan att grunden för ansvaret närmare berörts.⁸

3. Se t.ex. *Aaltonen* II s. 178, *Chydenius* s. 152, *Godenhielm* s. 143 och *Godenhielm*, JFT 1935 s. 46.
4. Jfr dock *Aaltonen* s. 145.
5. Se översikten av *Taxell* s. 296 och *idem*, JFT 1956 s. 83ff. Se även HD 1932 II 140 och HD 1958 II 34.
6. Se nedan 9.1.2.1, refererade avgöranden.
7. Se t.ex. HD 1950 II 421, jfr dock HD 1948 II 444: K hade av S köpt 1.211 kg rostfri stålplåt av en millimeters tjocklek för tillverkning av träförgasargeneratorer. I S:s faktura angavs uttryckligen, att stålplåten var rostfri träförgasarpålit. Sedan K tillverkat och sålt 50 lastbilsgeneratorer till olika personer reklamerade dessa enär generatorerna hade rostat sönder efter en kort tids användning. Därför nödgades K på egen bekostnad reparera de sålda generatorerna. K krävde av S ersättning för de uppkomna reparationskostnaderna. Enär det inte hade visats, att S försäkrat, att plåten varit syrefast och användbar för tillverkning av träförgasare, och då K såsom mera sakkunnig på området hade försummat att före användningen av plåten undersöka om den lämpade sig för det avsedda ändamålet, förkastades K:s yrkanden. – Ett justitieråd i HD utdömde jämkat skadestånd, enär S hade gjort sig skyldig till culpa in contrahendo då han gav nämnda upplysningar om stålplåten. Åbo hovrätt hade godkänt käromålet med motiveringen att K på grund av den i fakturan gjorda anteckningen om stålplåten och plåtens pris hade haft befogad anledning att förutsätta att stålplåten var användbar för det avsedda ändamålet. – Fastän HD förkastade käromålet framgår ur domsmotiveringarna, att en försäkran från säljarens sida beträffande köpgodsets beskaffenhet och dess användbarhet skulle ha haft relevans för köparens rätt till skadestånd.
8. Se t.ex. HD 1933 II 9.

Enligt §§ 42-43 i de skandinaviska köplagarna är säljaren pliktig att ersätta köparen dennes skada om godset vid köpet saknade egenskap, som kan anses tillförsäkrad,⁹ eller om felet efter köpet uppkommit i följd av säljarens vård eller försummelse, eller om svikligt förfarande ligger säljaren till last. Här har man sålunda inte utsagt en generell culpapregel. Vid leveransavtal har säljaren skadeståndsansvar oberoende av culpa – dock med undantag för objektiv omöjlighet eller force majeure (§ 24). Också de skandinaviska köplagarna gör således beträffande säljarens skadeståndsansvar skillnad mellan köp av bestämt gods och leveransavtal.¹⁰

Även förslaget till köplag gör i kap. 4 § 7 skillnad mellan speciesköp och leveransavtal vad beträffar grunden för säljarens skadeståndsansvar. I fråga om förstnämnda köp bygger skadeståndsskyldigheten på culpaprincipen. Dessutom stadgas uttryckligen, att köparen har rätt till skadestånd om godset avviker från vad som säljaren ut-

9. Se närmare beträffande uttrycket "egenskap, som kan anses tillförsäkrad" framställningen nedan vid noterna 40-45 och i not 47. Att märka är, att den relevanta tidpunkten för bedömningen av om avvikelse från tillförsäkran föreligger är "köpet", se närmare t.ex. *Grauers* s. 69, 78, 80ff. I det svenska förslaget till köplag föreslås formuleringen "vid köpet" utgå ur lagtexten, se *SOU* 1976:66 s. 309.
10. Se närmare beträffande ovannämnda regler t.ex. *Agell*, SvJT 1972 s. 736ff., *Almén* s. 594ff., *Andersen* s. 189ff., *Andersen m.fl.* s. 217f., *Hellner* s. 160f., *Krüger* s. 188ff., *Nørager-Nielsen & Theilgaard* s. 761ff., *Rodhe* s. 213, *Sundberg* s. 216ff. och *Ussing* s. 134ff. Nämnas kan, att man i nordisk litteratur diskuterat frågan huruvida säljaren vid speciesköp skall iklädas skadeståndsansvar vid culpa in contrahendo. I dansk och norsk rätt har man i allmänhet besvarat frågan jakande, se bl.a. *Andersen* s. 193, *Andersen m.fl.* s. 217, *Augdahl* s. 221 not 5, *Krüger* s. 197ff., *Selvig* s. 371f. och *Ussing* s. 134 (vid grövre culpa). Däremot har man i svensk rätt varit återhållsam med att påföra säljaren skadeståndsansvar, se t.ex. *Agell*, SvJT 1972 s. 741f., *Rodhe* s. 213 och *Sundberg* s. 217. Med hänsyn till att den i svenska köplagen § 42 ingående formuleringen "egenskap, som kan anses tillförsäkrad" även synes kunna omfatta "fingerad tillförsäkran", se *Karlgrén* s. 99 not 32 och även framställningen nedan not 47, minskas frågeställningens praktiska betydelse. Enligt BGB §§ 463, 480 kan köparen – i enlighet med den romerska rättens förebild – kräva skadestånd vid fel i köpgodset vid 1. frånvaro av tillförsäkrad egenskap och 2. svikligt förtigande av ett fel, se närmare *Palandt* s. 447ff. I engelsk rätt är säljaren skadeståndsskyldig enligt SGA, 1979 section 53 vid "breach of warranty". Se närmare *Atiyah* s. 366ff. och *Blair* s. 93f. jämte hänvisningar. Ett strikt skadeståndsansvar för säljaren vid fel i köpgodset följer av UCC art. 2-714-715.

fäst¹¹ eller om säljaren handlat i strid mot tro och heder.¹² Vid leveransavtal bär säljaren enligt förslaget strikt skadeståndsansvar med undantag av hinder enligt kap. 3 § 9 mom. 1 (force majeure, orimliga uppoffringar etc.).¹³

Denna uppsjälkning i fråga om grunden för skadeståndsskyldigheten motiverar man med, att enär fel och dröjsmål i många fall är likartade fenomen, bör man beträffande felansvaret bibehålla samma åtskillnad mellan speciesköp och leveransavtal som görs i kap. 3 § 11 i fråga om dröjsmål.¹⁴

Nämnas kan, att i 1980 års FN-konvention rörande avtal om lösöreköp av internationell karaktär ges köparen en generell rätt att kräva skadestånd av säljaren vid kontraktsbrott (art. 45 (1) (b), jfr art. 74-77). I detta avseende görs inte någon principiell åtskillnad mellan speciesköp och leveransavtal. Skadeståndsansvaret synes närmast bygga på objektiv grund.¹⁵ Undantagsbestämmelser ingår likväl i art. 79-80.

Taxell har i finsk doktrin framfört den ståndpunkten, att det inte föreligger skäl att upprätthålla någon principiell distinktion mellan speciesköp och leveransavtal med avseende på grunden för säljarens skadeståndsansvar. Han uttalar:¹⁶

”De faktiska olikheter som finns mellan de två typerna av köp, t.ex. i fråga om tidpunkten för farans övergång och möjligheterna för leverantören men icke för species-säljaren att presterat annat gods i stället för det felaktiga, kan inverka på bedömningen in casu, men kräver icke olika förutsättningar för skadeansvaret.”

Enligt Taxell skulle vidare säljaren i princip vara ersättningsskyldig om köparen tillfogats skada orsakad av att godset har fel. Säljaren skulle likväl i vissa fall befrias från skadeståndsansvar. Bland sådana fall nämner Taxell att fel i speciesgoods är förborgat, att felet förorsakats av force majeure (dock

11. Jfr framställningen nedan 9.1.2.1.

12. Beträffande handlande som strider mot tro och heder jfr framställningen ovan § 5.2.2.1.

13. Nämnas kan, att det svenska förslaget till köplag inte upprätthåller nämnda distinktion mellan speciesköp och leveransavtal. Strikt ansvar för direkt förlust samt för utlägg påförs säljaren om denne är näringsidkare och godset har sålts i säljarens yrkesmässiga verksamhet, se *SOU* 1976:66 s. 378.

14. Se närmare *Reg. prop.* (Förslaget) s. 26f. Det är av intresse att notera, att man i *Kom. bet.* 1973:12 föreslog, att den principiella olikheten i fråga om grunden för säljarens skadeståndsskyldighet mellan speciesköp och leveransavtal skulle upphävas. Se närmare betänkandet s. 145ff.

15. Se närmare *United Nations A/CONF./97/5*, 14 march 1979 s. 110f.

16. *Taxell*, *JFT* 1956 s. 97. Se även *idem* s. 295f.

inte undantagslöst) eller att köpet inte ingår som led i en av säljaren bedriven yrkesmässig affärsverksamhet.¹⁷

Jag kan långt förena mig med de av Taxell anförda synpunkterna. Förutom att en säljare vid leveransköp faktiskt kan vara i samma ställning som när köpet gäller bestämt gods (han kan t.ex. inte skaffa felfritt gods före tidpunkten för leverans), är det ofta i praktiken svårt att särskilja dessa två typer av köp från varandra. Särskilt gäller detta köp mellan handelsmän (handelsköp) och köp av industritillverkade varor.¹⁸ En skillnad mellan speciesköp och leveransavtal i föreliggande avseende motiveras inte heller av köparens möjligheter att före köpet undersöka köpeobjektet. Modern köppraxis har i stor utsträckning utjämnat den divergens i fråga om köparens möjligheter till förhandsgranskning som tidigare förelåg mellan speciesköp och leveransavtal.¹⁹

Ser man sedan på frågeställningen ur mera generell skadeståndsrättslig synvinkel kan konstateras, att köparens behov av ersättning i princip är oberoende av köpets art, dvs. ifall han lidit en ekonomisk skada ligger det givetvis i hans intresse att få den ersatt. Beträffande preventionssynpunkterna spelar däremot typen av köp och köpeobjekt en viss roll. Man kan inte tala om skadeståndets betydelse i preventivt hänseende²⁰ i de fall då säljaren inte haft faktiska möjligheter att påverka köpgodsets beskaffenhet (t.ex. industritillverkade massprodukter som en detaljsäljare distribuerar), medan läget är ett annat i fråga om t.ex. beställningsköp, vilka ofta till sin rättsliga karaktär är speciesköp.

Jag har tidigare i avsnittet om felbedömningen (§ 2.2.) poängterat behovet av en nyanserad bedömning vad gäller frågan om riskplaceringen mellan parterna. Detta behov bör även beaktas i fråga om säljarens skadestands-

17. Se närmare *Taxell*, JFT 1956 s. 89ff. Se även diskussionen i *JFT* 1957 s. 284f. I detta sammanhang bör dock påpekas, att enär förborgade fel undantas, synes den praktiska betydelsen av en ansvarsregel oberoende av culpa obefintlig.

18. Se *Andersen* s. 24f. och *Taxell* s. 295. Se även *Aaltonen* II s. 178 och *Godenhielm* s. 21ff.

19. Se framställningen nedan § 10.1.1.1. Se även *Jørgensen* s. 138 och *Taxell*, JFT 1956 s. 91.

20. Såvida man överhuvudtaget tillmäter skadeståndet preventiv verkan i detta sammanhang. Ofta utgör kundhänsyn, konkurrenssynpunkter, övriga felpåföljder etc. ett tillräckligt motiv för avtalsenlig prestation. Se *Krüger* s. 189f.

✓ skyldighet. Följaktligen kan den i HB kap. 1 § 4 ingående regeln om culpa som grund för skadeståndsskyldigheten vid speciesköp endast godtas som principiell utgångspunkt, dvs. säljaren bör kunna påföras skadeståndsskyldighet även vid förborgade fel när skäl härtill föreligger. Härigenom bereds möjligheter till en mera nyanserad bedömning av ersättningsfrågan än vad annars vore fallet. Möjligheterna förbättras att uppnå en ändamålsenlig och rimlig avvägning av parternas intressen utgående från dels köparens faktiska behov av ersättning, dels avtalssituationen som helhet. Denna syn på föreliggande frågeställning synes även få visst stöd av HD:s praxis.²¹

Vid bedömningen in concreto av om säljaren bör bära skadeståndsansvar kan givetvis typen av köp få betydelse, men härutöver beaktas ett flertal andra omständigheter: säljarens egenskap av fackman eller näringsidkare, försäkringsmässiga hänsyn,²² parternas affärsrelationer etc.²³ Även mera allmänna synpunkter kan få betydelse: skadeståndets preventiva funktion (ovan), samhällsekonomiska och sociala synpunkter etc. En annan sak är sedan, att det möjligen föreligger skäl att begränsa ersättningsskyldighetens omfattning. Denna fråga berörs närmare nedan (9.1.2.2.).

9.1.2. Garantiutfästelsernas betydelse för rätten till skadestånd

9.1.2.1. Inverkan på förutsättningarna för säljarens skadeståndsansvar

När vi sedan övergår till att behandla frågan om garantiutfästelsernas betydelse för köparens rätt till skadestånd vid fel i köpgodset kan inledningsvis konstateras, att intresset koncentreras till köp av bestämt gods, eftersom man i fråga om leveransavtal generellt omfattat principen om strikt skadeståndsansvar. Som ovan framgått, uppställs culparegeln i stor utsträckning såväl hos oss som i de övriga nordiska länderna som grund för säljarens skadeståndsansvar vid speciesköp. Vid bedömningen av garantiutfästelsernas självständiga betydelse i föreliggande avseende är följaktligen de fall av intresse då säljaren inte varit culpös.

21. Se framställningen nedan 9.1.2.1. Se även *Aurejärvi* s. 54f.

22. Se *Krüger* s. 190.

23. Jfr framställningen ovan § 2.2.

Ofta är situationen likväl den, att den säljare som lämnat garantiuppgifter beträffande köpgodsets kvalitet eller dess egenskaper samtidigt kan klandras för culpöst beteende, dvs. han har vetat eller borde ha vetat att den av honom lämnade uppgiften varit oriktig (*culpa in contrahendo*). Culpabedömningen ger ju domstolarna stor rörelsefrihet och i den utsträckning dessa intar en mot säljarna sträng linje (eventuellt fingerar culpa) försvåras i motsvarande grad möjligheterna att bedöma de av säljaren lämnade upplysningarnas relevans för köparens rätt till skadestånd.²⁴

Aurejärvi vill påföra säljaren en långtgående undersökningsplikt då denne lämnar uppgifter beträffande köpgodsets beskaffenhet. Han synes anse, att säljaren regelmässigt gjort sig skyldig till culpa när uppgifterna visar sig vara oriktiga.²⁵ Aurejärvi anför:²⁶

”Sen, joka antaa tietoja kaupan pitämästään esineestä, tulee selvittää tietojensa todenperäisyys. Tutkimisvelvollisuuden laiminlyöminen tai epätarkka täyttäminen merkitsee tuottamusta ja KK 1:4:n ensimmäisen virkkeen mukaista vahingonkorvausvelvollisuutta. Oikeuskäytännössä – sen paremmin kotimaisessa kuin ulkomaisessa – ei liene ainoatakaan tapausta, josta kävisi selvästi ilmi vääriä laatuselityksiä antaneen myyjän olleen perustellusti bona fide.”

Beträffande detta uttalande se dock t.ex. HD 1933 I 86 (ref. ovan § 3 vid noterna 12-13).

I finsk doktrin har man allmänt förfäktat den ståndpunkten, att en av säljaren lämnad garantiutfästelse beträffande köpgodsets kvalitet eller dess egenskaper påför säljaren skadeståndsansvar i fall av avvikelse från garantin. Detta ansvar synes inträda oberoende av om säljaren i utfästelsen förbundit sig till skadeståndsansvar eller inte.²⁷

Argumenteringen för denna ståndpunkt är likväl ytterst knapphändig. I viss utsträckning kan utläsas, att man synes ha uppfattat en garantiutfästelse

24. Jfr *Taxell* s. 314. Som ovan i noterna 2, 10 framgått, har även den ståndpunkten förfäktats, att säljaren vid speciesköp inte bär skadeståndsansvar vid culpa in contrahendo. En sådan inställning utvidgar utrymmet för att tillmäta de av säljaren lämnade uppgifterna självständig betydelse i föreliggande avseende.

25. *Aurejärvi* s. 49ff.

26. *Aurejärvi* s. 52f.

27. Se t.ex. *Godenhjelm* s. 143f., *Hakulinen* s. 163, *Heikonen & Aaltonen* s. 174f., *Kivimäki*, LM 1955 s. 20f., 63, och *Taxell* s. 106, 314, 464f. Se även *Reg. prop.* (Förslaget) s. 27.

beträffande köpgodsets beskaffenhet som en förbindelse även till skadeståndsansvar.²⁸ Även inverkan från rättsläget i de övriga nordiska länderna kan skönjas.²⁹

Aurejärvi kritiserar skarpt uppfattningen att en garantiutfästelse beträffande köpgodsets beskaffenhet skulle som sådan kunna tolkas enligt vedertagna tolkningsregler och -principer som en förbindelse till strikt skadeståndsansvar. Härtill krävs ett villkor om skadeståndsskyldigheten i garantiutfästelsen.³⁰ Jag är till denna del benägen att omfatta Aurejärvis ståndpunkt. Detta överensstämmer även med den av mig tidigare (§ 3.1.4.) förfäktade ståndpunkten, att garantiansvaret till sin rättsliga natur är ett kontraktsansvar, vars omfattning bestäms av garantiutfästelsens innehåll.

Jfr dock framställningen ovan § 8.1.2.1, där jag är böjd att ge säljaren i vissa garanti-fall en rätt att avhjälpa fel (samtidigt ges köparen rätt att kräva avhjälpande). I detta sammanhang bör dock uppmärksammas, att skadeståndsansvaret som felpåföljd både till sin rättsliga karaktär och till sina konsekvenser väsentligt avviker från rätten/skyldigheten att avhjälpa fel. Sistnämnda påföljd utgör ett centralt element i de moderna garantierna. Denna divergens motiverar också en avvikande tolkningspraxis.

När man vänder blickarna mot rättspraxis kan konstateras, att HD synes ha tillmätt säljarens garantiutfästelser relevans i föreliggande avseende:

HD 1938 II 381 (ref. ovan § 6 vid noterna 24-25).³¹

HD 1947 II 273: K hade av S köpt en begagnad lastbil. Efter köpslutet visade det sig, att lastbilens motor var behäftad med fel. På grund härav var K tvungen att utbyta motorn jämte förnya vissa delar. Enär S vid köpets ingående hade garanterat, att lastbilen, som i S:s försäljningsanbud hade förklarats vara till alla delar i gott skick samt utrustad med helt reparerad motor, inte hade förborgade fel, ålades S att ersätta K bilens reparationskostnader. — Ett justitieråd ville förkasta K:s yrkanden med motiveringen, att fastän K som villkor för köpet hade fordrat nämnda garanti av S, hade K inte visat, att S uppsåtligen vilselett K.

28. Se t.ex. *Hakulinen* s. 163f., *Kivimäki*, LM 1955 s. 20f. och *Taxell* s. 106, 314, 464f. Se även *Vinding Kruse* s. 88.

29. Se t.ex. *Godenhielm* s. 143f.

30. Se *Aurejärvi* s. 37ff. Sådana villkor (utöver reparationskostnaderna) synes dock inte ingå i de standardiserade garantiutfästelserna. Däremot innehåller garantierna ofta friskrivningar från skadeståndsansvar eller klausuler om ansvarets begränsning, se nedan 9.1.2.3.

31. Jfr dock HD 1942 II 112.

HD 1949 II 405: S hade vid försäljning av ett sto till K försäkrat, att stoet visserligen skevade på högra ögat, men att det i övrigt var friskt och felfritt. Senare hade det framgått, att hästen vid köpslutet varit blind på vardera ögat. Enär det inte tillförlitligen styrkts, att S haft vetskap om hästens blindhet, och då det sålunda inte visats, att denne gjort sig skyldig till bedrägligt förfarande, förkastades det mot S utförda bedrägeriåtalet. Men då K efter det han upptäckt felet utan dröjsmål framställt yrkande på köpets återgång och återlämnat stoet till S, förordnades med stöd av HB kap. 1 § 4 att köpet skulle återgå. Dessutom förpliktades S att ersätta K:s rese-, transport- och veterinärkostnader. – I detta avgörande synes S:s culpa in contrahendo sannolik.

Jfr även HD 1936 II 332 (ref. ovan § 7 vid noterna 19-20) och HD 1948 II 29 (ref. nedan vid noterna 37-38).

HD har således ådömt säljaren skadeståndsansvar fastän man inte ur domsmotiveringarna klart kan utläsa, att denne skulle ha gjort sig skyldig till culpöst beteende eller att en förbindelse till skadeståndsansvar skulle ha förelagat. Förrän jag närmare tar ställning till frågan hur denna praxis skall bedömas, är det skäl att undersöka rättsläget i fråga om övriga av säljaren lämnade uppgifter beträffande köpgodsets beskaffenhet.

I finsk doktrin har främst Chydenius³² och Taxell³³ varit förespråkare för den åsikten, att säljaren svarar för riktigheten av konkreta och bestämda uppgifter om köpgodset även om dessa lämnats i god tro. Om köparen förlitat sig på uppgifterna och de sedermera visat sig vara felaktiga, bör säljaren ersätta köparen den därigenom uppkomna skadan. Taxell anför:³⁴

”I den mån säljaren lämnat faktiska upplysningar om godset och icke blott på ett mera eller mindre obestämt sätt lovprisat detta, anser jag att säljaren ansvarar för de uppgifter han lämnat. Ersättningsskyldigheten kan sålunda inträda om uppgifterna är felaktiga och köparen i förlitan på dem tillfogats skada. Köparen har rätt att utgå från att de konkreta upplysningar, som han erhåller, är riktiga – åtminstone så länge ingenting gör det sannolikt att de är felaktiga. Och i många fall ger de av säljaren lämnade uppgifterna köparen motiverad anledning att begränsa sin egen undersökning av godset. Överväganden av denna art leder till slutsatsen, att säljaren genom att i god tro lämna konkreta och bestämda uppgifter om godset ikläder sig ansvar för deras riktighet.”³⁵

32. Chydenius s. 101f. och *idem*, JFT 1921 s. 301.

33. Taxell, JFT 1956 s. 93f.

34. Taxell, JFT 1956 s. 93f.

35. Se även Taxell s. 314. Se häremot Godenhielm s. 120f. och Kivimäki, LM 1955 s. 20f. Jfr om den i svenska köplagen § 42 ingående formuleringen ”egenskap, som kan anses tillförsäkrad” framställningen nedan vid noterna 40-45 och i not 47.

✓ Taxell anför även, att den i HB kap. 1 § 4 ingående regeln om frihet från skadeståndsansvar vid förborgade fel inte kan utgöra hinder för att påföra säljaren ansvar för av denne lämnade upplysningar om köpgodset.³⁶ Lagrummet är dispositivt och medger såväl en ansvarsskärpning som en ansvarsbegränsning. Ehuru jag kan omfatta slutresultatet av Taxells argumentering ställer jag mig likväl något frågande till uppfattningen, att enbart en uppgift om köpeobjektets beskaffenhet skulle kunna tolkas som en förbindelse till skadeståndsansvar med verkan att åsidosätta regeln i HB kap. 1 § 4 (jfr framställningen ovan).

Ser man sedan på rättspraxis kan konstateras, att HD påfört säljaren skadeståndsansvar i fall då denne lämnat uppgifter om köpgodset. Se t.ex.

HD 1927 II 249: K hade av S utan föregående granskning köpt en begagnad motorbåt, som i en tidningsannons utbudits till salu såsom varande i gott skick. Med hänsyn till att motorn vid försäljningen varit behäftad med sådant väsentligt fel att den inte kunde anses vara i det skick som försäkrats i annonsen, hävdes köpet och S förpliktades att utge skadestånd till K.

HD 1932 II 111 (ref. ovan § 6 vid noterna 31-32).

HD 1950 II 422: K hade av S köpt en begagnad traktor. Efter köpets avslutande hade det framgått, att traktorn varken till sitt skick eller till sin brukbarhet motsvarade de uppgifter som S lämnat om den. Med hänsyn härtill och enär K, efter att ha fått traktorn i sin besittning, utan dröjsmål krävt köpets hävande och då K varken på grund av att han låtit reparera traktorn, vilket skett på S:s skriftliga uppmaning, eller på grund av att han använt den till att såga 600 stockar, kunde anses ha förlorat rätten till hävning, förklarades köpet hävt och S förpliktades att ersätta K dennes kostnader för traktorns transport och reparation. — K:s övriga krav på ersättning förkastades dock.³⁷

HD 1967 II 41: S hade vid försäljning av en begagnad lastbil till K försäkrat, att med bilen hade körts högst 200.000 km, fastän den verkliga körsträckan varit åtminstone 330.000 km. Enär sålunda S hade lämnat en väsentligt felaktig uppgift om köpeobjektet hävdes köpet och S förpliktades att ersätta K:s kostnader för reparation av lastbilen.³⁷

HD 1979 II 109: K hade av S1 och S2 köpt en ko. Vid köpslutet hade säljarna uppgivit, att kon, som tidigare lidit av en juverinflammation, numera var fullt frisk. Efter köpet hade det likväl framgått, att kon led av sagda sjukdom och K krävde

36. Taxell, JFT 1956 s. 94.

37. Aurejärvi s. 48 anför avgörandena HD 1950 II 422 och HD 1967 II 41 som exempel på fall där säljaren påbördats culpa. Jag kan likväl inte finna ett klart ställningstagande till denna fråga i HD:s (publicerade) motiveringar.

hävning av köpet. Enär säljarna motsatte sig detta såldes kon som slaktdjur. Med hänsyn till den av S1 och S2 lämnade uppgiften om kons hälsotillstånd ansågs dessa skyldiga att ersätta K den skada denne lidit på grund av felet i köpeobjektet.

Jfr dock HD 1948 II 29: K hade av S köpt en begagnad personbil, som annonserats till salu under uppgift att den var i prima skick. Efter köpets avslutande hade likväl bilens motor och växellåda befunnits vara behäftade med fel. K krävde av S kostnaderna för bilens reparation. S:s annonsuppgift ansågs inte som en bindande försäkras om att bilen, som en längre tid varit ur bruk och förvarats ute på en gårdsplan samt vid köpets avslutande varit täckt av snö, saknade sådana fel, som kunnat, såsom uppenbarligen skett i förevarande fall, förorsakas av sagda omständigheter och som inte stått att upptäcka vid en ytlig granskning. Enär K vid sådant förhållande inte varit berättigad att utan S:s hörande låta på dennes bekostnad företaga den i förhållande till det för bilen erlagda priset dyra reparationen, förkastades K:s talan. – Åbo hovrätt hade bifallit käromålet med hänvisning till annonsuppgiften och till att K på grund av annonsen köpt bilen. – I detta avgörande synes HD ha krävt en bindande försäkras om bilens skick av säljaren som förutsättning för skadeståndsansvar. Enär dock köparen *utan säljarens hörande* (reklamation?) låtit utföra den *förhållandevis dyra* reparationen, försvåras bedömningen av frågan om HD:s principiella inställning till betydelsen av säljarens uppgifter i föreliggande sammanhang.

Ovan refererade rättspraxis synes ge vid handen, att HD tillmätt säljarens uppgifter om köpgodsets beskaffenhet relevans vid bedömningen av om skadeståndsansvar skall inträda för säljaren. Någon klar och entydig linje i detta avseende kan likväl inte utläsas ur avgörandena. Trots detta torde man kunna dra den försiktiga slutsatsen, att säljaren påförts ersättningsskyldighet när dennes uppgifter om godset väckt en befogad tillit³⁸ hos köparen och denne därigenom tillfogats skada. Köparen har ingått köpet i förlitan på säljarens uppgifter vilka sedermera visar sig vara felaktiga. Särskilt gäller detta uppgifter som kan anses som garantiutfästelser (se om garantiterminologin ovan § 3.1.4.).

En intressant iakttagelse av mera generell karaktär kan också göras beträffande ovan genomgången rättspraxis. Avgörandena har i allmänhet gällt direkta kostnader (t.ex. rese-, transport- och reparationskostnader) – alltså i regel relativt små belopp – medan de mera omfattande ekonomiska följdskadorna sällan blivit föremål för domstolsbehandling.

38. Se beträffande "befogad tillit" framställningen ovan § 3 vid noterna 24-26.

Hur skall denna HD:s praxis, som synes avvika från de i HB kap. 1 § 4 inskrivna principerna, förklaras? En möjlighet är, att rättsläget i de övriga nordiska länderna utövat inflytande på rättsutvecklingen i vårt land. Som i inledningsavsnittet framfördes har principerna och reglerna i de skandinaviska köplagarna via doktrin och rättspraxis utvecklats till en köprättslig sedvanerätt hos oss. Uteslutet är således inte att denna rättsbildning även berör säljarens skadeståndsansvar vid speciesköp – trots regeln i HB kap. 1 § 4.

Med hänvisning till att HB kap. 1 § 4 utgör gällande rätt motsätter sig Aurejärvimöjligheten att hos oss tillämpa de principer som § 42 i de skandinaviska köplagarna ger uttryck för.³⁹ Till detta kan sägas, att sedvanerättsliga regler och principer kan undantränga ett föråldrat lagrum, som inte motsvarar moderna förhållanden.⁴⁰ Som ovan framgått, synes ju HD i en del fall ha gjort avsteg från principerna i HB kap. 1 § 4.

Beträffande rättsläget i de övriga nordiska länderna kan konstateras, att man vid tolkningen av den i de skandinaviska köplagarna § 42 ingående formuleringen "egenskap, som kan anses tillförsäkrad" allmänt har utgått från att uttrycket omfattar garantiutfästelser. Om säljaren garanterat köpgodsets kvalitet eller egenskaper och avvikelse härvidlag senare konstateras, är säljaren pliktig att ersätta köparen dennes skada.⁴¹ Vidare har formuleringen tolkats så, att den förutom de egentliga garantifallen även täcker s.k. enuntiativt uppträdande på säljarens sida. Säljaren blir skadeståndsskyldig genom ett positivt uppträdande som får köparen att tro, att köpgodset är annorlunda beskaffat än det i verkligheten är.⁴² Även här fordras konkreta och bestämda uppgifter om köpgodset för att skadeståndsansvar skall inträda.⁴³ Se även ur nordisk rättspraxis:

39. *Aurejärvi* s. 40f.

40. Se t.ex. *Eckhoff* s. 223ff. och *Taxell*, Rätt s. 177f.

41. Se t.ex. *Agell*, SvJT 1972 s. 736ff., *Almén* s. 594f., *Grauers* s. 213, *Hellner* s. 160, *idem*, Tfr 1966 s. 325, *Karlgrén* s. 85ff., *Krüger* s. 203ff., *Selvig* s. 372, *Sundberg* s. 108, 136, 220ff. och *Ussing* s. 134f.

42. Se *Karlgrén* s. 88ff. och *Selvig* s. 372. *Almén* s. 594 anför: ". . . med en formlig garanti av säljaren måste likställas varje uppträdande å hans sida, som är ägnat att ingiva köparen den föreställningen, att godset besitter någon viss av denne önskad egenskap eller är fritt från något visst fel." Nämnas kan, att *Grauers* s. 215f. anför, att man vid skeppsköpen bör behandla säljarens muntliga uppgifter med största restriktivitet.

43. Beträffande uttrycket "egenskap, som kan anses tillförsäkrad" se bl.a. *Agell*, SvJT 1972 s. 737ff., *Almén* s. 594f., *Augdahl* s. 228f., *Hasle & Nebelong* s. 255, *Hellner* s. 160, *Krüger* s. 205f., *Selvig* s. 372 och *Ussing* s. 134f.

NJA 1922 s. 599: Vid försäljning av en kapplöpningshäst företedde S veterinärintyg över att hästen – frånsett ett betydelselöst fel – var utan anmärkning. Detta ansågs som en försäkran att hästen inte var krubbitare. Enär hästen likväl vid köpslutet varit behäftad med sistnämnda fel, vilket inte var att anse såsom ringa, tillerkändes K rätt att kräva hävning av köpet ävensom skadeersättning.

NJA 1949 s. 664 (ref. ovan § 3 vid noterna 76-77).

NJA 1976 s. 678: En av S till K såld ridhäst visade sig behäftad med en redan vid köpet föreliggande sjukdom i hovarna, fång, som gjorde den otjänlig för det avsedda ändamålet liksom för de flesta andra användningssätt. Av K som ett villkor för köpet påfordrat veterinärintyg angav bl.a. att hästen var utan anmärkning. Med hänsyn till att S härvid ansågs vid köpet ha tillförsäkrat K, att hästen var fri från sådant fel varmed den sedermera visade sig vara behäftad, ålades S att utge skadestånd till K.⁴⁴

RT 1960 s. 1055 (Norges Høyesterett): K hade av S köpt en begagnad generator av tysk tillverkning. Sedan K monterat generatoren i sitt kraftverk samt provkört den framgick det, att generatoren var behäftad med väsentligt fel. Enär S:s förpliktelse att leverera generatoren "fullt driftssikker" inte ansågs som en tillförsäkran från S:s sida i enlighet med köplagen § 42 mom. 2 förkastades K:s ersättningsyrkande. Ur domsmotiveringarna (s. 1059): "Spørsmålet om erstatningsplikt i henhold til garanti har derimot fremstillet seg for meg som temmelig tvilsomt. Det synes ikke urimelig at den som avhender en maskin, ny eller brukt, som alminnelig regel får stå inne for at den i hvert fall ikke er beheftet med slike feil at den er ubrukbar i drift. Og dette så å si naturlige garantiansvar er i den foreliggende sak forsterket ved at selgeren har påtatt seg å levere maskinen "fullt driftssikker". Ankemotpartens anførsel om at det i dette uttrykk ikke ligger annet enn at generatoren skulle undergis en full og ordentlig overhaling, har muligens støtte i forholdets natur og de førte forhandlinger, men betegner unektelig en innskrenkende fortolkning av de ord som er brukt. Allikevel er jeg også her blitt stående ved samme resultat som byretten. Jeg har da lagt vekt på de spesielle omstendigheter i saken, særlig at det dreiet seg om tyske etterlatenskaper hvis realisasjon under formelig garanti formentlig var både saerskilt betenkelig og uvanlig. Heller ikke har jeg kunnet se bort fra at rettspraksis hittil synes å ha vaert tilbøyelig til å stille forholdsvis strenge krav for at en garanti skal ansees overtatt." – Høyesterett fäste således vikt vid bl.a. köpeobjektets ursprung och praxis vid försäljning av ifrågavarande slag av gods.

UFR 1942 s. 1035 (Danmarks Højesteret) (ref. ovan § 6 vid noterna 50-51).

Man torde även kunna se HD:s ovan refererade praxis som ett uttryck för den av mig ovan efterlysta rimlighets- och ändamålsenlighetsavvägningen. Det ligger nära till hands att påföra säljaren ersättningsskyldighet när dennes uppgifter om köpgodset är felaktiga och köparen i förlitan på dem tillfogas skada.

44. Se även NJA 1916 s. 172 och NJA 1938 s. 273.

Kravet på trygghet och stabilitet i omsättningen talar för en sträng inställning mot säljaren i föreliggande avseende.

Även förslaget till köplag (kap. 4 § 7) synes ha omfattat den ståndpunkten, att säljaren i allmänhet ansvarar för av honom lämnade detaljerade uppgifter rörande köpgodset.⁴⁵

En regel om att skadeståndsansvar inträder för säljaren då en befogad tillit hos köparen väckts genom säljarens uppträdande har även rättstekniska fördelar. Tidigare (avsnitt § 3.1.3.) har framgått, att av säljaren lämnade konkreta och bestämda uppgifter om köpgodset i regel har relevans vid felbedömningen. Genom att anknyta ersättningsskyldigheten till säljarens handlande erhålls den enkla regeln, att skadeståndsansvar som huvudregel inträder när uppgifterna ger upphov till felansvar för säljaren. Denne bär m.a.o. ett i det närmaste strikt skadeståndsansvar för sina uppgifter om köpgodset.

Från ovan anförda synpunkter är steget inte långt till frågan om man även beträffande speciesköpen som principiell utgångspunkt borde ha en huvudregel om strikt ansvar. Situationen kan nämligen ofta vara den, att köparen utan vidare utgår från att köpgodset har normala egenskaper (jfr den objektiva felbedömningen ovan § 2.2.2.) och kräver därför inte några upplysningar beträffande detta av säljaren. En köpare av en båt förutsätter t.ex. att båten inte läcker.⁴⁶ Det kan synas omotiverat och irrationellt att beträffande säljarens skadeståndsskyldighet särskilja mellan fall där uppgifter om köpgodset lämnats och sådana där så inte är fallet.⁴⁷ Liknande aspekter kan generellt anläggas för fall där köparen har en för säljaren synbar förutsättning beträffande köpgodsets beskaffenhet.⁴⁸

45. Se *Reg. prop.* (Förslaget) s. 27.

46. Jfr *Vinding Kruses* "typeförudsætninger" ovan § 2 not 40.

47. Se även *Kom.bet.* 1973:12 s. 149. I svensk rätt har man i stor utsträckning blivit tvungen att tillgripa fiktioner för att kunna intolka ovannämnda situationer under formuleringen "egenskap, som kan anses tillförsäkrad". Se t.ex. *Agell*, SvJT 1972 s. 738f., 747f., *Grauers* s. 65ff., *Hellner* s. 160, *Karlgren* s. 97ff. och *Sundberg* s. 137, 221. Se beträffande norsk rätt *Krüger* s. 205f. och *Selvig* s. 372.

48. Jfr den subjektiva felbedömningen ovan § 2.2.1. Jfr även *Agell*, SvJT 1972 s. 738ff. I detta sammanhang bör igen påpekas, att även säljaren har en undersökningsplikt beträffande köpgodset, se t.ex. *Taxell*, JFT 1956 s. 87, och att denne härigenom ofta kan påböras culpa.

I detta sammanhang bör emellertid även uppmärksammas, att den faktiska skillnaden är liten mellan en culparegel och en regel om strikt skadeståndsansvar kombinerad med omfattande befriande hinder (jfr förslaget till köplag kap. 4 § 7 mom. 2, kap. 3 § 9 mom. 1), dvs. ersättningsansvaret grundar sig huvudsakligen på samma förutsättningar.⁴⁹

Det är i detta sammanhang även skäl att anknyta till det som tidigare (§ 2.2.3.) anfördes om påföljdernas betydelse för felbedömningen. Man torde inte kunna undgå att i viss utsträckning beakta påföljderna vid bedömningen av om köpgodset är behäftat med fel. Ett generellt skadeståndsansvar för lämnade uppgifter skulle därför antagligen påverka felbedömningen. Följaktligen får frågan om skadeståndsansvarets omfattning betydelse.

9.1.2.2. *Behovet av en begränsning av skadeståndsansvarets omfattning*

Med hänsyn till att säljarens skadeståndsskyldighet i princip omfattar all adekvat orsakad skada, dvs. ersättning för prisskillnad, för särskilda kostnader och för annan ekonomisk förlust i anledning av köpet,⁵⁰ kan ansvaret stundom bli orimligt betungande för säljaren. Jag åsyftar t.ex. fall där en privatperson sålt en bil eller en småföretagare en maskin och omfattande ekonomiska förluster uppkommer till följd av fel (eventuellt ringa) i köpgodset.⁵¹ En rimlig och ändamålsenlig avvägning av parternas mot varandra

49. Se *Reg. prop.* (Förslaget) s. 26f.

50. Se t.ex. *Godenhielm* s. 144ff., *Hellner*, TfR 1966 s. 307ff. och mera allmänt *Krüger* s. 188f. och *Taxell* s. 351ff. Nämnas kan, att *Hellner*, TfR 1966 s. 342 förordar, att culpabedömningen, i den mån den skall förekomma när det gäller skadestånd vid köp, inskränks till den sista av ovannämnda förlustposter, nämligen till annan ekonomisk förlust i anledning av köpet. I detta sammanhang förtjänar också uppmärksammas, att man i nordisk rätt synes anse, att de köprättsliga felreglerna inte som sådana är tillämpliga då felet förorsakat personskada eller skada på annat gods än det sålda, se t.ex. *Aaltonen* s. 148ff., *Godenhielm* s. 149ff., *Hellner* s. 165ff. och *Krüger* s. 217. *Selvig* s. 373ff. efterlyser en nyanserad bedömning av denna fråga. Se även *KonsumentskyddsL* kap. 5 § 11. Skadeståndsansvaret har i dessa fall stundom grundats på garantisynpunkter, se om detta bl.a. *Hansen* s. 119ff., *Hellner* s. 165ff., *Lund jr*, TfR 1963 s. 308ff., *Steen-Olsen*, NFT 1977 s. 210f. och *Taxell* s. 407.

51. Se även *Agell*, SvJT 1972 s. 746 samt mera allmänt *Hellner*, 1 OJLS (1981) s. 31ff.

stående intressen kan fordra en begränsning av skadeståndsansvarets omfattning. Detta är givetvis främst ett generellt problem som gäller det köprättsliga skadeståndsansvaret överhuvudtaget oberoende av om säljarens uppgifter beträffande köpgodset in concreto gett upphov till ersättningsskyldigheten. Men enär frågan om skadeståndsansvarets omfattning även är av betydelse för ovan förda diskussion om grunderna för ersättningsskyldigheten (ställning till sistnämnda fråga synes inte kunna tas utan att beakta även ersättningsskyldighetens omfattning) är några kortfattade reflexioner om frågan i detta sammanhang motiverade.

Måhända vore en begränsning av skadeståndsansvarets omfattning i enlighet med förslaget till köplag en ändamålsenlig och rimlig lösning. I kap. 12 § 1 föreskrivs, att skadeståndet omfattar "gottgörelse för kostnader, prisskillnad och annan förlust i anledning av köpet och avtalsbrottet, vilken vid köpslutet kunde förutses följa av att fullgörelsen icke är avtalsenlig".

Även i 1980 års FN-konvention rörande avtal om lösöreköp av internationell karaktär begränsas skadeståndet till förluster som för säljaren varit förutsebara vid tiden för avtalsslutet (art. 74).⁵²

Beträffande ersättningen för särskilda kostnader (rese-, transport-, reparations- etc. kostnader)⁵³ må här endast erinras om, att ovan företagna genomgång av rättspraxis gav vid handen, att kraven på skadestånd vid fel i köpgodset mestadels gällt särskilda kostnader — vanligtvis små — som förorsakats köparen. Behov av ersättning för prisskillnad uppkommer vid hävning av köp när marknadspriset på den typ av gods som köpet avser stigit efter köp-

52. Se närmare beträffande ovannämnda bestämmelse *United Nations A/CONF./97/5*, 14 March 1979 s. 181ff. Se även *Hellner*, 1 OJLS (1981) s. 14. Även i engelsk rätt har förlusternas förutsebarhet betydelse vid bedömningen av ersättningsskyldighetens omfattning, se *Atiyah* s. 371ff. och *Cheshire m.fl.* s. 582ff. Se även UCC art. 2-715. Jfr BGB § 252.

53. Jfr Konsumentskyddsl kap. 5 § 9, se nedan 9.2.1. Nämnas kan i detta sammanhang, att en regel om strikt ansvar för särskilda kostnader även i fråga om speciesköp föreslogs av den svenska lagberedningen vid utarbetandet av köplagen. Förslaget avisades likväl av köplagskommittén dels på principiella grunder, dels på grund av de avgränsningsproblem som en sådan regel skulle ge upphov till. Se närmare *NJA* II 1906 Nr 1 s. 79. En regel om strikt ansvar för särskilda kostnader förordas också av *Hellner*, Tfr 1966 s. 331. Jfr dock *Agell*, SvJT 1972 s. 746.

slutet.⁵⁴ För att inte rätten till hävning skall urholkas är det givetvis viktigt att köparen ges rätt till ersättning för prisfluktuationer.⁵⁵ Även denna ersättningspost synes i allmänhet vara relativt ringa. Följaktligen knyts intresset i föreliggande avseende till annan förlust som köparen lidit.

Beträffande begränsningen av skadeståndet till vid köpslutet förutsebar förlust uttalas i motiven till köplagsförslaget:

”Någon gång kan det hända, att fel eller dröjsmål leder till sådana följder som avtalspart inte kunde inse i förväg. Därför har också i avtalsförhållanden ansvarsbegränsningsprinciper för skadestånd utvecklats. Ersättningsansvaret har i denna paragraf begränsats till skador som vid tiden för köpslutet kunde förutses följa av att fullgörelsen inte är avtalsenlig. Sådana fakta och omständigheter skall beaktas, vilka part kände till eller borde ha känt till. I sista hand ankommer det på domstol att avgöra huruvida den dömer ut ersättning enligt den kränkta partens faktiska förlust eller om den begränsar ansvaret på grund av följdernas oförutsebarhet. Vid köp av lös egendom måste en begränsning anses utgöra undantag i förhållande till ett resultat som motsvarar principen om full ersättning.”⁵⁶

Jag kan väsentligen omfatta denna motivering. Likväl bör påpekas, att det kan vara svårt att i praktiken avgöra vad säljaren vid tiden för köpslutet kände till eller borde ha känt till. Domstolarna är i stor utsträckning tvungna att ty sig till hypotetiska antaganden om säljarens insikter och därmed kan det ofta bli fråga om rättstekniska fiktioner. Dessutom kan man ju ställa frågan huruvida man inte inom ramen för normal adekvansbedömning ganska långt uppnår samma resultat.⁵⁷

Oaktat dessa påpekanden är min uppfattning den, att en begränsning av skadeståndsansvaret till vid köpslutet förutsebar förlust är befogad och ändamålsenlig. Härigenom förbättras domstolarnas möjligheter att in casu uppnå

54. Stadganden om beräkning av prisskillnaden ingår i de skandinaviska köplagarna §§ 25, 30, 45. Se t.ex. *Godenhielm* s. 147 och *Hellner*, TfR 1966 s. 308. Se även beträffande förslaget till köplag *Reg. prop.* (Förslaget) s. 37.

55. Även beträffande denna ersättningspost förordar *Hellner*, TfR 1966 s. 327 en strikt ansvarsregel för speciesköpens del. Jfr även *Christensen* s. 43 not 1 och s. 62 not 2.

56. *Reg. prop.* (Förslaget) s. 38.

57. Jfr *Hellner*, TfR 1966 s. 303ff., 342ff. Se närmare beträffande adekvansbedömningen *Saxén*, Adekvans s. 161ff., särskilt s. 165f.

en rimlig och riktig avvägning av parternas mot varandra stående intressen. Jag tror inte heller att en sådan regel i praktiken medför någon generell inskränkning av köparnas i och för sig berättigade krav på full ersättning.

Förslaget till köplag innehåller även en regel om att ersättningen kan jämkas, om den med hänsyn till omständigheterna är uppenbart oskälig (kap. 12 § 4). Stadganden om jämkning av skadestånd ingår bl.a. i skadeståndslagen (412/74), men denna lag tillämpas i regel inte i avtalsförhållanden.⁵⁸

En möjlighet till jämkning av skadestånd vid lösöreköp — och överhuvudtaget inom kontraktsrätten — är motiverad och behövlig. Som ovan påpekats, kan fall uppkomma då skadeståndet med hänsyn till omständigheterna framstår som oskäligt betungande för den skadeståndsansvarige och behov av en begränsning härvidlag föreligger. Ett rimligt slutresultat kan i dessa situationer jämväl nås genom en regel om jämkning av skadeståndet.⁵⁹

Enligt förslaget till köplag är jämkningsmöjligheten ett korrektiv som kan användas efter det att ersättningen fastställts i enlighet med lagens regler. Vidare kan jämkningsregeln endast tillämpas då skadeståndet är *uppenbart oskäligt*. Enligt min uppfattning vore emellertid en allmän jämkningsregel av den typ som ingår i skadeståndslagen kap. 2 § 1 mom. 2 en ändamålsenligare lösning.⁶⁰ En sådan regel synes ge domstolarna möjlighet till en mera nyanseerad bedömning av skadeståndsansvarets omfattning än vad som följer av jämkningsregeln i förslaget till köplag.

I den utsträckning en allmän jämkningsregel vinner — eller har vunnit⁶¹ — insteg i köprätten, minskar givetvis behovet av övriga former för skadestånds-

58. Se skadeståndslagen kap. 1 § 1. Se beträffande tillämpningen av sagda lagrum bl.a. *Wetterstein* s. 200ff. Se även *Godenhielm*, JFT 1975 s. 400ff., *Kivivuori*, DL 1975 s. 266ff. och *Saxén*, Skadeståndsrätt s. 3.

59. Se beträffande motiven för en regel om jämkning av kontraktsrättsligt skadeståndsansvar även t.ex. *Godenhielm*, JFT 1975 s. 410ff. Se även *Reg. prop.* (Förslaget) s. 39. Jfr beträffande skadeståndslagen *Reg. prop.* 1973:187 s. 13.

60. Skadeståndslagen kap. 2 § 1 mom. 2 har följande lydelse: "Skadeståndet kan jämkas, om skadeståndsskyldigheten finnes oskäligt betungande med hänsyn till skadevållarens och den skadelidandes ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt. Har skadan vållats uppsåtligen skall likväl fullt skadestånd utdömas, såvida det ej på särskilda skäl prövas skäligt att nedsätta skadeståndet."

61. *Godenhielm*, JFT 1975 s. 414 föreslår en analog tillämpning av regeln i skadeståndslagen kap. 2 § 1 mom. 2 på kontraktsförhållanden. Se även det som ovan § 5.2.3. framförs om förefintligheten av en generell regel om jämkning av oskäliga avtalsvillkor i finsk rätt.

ansvarets begränsning — ävensom betänkligheterna mot att frångå culparegeln som grund för säljarens skadeståndsansvar. Man kan härvid utgå från principen om full ersättning vid fel i köpgodset och vid behov — dock endast undantagsvis⁶² — jämka skadeståndet med hänsyn till parternas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt.

Slutligen kan nämnas, att man i förslaget till köplag kodifierat den allmänna skadeståndsrättsliga principen, att den skadelidande är skyldig att göra vad han förmår för att begränsa skadan (kap. 12 § 3).

9.1.2.3. Ansvarsfriskrivningar

Till frågan om garantiutfästelserna och säljarens skadeståndsansvar anknyter sig även problematiken med ansvarsfriskrivning. I köprättsliga förhållanden är klausuler som antingen helt eller delvis fritar säljaren från skadeståndsansvar vid fel i köpgodset vanliga.⁶³ Syftet med sådana friskrivningsklausuler varierar: den starkare och dominerande parten strävar till att uppnå en möjligast förmånlig kontraktsrättslig ställning, ansvarsbegränsningen kan utgöra en kompromisslösning mellan jämstarka parter, parterna strävar möjligen till att med hjälp av schematiserade och standardiserade ersättningsbelopp förenkla lösningen av eventuella framtida tvister osv.⁶⁴

Klausuler om friskrivning från skadeståndsansvar ingår ofta i garantiutfästelserna. Tidigare har framgått, att ett avhjälpningsåtagande från säljarsidan redan innebär en viss begränsning av skadeståndsskyldigheten: ifall säljaren avhjälper felet i köpgodset avvärjs ju samtidigt ersättning för reparations- etc. direkta kostnader (som ofta annars ersätts genom prisnedsättning). Men en förbindelse att avhjälpa fel fritar inte — såvida inte till åtagandet anknutits en friskrivning — från övrig skadeståndsskyldighet (t.ex. ekonomiska följdskador).⁶⁵ Intresset knyts i det följande till sistnämnda skadeståndsansvar.

62. Jfr *Reg. prop.* (Förslaget) s. 39.

63. I de skandinaviska köplagarna § 24 föreskrivs uttryckligen möjlighet för säljaren att genom förbehåll frita sig från skadeståndsansvar.

64. Se *Krüger* s. 191 och *Vahlén*, Festskrift Håkan Nial s. 549.

65. Jfr § 49 i de skandinaviska köplagarna. Se även framställningen ovan § 8.1.2.1. Jfr dock *Almén* s. 663 och *Petersen* s. 147ff. (om maskinindustrins garantiklausuler).

De i praktiken förekommande garantiklausulerna uppvisar beträffande friskrivning från skadeståndsansvar stor variation. En del klausuler fritar uttryckligen säljaren från allt ansvar utöver avhjälpningsåtagandet, medan andra klausuler innehåller mera begränsade friskrivningar, t.ex. friskrivning från ansvar för personskador och skador på annan egendom än köpeobjektet eller från ekonomiska följdskador. Bland nyare garantier finner man även hänvisningar till KonsumentskyddsL:s skadeståndsregler.

Kesko Oy, Konekeskos garantivillkor för byggnadsmaskiner/lyftkranar/truckar innehåller följande ansvarsfriskrivning: "Emme sitoudu mihinkään muihin korvausvelvollisuuksiin kuin yllä on esitetty (= avhjälpande av fel, förf. kommentar). Emme vastaa vahingoista, joita suoranaisesti tai epäsuorasti voi aiheutua tavarassa olevan vian seurauksena, johtukoonpa se sitten rakenteesta, työn suorituksesta, aineesta tai muusta seikasta." I garantivillkoren uppgjorda av Kontorsmaskinsaffärernas Förening r.f. föreskrivs: "Takuu ei myöskään oikeuta vahingonkorvaus- tai muihin vastaaviin vaatimuksiin." Keskos garantivillkor för traktorer stipulerar: "Takuu ei myöskään korvaa takuunalaisen osan rikkoutumisen aiheuttamia tapaturmia eikä seisonta-aikakuluja." I nybilsgarantin av den 1 september 1978 föreskrivs (punkt 7): "Myyjän vastuu virheistä rajoittuu siihen, mitä edellä on mainittu (= avhjälpande av fel, förf. kommentar). Ostaja ei ole oikeutettu esittämään muita vaatimuksia kuin mitä edellä on ilmoitettu tai mihin laki hänet oikeuttaa, eikä hänellä ole oikeutta saada laajempaa korvausta kuin mitä kohdassa 4 on mainittu (= ersättning för direkta kostnader vid ouppfyllt avhjälpningsåtagande, förf. kommentar). Hän ei siten ole oikeutettu saamaan korvausta henkilövahingoista tai muulle omaisuudelle kuin autolle sattuneesta, virheen aiheuttamasta välittömästä vahingosta." Enligt de allmänna garantibestämmelserna för radio- och hushållsapparater TE-79 s. 2 är garantigivarens ansvar begränsat i enlighet med garantivillkoren och garantin omfattar inte personskador eller skador på annan egendom än den försälda. I de allmänna leveransbestämmelserna NL 70 punkt 30 föreskrivs bl.a.: "Säljaren är icke skyldig att till köparen utge någon som helst ersättning vare sig för personskada eller skada på egendom, som icke omfattas av avtalet, eller för utebliven vinst, såvida det icke framgår av omständigheterna i fallet, att säljaren gjort sig skyldig till grov vårdslöshet . . ." En liknande bestämmelse ingår i ECE 188 A punkt 23.14. Bilbranschens Centralförbund r.f.s garantivillkor för begagnade bilar § 7 fritar säljaren från ansvar för personskador och skador på annan egendom än den försälda bilen. Vidare föreskrivs i garantin uttryckligen, att köparens rättigheter enligt KonsumentskyddsL inte begränsas (§ 8). Båt- och motorföreningen i Finland Finnboat r.f.s garantivillkor innehåller (punkterna 5, 10) beträffande säljarens skadeståndsansvar en hänvisning till KonsumentskyddsL:s stadganden.

När det gäller att bedöma giltigheten av de i garantiutfästelserna ingående ansvarsfriskrivningarna och de rättsverkningar, som anknyts till dem, kan följande reflexioner göras:

Med hänsyn till de köprättsliga reglernas dispositiva natur är utgångspunkten den, att ovannämnda friskrivningar i allmänhet är verksamma. Detta givetvis under förutsättning att friskrivningarna införlivats med det enskilda köpavtalet och därmed blivit bindande för köparen.⁶⁶ Särskilt när det gäller branschvis utarbetade villkor mellan i stort sett jämställda parter föreligger ingen större anledning att begränsa friskrivningsklausulernas verkningar. Som exempel på sådana villkor kan nämnas de ovan berörda allmänna leveransbestämmelserna NL 70 och ECE 188 A. Inom näringslivet föreligger nämligen ofta behov av att avvika från den dispositiva köprättens för säljaren ibland otidsenliga och onyanserade lösningar. Man strävar till att medelst formulär-rätten uppnå en ändamålsenlig och rimlig riskfördelning mellan säljare och köpare, som bättre motsvarar kraven inom ifrågavarande bransch. Den avvägning av parternas mot varandra stående intressen, som bl.a. ansvarsfriskrivningarna och de standardiserade ersättningsbeloppen ger uttryck för, framstår ofta som sakligt motiverad.⁶⁷ Följande rättsfallsreferat belyser det sagda:

NDs 1980 s. 517 (Sveriges HD): "Aktiebolagen B. och E., båda näringsidkare, träffade avtal enligt vilket B. åtog sig att till E. sälja ett antal elektroniska priskalkylatorer med tillbehör, vilka apparater var avsedda att användas i E:s system för bensinpumpar på den svenska marknaden. I avtalet åtog sig B. garantiansvar för den rätta funktionen beträffande icke blott de apparater som B. sålde till E. utan även vissa andra apparater av samma tillverkning, som E. köpt från annat håll. Enligt avtalet skulle i fråga om leveransen från B. garantivillkoren regleras enligt allmänna leveransbestämmelser (IM 72), som antagits av vissa branschorganisationer; det förutsattes i avtalet att reklameringsgraden i fråga om levererad materiel inte översteg fem procent av en angiven minimileverans. Skulle så likväl bli fallet, förband sig B. genom avtalet att vidtaga sådana åtgärder att anläggningarna kom att fungera tillfredsställande. Enligt en i IM 72 intagen klausul skulle vid fel i leverans säljare, som inte gjort sig skyldig till grov vårdslöshet, vara fri från skyldighet att till köparen utge ersättning för s.k. indirekt skada. I rättegång mot B. hävdade E., att apparaterna var behäftade med väsentliga konstruktionsfel, som ej blivit avhjälpda av B. E. yrkade bl.a. att tillerkännas ersättning för all skada, även indirekt sådan, som föranletts av konstruktionsfelen. B. bestred

66. Se ovan § 4.

67. Se bl.a. *Bernitz* s. 19f., *Hellner* s. 162 och *Krüger* s. 194.

skadeståndsskyldighet. I målet medgav B., att utfästelse lämnats om att apparaterna skulle passa för den avsedda användningen. . . . Apparaterna bedömdes vara behäftade med väsentliga konstruktionsfel; reklamationsgraden översteg fem procent. Parternas avtal angående säljarens garanti ansågs ha den innebörden, att garantivillkoren i IM 72 omfattade icke blott de av B levererade apparaterna utan även dem, som E. köpt från annat håll, samt att dessa villkor skulle gälla även vid en reklamationsgrad, överstigande fem procent av minimileveransen. Det förhållandet att B ej i enlighet med garantivillkoren avhjälpit något av konstruktionsfelen ansågs ej hindra att friskrivningsklausulen här tillämpades i fråga om ansvaret för indirekt skada. Det fastställdes att B. var skadeståndsskyldig men, enär det inte var visat, att B gjort sig skyldig till grov vårdslöshet, och friskrivningsklausulen varken i och för sig eller tillämpad på det föreliggande fallet var att bedöma som obillig eller otillbörlig, förklarades B. skyldig att ersätta E. endast sådan skada till följd av konstruktionsfelen som ej omfattades av denna klausul."

Sveriges HD uttalade s. 543f.: "Av vikt för bedömningen av balansen i ett sådant avtalsförhållande som det nu är fråga om är allmänt sett, om tillämpade standardvillkor utarbetats ensidigt av företrädare för den ena partssidans intressen eller om både säljar- och köparintressena varit företrädade vid villkorens utformning. I målet är inte upplyst, huruvida IM 72 varit föremål för förhandlingar mellan säljar- och köparorganisationer innan bestämmelserna blivit antagna. Emellertid hade de båda organisationer, som antagit IM 72, i en av Bergmanbolaget (B, förf. kommentar) åberopad, till Högsta domstolen ställd skrivelse upplyst, att deras medlemmar lika ofta intar ställning av köpare som av säljare och betraktar punkt 30 med dess friskrivningsklausul som fullt naturlig, när de själva är köpare. Av utredningen i målet framgår vidare att IM 72 i allt väsentligt bygger på de för leveranser av maskiner samt annan mekanisk och elektrisk utrustning inom och mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige tillämpade allmänna leveransbestämmelserna NL 70. Dessa bygger i sin tur i huvudsakliga delar på ECE 188 General Conditions for the supply of Plant and Machinery for export, utarbetade av ett arbetsutskott inom Förenta Nationernas Ekonomiska Kommission för Europa under medverkan av säljar- och köparrepresentanter från ett stort antal europeiska länder. Den ifrågavarande friskrivningsklausulen i punkt 30 av IM 72 har med smärre variationer sin motsvarighet i både ECE 188 och NL 70. Även garantivillkoren i övrigt i IM 72 är i det stora hela så lika garantivillkoren i ECE 188 och NL 70, att en isolerad jämförelse av klausulerna om friskrivning från skadeståndsansvar för indirekta skador inte kan anses missvisande. Punkt 30 i IM 72 kan på nu angivna skäl sägas representera en av säljar- och köparintressenter godtagen avtalsreglering med synnerligen stor spridning, nationellt och internationellt.

Vid jämförelse med de dispositiva rättsregler som skulle gälla för leveransköp om bestämmelserna i IM 72 inte var tillämpliga kan konstateras, att hävningsrätt finns i båda fallen, ehuru förutsättningarna för dess utövande inte helt överensstämmer, att IM 72 ger köparen rätt att på säljarens bekostnad avhjälpa fel, vilket gällande köplag inte medger, men att å andra sidan rätten till skadestånd enligt IM 72 genom friskrivningen i punkt 30 är begränsad i förhållande till vad som gäller enligt köplagen.

Den år 1905 tillkomna köplagen är i många avseenden otidsenlig i moderna industrisammanhang. Detta torde vara en starkt bidragande orsak till att standardvillkor för olika branscher utarbetas i syfte att åstadkomma en till nutida förhållanden anpassad reglering. Vikten av att vid avtals ingående kunna bedöma de ekonomiska riskerna av bl.a. garantiåtaganden rörande ofta komplicerade industriprodukter har varit ett framträdande motiv för sådana friskrivningar som det nu är fråga om. Möjligheten att förutse de ekonomiska riskerna har framhållits som nödvändig, för att de skall på rätt sätt kunna vägas in vid prissättning av produkter och serviceåtaganden. Köparens större möjligheter att genom försäkring skydda sig mot följdförluster har också framhållits som ett väsentligt skäl för begränsning av säljarens skadeståndsansvar.

På anförda skäl kan allmänt sett IM 72 inte anses genom den i punkt 30 intagna friskrivningsklausulen på ett obilligt eller otillbörligt sätt gynna säljaren."

Se även HD 1959 II 42: K hade av S köpt ett antal maskiner som visade sig vara oanvändbara. Enär maskinerna inte av S reparerats i sådant skick som K skäligen kunde kräva hävdes köpet. K:s krav på ersättning för de förluster felen i maskinerna förorsakat honom förkastades däremot med hänvisning till den ansvarsfriskrivningsklausul som ingick i de mellan parterna tillämpade allmänna leveransbestämmelserna.

I det ovan § 6 vid noterna 50-51 ref. avgörandet Rt 1935 s. 497 (Norges Høiestere rett) ansågs den i kontraktet ingående ansvarsfriskrivningen verksam i fråga om K:s krav på ersättning.

Friskrivningar från skadeståndsskyldigheten som (utanför konsumentköpen) företagits i enlighet med KonsumentskyddsL:s stadganden ger inte heller anledning till nämnvärda betänkligheter. Enär köparen i dessa fall erhåller rättigheter i enlighet med sagda grundskydd synes hans behov av rättsskydd i regel vara tillgodosett. Undantagsvis kan dock den begränsning av säljarens skadeståndsansvar, som KonsumentskyddsL:s stadganden innebär i förhållande till rättsläget enligt de allmänna köprättsliga reglerna,⁶⁸ motivera en justering av avtalsbalansen.

När det sedan gäller nyttjandet av ansvarsfriskrivningsklausuler, som utarbetats av en part med dominerande ställning och som ensidigt tillvaratar säljarsidans intressen, gentemot köpare som inte kan åberopa KonsumentskyddsL:s tvingande grundskydd, t.ex. en småföretagare som köper varor inom en bransch med "säljarvänliga" standardvillkor, föreligger behov att motarbeta "snedvridningen" av riskfördelningen. Som medel att förbättra köparens ställning kommer härvid i fråga bl.a. de tidigare (ovan § 5) berörda

68. Se framställningen nedan 9.2.1.

reglerna och principerna om tolkning av standardvillkor och om jämkning av oskäligen och otillbörligen avtalsvillkor. Även RättshandL § 33 kan i vissa situationer vara till hjälp. Att uppställa allmängiltiga riktlinjer för när och hur korrigeringen av avtalsbalansen skall ske är givetvis vanskligen. Frågan beror väsentligen på en helhetsbedömning av avtalsituationen och de särskilda omständigheterna. Av betydelse är givetvis ansvarsfriskrivningens natur och dess omfattning. Friskrivning från t.ex. produktansvar bör bedömas annorlunda än uteslutning av annat skadeståndsansvar vid fel i köpgodset.⁶⁹ En mot säljaren mildare bedömning kan vidare vara motiverad vid begränsning av ansvaret för ekonomiska följdskador (t.ex. utebliven vinst)⁷⁰ än när fråga är om uteslutning av köparens rätt till ersättning för direkta kostnader eller prisskillnad.

Godenhielm anför, att förbehåll gällande objektiv omöjlighet och force majeure samt villkor som inskränker säljarens ansvar för handlande resp. underlåtenhet av personer i dennes tjänst i regel är giltiga.⁷¹ En sådan friskrivning framstår i flera fall som motiverad.⁷² Beträffande ansvarsfriskrivning för anlitade medhjälparens culpa (här avses culpa i vidsträckt bemärkelse, dvs. omfattande även dolus) är det måhända skäl att göra en liten reservation för de grövsta formerna av culpa (t.ex. svikligt förfarande).⁷³ I fråga om säljarens möjligheter att friskriva sig från egen culpa hänvisas till framställningen ovan § 5.3. Härvid kan även den s.k. identifikationsproblematiken bli aktuell.⁷⁴

Vidare bör vikt fästas vid skadans förutsebarhet och dess storlek.⁷⁵ Även försäkringssynpunkter har relevans i detta sammanhang. Köparens möjlighet att täcka skadan genom försäkring kan motivera en för säljaren mildare bedömning än vad annars vore fallet.⁷⁶ Å andra sidan kan säljarens möjligheter att kanalisera ansvaret till en försäkring verka därhän att man begränsar

69. Se ovan not 50. Se även *Hellner*, 1 OJLS (1981) s. 38f. Jfr KonsumentskyddsL kap. 5 § 11.

70. Enligt UCC art. 2-719 (3) är friskrivning från ekonomiska följdskador verksam under förutsättning att denna inte framstår som "unconscionable".

71. *Godenhielm* s. 86f.

72. Jfr även svenska köplagen §§ 24, 43 och *Almén* s. 286ff.

73. Se även *Petersen* s. 86.

74. Se härom närmare *Petersen* s. 79ff.

75. Jfr framställningen ovan 9.1.2.2. om begränsning av skadeståndsskyldighetens omfattning.

76. Se Sveriges HD:s domsmotivering i det ovan ref. avgörandet NDs 1980 s. 517.

ansvarsfriskrivningens verkningar.⁷⁷ Bland ytterligare omständigheter som här har relevans kan nämnas, att även tillgången till alternativa påföljder (t.ex. vid misslyckat avhjälpande av fel) är av betydelse. I den mån köparens rättsställning härigenom tryggas minskas betänkligheterna mot att tillmäta en ansvarsfriskrivning rättsverkan.⁷⁸

9.2. KonsumentskyddsL

9.2.1. Allmänt om förutsättningarna för säljarens skadeståndsansvar

Enligt KonsumentskyddsL görs ingen skillnad mellan speciesköp och leveransavtal vad beträffar grunden för säljarens skadeståndsansvar. Kap. 5 § 9 mom. 1 påför säljaren skyldighet att ersätta dels utgifter, som orsakats köparen av erforderliga åtgärder till följd av fel i vara, dels utgifter, som orsakats av erforderliga åtgärder, vilka blivit onyttiga till följd av fel i vara. Enligt mom. 2 av sagda lagrum är säljaren vidare skyldig att ersätta annan skada, som förorsakats av felet, om han inte visar, att han förfarit med omsorg. Nämda ansvarsregler gäller oberoende av typen av köp.

Den strikta ansvarsregeln i § 9 mom. 1 har ansetts motiverad med hänsyn dels till att ifrågavarande kostnader vanligen är små, dels till att en sådan regel underlättar bevisningen och därmed gör skaderegleringen smidigare.⁷⁹ Köparen behöver endast visa, att utgifterna förorsakats av de i lagrummet nämnda erforderliga åtgärderna. I regeringens proposition med förslag till konsumentskyddslagstiftning (*Reg. prop.* 1977:8) omnämns som exempel på åtgärder som kan vara erforderliga på grund av fel i vara "resor och postningsåtgärder, vilka härrör av att felet utreds, flyttning eller uppbevaring av anordning som råkat i olag samt anskaffning av tillfällig ersättningsvara". Vidare uttalas i propositionen: "Typiska åtgärder, vilka blivit onyttiga, är installation eller transport till rätt plats av vara, som sedermera visar sig vara behäftad med

77. Se beträffande försäkringssynpunkterna närmare *Hellner*, 1 OJLS (1981) s. 44ff.

78. Se *Hellner*, 1 OJLS (1981) s. 33f., 36f. I *UCC*, 1962 Official Text s. 216 uttalas: "However, it is of the very essence of a sales contract that at least minimum adequate remedies be available."

79. Se t.ex. *Kivivuori m.fl.* s. 155. Se beträffande svensk rätt *Hellner* s. 162f.

fel.”⁸⁰ Dessa exempel belyser avsikten med förevarande stadgande: säljaren är strikt ansvarig endast för direkta kostnader som åsamkats köparen på grund av säljarens kontraktsbrott.

Se ur konsumentklagonämndens praxis dnr 797/34/78: En konsument hade köpt en bil. Sedermera framgick det, att bilen hade en utbytt motor som inte passade till ifrågavarande karosseri. Med hänsyn härtill ansåg konsumentklagonämnden, att bilen var behäftad med ett väsentligt fel och rekommenderade hävning av köpet jämte ersättning åt köparen för utgifter, som orsakats av erforderliga reparationsåtgärder, vilka blivit onyttiga till följd av felet.

dnr 3361/33/79: Säljaren ansågs i stöd av KonsumentskyddsL kap. 5 § 9 skyldig att ersätta köparens nödiga utgifter (reskostnader 12 mk) till följd av fel i vara.⁸¹

Annan skada, t.ex. ersättning för prisskillnad vid hävning av köpet och ersättning för den tid som köparen inte kunnat utnyttja varan, faller utanför lagrummet.⁸²

Endast *erforderliga* utgifter ersätts enligt § 9 mom. 1. Köparen bör sträva till att begränsa sina utgifter när han vidtar åtgärder på grund av fel i varan. Om kostnaderna med beaktande av omständigheterna blir oskäligt höga får köparen själv bära en del av dem.⁸³

Det är av intresse att notera, att inte ens *force majeure* synes frita säljaren från skadeståndsansvar enligt § 9 mom. 1.⁸⁴ Med hänsyn dels till lagrummets relativt snäva tillämpningsområde, dels till den omständigheten, att moment av *force majeure* -typ mera sällan orsakar fel i varan, torde detta likväl sakna större praktisk betydelse.

80. *Reg. prop.* 1977:8 s. 50. Se även *Kivivuori m.fl.* s. 155ff. samt beträffande svensk rätt t.ex. *Hellner* s. 163 och *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 197f.

81. Se även dnr 1048/34/79 och dnr 3487/34/79.

82. Det kan i detta sammanhang vara av intresse att notera, att enligt en kanadensisk utredning framställs sällan krav på ersättning för ekonomisk följdskada vid konsumentköp. Överhuvudtaget utbetalas ersättningar åt konsumenterna endast undantagsvis. Ur utredningen framgår bl.a. också, att i anledning av över 500.000 mot tre biltillverkare under en treårsperiod framställda "warranty claims" hade inget köp hävts och endast 15 bilar hade utbytt. Se *Ziegel*, 22 I.C.L.Q. (1973) s. 367.

83. Se *Kivivuori m.fl.* s. 156.

84. Se *Kivivuori m.fl.* s. 157, *Reg. prop.* 1977:8 s. 50 och *Routamo*, *Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja* n:o 23 s. 112.

Beträffande skador som inte omfattas av § 9 mom. 1 gäller culparegeln i mom. 2. Säljaren bär skadeståndsansvar ifall han inte lyckas exculpera sig, t.ex. visa att skadan förorsakats av en olyckshändelse eller av vållande av en utomstående person.⁸⁵ För personsador och skador på annan egendom än den sålda varan bär säljaren inte ansvar enligt stadgandena i KonsumentskyddsL kap. 5 (§ 11). Härvid är i regel allmänna skadeståndsrättsliga regler och principer tillämpliga.⁸⁶

Se t.ex. konsumentklagonämndens rekommendationer dnr 2048/34/79: Enär säljaren inte haft anledning att misstänka att av honom sålda tändstift varit behäftade med fel ansågs han i stöd av KonsumentskyddsL kap. 5 § 9 inte skyldig att ersätta den skada som orsakats bilmotor på grund av felaktiga tändstift.

dnr 340/34/80: Enär säljaren bort inse att en av de sålda fälgarna inte överensstämde med de övriga, rekommenderade klagonämnden att denne skulle ersätta köparen kostnaderna för reparation av den skada som förorsakats hjulets bromssystem på grund av försummelsen (ref. i *Kuluttajansuoja* 4, 1980 s. 34).

dnr 1742/34/79 (ref. nedan § 10 vid noterna 118-119).

Fallen är från gränsområdet mellan felpåföljder och fall av skadebringande egen-skaper. I fråga om varor som skall inmonteras i maskiner, bilar etc. ligger det nära till hands att tillämpa de köprättsliga felreglerna när skada drabbar "huvudföremålet".

När man jämför ovan i korthet beskrivna ersättningssystem med köprättens dispositiva regler kan man konstatera, att säljaren enligt KonsumentskyddsL har en något förmånligare ställning än enligt sistnämnda regler. Oaktat säljaren i KonsumentskyddsL påförts strikt skadeståndsansvar för direkta kostnader (i regel små), uppvägs härigenom inte den försämring i köparens ställning som frångåendet av det strikta ansvaret enligt de dispositiva reglerna (ovan 9.1.) stundom kan medföra.

Om t.ex. konsumenten vid leveransavtal på grund av fel i varan hävt köpet, är hans rätt till ersättning för den prisskillnad som uppkommit i samband med täckningsköpet beroende av säljarens culpa. Enär KonsumentskyddsL innebär ett grundskydd för köparen är det enligt min mening inte motiverat, att denne ställs i sämre ställning än en köpare som inte omfattas av KonsumentskyddsL:s

85. Beträffande skadeståndsansvarets omfattning se framställningen ovan 9.1.2.2.

86. Se ovan not 50. Se även *Kivivuori m.fl.* s. 157f. och *Routamo*, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 109. Se beträffande svensk rätt *Hellner* s. 165ff. och *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 138 samt från norsk rätt *Kröger* s. 168, 217ff.

stadganden.⁸⁷ Emedan vidare de i KonsumentskyddsL kap. 5 ingående stadgandena för säljarens del är att uppfatta som dispositiva, borde följaktligen de allmänna köprättsliga reglerna ges genomslagskraft, dvs. säljaren skulle bära ansvar såvida han inte med rättslig verkan friskrivit sig.

I den svenska konsumentköplagen § 2 st. 2 utsågs detta explicit. *Hellner*⁸⁸ anför om förhållandet mellan köplagens och konsumentköplagens regler bl.a. följande: "Utgångspunkten är att konsumentköplagen ej är någon fullständig köplag utan blott skall ge konsumenterna skydd i några avseenden som bedömts vara speciellt viktiga för dem. Lagen riktar sig speciellt mot formulärrätten, och den avser att dra en gräns för vad säljarna (och tillverkarna) får förbehålla sig till sin egen fördel. Lagen innehåller sålunda vad som i förarbetena till lagen kallas 'minimiregler', dvs. regler om befogenheter för köparna som dessa alltid skall ha. Säljarna får gärna ge köparna bättre befogenheter än som följer minimireglerna, men inte sämre. Eftersom minimiskyddet måste vara utformat så att det kan gälla vid alla slag av köp och i alla situationer, kan det ofta inte gå särskilt långt till köparnas förmån. Konsumentköplagens regler är därför stundom mindre förmånliga för köparna än den allmänna köplagens regler är. Det är i sådana fall inte önskvärt att, när alls intet är avtalat om en särskild fråga, konsumentköplagens minimiregler blir gällande i förhållande till konsumenten. Denne skulle därigenom åtnjuta sämre villkor än andra köpare, för vilkas köp den allmänna köplagen ensam gäller. Lagstiftaren har därför valt en konstruktion, enligt vilken köplagens regler skall fortsätta att vara 'normalregler', dvs. regler som gäller där intet är avtalat, i de fall där köplagen är mera förmånlig för köparna än konsumentköplagens minimiregler är." Trots att den finska KonsumentskyddsL särskilt vad beträffar ersättningsfrågan tillerkänner köparen längre gående befogenheter än vad konsumentköplagen gör (se nedan), är de synpunkter som ovan citerats beaktansvärda även för den finska rättens del.

Oaktat denna principiella utgångspunkt synes det likväl vara vanskligt att åsidosätta KonsumentskyddsL:s stadganden. Även om man anser att de allmänna köprättsliga reglerna och principerna ger uttryck för en köprättslig sedvanerätt och därmed kunde ersätta dispositiva lagstadganden,⁸⁹ bör företrädre

87. Se även *Routamo*, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 110.

88. *Hellner* s. 39.

89. Se allmänt om denna problematik t.ex. *Alanen* s. 56ff., *Eckhoff* s. 223ff., 279, *Rodhe* s. 13f., *Taxell* s. 55ff. och *idem*, Rätt s. 177f., 232. Nämnas kan, att i RättshandL kap. 1 § 1 mom. 2 och i sjölagen (167/39) § 72 mom. 1 stadgas uttryckligen, att sedvänja åsidosätter lagarnas stadganden. Ett sådant stadgande ingår även i svenska köplagen § 1. Se härom närmare t.ex. *Hellner* s. 36ff. och *Karlgrén*, Kutym s. 7ff., särskilt s. 63.

dock ges åt ny speciallagstiftning.⁹⁰ Följaktligen synes köparens rättsställning kunna förbättras endast genom lagstiftningsåtgärder.

Enligt den svenska konsumentköplagen § 6 är säljarens tvingande skadeståndsansvar vid fel i vara inskränkt till skälig ersättning för utgift som köparen ådragit sig till följd av felet. Kan säljaren visa att culpa inte ligger honom till last, undgår han skadeståndsskyldighet. Rätt till ersättning för avhjälpande av fel tillkommer köparen endast i det fall att avhjälpningsåtagande i enlighet med § 4 lämnats.

Detta i förhållande till motsvarande finska regel betydligt snävare stadgande om säljarens skadeståndsansvar motiverades i främsta rummet med två skäl. För det första befarade man, att en längre gående skadeståndsskyldighet skulle ge upphov till svårbedömda tvister om köparens rätt till ersättning för följdskador av olika slag. För det andra ansåg man, att ett strängare skadeståndsansvar inte behövdes vid sidan av övriga befogenheter för att säkerställa köparens viktigaste intressen, dvs. att kunna framtinga riktig prestation eller – om detta inte lyckas – häva köpet.⁹¹

Som ovan framgått gäller likväl, att i den mån säljaren inte verksamt friskrivit sig från skadeståndsansvar, gäller de för köparen förmånligare dispositiva ersättningsreglerna i svenska köplagen §§ 42-43 (konsumentköplagen § 2 st. 2).

9.2.2. Garantiutfästelsernas betydelse för rätten till skadestånd

9.2.2.1. Garanti- och övriga uppgifter om konsumtionsvara

Vad sedan beträffar frågan om garantiutfästelsernas betydelse för säljarens skadeståndsansvar vid konsumentköp knyts intresset till stadgandet i Konsumentskyddsl kap. 5 § 10 mom. 1. Enligt detta lagrum skall den genom vars försorg om vara eller om dess användning vid marknadsföring i Finland

90. Se närmare beträffande *lex superior*-, *lex posterior*- och *lex specialis*-principerna särskilt *Eckhoff* s. 277ff. Se även *Alanen* s. 60, *Kelsen* s. 244 och *Taxell*, Rätt s. 231ff.

91. Se *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 52f., 137ff., 195ff. Se beträffande stadgandet i svenska konsumentköplagen § 6 även *Hellner* s. 162ff. I norsk rätt är de i köplagen §§ 42-43 ingående ersättningsreglerna tvingande vid konsumentköp. Säljaren har dock säkrats en rätt långtgående ansvarsfriskrivningsmöjlighet bl.a. vad beträffar ekonomiska följdskador, personskador och skador på annan egendom än den sålda. Se *Krüger* s. 168, 193.

lämnats oriktiga eller vilseledande uppgifter, vilka kan förmodas ha inverkat på köpet (Konsumentskyddsl. kap. 5 § 1 mom. 2, ovan § 3.2.3.1.), ansvara för den skada, som därav orsakats köparen och som skall ersättas enligt § 9. Vidare stadgas i § 10 mom. 1 att jämväl säljaren bär skadeståndsansvar, om denne kan visas ha förfarit vårdslöst. I fråga om säljarens ansvar har man här avvikit från den i § 9 mom. 2 stadgade principen om omkastad bevisbörda.

Förevarande lagrum påför således den som lämnat uppgifterna (tillverkare, importör, grossist etc.) ansvar för skada som därav förorsakats köparen. Uppgifterna kan givetvis också ges i form av garantiutfästelser.⁹²

Hänvisningen till § 9 kan ge upphov till tolkningsproblem. Avses här en hänvisning endast till den skada som skall ersättas eller jämväl till ansvarsgrunden? En bokstavstolkning synes leda till att hänvisningen omfattar skadeståndsfrågan i dess helhet, dvs. både frågan om ersättningsgill skada och frågan om skadeståndsansvarets förutsättningar. Tolkning enligt det förstnämnda alternativet skulle leda till att hänvisningen är onödig. Det är rimligt, att uppgiftslämnarens ansvar följer principerna för säljarens skadeståndsansvar enligt § 9.⁹³

I svenska konsumentköplagen § 14 stadgas skadeståndsskyldighet för tillverkare eller annan som i tidigare säljled tagit befattning med varan och som för egen eller säljarens räkning lämnat vilseledande uppgifter om varans beskaffenhet eller användning avsedda att komma till allmänhetens eller köparens kännedom. Förutsättning för skadeståndsansvar är vidare dels att uppgifterna kan antas ha inverkat på köpet, dels att uppgiftslämnaren kan påböras culpa. Skadeståndsansvaret omfattar all adekvat orsakad skada.⁹⁴ Både föreliggande regel och stadgandet i § 12 om försummelse i fråga om avhjälpande av fel från tillverkares m.fl. sida⁹⁵ påför således de i respektive lagrum nämnda ansvarssubjekten ett mera omfattande skadeståndsansvar än det som säljaren har i enlighet med konsumentköplagen § 6.

Ifall säljaren själv lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter blir hans ansvar att bedöma enligt enahanda principer, dvs. enligt ersättningsreglerna i § 9. Detta innebär även, att säljaren i fråga om uppgifter som lämnats i god tro

92. Se framställningen ovan § 3.2.

93. Jfr dock *Kivivuori m.fl.* s. 159.

94. Se närmare beträffande stadgandet i konsumentköplagen § 14 *Hellner* s. 182f. och *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 261ff.

95. Se petittext nedan vid noterna 98-99.

inte bär skadeståndsansvar – med undantag för direkta kostnader. Härvidlag föreligger således en skillnad till köparens nackdel i förhållande till rättsläget enligt den dispositiva köprätten (ovan 9.1.2.1.). Denna divergens utjämnas dock i praktiken av att det ofta är svårt för säljaren att exculpera sig.

Beträffande övriga av säljaren lämnade uppgifter om varan (kvalitetsgaranti enligt KonsumentskyddsL kap. 5 § 5, uppgifter vid försäljning av begagnad vara enligt KonsumentskyddsL kap. 5 § 6⁹⁶ etc.) kan konstateras, att i den mån de har betydelse för felbedömningen (ovan § 3.2.) är de även relevanta med tanke på säljarens skadeståndsansvar. Även här föreligger ovan nämnda diskrepans mellan säljarens culpaansvar enligt KonsumentskyddsL kap. 5 § 9 mom. 2 och det ovan (9.1.2.1.) berörda strikta skadeståndsansvaret (för konkreta och bestämda uppgifter om köpgodset) enligt de allmänna köprättsliga reglerna.

9.2.2.2. *Avhjälpningsåtagande enligt KonsumentskyddsL kap. 5 § 3*

I KonsumentskyddsL kap. 5 § 10 mom. 2 stadgas skadeståndsansvar för den som i enlighet med § 3 för säljarens räkning avgivit utfästelse att avhjälpa fel (ovan § 8.2.2.1.) och detta åtagande inte uppfyllts. Ansvariet omfattar den skada som härav förorsakats köparen⁹⁷ och som skall ersättas enligt § 9. Hänvisningen bör även här uppfattas som en hänvisning till såväl den skada som skall ersättas som till ansvarsgrunden (ovan 9.2.2.1.).⁹⁸

96. Se t.ex. Esbo häradsrätt 9.1.1980 (4. avd. § 1) (ref. ovan § 8 vid noterna 74-75).

97. I *Reg. prop.* 1977:8 s. 50 uttalas om den skada som härvid kan uppstå: "Av underlåtenhet att uppfylla förbindelse att avhjälpa fel kan uppstå närmast tre olika slag av skada. För det första kan köparen vara berättigad till ersättning för att han erhåller sämre vara än vad som förutsatts i avtalet. Den som lämnat förbindelse att avhjälpa fel skall då ersätta en skada, vilken kan beräknas på samma sätt som prisnedsättning. För det andra kan köparen ha ådragit sig kostnader för reparation av felet hos annan på grund av att den som lämnat förbindelsen inte velat eller kunnat avhjälpa felet i varan. Denna ersättning kan beräknas på samma sätt som när motsvarande post krävs av säljaren. För det tredje kan den som lämnat förbindelsen bli tvungen att ersätta i 9 § 1 mom. avsedd skada."

98. Se även *Routamo*, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 114f. Jfr dock *Kivivuori m.fl.* s. 159f.

Motsvarande stadgande i den svenska konsumentköplagen är snävare utformat. Enligt § 12 är varans tillverkare eller annan som avgivit avhjälpningsåtagande för säljarens räkning skadeståndsansvarig endast om han gjort sig skyldig till försummelse vid fullgörande av åtagandet. Skadeståndsskyldigheten gäller skada som ej är ringa.⁹⁹

Enligt föreliggande lagrum påförs således den som avgivit utfästelsen skadeståndsansvar trots att de övriga påföljderna av underlåten uppfyllelse att avhjälpa fel kan drabba säljaren (kap. 5 § 3). Köparen kan välja mellan att framställa yrkanden mot säljaren i enlighet med §§ 3, 9 eller mot avgivaren av utfästelsen i enlighet med föreliggande lagrum.¹⁰⁰ För klarhetens skull är det skäl att påpeka, att ansvaret för s.k. kvalitetsgarantier enligt Konsument-skyddsL kap. 5 § 5 (ovan § 3.2.) är för andra avgivare än säljaren oreglerat i KonsumentskyddsL – såvida garantin inte uppfyller kriterierna för tillämpningen av KonsumentskyddsL kap. 5 § 10 mom. 1 (ovan). I fråga om garanti-givarens ansvar tillämpas härvid allmänna avtalsrättsliga regler och principer.

9.2.2.3. Ansvarsfriskrivningar

Vad sedan beträffar de i garantiutfästelserna ofta ingående ansvarsfriskrivningarna (se exempel ovan 9.1.2.3.) kan konstateras, att när reglerna i KonsumentskyddsL kap. 5 utgör tvingande rätt till köparens fördel (§ 15) är villkor som begränsar säljarens – och även annan i kapitlet nämnd skadeståndsansvarigs – ersättningsskyldighet utöver vad stadgandena medger utan verkan. Däremot är det möjligt, att både materiellt och tidsmässigt begränsa själva garantiutfästelsens omfattning, t.ex. till att avse vissa typer av fel under en närmare angiven tidsperiod. Beträffande detta hänvisas till den tidigare

99. Se närmare om stadgandet *Hellner* s. 181f, och *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 254ff. Nämnas kan, att den norska köplagen ger konsumenten en allmän rätt att göra felpåföljder gällande även gentemot varans tillverkare, importör eller mot tidigare säljled. Ansvaret för dessa är dock begränsat i enlighet med det ansvar de har gentemot säljaren. Se närmare t.ex. *Selvig*, JFT 1977 s. 27f.

100. Det kan noteras, att ifall inget avhjälpningsåtagande i enlighet med Konsument-skyddsL kap. 5 § 3 lämnats, kan köparen fordra ersättning för reparations-kostnader av säljaren endast inom ramen för § 9 – såvida de inte ersätts som prisnedsättning. Jfr dock svenska konsumentköplagen § 6.

framställningen (se t.ex. ovan § 8.1.2.). Av konsumentkyddslagstiftningens natur av grundskydd för köparen följer också, att det självfallet står säljaren fritt att ikläda sig ett strängare skadeståndsansvar än ovan berörda lagrum stadgar.

§ 10 KÖPARENS UNDERSÖKNINGS- OCH REKLAMATIONSPLIKT

Ovan har köparens befogenheter vid fel i köpgodset berörts med beaktande särskilt av garantisynpunkterna. Till de köprättsliga felpåföljderna anknyter sig även frågorna om köparens undersöknings- respektive reklamationsplikt. Dessa frågor har betydelse med avseende på möjligheterna att göra felpåföljder gällande.

10.1. Köp i allmänhet

10.1.1. Allmänt om köparens undersökningsplikt

När man talar om köparens undersökningsplikt (= plikt att undersöka godset vid risk att gå miste om rätten att göra felpåföljder gällande) avses dels undersökning av köpeobjektet före eller vid köpslutet (förhandsundersökning), dels undersökning av detsamma efter köpets avslutande (efterföljande undersökning).¹ I finsk rätt saknas uttryckliga lagstadganden om köparens undersökningsplikt. Den i HB kap. 1 § 4 ingående regeln om förborgat fel ger dock en viss antydning om att köparen bör undersöka köpgodset: "Finnes i sielfva vahren förborgadt fel, så at hvarken kiöparen eller säljaren thet förut varse blifvit ..." I de skandinaviska köplagarna ingår däremot detaljerade stadganden om undersökningsplikten (§§ 47, 51, se nedan).

10.1.1.1. Förhandsundersökning av köpgodset

Vad beträffar förhandsundersökningen kan inledningsvis konstateras, att vid en del köp är sådan undersökning överhuvudtaget inte möjlig. T.ex. leverans-

1. Se t.ex. Aaltonen I s. 239 och Godenhielm s. 111.

avtal, där köpet slutes på grundval av en beskrivning av köpgodset, möjliggör endast en efterföljande undersökning av godset. Detsamma gäller i fråga om beställningsköp.

Om köpet gäller nya industritillverkade produkter är köparens faktiska möjligheter att företa en förhandsgranskning ofta begränsade: godset är väl förpackat, möjligheter att prova det saknas osv. Undersökningen inskränker sig härvid till en helt ytlig (optisk) granskning av köpeobjektet. Vid köp av begagnade föremål kan däremot möjligheterna att företa en grundligare förhandsundersökning vara bättre. Särskilt vid dessa köp framhävs även sambandet mellan köparens undersökningsplikt och de materiella felreglerna: ju lindrigare ansvar säljaren har, desto starkare skäl har köparen att undersöka köpgodset.² Vilken skyldighet har köparen enligt finsk rätt att företa en förhandsundersökning av köpgodset?

I litteraturen har förfäktats dels en uppfattning som överensstämmer med § 47 i de skandinaviska köplagarna, dvs. köparen har en *plikt* att undersöka köpgodset endast om säljaren anmodar honom därtill,³ dels den uppfattningen att köparen bör verkställa förhandsundersökning då han är i tillfälle därtill.⁴ På grund av att rättspraxis beträffande denna fråga är mycket knapphändig är det svårt att bilda sig en klar uppfattning om HD:s ståndpunkt. Enstaka rättsfall där HD synes ha pålagt köparen undersökningsplikt då denne haft tillfälle därtill står likväl att finna.⁵

I de skandinaviska köplagarna stadgas (§ 47), att om köparen före köpet undersökt köpgodset eller utan giltig anledning undandragit sig att efterkomma anmaning att undersöka det, får han inte åberopa fel som han bort märka vid undersökningen, om inte säljaren förfarit svikligt. Detsamma gäller om köparen satts i tillfälle att före köpet undersöka prov på godset.⁶

2. Se även *Hellner* s. 170.

3. Se t.ex. *Aaltonen* s. 119, *Heikonen & Aaltonen* s. 113 och *Kivimäki*, LM 1955 s. 40. Se även *Kom.bet.* 1973:12 s. 157.

4. *Godenhjelm* s. 112.

5. Se HD 1927 II 30 samt HD 1947 II 215 (köp mellan handelsmän). Se dock i annan riktning HD 1929 II 337 samt HD 1939 II 3 (fastighetsköp).

6. Se närmare beträffande regeln i § 47 t.ex. *Almén* s. 640 ff., *Andersen* s. 176 ff., *Grauers* s. 84 ff., *Hellner* s. 170 f., *Krüger* s. 75 ff., *Norager-Nielsen & Theilgaard* s. 829 ff., *Ussing* s. 142 f. och *Vinding Kruse* s. 150 ff. Enligt UCC art. 2 – 316 (3) (b) kan köparen inte åberopa "implied warranty" beträffande fel som han borde ha

Enligt min uppfattning synes en regel i enlighet med § 47 ändamålsenlig. Att med risk för rättsförlust påföra köparen en skyldighet att förhandsgranska köpgodset närhelst denne har möjlighet därtill är onödigt. Detta motiveras av att säljarens intressen i tillräcklig grad tillgodoses genom dels reglerna om efterföljande undersökning och om reklamation, dels principerna om bevisbördans fördelning (ovan § 2.4.). En sådan regel om vidsträckt undersökningsplikt skulle även i bevisningshänseende vara svårtillämpad. Det torde således räcka med att låta köparens undersökning av köpgodset bero på eget initiativ – dock med viss reservation för eventuell branschpraxis – eller på säljarens anmaning⁷ (eller annan aktivitet = säljaren har t.ex. per post tillsänt köparen varuprov).

Förslaget till köplag innehåller i kap. 4 § 2 mom. 2 en regel om köparens plikt att förhandsundersöka köpgodset som i stor utsträckning överensstämmer med § 47 i de skandinaviska köplagarna.⁸ Nämnas kan, att 1980 års FN-konvention rörande avtal om lösöre köp av internationell karaktär saknar bestämmelser om förhandsundersökning av köpgodset.

Vad sedan gäller frågan hur omfattande och ingående den av köparen företagna förhandsundersökningen skall vara, kan konstateras, att det är svårt att i detta avseende uppställa några allmängiltiga regler. Frågan är väsentligen beroende av omständigheterna in casu. Följande reflexioner kan dock göras.

märkt vid en undersökning av köpgodset, om köparen före köpet antingen undersökt godset eller prov därav eller vägrat att efterkomma anmaning därom. I SGA, 1979 section 14 (2) stadgas, att ifall köparen undersökt köpgodset gäller inte någon "implied condition" beträffande fel som han borde ha märkt vid undersökningen. Här fordras således en faktisk undersökning av godset för att i lagrummet nämnd "implied condition of merchantability" skall kunna frångås. BGB § 460 innehåller regeln, att ifall köparen på grund av grov vårdslöshet inte har upptäckt fel i köpgodset, är säljaren ansvarig endast i det fall att han lämnat garanti beträffande felet eller svikligen förtigit om det, se närmare *Palandt* s. 445 f.

7. Nämnas bör emellertid, att med anmaning att undersöka godset i svenska köplagen § 47 synes ha avsetts inte blott uttrycklig anmodan, utan efter omständigheterna även att godset vid köpeförhandlingarna av säljaren förevisats eller hållits tillgängligt för undersökning och granskning av köparen, se *Almén* s. 643 f. Se även *Kom.bet.* 1973: 12 s. 158.

8. Se närmare beträffande ovannämnda regel *Reg. prop.* (Förslaget) s. 24.

Köp mellan handelsmän bör i regel bedömas strängare än när köparen är t.ex. en privatperson.⁹ Överhuvudtaget inverkar parts egenskap av fackman på bedömningen: ju större sakkunskap köparen besitter desto strängare krav i fråga om undersökningen kan påläggas honom.¹⁰ Även parternas personliga förhållande kan ha relevans, t.ex. köp mellan goda vänner motiverar en mildare bedömning än vad som annars vore fallet. Vidare får branschpraxis betydelse. Frågan bedöms utgående från vad som är brukligt inom ifrågavarande bransch och med avseende på föreliggande typ av köp.¹¹ Begagnade och dyrare varor kan t.ex. motivera en större stränghet mot köparen¹² än vad som är fallet beträffande fabriksnya varor och varor av mindre värde. Vid bedömningen av undersökningspliktens omfattning är även säljarens uppträdande (t.ex. av denne lämnade uppgifter om köpgodsets beskaffenhet) av betydelse. Denna fråga behandlas mera ingående nedan. Givet är också, att de faktiska förutsättningarna för undersökningens utförande har relevans i detta sammanhang. Naturförhållanden, tidspress, förhinder i form av förpackning eller emballage, undersökningens kostnader m.fl. faktorer bör beaktas.¹³ Slutligen bör noteras, att det även i fråga om bedömningen av köparens skyldigheter i föreliggande avseende ytterst är fråga om villkendera parten, säljaren eller köparen, som skall skyddas i en konfliktsituation. Som jag i olika sammanhang tidigare påpekat, blir det nödvändigt att bedöma parternas ställning i ett vidare perspektiv, dvs. också bedömningsmoment utanför de specifikt köprättsliga aspekterna (ändamålsenlighets- och rimlighetsöverväganden, samhällspolitiska målsättningar och strävanden etc.) får betydelse.

Beträffande förhandsgranskning av varuprov kan konstateras, att för att undersökningen skall ha relevans bör provet dels överensstämma med varan vad gäller

9. Se t.ex. *Godenhielm* s. 115 och *Reg. prop.* (Förslaget) s. 24. Jfr även § 51 i de skandinaviska köplagarna.
10. Se t.ex. *Andersen* s. 176, *Chydenius* s. 95, *Heikonen & Aaltonen* s. 113, 115, *Krüger* s. 76, *Portin*, JFT 1957 s. 209, *Taxell* s. 329 och *idem*, JFT 1956 s. 87. Jfr HD 1948 II 444 (ref. ovan § 9 not 7) och HD 1940 II 56.
11. Se t.ex. *Andersen* s. 176, *Kivimäki*, LM 1955 s. 39 f. och *Krüger* s. 76. Jfr även § 51 i de skandinaviska köplagarna.
12. Särskilt vid köp av begagnade bilar synes konsumentklagonämnden ha påfört köparen en rätt långtgående undersökningsplikt, se nedan vid noterna 114-116.
13. Se t.ex. *Andersen* s. 177 och *Krüger* s. 76. Se även HD 1948 II 29 (ref. ovan § 9 vid noterna 37-38) och HD.1973 II 1 (ref. nedan vid noterna 39-40).

kvalitet och egenskaper, dels avse de egenskaper som köparen senare påstår är felaktiga.¹⁴ Köparens skyldighet att beakta fel i varuprov, som han beretts tillfälle att undersöka, är således begränsad till fel som hänför sig till egenskap för vars bedömning provet skulle tjäna till ledning.

Köparen kan inte senare framställa yrkanden i anledning av fel som han inom ramen för ovan berörda undersökningsplikt märkt eller rimligen borde ha märkt.¹⁵ Detsamma gäller fel som köparen annars varit medveten om vid ingåendet av köpavtalet.¹⁶ Här är dock viss försiktighet påkallad. Av omständigheterna kan nämligen framgå, att parterna haft för avsikt att säljaren skall avhjälpa felet eller så kan köparen ha gjort förbehåll om felpåföljder.¹⁷

Om säljaren gjort sig skyldig till svikligt förfarande kan köparen likväl påtala fel även om han varit försumlig i fråga om förhandsundersökningen av

-
14. *Krüger* s. 78 f. Se även beträffande undersökning av varuprov *Aaltonen* I s. 259 ff. och *Hellner* s. 171 samt ur rättspraxis HD 1927 II 164, HD 1937 II 583, NJA 1932 s. 670 och NJA 1936 s. 689.
 15. Se HD 1925 D II 302: K hade av S köpt en lokomobil. I S:s offert hade lokomobilens maskinstyrka angivits till 30 hästkrafter. Lokomobilens hade likväl vid normal användning endast 26 hästkrafters effekt. Därutöver hade lokomobilens vid framkomsten till K haft en bristfällig reservventil. K krävde hävning av köpet och skadestånd för utebliven affärsvinst (K hade sålt lokomobilens vidare till tredje man men detta köp hade hävts) och kostnaderna för lokomobilens upplagring. Enär K före köpets avslutande hade kunnat kontrollera lokomobilens verkliga maskineffekt, eftersom denna angetts på en vid maskinen fastsatt platta, och K samtidigt haft tillfälle att konstatera omfattningen av ångpannans eldyta (K hade förhandsundersökt lokomobilens med hjälp av en fackman) samt då reservventilens bristfällighet inte kunde anses som ett väsentligt fel, förkastades K:s yrkanden. — Minoriteten (två justitieråd) fastställde rådstuvurättens och hovrättens domslut, vilka biföll käromålet med motiveringen dels att lokomobilens ångpanna endast hade en eldyta av 18 m², vilket avvek från S:s uppgifter, dels att K hade framställt reklamation inom skälig tid. Se även HD 1927 II 30, HD 1932 II 303 och HD 1947 II 215. Jfr det i HB kap. 1 § 4 ingående stadgandet om försäljning av gods i befintligt skick.
 16. Detta stadgas uttryckligen i BGB § 460. Se även förslaget till köplag kap. 4 § 2 mom. 1. Jfr ur rättspraxis HD 1937 II 455. Beträffande fel som köparen varit medveten om vid köpslutet kan man även ställa frågan huruvida köprättsligt fel överhuvudtaget föreligger, se felbedömningen ovan § 2. Se även *Routamo*, LM 1980 s. 128.
 17. Se närmare t.ex. *Grauers* s. 83 f.

köpgodset.¹⁸ Med hänsyn till köparens behov av rättsskydd och det allmänna lojalitetskravet torde vara tillräckligt att säljaren varit medveten om felaktigheten i köpgodset men inte uppmärksamgjort köparen om detta, dvs. säljaren behöver inte ha vidtagit särskilda åtgärder för att hålla köparen i okunnighet om felet.¹⁹

Hur skall den situationen bedömas, att säljaren inte vetat om felet men borde ha gjort det? I detta fall står säljarens culpa in contrahendo mot köparens försumlighet i fråga om undersökningsskyldigheten. En intressant lösning som i nordisk doktrin föreslås av Vinding Kruse är, att låta graden av den på ömse sidor utvisade culpan avgöra, dvs. den part som har utvisat större culpa skulle få bära de menliga följderna härav.²⁰ Enär en sådan regel onekligen vore svårtillämpad och stundom kunde leda till oskäliga resultat — detta tillstås även av Vinding Kruse — ställer jag mig tveksam till tanken. Om finsk rätt överhuvudtaget tillmäter säljarens culpa in contrahendo i föreliggande avseende betydelse,²¹ synes det vara ändamålsenligare och mera flexibelt att låta domstolen, med beaktande av omständigheterna in casu (bl.a. graden av utvisad culpa), företa en jämkning där så kan ske, dvs. i fråga om yrkanden på prisnedsättning och skadestånd. En annan lösning vore, att medelst en helhetsbedömning av föreliggande omständigheter och med beaktande av ändamålsenlighets- och rimlighetssynpunkter, avgöra huruvida köparen förlorat sin rätt att påtala felet.²²

18. Se t.ex. *Aaltonen* s. 120, *Godenhielm* s. 112 och *Heikonen & Aaltonen* s. 114. Jfr stadgandena om svek och om förfarande som strider mot tro och heder i Rättshandl §§ 30, 33. Enligt förslaget till köplag kap. 4 § 2 mom. 2 får köparen även vid försumlig förhandsundersökning åberopa fel om säljaren handlat i strid med tro och heder.

19. Se *Aaltonen* s. 120 och ur rättspraxis HD 1949 II 258 (lösöreköp hävdades i stöd av Rättshandl § 33). Se även *Andersen* s. 179, *Almén* s. 647, *Hasle & Nebelöng* s. 277, *Ussing* s. 143 och *Vinding Kruse* s. 152.

20. *Vinding Kruse* s. 152 f.

21. Stöd för detta har jag funnit varken i litteratur eller i rättspraxis, jfr dock minoritetens ståndpunkt i avgörandet HD 1948 II 444 (ref. ovan § 9 not 7). Även ordalydelsen av § 47 i de skandinaviska köplagarna tar sikte på faktisk vetskap hos säljaren.

22. Se även *Krüger* s. 77.

10.1.1.2. Efterföljande undersökning av köpgodset

Den efterföljande undersökningen av köpgodset hänför sig till tiden efter godsets avlämnande.

Vid platsköp vållar inte ovannämnda utgångspunkt för undersökningsplikten större problem: tidsfristen för undersökningens genomförande börjar löpa så snart köparen fått köpgodset i sin besittning.²³ Beträffande distansköp när godset skall sändas från en ort till en annan kan oklarheter i föreliggande avseende uppstå. Tidpunkten för avlämnandet avviker ofta enligt parternas köpavtal (t.ex. Incoterms leveransklausuler: ex works, fas, fob, cif, ex ship etc.)²⁴ från den tidpunkt när köparen får godset i sin besittning. Oaktat det ligger i köparens intresse att undersöka godset vid förstnämnda tidpunkt, torde det likväl, enär köparen ofta saknar möjligheter att utföra undersökningen, vara rimligare – i avsaknad av avtal eller kutym – att låta tidsfristen för undersökningen börja löpa först när köparen får godset i sin besittning på bestämelseorten.²⁵ En sådan lösning har även omfattats av 1980 års FN-konvention rörande avtal om lösereköp av internationell karaktär; se art. 38 (2). Läget är liknande också enligt § 51 i de skandinaviska köplagarna.²⁶

På grund av leveransavtalens natur koncentreras köparens undersökningsplikt i fråga om dessa köp ofta till den efterföljande undersökningen. Men även i fråga om speciesköp kan, i de fall då ingen plikt till förhandsundersökning förelägg, t.ex. i samband med beställningsköp, en försummad efterhandsgranskning leda till rättsförlust för köparen. Detsamma gäller fel som inte stått att upptäcka vid förhandsgranskningen, t.ex. vid köp av nya industritillverkade varor.²⁷ När det slutligen gäller köp av begagnade föremål leder ansvarsreglernas materiella innehåll (jfr köp ”i befintligt skick”) ofta till att en efterföljande undersökning av köpgodset saknar relevans.²⁸

Fastän frågan om köparens plikt till efterföljande undersökning av köpgodset hos oss är oreglerad i lag, följer likväl av principerna om köparens

23. Undantagsvis kan dock undersökningsskyldighet inträda fastän besittningen kvarstår hos säljaren, jfr HD 1949 II 271.

24. Se närmare beträffande leveransklausulerna t.ex. *Atiyah* s. 265 ff. och *Schmitthoff* s. 8 ff.

25. Se t.ex. HD 1929 II 493.

26. Se t.ex. *Almén* s. 681 f. och *Hasle & Nebelong* s. 288 f.

27. Se t.ex. HD 1927 II 243 och HD 1945 II 74.

28. Jfr framställningen ovan § 2.5.

reklamationsskyldighet (nedan) att denne i eget intresse bör företa en sådan undersökning. En försummad undersökning leder nämligen till att köparen inte upptäcker fel i köpgodset och reklamation därför uteblir med rättsför-lust som följd.²⁹

I de skandinaviska köplagarna § 51 stadgas uttryckligen, att köparen vid handelsköp har skyldighet att föranstalta sådan undersökning av godset, som efter gott handelsskick kan ifrågakomma. Detta lagrum kan inte tolkas e contrario så, att köparen vid köp som inte äger rum mellan handelsmän skulle sakna undersökningsskyldighet. Reglerna om reklamation (§§ 52, 54, se nedan) tvingar även i dessa fall köparen att företa en sådan undersökning som förhållandena kräver.³⁰

Nämnas kan, att förslaget till köplag ålägger köparen plikt att, sedan godset kommit i hans besittning, undersöka det såsom god sed kräver (kap. 4 § 2 mom. 3). Även i 1980 års FN-konvention rörande avtal om lösöreköp av internationell karaktär på-förs köparen undersökningsplikt (art. 38).³¹

När det sedan gäller att bedöma hur omfattande och noggrann den efter-följande undersökningen bör vara, är denna fråga givetvis anknuten till be-stämmandet av utgångspunkten för reklamationstidens beräkning. Reklama-tionstiden börjar löpa vid den tidpunkt då köparen märkt eller borde ha märkt felet. Hur skall denna tidpunkt bestämmas?

Även denna fråga är väsentligen beroende av omständigheterna in casu. Liknande moment som har betydelse med avseende på omfattningen av köparens förhandsundersökning av köpgodset (ovan) får relevans även i detta sammanhang. Vissa tilläggsreflexioner kan dock framföras. Enär man vid den efterföljande undersökningen bör beakta också tidsfaktorn får varans och felets art accentuerad betydelse: beträffande varor som är underkastade snabb förskämning bör undersökningen ske snabbt,³² medan fel som är svåra att upptäcka (de framkommer t.ex. först efter en längre tids användning av köpgodset) förskjuter utgångspunkten för reklamationsfristens början.³³

29. Se t.ex. *Aaltonen* s. 121, *Godenhjelm* s. 157, *Kivimäki*, LM 1955 s. 41 och *Portin*, JFT 1957 s. 208.

30. Se t.ex. *Almén* s. 677, *Hasle & Nebelong* s. 287 f., *Hellner* s. 173 och *Krüger* s. 242.

31. Se närmare *United Nations A/CONF./97/5*, 14 March 1979 s. 99 f.

32. Se t.ex. HD 1944 II 188.

33. Se t.ex. HD 1927 II 243 och HD 1936 II 245.

Även typen av köp har relevans i detta avseende. Köp mellan handelsmän förutsätter i allmänhet snabbare undersökning än när fråga är om civilt köp.³⁴ Av betydelse är vidare huruvida godset stannar hos köparen eller t.ex. är ett färdigt emballerat gods som skall sändas vidare till en annan köpare. I sistnämnda fall kan man inte rimligen kräva att köparen bryter upp emballaget, utan det räcker med att han reklamerar till säljaren sedan han erhållit reklamation av sin kontraktspart.³⁵ När det gäller leveransavtal som omfattar ett flertal enheter av samma varuslag, kan det inte heller krävas att köparen undersöker varje enhet av en försändelse, utan undersökningen kan ske genom stickprov. Om fel härvid uppdagas, är en grundligare undersökning påkallad. Undersökning genom stickprov kan sålunda lätt ge upphov till tvister om undersökningens fullständighet och noggrannhet.³⁶

10.1.2. Garantiutfästelsernas betydelse för köparens undersökningsplikt

10.1.2.1. Förhandsundersökning av köpgodset

Vad sedan beträffar frågan om garantiutfästelsernas betydelse med avseende på köparens undersökningsplikt knyts intresset inledningsvis till § 47 i de skandinaviska köplagarna. I sagda lagrum ges nämligen köparen rätt att undandra sig säljarens anmaning att undersöka köpgodset förutsatt att han har giltig anledning därtill. Med detta förbehåll har man allmänt velat antyda, att säljarens eget uppträdande under förhandlingarna om köpet kan utgöra giltig anledning för köparen att begränsa undersökningen av godset.³⁷ Säljarens garanti- och övriga uppgifter om köpgodset kan verka därhän, att köparen antingen anser en förhandsundersökning onödigt eller begränsar under-

34. Se t.ex. HD 1944 II 188, HD 1949 II 421 och HD 1950 II 274.

35. Se t.ex. *Aaltonen* I s. 254 f., *Almén* s. 687, *Godenhjelm* s. 115, *Hasle & Nebelong* s. 289, 291 och ur rättspraxis HD 1950 II 421. Jfr HD 1927 II 164. Se även art. 38 (3) i 1980 års FN-konvention rörande avtal om lösoreköp av internationell karaktär.

36. Se närmare om undersökning genom stickprov t.ex. *Aaltonen* s. 121 f., *Almén* s. 686 f. och *Hellner* s. 172.

37. Se t.ex. *Almén* s. 647.

sökningen på ett eller annat sätt eller inte iakttar normal aktsamhet och därför förbiser fel, som han annars borde märka.³⁸

Vilket är läget i finsk rätt? Oaktat frågan berörts mycket knapphändigt i litteraturen synes det klart, att säljarens uppträdande även hos oss bör tillmätas betydelse vid bedömningen av köparens undersökningsplikt och dess omfattning.³⁹ Se även ur rättspraxis:

HD 1929 II 792: K hade av S köpt en personbil. Vid försäljningen hade S varit medveten om att bilen var mycket använd och att motorn på grund härav måste ha slitits. Likväl uppgav S vid köpslutet att bilen var ny och oanvänd samt debiterade K priset för en ny bil. Med hänsyn härtill och då således K vid köpets avslutande inte haft skäl att företa en närmare undersökning av köpeobjektet förklarades köpet hävt i stöd av HB kap. 1 § 4.

HD 1973 II 1: K hade av S köpt timmer för uppförande av en stockstuga. Vid köpets avslutande hade S försäkrat, att stockarna var av god kvalitet, märkta för uppförande samt att deras mängd uppgick till 1000 meter. Efter leveransen framgick det likväl, att stockarna var av dålig kvalitet och omärkta samt att den sammanlagda stockmängden var 500 meter. K yrkade på hävning av köpet och S:s förpliktande att ersätta K de utgifter (transport- etc. kostnader) som felet förorsakat. Enär undersökningen av timmerstockarna hade skett på vintern, när stockarna var skyddade av ett plasthölje och täckta av snö, och K utan att företa grundligare undersökning hade haft befogad anledning att lita på S:s försäkran om stockarnas kvalitet och mängd och då S vid försäljningen borde ha insett att stugan inte kunde uppföras av de av denne levererade stockarna, bifölls K:s yrkande.

Jfr HD 1979 II 27: K hade av S köpt aktier som berättigade till besittningen av en lägenhet. I en tidningsannons, som uppgjorts av en av S anlitad fastighetsförmedlare, och i ett för K företett disponentintyg hade lägenhetens areal uppgivits större än den i verkligheten var. Enär K, trots att han visserligen före köpets ingående bort granska bostadsaktiebolagets bolagsordning vari framgick såväl den faktiska som den för fastställande av bolagsvederlaget omvandlade arealen, haft rätt att lita på att den honom lämnade uppgiften var tillförlitlig och med hänsyn till att S var ansvarig för de uppgifter om lägenheten som fastighetsförmedlaren lämnat i samband med köpet, ålades S att till K utge en prisminskning som motsvarade felet i köpeobjektet.

Se även HD 1973 II 89 (ref. ovan § 7 vid noterna 20-21).

38. Se t.ex. *Andersen* s. 178, *Hasle & Nebelong* s. 274, *Krüger* s. 77, *Tiberg* s. 99, *Ussing* s. 143 och *Vinding Kruse* s. 155.

39. Se *Taxell* s. 314 och *idem*, JFT 1956 s. 94. Se även *Aurejärvi* s. 31. Jfr dock *Godenhjelm* s. 117 f.

Enär säljaren i fallen HD 1929 II 792 och HD 1973 II 1 kunde påbörjas culpa försvåras bedömningen av uppgifternas betydelse med avseende på köparens undersökningsplikt.⁴⁰

Även följande avgöranden ur svensk rättspraxis är belysande:

NJA 1918 s. 280: K hade av S köpt några gamla kolpråmar. Efteråt befanns de vara behäftade med grova fel. K krävde prisnedsättning, vilket S motsatte sig med hänvisning till § 47 i svenska köplagen. Enär K vid förhandlingarna om köpet föreslagit en närmare undersökning av pråmarna, men detta avböjts från S:s sida under sådana förhållanden att K hade haft grundad anledning att anse en dylik undersökning överflödig, godkändes K:s yrkande.

NJA 1955 s. 75: K hade av S köpt en begagnad båtmotor med tillbehör. S2 som förmedlade köpet hade för K uppgivit, att motorn hade en styrka av ungefär 100 hästkrafter. Sedermera framgick det att motorn var byggd allenast för en effekt av 65 hästkrafter vid normalt varvtal. Med hänsyn till att den av S2 lämnade uppgiften var att anse som en tillförsäkran beträffande motorns effekt och då felet var väsentligt, ansågs K berättigad att häva köpet och erhålla skadestånd. Den omständigheten, att K före köpet låtit besiktiga motorn kunde inte med hänsyn dels till att besiktningen skett i syfte att utröna motorns yttre mått och allmänna skick men ej dess styrka, dels till att K på grund av uppgifterna om motorstyrkan saknat anledning till en närmare undersökning i detta avseende och dels till att det inte kunde anses att K vid besiktningen bort märka att motorn var byggd för väsentligt mindre styrka än 100 hästkrafter, betaga K rätten att göra felet gällande.

Det är likväl svårt att närmare ange vilken relevans säljarens uppträdande bör tillmätas i föreliggande sammanhang. Det centrala är, att säljarens uppträdande objektivt bedömt inverkat på köparens uppfattning om behovet av en förhandsundersökning av köpgodset. Enär garantiuppgifterna vanligen är konkreta och preciserade torde de ofta tillmätas betydelse både i fråga om köparens beredskap att undersöka köpgodset och beträffande den företagna undersökningens omfattning och noggrannhet.⁴¹ Ju mer konkreta och bestäm-

40. Se framställningen ovan vid noterna 18-22.

41. *Grauers* s. 86 f. anför, att köparens intresse av konkret standard motiverar att undersökningsplikten torde falla bort "i vart fall vid uttryckliga garantier och med stor säkerhet även vid enuntiationer och annan avtalad standard". Trots att jag ganska långt kan förena mig med Grauers argumentering är jag inte beredd att omfatta en fullt så kategorisk ståndpunkt.

da de av säljaren lämnade uppgifterna om köpgodset är, desto större relevans bör de tillmätas vid bedömningen av om köparen uppfyllt sin undersökningsplikt.⁴² Vidare är frågan väsentligen beroende av omständigheterna i det särskilda fallet: typen av köp och avtalsparter, varuslaget, branschpraxis och kutym etc.⁴³

Nämnas kan, att i förslaget till köplag har ovannämnda principer kodifierats. Fel får åberopas dels om köparen haft skälig orsak att underlåta att efterkomma säljarens uppmaning att undersöka godset, dels om det annars inte kan läggas köparen till last, att godset inte undersökts (kap. 4 § 2 mom. 2). Enär man i lagförslaget inte synes ha velat utvidga köparens plikt att företa förhandsundersökning i förhållande till nuvarande rättsläge, bör sistnämnda förutsättning förstås närmast som en hänvisning till undersökningens noggrannhet och dess omfattning.⁴⁴

Ifall säljaren lämnar garanti- eller andra uppgifter beträffande köpgodsets beskaffenhet men samtidigt uppmanar köparen att undersöka godset, ligger här en viss motsägelse som kan ge upphov till oklarheter. Har säljaren genom sitt uppträdande endast velat ge uttryck för sin egen personliga uppfattning om godset samt ansett att en närmare undersökning från köparens sida är behövlig, eller bör säljarens handlande tolkas så, att uppmaningen till undersökning inte gäller t.ex. de garanterade egenskaperna?

I finsk och svensk litteratur har hävdats, att lösningen är beroende av de särskilda omständigheterna och att köparen in dubio bör undersöka köpgodset,⁴⁵ medan man i Danmark och Norge har intagit en för köparen fördelaktigare ståndpunkt. I dessa länder synes man nämligen som allmän utgångs-

42. Jfr framställningen ovan § 3.1. om betydelsen av säljarens uppträdande med avseende på köparens individuella förutsättningar om köpgodset (felbedömningen). Se även *Grauers* s. 219 f. och ur norsk rättspraxis RG 1971 s. 290 (Eidsivating lagmannsrett).

43. Jfr framställningen ovan vid noterna 9-14 om omfattningen av köparens undersökningsplikt. Liknande moment får betydelse också vid föreliggande bedömning.

44. Nämnas kan, att *Kom.bet* 1973:12 till denna del innehöll formuleringen "...så ock där det med hänsyn till säljarens tillförsäkran om eller uppgift angående godset eller till någon annan särskild omständighet ej kan läggas köparen till last att han icke företagit undersökning eller, där sådan ägt rum, ej fäst avseende vid felet" (§ 47).

45. Se t.ex. *Aaltonen* I s. 129, *Almén* s. 648 och *Heikonen & Aaltonen* s. 97.

punkt anse, att säljarens garanti eller andra konkreta och bestämda uppgifter om köpgodset "neutraliserar" dennes uppmaning till undersökning.⁴⁶

När det gäller att ge riktlinjer för lösningen av ovannämnda frågeställning är givetvis en nyanserad bedömning påkallad. Om säljaren vid avgivandet av konkreta och bestämda uppgifter angående köpgodset samtidigt uppmanat köparen att undersöka deras riktighet, torde man ofta kunna utgå från att uppmaningen "neutraliserar" uppgifternas betydelse (i fråga om garantierna kan man härvid även ställa frågan huruvida en garantiutfästelse överhuvudtaget föreligger⁴⁷). Reservation bör emellertid i detta sammanhang göras för fall, där säljaren "stärker" sina uppgifter med en icke-allvarligt sinnad uppmaning till köparen att undersöka godset.

Svårare blir frågeställningen när uppmaningen att undersöka godset framförs i allmän form, dvs. när det inte framgår av uppmaningen i vilket avseende köpgodset bör undersökas. I dessa fall får de av säljaren lämnade uppgifternas större eller mindre bestämdhet betydelse: ju mer konkreta och bestämda uppgifterna är, desto större "genomslagskraft" bör de tillmätas. Särskilt gäller detta garanterade egenskaper. Se även ur nordisk rättspraxis:

NJA 1923 s. 244: K hade med S träffat avtal om köp av en lokomobil med två cylindrar. Likväl erhöi K en maskin med endast en cylinder. Dessutom saknade maskinen visst utfäst tillbehör (remskiva). K hade avböjt att efterkomma S:s anmaning att undersöka godset före köpslutet, enligt egen utsägo bl.a. för att han litat på S:s uppgifter om lokomobilens. K:s krav på prisnedsättning godkändes med följande motivering: "... enär de i målet upplysta omständigheterna att lokomobilens befanns i strid med köpeavtalet vara encylindrig och sakna remskiva icke äro att hänföra till fel av sådan beskaffenhet att bolagets (K, förf. kommentar) underlåtenhet att i enlighet med Lilliehöök's (S, förf. kommentar) anmaning verkställa undersökning av lokomobilens fritager Lilliehöök (S, förf. kommentar) från skyldighet att svara för att lokomobilens i dessa hänseenden icke var i överensstämmelse med avtalet."⁴⁸ — Fastän Sveriges HD i domskälen inte fört in culparesonemang kan det enligt min uppfattning ligga nära till hands att i en situation som den ovannämnda anse, att även culpa föreligger på säljarens sida.⁴⁹

46. Se t.ex. *Andersen* s. 178, *Hasle & Nebelong* s. 274, *Krüger* s. 77, *Ussing* s. 143 och *Vinding Kruse* s. 155.

47. Se framställningen ovan § 3.1.5. Jfr även *Grauers* s. 87 f.

48. Jfr dock NJA 1910 s. 543: K hade av S köpt blandfrö efter prov. Enär K satts i tillfälle att före köpslutet undersöka prov av varan ansågs den omständigheten, att S vid förhandlingen om frököpet uppgivit blandningen vara av annan beskaffenhet än en sedermera företagen analys utvisat, inte frita K från betalningsskyldighet.

49. Jfr framställningen ovan vid noterna 15-22.

Jfr dock HD 1925 D II 50: K hade av S köpt en lokomobil. Enär på S:s vägnar hade försäkrats, att lokomobilen varit i bruk endast 4 år och att dess effekt var 10-12 hkr, fastän den i verkligheten hade använts i 11 år och hade 7 hkr's effekt, krävde K hävning av köpet. Med hänsyn till att S vid köpslutet hade uppmanat K att undersöka lokomobilen samt krävt att köpet var slutligt, men K förklarat, att han godkände maskinen utan granskning, och då dessutom K hade använt lokomobilen en hel vinter utan anmärkning förkastades K:s yrkande. — En väsentlig omständighet i detta avgörande synes ha varit frånvaron av reklamation från K:s sida.

Jfr även NJA 1961 s. 330: K hade av S köpt en handelsrörelse. Vid underhandlingarna om köpet hade S för K företett ett tillstånd av länsstyrelsen att hålla affären öppen utöver vanlig butikstid för försäljning av frukt och konfektyr. Tillståndet var likväl betingat av att inte kaffeservering ägde rum samtidigt. K hade vid köpets avslutande förutsatt att sistnämnda hinder inte förelåg. Med hänsyn till att S under förhandlingarna lämnat uppgifter som stärkte K:s uppfattning om att kaffeservering var möjlig, ansågs K, trots att denne fått ta del av nämnda tillstånd, berättigad att häva köpet.

Sistnämnda avgörande ger en antydning om att även sättet för uppmaningens framförande kan få betydelse: en klar uppmaning har i regel större relevans än en tolkningsvägen utläst "anmaning" att undersöka köpgodset.

I övrigt kan konstateras, att även lösningen av föreliggande frågeställning väsentligen är beroende av omständigheterna in casu: typen av köp och avtalsparter, felets art, kutym etc.⁵⁰ I sista hand är det också här fråga om vilken betydelse köparens individuella förutsättningar beträffande köpgodset skall tillmätas, dvs. skall säljaren eller köparen bära föjderna av att förutsättningarna visar sig vara felaktiga?

10.1.2.2. Efterföljande undersökning av köpgodset

Vad sedan beträffar den efterföljande undersökningen av köpgodset kan följande reflexioner göras. Som tidigare i olika sammanhang framgått, gäller de standardiserade garantivillkoren i regel nya industritillverkade produkter. Vidare är garantin vanligen begränsad till att omfatta konstruktions-, tillverknings- och/eller materialfel, som framkommer under garantitiden. Detta innebär, att man i fråga om nämnda fel inte rimligen — dock med viss reserva-

50. Jfr framställningen ovan vid noterna 40-43.

tion för branschpraxis — kan påföra köparen någon särskild undersökningsplikt: en ytlig granskning vid mottagandet torde räcka till och reklamationsfristen börjar löpa när köparen t.ex. vid nyttjandet av köpeobjektet upptäcker felet. En annan sak är sedan huruvida det enligt garantivillkoren eller eljest föreligger en yttersta tidsfrist inom vilken reklamation skall framställas. Denna fråga upptas till behandling i följande avsnitt av undersökningen.

Beträffande övriga fall av garanti från säljarens sida, t.ex. att köpgodset har/saknar vissa egenskaper eller att det fungerar på ett visst sätt, kan i stor utsträckning liknande synpunkter anföras. Men ju mer obestämda uppgifterna är, desto större krav kan ställas på köparen även beträffande den efterföljande undersökningen. Det gäller att in concreto för varje enskilt fall bedöma vilken relevans säljarens uppträdande skall tillmätas med avseende på undersökningen och dess omfattning. Vid denna bedömning får omständigheter som berördes ovan i samband med förhandsgranskningen betydelse.⁵¹

Se ur svensk rättspraxis NJA 1937 s. 382: K hade med S träffat avtal om köp av en buss, vars chassi skulle vara tillverkat med styrinrättningen placerad längst fram samt vara av visst fabrikat. Emellertid levererade S en buss med chassi, vilket ursprungligen haft styrinrättningen placerad på annat sätt. Bussen blev efter besiktning, vid vilken S försäkrade, att chassiet var av avtalad beskaffenhet, godkänd av K. Enär på grund av S:s uppträdande (S hade även vid skilda tillfällen före besiktningen tillförsäkrat K, att chassiet var av avtalad beskaffenhet) anledning saknats att närmare undersöka chassiets beskaffenhet i angivet hänseende, ansågs K trots godkännandet äga rätt att tala å det efteråt upptäckta felet.

NJA 1948 s. 526: K hade av S köpt en värmeanläggning till en ångpanna. Omedelbart efter anläggningens inmontering och i sammanhang därmed företagen avprovning hade K på begäran av S:s montör på en s.k. monteringsorder tecknat godkännande av anläggningen. Enär S vid försäljningen av värmeanläggningen ansågs ha tillförsäkrat K, att anläggningen medförde bränsle- och arbetsbesparing, vilken egenskap anläggningen saknade, var K trots godkännandet berättigad att häva köpet. — Beträffande detta avgörande kan dock ifrågasättas huruvida en närmare granskning av värmeanläggningen i samband med inmonteringen och avprovningen skulle ha ådagalagt avsaknaden av de tillförsäkrade egenskaperna.⁵²

51. Det ovan § 9 not 7 refererade avgörandet HD 1948 II 444 belyser i viss mån också förevarande bedömning.

52. Se även *Hasle & Nebelong* s. 298. Jfr ur norsk rättspraxis Rt 1960 s. 1055 (Norges Høyesterett).

10.1.3. Allmänt om köparens reklamationsplikt

Med reklamation avses i detta sammanhang ett meddelande från köparen till säljaren innehållande anmärkning eller invändning om att köpgodset är behäftat med fel. Om reklamationsplikt talar man när en utebliven eller sentida reklamation frångår köparen helt eller delvis dennes möjligheter att aktivera en påföljd vid fel i godset.⁵³

Liksom beträffande köparens undersökningsplikt saknas i finsk rätt även lagstadganden om reklamationsskyldigheten. Emellertid har man hos oss i stor utsträckning följt de principer och regler som de skandinaviska köplagarna ger uttryck för.⁵⁴

I de skandinaviska köplagarna § 52 stadgas beträffande köparens reklamationskyldighet, att om fel eller brist yppas i godset, och köparen vill därå tala, skall han ge säljaren därom meddelande, vid handelsköp genast och vid annat köp utan oskäligt uppehåll. Giver ej sådant meddelande, fastän köparen märkt eller bort märka felet eller bristen, är köparen förlustig sin talan. Vill köparen häva köpet eller vill han kräva annat gods, skall han meddela säljaren detta utan oskäligt uppehåll. En underlåtelse härvidlag medför, att godset ej må avvisas eller ny prestation utkrävas. Köparen förlorar likväl inte sin talan enligt § 52 om säljaren förfarit svikligen eller gjort sig skyldig till grov vårdslöshet och felet eller bristen länder till märklig skada (§ 53). Slutligen stadgas i § 54 en yttersta tidsgräns för framställande av reklamation: om köparen inte reklamerar inom ett år från det han mottog godset preskriberas talerätten, såvida annat ej avtalats eller svikligt förfarande ligger säljaren till last.⁵⁵

53. Se bl.a. *Taxell* s. 470 och *Portin*, JFT 1957 s. 197 ff.

54. Se bl.a. *Aaltonen* I s. 262 ff., *Aurejärvi* s. 124, *Godenhjelm* s. 157 f. och *Portin*, JFT 1957 s. 201.

55. Se närmare beträffande ovannämnda reklamationsstadganden bl.a. *Almén* s. 702 ff., *Grauers* s. 88 ff., *Hellner* s. 173 ff., 176 f., *Krüger* s. 240 ff., *Nørager-Nielsen & Theilgaard* s. 896 ff. och *Ussing* s. 145 ff. Se även *SOU* 1976:66 s. 94 ff. samt beträffande § 54 ur svensk rättspraxis NJA 1951 s. 271 och NJA 1976 s. 341. Nämnas kan, att enligt norsk rätt är den i § 54 stadgade preskriptionstiden numera två år (lagändring år 1974). Denna förlängning motiverade man bl.a. med, att i fråga om många varuslag framkommer tillverknings- o.dyl. fel först efter en längre tids användning och att det därför var rimligt att förlänga preskriptionstiden. Se *Krüger* s. 246 f.

Utgångspunkten för reklamationsfristen är även i finsk rätt den tidpunkt då köparen märkt eller borde ha märkt felet. Fastställandet av denna tidpunkt har berörts i föregående avsnitt. Vid betecknandet av den tidsfrist för reklamation som står köparen till buds har HD använt olika formuleringar: "utan dröjsmål",⁵⁶ "utan oskäligt dröjsmål",⁵⁷ "i god tid",⁵⁸ "inom skälig tid"⁵⁹ etc. Att HD i detta avseende skulle ha gjort någon skarp och konsekvent skillnad mellan köp som äger rum mellan handelsmän och andra köp har inte kunnat konstateras. Men uppenbart är, att typen av köp och avtalsparter haft betydelse vid bedömningen av reklamationsfristens längd in concreto.⁶⁰ Detta innebär även, att det närmast föreligger endast en formell divergens mellan finsk och övrig nordisk rätt i fråga om reklamationsskyldigheten vid handelsköp.

Det ovan anförda ger vid handen, att reklamationsfristens längd även i finsk rätt bestäms utgående från vad som med avseende på förhållandena i varje enskilt fall kan anses skäligt. Mot varandra står säljarens intresse av snabb och preciserad reklamation och köparens intresse av att kunna göra fel-påföljder gällande. En snabb reklamation synes dock även vara förenlig med köparens intresse. Härigenom underlättas nämligen bevisningen om att köp-godset vid tidpunkten för farans övergång varit behäftat med fel.

Vid bedömningen av den skäliga reklamationstiden får ett flertal om-ständigheter betydelse. Köparens egenskap av fack- eller handelsman motive-rar i regel en kortare reklamationsfrist än vad annars skulle vara fallet. Det-samma gäller i fråga om köpgods som är underkastat snabb förskämning eller föremål för kraftiga prisfluktuationer. Branschpraxis kan ge vägledning för frågans bedömning, parterna kan i köpavtalet ha infört stipulationer om rekla-mationsfristen (se nedan) etc.

För reklamationen har man inte uppställt några formkrav. Reklamation kan ske muntligen eller skriftligen, per telefon, telex etc.⁶¹ Givet är dock, att

56. Se t.ex. HD 1931 II 63, HD 1949 II 405, 421, HD 1950 II 1 och 422.

57. Se t.ex. HD 1968 II 87.

58. Se t.ex. HD 1929 II 588 och HD 1949 II 7.

59. Se t.ex. HD 1921 D II 197, HD 1924 D II 394, HD 1926 II 6, HD 1927 II 243, HD 1937 II 50, HD 1938 II 381, 634, HD 1949 II 32, 271, HD 1950 II 274, 353, HD 1954 II 8 och HD 1956 II 81.

60. Se även *Aaltonen* s. 123 och *Portin*, JFT 1957 s. 207 f.

61. Se t.ex. *Aaltonen* I s. 269 och *Heikonen & Aaltonen* s. 133.

det ligger i köparens intresse att reklamation sker så att bevis därom vid behov kan företes. I fråga om reklamationens innehåll bör krävas, att meddelandet är så preciserat och tydligt att därav framgår vilka fel det gäller samt de krav köparen vill göra gällande. Ifall köparen behöver tid för att precisera sina anspråk räcker det med att han först framställer en s.k. neutral reklamation, varur framgår — åtminstone ungefärligt — vilka fel han påtalar,⁶² och senare inkommer med mera preciserade yrkanden. Sistnämnda krav bör givetvis framställas inom skälig tid.⁶³

Nämnas kan, att förslaget till köplag innehåller i kap. 4 § 8 mom. 1 en allmän regel om köparens reklamationsplikt. Enligt denna skall köpare, som vill åberopa fel i gods, meddela säljaren om felet utan ogrundat uppehåll efter det han märkt eller bortmärka felet vid risk, att han inte får åberopa det. I mom. 2 av sagda lagrum ges köparen en längre tidsfrist för framställande av preciserade krav: köpare, som vill kräva att felet avhjälpes eller att nytt gods avlämnas, eller som vill häva köpet, skall meddela detta utan oskäligt dröjsmål vid risk, att sådant krav inte får framställas.⁶⁴

I 1980 års FN-konvention rörande avtal om lösöre köp av internationell karaktär art. 39 (1) påförs köparen vid risk för rättsförlust skyldighet att inom skälig tid efter det han märkt eller bortmärka felet giva säljaren meddelande härom.⁶⁵

Reklamationen sker på mottagarens risk.⁶⁶ Köparen behöver endast visa att reklamation avgivits. Har meddelandet lämnats in för befordran med post

62. Den neutrala reklamationen är av betydelse med avseende på dels säljarens möjligheter att införskaffa bevismaterial, dels dennes eventuella erbjudande att avhjälp felet.

63. Se beträffande den neutrala reklamationen bl.a. *Aaltonen* I s. 269 ff., *Almén* s. 708, *Heikonen & Aaltonen* s. 133 ff., *Krüger* s. 242 och *Portin*, JFT 1957 s. 200 f. Jfr den ovannämnda i § 52 av de skandinaviska köplagarna ingående regeln om särskild "hävningsförklaring" vilken innebär, att krav på köpets hävande även beträffande handelsköp kan framställas "utan oskäligt uppehåll". Även i finsk rätt är tiden för framställande av preciserade yrkanden, t.ex. krav på hävning av köpet, ofta betydligt längre än tidsfristen för den neutrala reklamationen. Se *Taxell* s. 479. Beträffande krav på hävning av köpet se även HD 1929 II 337, HD 1948 II 187 och HD 1949 II 381.

64. Se närmare beträffande ovannämnda reklamationsregler *Reg. prop.* (Förslaget) s. 27 f.

65. Se närmare *United Nations A/CONF./97/5*, 14 March 1979 s. 101 f.

66. Se *Aaltonen* I s. 275, *Godenhielm* s. 78 och *Heikonen & Aaltonen* s. 139. Jfr § 61 i de skandinaviska köplagarna. I 1980 års FN-konvention rörande avtal om lösöre köp av internationell karaktär ingår härom en uttrycklig bestämmelse (art.27).

eller telegraf eller eljäst avsänts på ändamålsenligt sätt och försenas det eller kommer det inte fram, medför denna omständighet inte att köparen förlorar sin talan eller sina rättigheter.

Reglerna om köparens undersökningsplikt och reklamationskyldighet har tillkommit främst i säljarens intresse. Det är viktigt för denne att erhålla klarhet huruvida köparen anser avtalet vara rätteligen fullgjort eller vill framställa något anspråk i anledning av fel i köpgodset. Omsättningsintresset kräver att säljaren inom rimlig tid skall kunna slutgiltigt avveckla köpet. Följaktligen medför en försummad undersökning av godset samt en underlåten reklamation att köparen inte kan göra felpåföljder gällande.⁶⁷ I överensstämmelse med det allmänna lojalitetskravet inom avtalsrätten kan säljaren inte göra anspråk på ovannämnda förmån ifall han handlat illojalt mot köparen. I finsk rätt har man ansett, att köparen inte vid underlåten reklamation förlorar rätten att göra befogenheter gällande om säljaren förfarit svikligen.⁶⁸ Även här torde vara tillräckligt att säljaren varit medveten om felaktigheterna i köpgodset, men inte uppmärksamgjort köparen på dem.⁶⁹ Huruvida även annat culpöst beteende på säljarens sida (culpa in contrahendo) har nämnda rättsverkan är ovisst.⁷⁰ Med hänsyn till köparens behov av rättsskydd borde åtminstone mera kvalificerad culpa hos säljaren tillmätas betydelse.⁷¹ Andra lösningar som redan tidigare berörts (ovan 10.1.1.1.), vore att låta domstolen med beaktande av avtalssituationen som helhet och de särskilda omständigheterna antingen företa en jämkning av yrkandena på prisnedsättning och

67. Se t.ex. HD 1939 II 514, HD 1944 II 188, HD 1949 II 32, 271, HD 1950 II 274, HD 1952 II 82 och HD 1969 II 63. Även en försenad reklamation kan vara av betydelse om säljaren förfarit på ett sätt som utvisar att han inte motsätter sig köparens krav. Jfr t.ex. HD 1942 II 158 och HD 1949 II 233.

68. Se t.ex. *Aaltonen* I s. 274, *Heikonen & Aaltonen* s. 139 och *Portin*, JFT 1957 s. 205. Jfr Rättshandl § 30. Se även beträffande tysk rätt BGB §§ 478-479.

69. Jfr framställningen ovan vid noterna 18-22 och Rättshandl § 33. Se ur rättspraxis HD 1955 II 147 och HD 1969 II 63. Se även *Almén* s. 725 f.

70. *Aaltonen* I s. 274 anför, att säljarens culpa inte kan tillmätas betydelse i detta sammanhang. Någon närmare vägledning står inte att få ur rättspraxis. Se dock HD 1956 II 81. Jfr även konsumentklagonämndens rekommendation dnr 1343/34/79 (ref. ovan § 8 vid noterna 78-79).

71. Jfr § 53 i de skandinaviska köplagarna (ovan). Se även *Aurejärvi* s. 125 och *SOU* 1976:66 s. 327.

skadestånd eller avgöra huruvida köparen trots försummad reklamation erhåller rätt att påtala felet.⁷²

Nämnas kan, att 1980 års FN-konvention rörande avtal om lösöreköp av internationell karaktär innehåller en bestämmelse, enligt vilken köparen trots försummad reklamation har rätt att kräva prisnedsättning och annat skadestånd än utebliven handelsvinst under förutsättning att underlåtelsen beror på godtagbart skäl (art. 44).⁷³ Vidare föreskrivs i konventionen, att säljaren inte kan vädja till en försummad reklamation om denne vetat eller inte kan ha varit ovetande om fel i köpgodset, men uraktlätit att meddela köparen om detta (art. 40).

Som ovan framgått, innehåller de skandinaviska köplagarna i § 54 en yttersta tidsgräns för framställande av reklamation. En motsvarande regel saknas i finsk rätt.⁷⁴ Detta ger anledning till frågan huruvida — i avsaknad av avtalsbestämmelser eller kutym — den allmänna tio års preskriptionsregeln är tillämplig vid fel i köpgodset. Säljarens intresse samt kravet på stabilitet och säkerhet i omsättningen talar för en kortare preskriptionstid. Med hänsyn härtill har i doktrinen framförts, att reklamation skall framställas inom skälig tid från godsets mottagande.⁷⁵ Vid bedömningen av denna tidsfrist får ett flertal omständigheter betydelse: typen av köp och avtalsparter (varor avsedda för stadigvarande eller säsongbruk motiverar i regel en längre ”preskriptionstid” än när fråga är om andra köpeobjekt; en kortare tidsfrist för framställande av krav kan vara på sin plats vid handelsköp än när det gäller andra köp), felets art (omfattande och med tanke på köpeobjektets användbarhet centrala fel motiverar i allmänhet en längre tidsfrist än andra fel),

72. Det är här skäl att framhäva, att redan den obestämda ”skälige” reklamationstiden ger utrymme för en vidsträckt ändamålsenlighets- och rimlighetsprövning, varvid även säljarens culpa bör beaktas. Även utformningen av den svenska köplagen § 53, enligt vilken köparen inte förlorar sin rätt att påtala felet om säljaren ”visat grov vårdslöshet och felet eller bristen länder till märklig skada”, möjliggör en vidsträckt in casu -prövning. Se beträffande svenska köplagen § 53 *Almén* s. 725 ff.

73. Denna bestämmelse ingick inte i UNCITRAL:s konventionsutkast. Nämnas kan att utvecklingsländerna under den diplomatiska konferensen i Wien våren 1980 föreslog, att en försummad reklamation endast skulle skapa en presumption för att godset var kontraktsenligt. Genom att prestera motbevisning kunde köparen omkullkasta denna presumption. (Uppgifterna är givna av lagstiftningsdirektören Leif Sevón).

74. Se bl.a. *Aaltonen* s. 126, *Godenhjelm* s. 158 och *Heikonen & Aaltonen* s. 136.

75. Se *Aaltonen* s. 126 och *Aurejärvi* s. 125, 136.

säljarens culpa in contrahendo (kan skärpa bedömningen för säljarens del), branschpraxis och kutym etc.⁷⁶

Å andra sidan bör uppmärksammas dels att de flesta fel – även de förborgade – framkommer inom relativt kort tid från mottagandet, dels att möjligheterna för köparen att efter flera år visa, att godset vid tidpunkten för farans övergång varit behäftat med fel är ytterst begränsade. I belysning av det ovasagda synes den allmänna regeln om reklamation inom skälig tid efter det köparen märkt eller borde ha märkt felet i de flesta fall i tillräcklig grad tillvarata säljarens intressen.⁷⁷ Men onekligen kan fall förekomma där en kortare preskriptionstid än den allmänna tioårstiden vore motiverad. Av rätts-tekniska skäl synes härvid en fast tidsfrist vara att föredra framom en pröv-ningsvis fastställd tidsgräns.

Enligt förslaget till köplag kap. 4 § 9 skall reklamation på grund av fel i gods framställas senast inom två år från godsets mottagande. En försummad reklamation leder inte till rättsförlust om säljaren åtagit sig att svara för godsets beskaffenhet under längre tid eller om han handlat i strid mot tro och heder.⁷⁸

Även 1980 års FN-konvention rörande avtal om lösöreköp av internationell karaktär innehåller en två års reklamationstid från godsets mottagande (art. 39 (2)). Denna tidsperiod kan förlängas medelst garantivillkor.⁷⁹ Den i art. 40 ingående undantags-regeln för fall av vetskap hos säljaren gäller även föreliggande reklamationsregel.

10.1.4. Garantiutfästelsernas betydelse för köparens reklamationsplikt

10.1.4.1. Garantivillkor om reklamation

Ovan har framgått, att reklamation i anledning av fel i köpgodset skall framställas inom skälig tid. Enär reklamationsreglerna utgör dispositiv rätt står det

76. Se *Aaltonen* I s. 280 f.

77. Jfr konsumentköpen nedan 10.2.3.

78. Se närmare beträffande § 9 *Reg. prop.* (Förslaget) s. 28. Nämnas kan, att enligt BGB § 477 skall köparens hävnings-, prisnedsättnings- eller skadeståndskrav, som grundar sig på säljarens tillförsäkran beträffande köpgodsets egenskaper, framställas inom sex månader från godsets överlämnande ifall inte säljaren förfarit svikligt eller reklamationstiden förlängts genom avtal.

79. Se närmare *United Nations A/CONF./97/5*, 14 March 1979 s. 102 f.

givetvis parterna fritt att närmare överenskomma om reklamationstidens längd, sättet för reklamationens framställande etc.

Det förekommer garantivillkor som bestämmer att reklamation skall ske inom en i garantin närmare bestämd tidsperiod — ofta relativt kort — efter det felet uppdagats. Vidare kan i villkoren köparens rätt att göra påföljder gällande ha gjorts beroende av att han vidtagit vissa åtgärder; han skall t.ex. inom viss tid efter köpet fylla i och till tillverkaren sända en garantisedel eller förete denna i samband med reklamation.⁸⁰

I Båt- och motorföreningen i Finland Finnboat r.f.:s garantivillkor punkt 4 föreskrivs: "Garantin gäller endast för fel, om vilka köparen inom skälig tid (normalt inom 14 dagar) från det att felet konstaterats gör anmälan till säljaren, dock senast inom ett år från båtens leveransdag." Liknande klausuler ingår i Bilbranschens Centralförbund r.f.:s garantivillkor för begagnade bilar (§ 3) och i nybilsgarantin av den 1 september 1978 (punkt 2). I de allmänna garantibestämmelserna för radio- och hushållsapparater TE-79 föreskrivs (s. 3) dels att reklamation i anledning av fel som framkommit under garantitiden skall framställas utan dröjsmål, dock senast inom 14 dagar, till auktoriserad serviceverkstad, dels att vid köptillfället vederbörligen ifylld garantisedel eller motsvarande skall vid anmodan uppvisas i samband med reklamationen. Inom handeln med fotoartiklar är det också vanligt att garantivillkoren förutsätter att garantisdelarna återställs eller uppvisas vid reklamation. En för köparen kort reklamationsfrist stipuleras i Kesko Oy, Konekeskos garantivillkor för byggnadsmaskiner/lyftkranar/truckar. Reklamation skall vid risk för att köparen inte får göra påföljder gällande framställas genast då fel framkommit.

Även allmänna leveransbestämmelser innehåller ofta klausuler om reklamation. Se t.ex. ECE 188 A punkt 23.6.: för att komma i åtnjutande av garantiförmånerna bör köparen utan dröjsmål skriftligen meddela säljaren om framkomna fel.

Som en allmän iakttagelse beträffande ovan genomgången formulärpraxis kan konstateras, att de i garantivillkoren ingående klausulerna om reklamations-tid och sättet för reklamationen i allmänhet bör tillmätas rättsverkan. Av köprättens dispositiva karaktär följer, att säljaren kan uppställa villkor för sitt garantiåtagande.⁸¹ Klausulerna gäller ju i regel endast förutsättningarna för att köparen skall kunna åberopa garantins villkor.

I vissa fall kan man emellertid ifrågasätta garantiklausulernas verkningar. Jag åsyftar främst fall då garantiutfästelsen avskär köparens möjligheter att

80. Se *Aurejärvi* s. 79, 127, *Lund jr*, Tfr 1963 s. 312 och *SOU* 1972:28 s. 80.

81. Se även *Aurejärvi* s. 79, 127 och *Krüger* s. 65, 244.

göra övriga felpåföljder gällande och garantins reklamationsklausuler i orimlig grad tillgodoser säljarens intressen. Här kan man bli tvungen att företa en korrigerande av avtalsbalansen med hjälp av tidigare berörda regler och principer om tolkning av standardavtal och friskrivningsklausuler samt om jämkning av oskäligen avtalsvillkor.⁸² Omständigheter som vid denna bedömning bör beaktas är typen av köp och avtalsparter,⁸³ branschpraxis, graden av avvikelser från de dispositiva rättsreglerna etc.⁸⁴

Beträffande de i garantivillkoren ingående klausulerna om sättet för reklamationen bör emellertid även uppmärksammas, att dessa kan klargöra omständigheterna kring köpet. Företeendet av en garantisedel kan t.ex. klargöra när och var köpet skedde och därigenom ha betydelse i bevisningshänseende.

Förutsättningen för att reklamationsklausulerna blir verksamma är givetvis att garantivillkoren överhuvudtaget binder köparen (ovan § 4). Skärpta krav i detta avseende gäller för klausuler som föreskriver en så kort reklamationsfrist, att det före dess utlöpande är svårt att vederbörligen undersöka köpgodset eller ta ställning till kraven i anledning av kontraktsbrott.⁸⁵

10.1.4.2. *Garantiutfästelser utan föreskrifter om reklamation*

Ovan har berörts garantiutfästelser som innehåller uttryckliga klausuler om reklamationstiden. Hur skall man bedöma garantier som saknar omnämnande

82. Se framställningen ovan § 5 och *Portin*, JFT 1974 s. 335. Även Rättshandl § 33 kan i dessa situationer vara tillämplig, jfr *Rekola* s. 213. Noteras kan också, att det danska købelovudvalget anför i *Betaenkning* nr. 845 1978 s. 50: "Udvalget er endvidere enig med forbrugerkommissionen i, at det i almindelighed må anses for at være i strid med aftalelovens § 36 (reglen om jämkning av oskäligen avtalsvillkor, förf. kommentar), at producenter og andre påberåber sig bestemmelser om, at en garanti bortfalder, hvis garantibeviset ikke fremsendes til producenten i dateret og underskrevet stand."

83. Se t.ex. HD 1938 II 586 (leveransavtal mellan handelsmän) där en i köpevillkoren ingående mycket kort reklamationsfrist ansågs verksam. Jfr beträffande konsumentköp framställningen nedan 10.2.4.1.

84. Jfr framställningen ovan vid noterna 56-66.

85. T.ex. fakturaklausuler innehållande en kort reklamationsfrist vid fel i köpgodset torde i regel inte bli bindande för köparen. Se t.ex. *Almén* s. 705, *Bernitz* s. 78, *Hasle & Nebelong* s. 295, *Hellner* s. 177, *Krüger* s. 244 not 9 och *Tiberg* s. 106.

om detta? Skall köparen framställa reklamation inom skälig tid efter det felet upptäckts eller räcker det med att han reklamerar före utgången av garanti-tiden?

Som ovan framgått, tjänar reklamationsreglerna främst säljarens intresse. Framför allt för att kunna säkra bevisning om orsaken till felet och skrida till nödiga åtgärder för att avhjälpa det, bör säljaren få meddelande om felet inom rimlig tid från det köparen varseblivit det. Härigenom begränsas även köparens möjligheter till spekulatation på säljarens bekostnad.

På grund av dels garantiutfästelsernas natur av ansvarsförbindelser beträffande köpgodsets beskaffenhet, dels de i utfästelserna ofta ingående avhjälpningsåtagandena, försvagas onekligen de för reklamationsreglerna anförda skälen. Säljaren bör vara beredd på att krav framställs inom loppet av garanti-tiden och risken för spekulatation är i dessa fall relativt liten.⁸⁶ Trots detta är min uppfattning den, att säljaren även i garantifallen — främst med tanke på bevisningsfrågorna — har ett berättigat intresse att erhålla reklamation inom skälig tid. Köparen får således inte, sedan han upptäckt fel i köpgodset, dröja med sin reklamation oskäligt länge, t.ex. till slutet av garantitiden då han upptäckt felet långt tidigare.⁸⁷

En annan sak är, att garantiutfästelsens innehåll kan få betydelse vid bedömningen av frågan om reklamationsfristens begynnelse-tidpunkt. Förutom att en garantiutfästelse inverkar på omfattningen av och tidpunkten för köparens skyldighet att undersöka köpgodset (ovan 10.1.2.2.) är det klart, att köparen kan låta ett krav på t.ex. hävning av köpet vänta tills det blivit uppenbart att säljaren inte uppfyller ett i garantiutfästelsen ingående avhjälpningsåtagande.⁸⁸ Reklamationsfristen för påföljderna av ouppfyllt avhjälpningsåtagande börjar således löpa först sedan det stått klart att felet inte kommer att avhjälpas. För tydlighetens skull är det skäl att påpeka, att reklamationen för sådana felpåföljder som inte utesluts i garantiutfästelsen följer

86. Se även *Lund jr*, TfR 1963 s. 312 f.

87. Se även *Almén* s. 727 f., *Aurejärvi* s. 129 ff., *Grauers* s. 90 och *Hasle & Nebelong* s. 292 samt ur rättspraxis HD 1937 II 50 (ref. ovan § 6 vid noterna 23-24) och HD 1968 II 87 (ref. ovan § 6 vid noterna 49-50). Jfr dock *Aaltonen* I s. 281 och *NOU* 1976:61 s. 47 f.

88. Se ur rättspraxis HD 1968 II 87 (ref. ovan § 6 vid noterna 49-50) och HD 1949 II 32. Jfr även Rt 1973 s. 61 (Norges Høyesterett). Se också *Aurejärvi* s. 137 ff., *Krüger* s. 170 och *Ussing* s. 145.

ovan (10.1.3.) berörda köprättsliga normalregler. Detta innebär, att sagda påföljder kan "preskriberas" före garantitidens utgång.

Det ovan sagda utesluter givetvis inte att en garantiutfästelse undantagsvis kan ha den innebörden, att köparen kan göra påföljder gällande fastän han inte framställt reklamation inom skälig tid från det felet upptäckts. Huruvida garantin har denna innebörd beror i sista hand på en tolkning av utfästelsen.⁸⁹

10.1.4.3. Reklamationsadressaten

När garantigivaren och säljaren är olika personer uppkommer frågan till vem reklamationen skall riktas. Ofta innehåller garantiutfästelserna uttryckliga klausuler härom och då utgår man i regel från dessa.

Bla. i de allmänna garantibestämmelserna för radio- och hushållsapparater TE-79 föreskrivs (s. 2), att köparen inte får framställa krav i enlighet med garantin mot någon annan än garantigivaren. Emellertid bör även här erinras om de tidigare i olika sammanhang berörda möjligheterna att helt eller delvis bortse från garantivillkor som framstår som oskäliga för köparen. På grund av geografiska etc. hinder kan det t.ex. vara förbundet med svårigheter att framställa reklamation till varans tillverkare. Härvid bör en reklamation till säljaren ofta anses tillräcklig.

Men om en sådan vägledning saknas kan frågan bli svårbedömd. Räcker det att reklamation riktas till säljaren fastän garantin givits av t.ex. tillverkaren? Med hänsyn till skälen för reklamationsreglerna — vilka dock inte framträder så starkt när fråga är om garantiutfästelser — är det givetvis viktigt, att reklamation sker till garantigivaren. Men å andra sidan talar även starka skäl för att låta garantigivaren bli bunden av en reklamation som framställts till säljaren: köparen utgår ofta från att säljaren är garantigivarens representant och att en reklamation till denne är tillfyllest. En rättsförlust för köparen i detta läge kunde framstå som orimlig.

89. Se även *Almén* s. 727 f. och *Aurejärvi* s. 130 samt ur svensk rättspraxis NJA 1922 s. 522: Enär säljaren garanterat viss beskaffenhet hos köpgodset vid äventyr att han annars blev ersättningsskyldig för felens avhjälpande, förpliktades denne, samtidigt som hans invändning om att köparen underlåtit att reklamera lämnades utan avseende, att till köparen utge ersättning.

Som nedan i avsnittet om konsumentköp framgår, har man i KonsumentskyddsL infört ett stadgande (kap. 5 § 13), enligt vilket köparen verksamt kan reklamera hos antingen säljaren eller garantigivaren. På grund av dels den mångfald av olika garantiutfästelser som förekommer på marknaden, dels de heterogena avtalsrelationerna säljare/garantigivare är det förknippat med betänkligheter att analogt utsträcka denna princip till att generellt gälla köp. För att en reklamation lämnad till säljaren skall vara verksam gentemot garantigivaren synes man således böra fordra, att någotslags representationsförhållande föreligger mellan säljaren och garantigivaren. Ofta framstår köpet och garantin utåt som en enhet och man kan ur omständigheterna utläsa säljarens behörighet att företräda garantigivaren. Säljaren kan t.ex. uppträda på ett sådant sätt att kriterierna för ställnings-, tolerans- eller kombinationsfullmakt är för handen.⁹⁰ Givet är att branschpraxis och kutym i detta sammanhang kan få betydelse.

Vänder man sedan på saken uppkommer följande fråga: är en till garantigivaren riktad reklamation tillräcklig för att bevara köparens rätt att enligt de köprättsliga reglerna göra påföljder gällande mot säljaren? Med hänsyn dels till reklamationsreglernas syftemål, dels till den omständigheten, att reklamation enligt garantivillkoren i regel endast gäller garantiförmåner (ovan 10.1.4.1.), men inte de köprättsliga påföljderna generellt, synes en restriktiv inställning befogad. Vidare gäller även här det som ovan framfördes om garantiutfästelsernas och avtalsrelationernas heterogena natur. För att kunna framställa köprättsliga krav mot säljaren bör köparen följaktligen inom skälig tid reklamera hos säljaren eller dennes representant.⁹¹

90. Se även *Aurejärvi* s. 88 f. Se beträffande olika slag av fullmakt RättshandL kap. 2 och *Kivimäki & Ylöstalo* s. 334 ff. Nämnas kan, att *Lund jr*, TfR 1963 s. 313 synes anse en reklamation som lämnats till säljaren verksam i föreliggande avseende – fastän säljaren inte är behörig att representera garantigivaren. Som stöd för sin åsikt åberopar han även § 61 i den norska köplagen (motsvarande stadgande ingår i de svenska och danska köplagarna) och anför: "... selgeren må betraktes som et 'forsvarlig befordringsmeddel', slik at det ikke medfører tap for avsenderen at meddelelsen forsinkes eller ikke kommer frem."

91. I fråga om avhjälpningsgarantierna torde stundom ur omständigheterna kunna utläsas en behörighet för garantigivaren att representera säljaren (jfr ovan § 8.2.2.1. om avhjälpningsåtagande "för säljarens räkning"). Eventuellt kunde man också anse, att ifall säljaren blivit medveten om en till garantigivaren lämnad reklamation, skulle denna även vara verksam gentemot säljaren. Se *Heikonen & Aaltonen* s. 135. Jfr även framställningen nedan 10.2.3. beträffande KonsumentskyddsL kap. 5 § 13.

Å andra sidan bör noteras, att begreppet "skälig tid" givetvis är mycket flexibelt.⁹² Detta innebär, att man i undantagsfall kan anse en (normalt) försenad reklamation verksam, t.ex. när köparen på grund av garantiutfästelsens reklimationsbestämmelser blir "vilseledd" och underlåter att reklamera hos säljaren.⁹³

10.1.4.4. *Garantitidens betydelse för rätten att framställa anspråk på grund av fel*

Intresset knyts i det följande till frågan om köparens rättsställning efter garantitidens utgång. Äger denne rätt att påtala fel som framkommit efter nämnda tidpunkt? Enär garantigivaren i regel endast förbundit sig att avhjälpa de fel som framkommer under en närmare angiven tidsperiod — låt vara att han även anses ha en rätt härtill — synes köparen ha en sådan rätt.

Nämnas kan, att man i t.ex. Båt- och motorföreningen i Finland Finnboat r.f.'s garantivillkor uttryckligen utgår från att ett felansvar för säljaren kan inträda efter garantitidens utgång, se punkterna 3, 10.⁹⁴

En förutsättning för utövande av nämnda rätt är dels att köparen enligt de ovan berörda reglerna om reklamation överhuvudtaget äger rätt att framställa krav,⁹⁵ dels att garantigivaren inte genom förbehåll utesluter köparens rätt.⁹⁶

Beträffande sistnämnda förutsättning kan konstateras, att man i finsk och övrig nordisk rätt även intagit den ståndpunkten, att garantitiden bör ses som

92. Se framställningen ovan vid noterna 56-65.

93. Se även *Lund Jr*, TfR 1963 s. 314.

94. Jfr även beträffande konsumentköp *Kivivuori m.fl.* s. 130 och framställningen nedan 10.2.4.

95. Se även *Aurejärvi* s. 123. Jfr beträffande garantier för kortare tid än den i svenska köplagen § 54 stadgade ett års preskriptionstiden t.ex. *Almén* s. 732 not 23 b och *Hellner* s. 180. Se även *SOU* 1972:28 s. 159 f. och *SOU* 1976:66 s. 95.

96. En annan sak är sedan, att det ofta för en köpare är förknippat med avsevärda svårigheter att efter garantitidens utgång föra bevisning om att köpgodset vid tidpunkten för farans övergång varit behäftat med fel. Fastän man således i princip medger köparen rätt att efter garantitidens utgång framställa krav, synes hans möjligheter härtill i praktiken vara begränsade.

en ansvarsfriskrivning, dvs. garantiutfästelserna bör vanligen tolkas så, att anspråk skall framställas inom garantitiden.⁹⁷ Se även ur rättspraxis:

HD 1928 II 93: K hade av S för installation i ett elektricitetsverk, som skulle uppföras, beställt högspänningsledningar jämte isolatorer. Vid köpet hade S åtagit sig att under ett års tid från elektricitetsverkets mottagande svara för bl.a. fel som berodde på tillverkningsmaterialets dåliga kvalitet. K krävde av S ersättning för isolatorer som efter garantitidens slut hade gått sönder. Enär dessa fel ansågs ha uppkommit på grund av tillverkningsmaterialets kvalitet och emedan S inte längre i enlighet med garantins villkor bar ansvar för felen förkastades K:s talan.⁹⁸

Jag är inte beredd att omfatta en så onyanserad utgångspunkt. De i olika sammanhang tidigare berörda reglerna och principerna för tolkning av villkor i garantiutfästelser bör tillämpas. Ifall dessa leder till att ett förbehåll i föreliggande avseende kan utläsas ur garantin⁹⁹ kan säljarens ansvar uteslutas – dock med beaktande av möjligheterna till jämkning av oskäligen avtalsvillkor.

I anslutning till detta bör även noteras, att fel som reklamerats inom garantitiden, men som ännu inte slutgiltigt avhjälpats före tiden löper ut, självfallet bör avhjälpas i enlighet med garantin – om inte härom ingår ett förbehåll i garantiutfästelsen.¹⁰⁰ Och som jag redan i annat sammanhang påpekat, bör köparen, om han vill åberopa garantivillkoren i fråga om fel som framkommit efter garantitidens utgång, påvisa att sistnämnda fel står i sammanhang med ett tidigare (i enlighet med garantivillkoren) reklamerat fel¹⁰¹ (t.ex. det nya felet beror på att ett tidigare fel inte blivit helt avhjälp). Samma princip gäller om köparen framställer sina krav så sent, att hans talan i enlighet med det tidigare framförda har "preskriberats". Följande norska avgörande är betydande:

97. Se t.ex. *Krüger* s. 166 not 24 och *Taxell* s. 464.

98. Jfr dock beträffande entreprenadkontrakt NJA 1946 s. 666 och UfR 1939 s. 702 (Danmarks Højesteret).

99. Nämnas kan, att i standardvillkoren för byggnadsentreprenadavtal föreskrivs uttryckligen att garantitiden avskär entreprenörens ansvar, se *Erma* s. 106 ff.

100. Se t.ex. *Krüger* s. 169 f.

101. Nämnas kan, att de allmänna garantibestämmelserna för radio- och hushållsapparater TE-79 föreskriver s. 2: "Juuri ennen takuajan loppumista korjattu ja korjauksen jälkeen yhden kuukauden sisällä uusiutuva sama vika korjataan takuuna myös takuajan jälkeen."

Rt 1960 s. 143 (Norges Høyesterett): K hade av S köpt en traktor, varvid han erhållit en halvårs garanti mot tillverknings- och materialfel. Före garantitiden utlöpte framkom fel som S i enlighet med garantins villkor avhjälppte. Efter två års användning framkom nya fel i traktorn. K krävde i första hand hävning av köpet och ersättning, i andra hand prisnedsättning. Enär det inte hade visats, att det förelåg orsakssammanhang mellan de nya felen och de fel, som hade reparerats i enlighet med garantins villkor, och då K i fråga om förstnämnda fel hade framställt krav efter utgången av den i köplagen § 54 stadgade ettårsfristen förkastades K:s yrkanden. S ansågs inte heller ha handlat svikligt eller ha påtagit sig en längre garantitid än den nämnda.

Slutligen kan konstateras, att garantitidens längd i regel inte påverkas av utförda reparationer.¹⁰² Men klausuler som förlänger nämnda tid står dock även att finna i garantiutfästelserna.¹⁰³

Säljaren kan givetvis i garantiutfästelsen även ge köparen en längre tidsfrist (garantitid) för framställande av reklamation och krav på grund av fel än vad annars skulle gälla.¹⁰⁴ Praktisk betydelse har frågeställningen såtillvida, att efter den normala "preskriptionstidens" utgång kan köparen endast framställa krav i enlighet med garantiutfästelsen (som ovan framgått kan likväl tillgången till alternativa köprättsliga påföljder vara helt utesluten i garantiutfästelsen). I det fall att den allmänna tio års preskriptionsregeln inte godtas,¹⁰⁵ utan man anser, att reklamation i anledning av fel i köpgodset bör framställas inom skälig tid från mottagandet av köpgodset (ovan 10.1.3.), beror svaret på frågan om garantin har nämnda rättsverkan på en jämförelse av garantins tidsbestämning¹⁰⁶ med den skäliga tiden för framställande av reklamation.¹⁰⁷

102. Detta föreskrivs uttryckligen i bl.a. nybilsgarantin av den 1 september 1978 (punkt 2) och i Kesko Oy, Konekeskos garantivillkor för byggnadsmaskiner/lyftkranar/truckar.

103. Garantivillkoren bestämmer ofta en ny garantitid för utbytta delar och en förlängning av den ursprungliga garantitiden med tid som åtgått till reparationen. Se t.ex. NL 70 punkt 23 och ECE 188 A punkt 23.5.

104. Se *Aaltonen* I s. 281. Se även *Almén* s. 732 och *Kriiger* s. 65 not 29, 246.

105. Observeras bör, att det även kan förekomma garantiutfästelser med en garantitid överskridande tio år. Se ovan § 3 not 133.

106. Se ovan § 8.1.2.2. beträffande olika i praktiken förekommande tidsbestämningar i garantivillkoren.

107. Se även *Aurejärvi* s. 137 not 47.

I förslaget till köplag stadgas uttryckligen, att säljaren kan förlänga den i kap. 4 § 9 stadgade två års preskriptionstiden. Om nämligen säljaren gett en garanti eller eljest förbundit sig att svara för köpgodsets beskaffenhet längre än två år, kan reklamation på grund av fel göras under hela den tid, under vilken säljaren åtagit sig att svara för godset.

I anknytning till det sagda bör även observeras, att om i garantin föreskrivs, att utfästelsen gäller fel som framkommer inom garantitiden, torde köparen även om felet upptäcks mot slutet av garantitiden, alltid ha en skäligen (eller en i garantin bestämd) tidsfrist för reklamation.¹⁰⁸ Om däremot i garantiutfästelsen uttryckligen anges, att reklamation skall ske inom garantitiden, får sistnämnda tidsgräns inte överskridas.¹⁰⁹

Ifall garantiutfästelsen inte innehåller någon närmare bestämd garantitid, kan man utgå från att garantin i egenskap av ansvarsutfästelse beträffande köpgodsets egenskaper följer köprättens dispositiva regler om framställande av reklamation på grund av fel. Härvid kan de egenskaper hos köpgodset som avses i garantin få betydelse vid bestämmandet av den skäligen "preskriptionstiden": en garanti som tar sikte på godsets äkthet eller ålder synes medge en längre tid för framställande av reklamation än en utfästelse som endast avser godsets utseende etc. yttre omständigheter.¹¹⁰ Här tangeras de tidigare i undersökningen berörda frågorna om köparens underlättade bevisbörda beträffande fel i köpgodset och om modifikationerna i fråga om köparens

108. Jfr dock *Aurejärvi* s. 133. *Aurejärvi* anför även s. 140, att krav i anledning av misslyckat avhjälpande av fel in dubio bör framställas inom garantitiden. Jag delar inte denna uppfattning. En sådan tolkning skulle leda till att säljaren kunde "fördröja" avhjälpandet med rättsförlust för köparen som följd. Dessutom bör beaktas, att garantiutfästelserna inte alltid förlänger, såsom *Aurejärvi* synes anse (jfr dock *Aurejärvi* s. 123), tidsfristen för framställande av reklamation i anledning av fel i köpgodset.

109. Se även *Kivivuori m.fl.* s. 141 och *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 307. Beträffande i praktiken förekommande garantiformulär se ovan vid noterna 80-81.

110. Jfr *Dahl*, UfR 1981 B s. 157, *Gjerulff & Trolle*, TfR 1961 s. 301 ff. och *Krüger* s. 246 not 17. Som tidigare framförts, kan garantitidens längd även ha betydelse för felbedömningen. Långa respektive korta garantitider inverkar i regel på de förväntningar köparna har beträffande köpgodset. Jfr även *Hellner* s. 180 och *Tala*, Oikeustiede 1978 s. 268 not 160 som anför liknande synpunkter i fråga om reklamationsfristerna.

undersöknings- och reklamationsplikt vilka de facto kan verka därhän, att köparen i garantifallen får sig till godo en längre tidsfrist än vad annars vore fallet.

10.2. KonsumentskyddsL

10.2.1. Allmänt om köparens undersökningsplikt

10.2.1.1. Förhandsundersökning av konsumtionsvara

KonsumentskyddsL saknar stadganden om köparens förhandsundersökning av varan. Detta innebär, att man även i fråga om konsumentköpen kan utgå från allmänna köprättsliga regler, dvs. köparen har normalt en skyldighet att företa förhandsundersökning endast då säljaren uppmanar honom därtill. Fel som köparen härvid eller vid en på eget initiativ företagen granskning¹¹¹ märkt eller bort märka kan han senare inte åberopa. Detsamma gäller fel som vid köpslutet varit så uppenbara att köparen, utan att företa någon egentlig förhandsundersökning av varan, inte rimligen kunnat undgå att lägga märke till dem.¹¹²

Beträffande konsumentköp kan konstateras, att det mera sällan förekommer att säljaren tillställer köparen prov på varan före köpslutet eller annars uppmanar denne att förhandsundersöka godset. Konsumentköpen sker huvudsakligen i form av "köp över disken" och gäller i regel nya industritillverkade serieprodukter. Härvid är även de faktiska möjligheterna att företa en effektiv undersökning begränsade (varan säljs från lager, förpackad etc.) och den efterföljande undersökningen får ökad betydelse. Men som var fallet beträffande köp i allmänhet, kan man även i fråga om konsumentköpen urskilja vissa typer av köp, där dels möjligheterna till en grundligare förhandsunder-

111. På grund av svårigheterna att i efterhand påvisa att varan vid tidpunkten för varans övergång varit behäftad med fel, ligger det givetvis i köparens intresse att företa en förhandsundersökning av varan.

112. I praktiken kan det ofta vara svårt att urskilja de fel, som köparen bort märka utan egentlig förhandsundersökning, från de fel, som faller inom ramen för undersökningsskyldigheten. En sträng inställning beträffande förstnämnda fel innebär att köparen påförs en viss undersökningsplikt.

sökning är större, dels skälen att företa en förhandsundersökning av varan är mera accentuerade. Jag åsyftar främst köp av begagnade varor, där en förhandsundersökning kan ha en betydande "konfliktförhindrande" verkan.¹¹³

Även beträffande kraven på förhandsundersökningens omfattning och noggrannhet kan de principer som gäller i fråga om köp i allmänhet (ovan 10.1.1.1.) följas. Köparens ställning av konsument och konsumentskyddslagstiftningens syftemål att trygga köparens intressen sätter dock sin prägel på bedömningen: t.ex. de krav på undersökningen som föranleds av att köparen är handelsman eller besitter fackmannamässiga insikter kan normalt inte uppställas vid konsumentköp. Vid bedömningen av vad köparen bort märka vid en undersökning av varan bör således beaktas, att han på grund av bristande kunskaper o.dyl. ofta saknar möjlighet att konstatera eventuella felaktigheter hos t.ex. varor med maskinella beståndsdelar.¹¹⁴ Även branschpraxis och kutym får mindre betydelse i detta sammanhang.

Konsumentklagonämnden har konstaterat, att man kan ställa större krav på förhandsundersökningen när fråga är om begagnade föremål. Bl.a. har klagonämnden ansett, att köparen vid köp av begagnad bil bör förutom en yttre granskning av bilen även företa en tillräckligt lång provtur varvid ljus, växlar etc. provas.¹¹⁵

Se t.ex. dnr 253/34/78: En konsument hade köpt en begagnad bil efter att ha företagit endast en kort provtur. Under körningen hade bilens växellåda endast delvis prövats. Säljaren hade uppgivit, att bilen tekniskt annars var i skick förutom att motorn var i behov av vissa justeringar. Kort efter köpslutet märkte köparen att signal-lampan för oljetrycket blinkade samt att 4-växeln fungerade dåligt. Bilen lämnades efter körda 130 km till reparation varvid framgick, att växellådan var så sliten, att den måste förnyas och att motorn grundligt måste repareras. Konsumentklagonämnden konstaterade, att konsumenten vid köp av begagnad vara har en mera omfattande skyldighet att granska varan, än vid köp av ny vara. Klagonämnden ansåg, att en sakelig granskning i föreliggande fall skulle ha förutsatt en längre provtur och bl.a. kontroll av växlingen i dess helhet. Enär köparen till denna del försummat sin undersökningsplikt, ansågs denne förhindrad att i efterhand åberopa fel i växellådan, vilka sannolikt skulle ha framgått vid en mera omsorgsfull provkörning. Bilen var dock enligt KonsumentskyddsL behäftad med fel enär säljaren hade lämnat oriktiga uppgifter om motorns skick. Köparen borde emellertid ha tagit kontakt med säljaren och

113. Som nedan framgår, synes även konsumentklagonämnden påföra köparen en rätt omfattande undersökningsskyldighet i fråga om begagnade varor.

114. *Kungl.Maj: ts prop.* 1973: 138 s. 191.

115. Se närmare *Simonen*, Kuluttajansuojat 1. 1980 s. 6 f.

erbjudit denne möjlighet att på egen bekostnad avhjälpa felet före han lät motorn repareras på annat håll. När köparen inte hade förfarit på detta sätt och då denne genom att köra 130 km fastän signallampen för oljetrycket blinkade måste anses vara medvällande till de uppkomna skadorna ansåg klagonämnden, att säljaren inte kunde anses skyldig att till fullo ersätta kostnaderna för motorns reparation. Med hänsyn härtill rekommenderade nämnden, att säljaren skulle ersätta 3/4 av sagda kostnader (ref. i *Kuluttajansuojat* 2. 1979 s. 26).¹¹⁶

Följden av en försummad undersökning är även vid konsumentköp den, att köparen inte senare kan åberopa fel som han borde ha märkt vid förhandsundersökningen. Detsamma gäller fel som köparen upptäckt vid sagda undersökning.

Se t.ex. konsumentklagonämndens rekommendation dnr 414/34/78: En konsument hade tillsammans med sin far förhandsgranskat en bil. Fadern ägde en verkstad som reparerade bilar av samma märke. Vid undersökningen hade framgått, att bilens motor hade biljud. Konsumentklagonämnden ansåg, att säljaren inte var ansvarig för sedermera upptäckta fel, när köparen inte i efterhand fick åberopa sådana fel som hade observerats vid förhandsgranskningen.

Beträffande verkningarna i detta avseende av säljarens svek, dennes vetskap om felet eller culpa in contrahendo gäller i tillämpliga delar det som ovan (10.1.1.1.) framförts angående köp i allmänhet. Även här synes konsumentskyddslagstiftningens syftemål kunna leda till att köparens försummelse tillmäts mindre betydelse vid säljarens culpa in contrahendo än vad som eventuellt gäller utanför konsumentköpen.¹¹⁷ Att märka är vidare, att KonsumentskyddsL:s stadganden om kvalitetsstandard (kap. 5 §§ 1 mom. 2, 6) förmildrar köparens undersökningsplikt.

10.2.1.2. Efterföljande undersökning av konsumtionsvara

KonsumentskyddsL saknar även uttryckliga stadganden om den efterföljande undersökningen av köpgodset. Att köparen har en plikt att undersöka varan sedan han fått den i sin besittning framgår likväl indirekt av stadgandet i

116. Se även dnr 632/34/79.

117. Jfr *Krüger* s. 77.

KonsumentskyddsL kap. 5 § 13. Enligt sagda lagrum skall nämligen köparen, om han vill göra felpåföljder gällande, till säljaren göra anmälan om fel inom skälig tid efter det han märkt eller bort märka felet.

Som ovan framgått, koncentreras köparens undersökningsplikt vid konsumentköp i stor utsträckning till den efterföljande undersökningen. Även här är fastställandet av de krav som bör ställas på köparen i fråga om undersökningens genomförande, och därmed också frågan om bestämmandet av utgångspunkten för reklamationsfristen, väsentligen beroende av omständigheterna in casu. De allmänna synpunkter som ovan (10.1.1.2.) anfördes, ger dock viss vägledning även för konsumentköpens del. Helt generellt torde beträffande dessa köp, och särskilt i fråga om köp av nya serietillverkade produkter, kunna konstateras, att man inte kan ställa stora krav på köparens undersökning.¹¹⁸ Det synes i allmänhet räcka till, att köparen vid mottagandet av varan företar en yttre granskning och låter vidare undersökning anstå tills varan av provas och används. Denne får dock inte dröja orimligt länge med avprovningsen eller ibruktagandet av varan. Härvid får självfallet varuslaget betydelse, t.ex. varor avsedda för säsongbruk behöver (kan?) inte av provas före ifrågavarande årstid.

10.2.2. Garantiutfästelsernas betydelse för köparens undersökningsplikt

Tidigare har framgått, att säljarens garanti- och övriga uppgifter om varans beskaffenhet inverkar på köparens individuella förutsättningar om köpgodset och har därmed betydelse för felbedömningen. Vidare beskrivs ovan i avsnittet om köp i allmänhet hurusom säljarens uppträdande – däri innefattat även sagda uppgifter om köpgodset – inverkar på de krav som kan ställas såväl på köparens förhandsundersökning som på den efterföljande undersökningen av varan. De härvid framförda synpunkterna och reflexionerna gäller i tillämpliga delar också konsumentköp, där särskilt inom handeln med varaktiga konsumtionsvaror olika garantiutfästelser är vanliga. Emellertid bör även här uppmärksammas, att KonsumentskyddsL:s syftemål att trygga konsumentens ställning in casu kan motivera en mildare inställning mot köparen än vad annars vore fallet.

118. *Reg. prop.* 1977:8 s. 51. Se även *Kivivuori m.fl.* s. 166.

Se beträffande köparens undersökningsplikt t.ex. konsumentklagonämndens rekommendation dnr 2426/34/79: En konsument hade köpt en begagnad bil, varvid han erhållit tre mån./5000 km garanti för bilen. Tre veckor efter köpslutet hade det framgått, att den ena strålkastarinsatsen på bilen hade skadats till följd av att fukt trängt in. Klagonämnden konstaterade, att säljaren genom att lämna garanti åtagit sig ansvar för att bilen inte hade andra fel än sådana som hade undantagits i garantivillkoren. När den skadade insatsen inte nämndes bland dessa undantag, ansågs fel enligt Konsumentskyddsl föreligga. Därutöver ansåg klagonämnden, att då fråga är om garantibilar är köparens förhandsundersökningsplikt inte lika vittgående som vid handeln med begagnade bilar i allmänhet. Beträffande föreliggande fel konstaterade klagonämnden, att man inte kunde förutsätta, att det skulle ha upptäckts vid en vanlig inspektion. Klagonämnden rekommenderade, att säljaren skulle ersätta strålkastarinsatsens pris (ref. i *Kuluttajansuoja* 4. 1980 s. 34 f.).

Jfr även dnr 1742/34/79: En konsument hade köpt en termostat till sin bil. Trots att han uppgivit bilens märke erhöll han en termostat av felaktig typ med följd att motorn överhettades och skadades. Konsumentklagonämnden ansåg, att försäljaren borde ha känt till att den ifrågavarande termostaten var olämplig för köparens bil och att köparen hade haft befogad anledning att lita på försäljarens sakkunskap och att han därför inte haft skyldighet att kontrollera saken. Med hänsyn härtill ansåg klagonämnden säljaren ansvarig för den uppkomna skadan. Men när culpöst beteende även kunde påbörjas köparen – denne hade förorsakat bilen extra skador genom att köra utan att iakttä termometern och genom att fylla på kallt vatten i en het motor – rekommenderade klagonämnden, att köparen skulle erhålla hälften av de yrkade reparationskostnaderna (ref. i *Kuluttajansuoja* 2. 1980 s. 27).

10.2.3. Allmänt om köparens reklamationsplikt

Enligt Konsumentskyddsl kap. 5 § 13 skall köparen vid risk för rättsförlust framställa reklamation inom skälig tid efter det han märkt eller bort märka felet. Att ge mera allmängiltiga riktlinjer för bedömningen av vad som skall anses vara "skälig" reklamationstid är beträffande konsumentköp – såsom även visades vara fallet i fråga om andra köp – svårt. Frågan är också här beroende av de särskilda omständigheterna: varuslaget, köparens möjligheter att utan sakkunnig hjälp bedöma och sköta reklimationsfrågan etc.¹¹⁹ I regeringens proposition med förslag till konsumentskyddslagstiftning (*Reg. prop.* 1977:8) uttalas, att också köparens personliga förhållanden skall beaktas vid

119. Se framställningen ovan 10.1.3.

bedömningen av frågan huruvida köparen anmält om felet inom skälig tid.¹²⁰ Detta innebär, att t.ex. sjukdom hos köparen kan förlänga fristen för framställande av reklamation.¹²¹

Se som exempel på försenad reklamation konsumentklagonämndens rekommendation dnr 2205/33/79: En konsument hade köpt en skinnsöffgrupp i början av mars. I slutet av samma månad upptäckte köparen att soffgruppen var behäftad med fel. Köparen reklamerade muntligt i anledning av felet vid månadsskiftet juni-juli samma år. Konsumentklagonämnden ansåg, att enär köparen framställt reklamation ca fyra månader efter köpet, hade denne försummat den skyldighet att reklamera inom skälig tid som KonsumentskyddsL föreskriver. Vidare ansåg klagonämnden, att felet var sådana, att de genast stod att upptäcka vid en omsorgsfull undersökning av köpeobjektet. Med hänsyn härtill rekommenderade klagonämnden inte den krävda prisnedsättningen (ref. i *Kuluttajansuoja* 2. 1980 s.26).

Beträffande sättet för reklamationens framställande kan konstateras, att KonsumentskyddsL saknar stadganden härom, dvs. man har inte uppställt några formkrav härvidlag. Dock bör reklamationen även i fråga om konsumentköp vara så preciserad att därur framgår de fel, som köparen önskar påtala. Det är inte tillräckligt att köparen i allmänna ordalag säger sig vara missnöjd med varan. Om köparen behöver tid för att precisera sina anspråk stadgas i § 13 mom. 2, att denne så fort som möjligt skall framställa sina krav på grund av fel i varan.¹²² Längden av sistnämnda tidsfrist är givetvis beroende av omständigheterna in casu. Liknande moment som vid bedömningen av reklamationsfristen "skälig tid" får betydelse vid preciseringen av denna frist. Fastän KonsumentskyddsL till denna del innehåller formuleringen "så fort som möjligt" torde detta likväl inte innebära någon väsentlig divergens i förhållande till vad som gäller i fråga om köp i allmänhet (ovan 10.1.3.). Även vid fastställandet av den i KonsumentskyddsL bestämda tidsfristen bör man utgå från vad som med avseende på förhållandena i varje enskilt fall kan anses skäligt.

Nämnas kan, att enligt förslaget till köplag kap. 4 § 8 mom. 2 skall köpare, som vill kräva att felet avhjälpes eller att nytt gods avlämnas, eller som vill häva köpet, med-

120. *Reg. prop.* 1977:8 s. 51.

121. Se även *Kivivuori m.fl.* s. 167 och *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 247 f.

122. Jfr dock KonsumentskyddsL kap. 5 § 3 enligt vilken anmälan om fel räcker till för att aktivera skyldigheten att avhjälpa fel.

dela detta utan oskäligt dröjsmål vid risk att sådant krav inte får framställas. Enär ett sådant meddelande inte föreslås som förutsättning för köparens talan i fråga om krav på prisnedsättning och skadestånd, innehåller KonsumentskyddsL till denna del en för köparen strängare reglering.¹²³

Enligt den svenska konsumentköplagen § 11 krävs enbart en neutral reklamation inom skälig tid efter det köparen märkt eller bort märka felet för att denne skall kunna göra gällande befogenhet på grund av fel i varan. Denna avvikelse från köplagens krav på särskild hävningsförklaring motiverades dels med att en sådan ordning kunde te sig främmande för det stora flertalet konsumenter och vara ägnad att onödigtvis medföra rättsförluster för köparen, dels med att det skäl som ligger bakom köplagens krav på särskild hävningsförklaring, nämligen behovet av skydd för säljaren mot att köparen spekulerar på hans bekostnad, saknar bärkraft för konsumentköpens del.¹²⁴

I regeringens proposition med förslag till konsumentskyddslagstiftning föreslogs, att talan på grund av fel som föreligger i vara skall väckas senast inom två år efter mottagandet av varan (kap. 5 § 13 mom. 2). Detta stadgande ströks emellertid under riksdagsbehandlingen.¹²⁵ I enlighet med vad som ovan anfördes beträffande köp i allmänhet, synes sålunda reklamation även vid konsumentköp alltid kunna ske inom skälig tid efter det köparen märkt eller bort märka felet – dock med beaktande av det som i nämnda sammanhang sades om ”preskription” av talan.

I svenska konsumentköplagen § 11 har den i köplagen § 54 föreskrivna ett års preskriptionstiden gjorts tvingande vid konsumentköp.¹²⁶

123. Se även *Routamo*, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 116 f.

124. Se *SOU* 1972:28 s. 81. Se även *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 248, 251 f. Rättsläget i Norge är liknande, se *Krüger* s. 243.

125. I *Lagutskottets betänkande* 1977:14 s. 3 uttalas: ”Enligt propositionens 2 mom. skall talan på grund av fel som föreligger i vara eller säljarens dröjsmål väckas senast två år efter mottagandet av varan. Utskottet anser att den föreslagna terminen är oändamålsenlig. Terminen kunde tolkas såsom ett maximikrav i fråga om konsumtionsvarornas hållbarhet. Kapitalvaror kan ha sådana fel som kommer i dagen först efter flera års användning. Å andra sidan kan den föreslagna terminen leda till att köparen får fel uppfattning om, inom vilken tid krav på basen av fel i vara bör framställas. Av dessa orsaker har utskottet ur 2 mom. uteslutit den sista meningen om denna termin.” Denna ändring ledde till att man i förslaget till köplag införde ett undantagsstadgande för konsumentköpens del från den i förslaget stadgade två års preskriptionstiden (kap. 4 § 9).

126. I Norge är motsvarande tidsfrist två år, se *Krüger* s. 65, 246 f.

10.2.4. Garantiutfästelsernas betydelse för köparens reklamationsskyldighet

10.2.4.1. Garantivillkor om reklamation

Vad sedan beträffar frågan om garantiutfästelsernas betydelse i föreliggande sammanhang kan inledningsvis konstateras, att enär stadgandena i Konsumentskyddsl kap. 5 utgör tvingande rätt till köparens fördel, är villkor varigenom köparens rättigheter med avseende på reklameringsreglerna begränsas utan verkan. Detta innebär för det första, att säljaren inte genom garantivillkor kan förkorta den tid för anmälan av fel som köparen enligt § 13 åtnjuter, dvs. garantivillkor som stipulerar viss kortare reklameringsfrist för att köparen skall få utöva befogenheter på grund av fel är överksamma.¹²⁷ För det andra tar den tvingande regleringen sikte på formen och sättet för reklamationens framställande. Ovan konstaterades, att Konsumentskyddsl saknar föreskrifter i detta avseende. Klausuler i garantiformulär enligt vilka reklamation skall ske skriftligen, garantisedel skall uppvisas vid reklamation etc. är utan verkan. Köparen förlorar inte rätten att göra de i Konsumentskyddsl kap. 5 stadgade felpåföljderna gällande om han t.ex. underlåter att följa en föreskrift i en garantisedel om att denna skall ifyllas och sändas till tillverkaren.¹²⁸

Som även i denna undersökning refererad formulärpraxis utvisar, förekommer inom handeln med varaktiga konsumtionsvaror ännu ett flertal garantiformulär som innehåller villkor i strid med reklameringsreglerna enligt Konsumentskyddsl kap. 5 § 13.¹²⁹

127. Nämnas kan, att den svenska marknadsdomstolen funnit reklameringsfrister på åtta dagar eller kortare klart oskäliga, se *Bernitz* s. 77.

128. En annan sak är, att säljaren eller garantigivaren självfallet kan fordra att köparen på något sätt gör antagligt när och var han köpt varan. Enär uppvisandet av en garantisedel härvid kan ha stor praktisk betydelse i bevishänseende ligger det i köparens intresse att följa en i garantivillkoren införd rekommendation med detta innehåll. Se *Kungl. Majt:s prop.* 1973:138 s. 252, 258.

129. Likväl förekommer även garantiformulär som uttryckligen föreskriver, att köparens rättigheter enligt Konsumentskyddsl inte begränsas, se t.ex. Bilbranschens Centralförbund r.f.:s garantivillkor för begagnade bilar § 8.

10.2.4.2. Reklamationsadressaten

KonsumentskyddsL har även explicit löst den svåra frågan till vem, säljaren eller garantigivaren – när dessa är olika personer – köparen effektivt kan framställa reklamation. I § 13 stadgas nämligen, att om någon utfäst sig att för säljarens räkning avhjälpa fel i vara eller ansvara för varas kvalitet, kan reklamation göras även till den som avgivit utfästelsen. Köparen kan således genom att reklamera antingen till säljaren eller till garantigivaren bevara sin rätt att rikta krav mot dem båda. Denna regel om valfrihet för köparen i fråga om vem reklamationen skall riktas till, motiverades med att det med hänsyn till förefintliga garantivillkor etc. kan vara svårt för köparen att veta till vem reklamation skall ske och att han därför löper risk att drabbas av rättsförlust genom att reklamera hos fel adressat.¹³⁰ Föreliggande stadgande innebär vidare, att garantivillkor enligt vilka reklamation endast kan framställas hos garantigivaren¹³¹ är överksamma. Däremot är villkor om reklamationsadressaten som inte strider mot KonsumentskyddsL normalt giltiga.

Se t.ex. konsumentklagonämndens rekommendation dnr 992/34/79: En konsument hade köpt en personbil i Lappo. När fel framkom under garantitiden tog köparen kontakt med importörens reservdelsförsäljare och auktoriserade reparationsverkstad i Seinäjoki. På grund av de framkomna felen besökte köparen Seinäjoki flera gånger, varefter han krävde kostnaderna för dessa resor av den affär som sålt bilen. Konsumentklagonämnden konstaterade, att säljaren givit en garantiutfästelse för bilen enligt vilken denne förband sig att på egen bekostnad i sin reparationsverkstad avhjälpa alla fel som bilen var behäftad med vid leveransen. Därutöver föreskrevs i garantivillkoren att reparationen skulle ske inom skälig tid efter det köparen anmält om felet samt avlämnat bilen till säljarens eller av denne utsedd annan verkstad för reparation. Enligt villkoren skulle köparen i första hand ta kontakt med säljaren, men om detta inte var möjligt, skulle reparationen utföras av någon annan representant för ifrågasvarande bilmärke. Klagonämnden ansåg, att man inte av garantivillkoren kunde få den uppfattningen, att felet kunde anmälas hos vilken auktoriserad verkstad som helst. När konsumenten inte i vederbörlig ordning anmält om felen samt sina krav hos säljaren, utan utan godtagbar anledning låtit reparera felen i en annan reparationsverkstad, ansåg klagonämnden att säljaren inte var ansvarig för de krävda resekostnaderna (ref. i *Kuluttajansuojat* 4. 1979 s. 22).

130. Se *Kivivuori m.fl.* s. 167 och *Reg. prop.* 1977:8 s. 51. Se även beträffande svensk rätt *Kungl. Maj:ts prop.* 1973:138 s. 253, 260 och *SOU* 1972:28 s. 81.

131. I de allmänna garantibestämmelserna för radio- och hushållsapparater TE-79 s. 2 föreskrivs: "Tämän takuun perusteella asiakas ei ole oikeutettu esittämään vaatimuksia muille kuin takuun antajalle."

En sannolik följd av köparens valmöjlighet i fråga om reklamations framställande är, att säljaren och garantigivaren i sina interna avtal fäster ökad uppmärksamhet vid frågor om informationsflödet dem emellan. Det är givetvis av vikt för båda att erhålla uppgifter om tidpunkten för reklamationen, dess innehåll etc.

Även enligt den svenska konsumentköplagen kan köparen välja mellan att reklamera hos säljaren eller hos den som för säljarens räkning åtagit sig att avhjälpa fel i varan (§ 11).

Om inte köparen i samband med reklamationen kan precisera sina krav följer, som ovan framgått, av KonsumentskyddsL kap. 5 § 13 mom. 2 att han härefter skall anmäla sina krav så snabbt som möjligt. Enligt lagrummet kan en sådan anmälan göras antingen till säljaren eller till den, mot vilken köparen med stöd av stadgandena i KonsumentskyddsL kap. 5 vill framställa krav. I de fall köparen preciserar sina krav hos samma person hos vilken han reklamerat, uppstår inga tolkningsproblem. Om han däremot t.ex. efter att ha reklamerat hos säljaren framför ersättningskrav hos garantigivaren (på grund av oriktiga eller vilseledande uppgifter (§ 10 mom. 1) eller ouppfyllt avhjälpningsåtagande (§ 10 mom. 2)) kan den i § 13 mom. 2 ingående formuleringen ge upphov till oklarheter: befrias säljaren i detta fall från vidare ansvar? Med hänsyn till att syftet med den alternativa reklamationsmöjligheten enligt § 13 delvis skulle förfelas, är jag böjd att anse, att köparen bevarar sin rätt att framställa krav även mot säljaren i nämnda situation.¹³² Beträffande ouppfyllt avhjälpningsåtagande från garantigivarens sida kan även konstateras, att en annorlunda tolkning skulle strida mot syftet med regeln i KonsumentskyddsL kap. 5 § 3 om säljarens ansvar för förbindelse att avhjälpa fel (ovan § 8.2.2.1.). Ytterligare bör noteras, att enär avhjälpningsåtagandet lämnats för säljarens räkning, torde garantigivaren normalt kunna anses ha behörighet att företräda säljaren i föreliggande avseende.¹³³

132. Jfr *Routamo*, Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 116. Jfr även rättsläget i Sverige enligt vilket en neutral reklamation till säljaren eller den som avlämnat ett avhjälpningsåtagande räcker till för att bevara köparens rätt till anspråk mot bägge. Enligt den norska köplagen § 54.2 är reklamation hos den som lämnat avhjälpningsåtagandet verksam även gentemot säljaren, se *Krüger* s. 247 f.

133. Se även *Betaenkning* nr. 845 1978 s. 134.

10.2.4.3. Garantitidens betydelse för rätten att framställa anspråk på grund av fel

Ovan har framgått, att KonsumentskyddsL saknar stadganden om preskription av köparens talan på grund av fel i vara, dvs. köparen kan framställa krav inom ramen för de allmänna preskriptionsreglerna under förutsättning att han reklamerat i enlighet med § 13. Enär vidare reklamationsreglerna utgör tvingande rätt till köparens fördel, följer härav att tiden för framställande av talan inte heller kan förkortas genom garantivillkor etc. Däremot är det givetvis möjligt att förlänga sagda tidsfrist. I övrigt gäller det som ovan i avsnittet om köp i allmänhet framfördes om garantitidens betydelse i föreliggande avseende i tillämpliga delar även konsumentköp. Dock bör uppmärksammas, att KonsumentskyddsL:s syftemål att skydda köparen in casu kan motivera för köparen fördelaktigare lösningar och tolkningar än vad annars vore fallet.

FÖRKORTNINGAR

AfS	Arkiv for Sjørett
art.	artikel
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
cit.	citat
D	Domar
DL	Defensor Legis
dnr	diarienummer
ECE	Economic Commission for Europe
ECE 188 A	General Conditions for the Supply and Erection of Plant and Machinery for Import and Export No. 188A
F	Förordning
FN	Förenta Nationerna
Förslag till köplag	Förslag till regeringens proposition till Riksdagen med förslag till köplag (1979)
HB	Handels Balk
HD	Högsta domstolen
ICC	International Chamber of Commerce
I.C.L.Q.	The International and Comparative Law Quarterly
JFT	Tidskrift utgiven av Juridiska Föreningen i Finland
Kom.bet.	Kommittébetänkande
Konsumentskyddsl	Konsumentskyddslag (38/78)
Kungl. Maj: ts prop.	Kungliga Majestäts proposition
L	Lag
LM	Lakimies
NDs	Nordisk Domssamling
NFT	Nordisk Försäkringstidskrift
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv
NL 70	Allmänna leveransbestämmelser för leveranser av maskiner samt annan mekanisk och elektrisk utrustning inom och mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige.
NOU	Norges offentlige utredninger
OJLS	Oxford Journal of Legal Studies
Ot.prp.	Odelstingsproposisjon
ref.	referat
Reg. prop.	Regeringens proposition till Riksdagen

RG	Rettens Gang
Rt	Norsk Retstidende
RättshandIL	Lag om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (228/29)
SGA	Sale of Goods Act, 1979
SkuldebrevsL	L om skuldebrev (622/47)
SL	Strafflag (39/1889)
SOU	Statens offentliga utredningar
SvJT	Svensk Juristtidning
TfR	Tidsskrift for Rettsvitenskap
U	Utslag
UCC	Uniform Commercial Code
UfR	Ugeskrift for Retsvaesen
UL	Utsökningslag (37/1895)
UNCITRAL	United Nations Commission on International Trade Law

LITTERATUR

I nedan angivna förteckning ingår med författarnamn citerad litteratur. Annat av författaren nyttjat material anges i separat förteckning.

Aaltonen, Aimo O.: Irtainen kauppa. Vammala 1979.

——— Tavarans virheistä. Hankintaa koskeva kauppaoikeudellinen tutkimus. I. Porvoo 1955.

——— Tavarans virheistä. Hankintaa koskeva kauppaoikeudellinen tutkimus. II. Vammala 1959.

Adlercreutz, Axel: Avtal. Lärobok i allmän avtalsrätt. Lund 1977.

Agell, Anders: Säljarens ansvar för faktiska fel enligt jordabalken och köplagen. SvJT 1972 s. 721-748.

Aho, Matti L.: Varallisuus oikeudellisen oikeustoimen tulkinna. Porvoo 1968.

Alanen, Aatos: Yleinen oikeustiede ja kansainvälinen yksityisoikeus. 2 uusittu painos saman tekijän teoksesta Yleinen oikeustiede. Porvoo 1965.

Almén, Tore: Om köp och byte av lös egendom. Kommentar till lagen den 20 juni 1905. Fjärde delvis omarbetade upplagan ombesörjd av Rudolf Eklund. Stockholm 1960.

Almén, Tore & Eklund, Rudolf: Lagen om avtal. 9. uppl. Stockholm 1968.

- Andersen, Kristen*: Kjøpsrett. Oslo 1962.
- Andersen, Paul Krüger & Bjarup, Jes & Carstensen, Vagn & Jespersen, Halfdan Krag & Michelsen, Aage & Nørgaard, Jørgen & Pedersen, Hans Viggo Godsk & Rosenmeyer, Kjeld & Orgaard, Niels*: Dansk privatret. En lærebog. 3. udg. Odense 1979. (*Andersen m.fl.*).
- Anson, William Reynell*: Law of Contract. 25th (centenary) ed. by Guest, A.G. Oxford 1979.
- Arnholm, Carl Jacob*: Privatrett. II. Avtaler. Oslo 1964.
- Privatrett. III. Almindelig obligasjonsrett. Rev. utg. Oslo 1974.
- Aro, Pirkko-Liisa*: Kulutushyödykettä koskevan sopimuksen sovittelu. Kuluttajansuoja. Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 90-100. Vammala 1978.
- Om tillämpning av SBL § 8. Några reflexioner med anledning av ett rättsfall. JFT 1974 s. 171-187.
- Atiyah, P.S.*: The Sale of Goods. 6th ed. Bath 1980.
- Augdahl, Per*: Den norske obligasjonsretts almindelige del. 5. utg. Oslo 1978.
- Aurejärvi, Erkki*: Irtaimen kaupan takuuehdot. Jyväskylän 1981.
- Bagge, Algot & Hellner, Jan & Essén, Eric*: 1964 års Haagkonventioner angående köp. SvJT 1965 s. 248-273. (*Bagge m.fl.*)
- Beckman, Rudolf*: Juridiska Föreningens förhandlingar. År 1934. JFT 1935 s. 107.
- Bengtsson, Bertil*: Hävningsrätt och uppsägningsrätt vid kontraktsbrott. Stockholm 1967. (Hävningsrätt)
- Särskilda avtalstyper. I. 2. uppl. Stockholm 1976.
- Bernitz, Ulf*: Standardavtalsrätt. 3. omarb. uppl. Uddevalla 1978.
- Utvecklingen mot en standardavtalsrätt. I. Standardavtalen i rättstillämpningen. SvJT 1972 s. 401-455.
- Blair, Michael C.*: Sale of Goods Act 1979. London 1980.
- Brunsvig, Per*: Konstruksjonsansvar ved bygging av skip. AfS 13 Oslo 1973.
- Caselius, Ilmari*: Till frågan om köparens rätt till prisavdrag. JFT 1935 s. 73.
- Cederberg, Lauri*: Till frågan om köparens rätt till prisavdrag. JFT 1935 s. 72-73.
- Chalmers*: Sale of Goods Act, 1893. 15th ed. by Michael Mark. London 1967.
- Charlesworth, John*: Mercantile Law. 12th ed. by Clive M. Schmitthoff and David A.G. Sarre. London 1972.
- Cheshire, G.C. & Fifoot, C.H.S. & Furmston, M.P.*: The Law of Contract. 8th ed. London 1972. (*Cheshire m.fl.*)

- Christensen, Anna*: Studier i köprätt. Stockholm 1970.
- Chydenius, Wilhelm*: Fel i såld sak, de lege ferenda. JFT 1921 s. 299-315.
 ——— Finsk kontraktsrätt. I. 3. uppl. Åggelby 1923.
- Dahl, Børge*: Købeloven af 1980. UfR 1981 B s. 149-159.
- Dobson, A.P.*: Sale of Goods & Consumer Credit. 2nd ed. London 1979.
- Eckhoff, Torstein*: Rettskildelaere. 2. opplag. Oslo 1975.
- Eckhoff, Torstein & Gjelsvik, Øystein*: Prisloven. Oslo 1955.
- Ekström, F.W.*: Privaträttens allmänna läror. Utgiven av Einar Cavinus. Helsingfors 1924.
- Erma, Reino*: Rakennusurakan sopimusehdot. I. Vammala 1974.
- Gaarder, Karsten*: Forelesninger over kjøp. 8. utgave, i samarbeid med Bård Gaarder. Oslo 1978.
- Gjerulff, Th. & Trolle, J.*: Fra den danske Højesterets praksis august – december 1960. TfR 1961 s. 283-317.
- Godenhjelm, Berndt*: Kritik av köprättsliga studier. JFT 1958 s. 324-332.
 ——— Lärobok i kontraktsrätt. I. 2. omarb. uppl. Lovisa 1977.
 ——— Om jämkning av skadestånd i inomkontraktuella förhållanden. JFT 1975 s. 400-414.
- Godenhjelm, Bertil*: Till frågan om köparens rätt till prisavdrag. JFT 1935 s. 41-59.
- Gomard, Bernhard*: Forholdet mellem Erstatningsregler i og uden for Kontraktsforhold. København 1958.
- Gorton, Lars & Ihre, Rolf & Sandevärn, Arne*: Befraktning. Stockholm 1980. (*Gorton m.fl.*)
- Gram, Per*: Fraktavtaler og deres tolkning. 4. utg. Oslo 1977.
- Grauers, Folke*: Fel i sålt skepp. Sjörettsföreningen i Göteborg. Skrifter 59. Klippan 1980.
- Grobgeld, Lennart & Hertzman, Olov*: Fel, hållbarhet och garanti. SvJT 1981 s. 241-285.
- Grönfors, Kurt*: Allmän transporträtt. Stockholm 1975.
- Guldborg, Harry*: Om bristande förutsättningar vid avtal. SvJT 1953 s. 1-13.
- Hakulinen, Y.J.*: Actio quanti minoris. JFT 1935 s. 187-198.
 ——— Velkakirjalaki siihen liittyvine lakeineen. Toinen täydennetty painos. Porvoo 1965. (Velkakirjalaki)
 ——— Velvoiteoikeus. I. Yleiset opit. Toinen laajennettu painos. Helsinki 1965.
- Halila, Jouko*: Todistustaakan jaosta silmällä pitäen erityisesti varallisuus-oikeudellisia oikeussuhteita. Porvoo 1955.
- Hansen, Jørgen*: Sælgerens ansvar for skade forvoldt af ting med farlige egenskaber. København 1965.

- Hasle, Henning & Nebelong, Bent*: Løsørekøb. Kommentar til lov om køb af 6. april 1906. II. §§ 42-71. København 1949.
- Hawkland, William D.*: A Transactional Guide to the Uniform Commercial Code. Vol. 1. Philadelphia, Pennsylvania 1964.
- Heikonen, A.R. & Altonen, Aimo O.*: Irtaimen kauppa. Kolmas, täydennetty painos. Vammala 1968.
- Hellner, Jan*: Beräkning och begränsning av skadestånd vid köp. TfR 1966 s. 290-344.
 ——— Consequential Loss and Exemption Clauses. 1 OJLS (1981) s. 13-49.
 ——— Köprätt. Kortfattad lärobok. 4. uppl. Stockholm 1974.
 ——— Standardavtal vid avtalsslutande. JFT 1979 s. 281-300.
- von Hippel, Eike*: Verbraucherschutz. Tübingen 1974.
- Hoppu, Esko*: Vastuun rajoitusehdoista kaupassa. Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 6 s. 82-96. Vammala 1972.
- Hov, Jo*: Avtalerett. Oslo 1980.
- af Hällström, Erik*: Till frågan om köpares rätt till prisavdrag. JFT 1935 s. 61-72.
- Jørgensen, Stig*: Aftalen som form. TfR 1965 s. 400-431.
 ——— Er der behov for en generalklausul i formueretten? JFT 1977 s. 7-18.
 ——— Fire obligationsretlige afhandlinger. Naturaleksektion. Forudsætning og mangel. Aftalelov og acceptfrist. Misligholdelse. Tølløse 1965.
 ——— Kontraktsret. 1. bind. Aftaler. København 1971. (Kontraktsret)
 ——— Om mangelsbegrepet ved køb og salg af brugt løsøre med særlig henblik på køb af brugte automobiler. UfR 1951 B s. 272-276.
- Karlgrén, Hjalmar*: Anm. av Jan Hellner. Köprätt. Kortfattad lärobok. Stockholm 1961. SvJT 1963 s. 105-110.
 ——— 33 § avtalslagen. SvJT 1933 s. 219-255.
 ——— Avtalsrättsliga spørsmål. 2. utvidg. uppl. Lund 1954.
 ——— Kutym och rättsregel. Stockholm 1960. (Kutym)
 ——— Några synpunkter på den köprättsliga formulärrätten. JFT 1967 s. 415-434.
 ——— Produktansvaret. Stockholm 1971. (Produktansvaret)
 ——— Till frågan om den rättsliga viljeförklaringens imperativa natur. Festskrift till Håkan Nial s. 324-336. Stockholm 1966.
 ——— Utfästelse och "enuntiation". SvJT 1970 s. 126-132.
- Kauppi, Kalle*: Juridiska Föreningens förhandlingar. År 1934. JFT 1935 s. 213-214.
- Kelsen, Hans*: Puhdas oikeusoppi. Porvoo 1968.
- Kemppinen, Jukka*: Kuluttajansuojalaki. Porvoo 1978.
- Kivimäki, T.M.*: Esineen ominaisuuksiin kohdistuvasta erehdyksestä kaupassa. Lisiä oppiin väärän edellytyksen relevanssista. LM 1955 s. 1-65.

- Kivimäki, T.M. & Ylöstalo, Matti:* Suomen siviilioikeuden oppikirja. Yleinen osa. Neljäs, lyhennetty painos. Juva 1981.
- Kivivuori, Antti:* Vahingonkorvauslain soveltamisala. DL 1975 s. 266-276.
- Kivivuori, Antti & af Schultén, C.G. & Sevón, Leif & Tala, Jyrki:* Kuluttajansuoja. Helsinki 1978. (*Kivivuori m.fl.*)
- Klami, Hannu Tapani:* "Vastaavuusteoria" – viisasten kivi? LM 1980 s. 929-932.
- Köersner, Albert:* Anmeldelser. TfR 1929 s. 167-188.
- Krüger, Kai:* Norsk kjøpsrett. 2. rev. utg. Kristiansand 1977.
- Lando, Ole:* Standardkontrakter, et forslag og et perspektiv. TfR 1966 s. 345-365.
- Udenrigshandelens kontrakter. Udenrigshandelsret. I. Skandinavisk, vest-europæisk og amerikansk ret om kontraktforhold i almindelighed samt om køb, agentur og eneforhandling. 2. udg. København 1973.
- Lassen, Jul:* Handbog i obligationsretten. Almindelig del. Tredie tildels omarbejdede udgave. Kjøbenhavn 1917-1920.
- Luft, Jürgen:* Konsumentköp av personbilar. En studie i formulärutvecklingen inom Göteborgsområdet 1971-76. Kungälv 1977.
- Lund jr, Ole:* Enkelte kjøpsrettslige spørsmål. TfR 1963 s. 303-318.
- Noen betraktninger vedrørende avtaler og kutymer i sivilt kjøp. TfR 1962 s. 64-80.
- Lyngsø, Preben:* Afbestillingsret. Skjern 1971.
- Mickwitz, Erik:* Takuu markkinoinnissa. Kuluttajansuoja 3. 1979 s. 5-6.
- Muukkonen, P.J.:* Sopimusvapauden käsitteestä. LM 1956 s. 601-612.
- Nial, Håkan:* Från individualism till kollektivism – en utvecklingslinje i avtalsrätten under ett halvt sekel. Minnesskrift utgiven av Juridiska fakulteten i Stockholm vid dess femtioårsjubileum 1957 s. 190-202. Stockholm 1957.
- Nilsson, Torsten:* Till frågan om köparens rätt till prisavdrag. JFT 1935 s. 59-61.
- Nordstrom, Robert J.:* Handbook of the Law of Sales. St. Paul, Minn. 1970. 1st Reprint 1972.
- Norri, Matti:* Vallitseeko Suomen sopimusoikeudessa kohtuuttomien ehtojen sovittelusääntö? Oikeustiede. Jurisprudentia IX 1977 s. 121-187. Vammala 1977.
- Nybergh, Gunnar:* Juridiska Föreningens förhandlingar. År 1934. JFT 1935 s. 210-213.
- När övergår faran vid leverans? JFT 1960 s. 107-125.
- Nørager-Nielsen, Jacob & Theilgaard, Søren:* Købeloven af 1906 med kommentarer. Bind 1-2. København 1979.
- Olsson, Curt:* Verkan av avtalsklausuler i standardformulär. Förhandlingarna å det tjugoförsta nordiska juristmötet i Helsingfors den 22-24 augusti 1957 bilaga VI. Vammala 1959.

Palaja, Antero: Aikarahtauksesta. Erityisesti aikarahdista. Vammala 1980.

Palandt, Otto: Bürgerliches Gesetzbuch. Bearbeitet von Danckelmann, Bernhard & Degenhart, Max & Diederichsen, Uwe & Heinrichs, Helmut & Heldrich, Andreas & Keidel, Theodor & Putzo, Hans & Thomas, Heinz. 34., neubearb. Aufl. München 1975.

Palmgren, Gunnar: Om jämkning av kontrakt på grund av ändrade förhållanden. Förhandlingarna å det nittonde nordiska juristmötet i Stockholm den 23-25 augusti 1951 s. 188-199. Stockholm 1952.

Petersen, Günther J.: Ansvarsfraskrivelse med særligt henblik på aftaler om befordring, forvaring og bearbejdelse. København 1957.

✕ *Portin, Göran*: Om jämkning av oskäligen avtal. JFT 1974 s. 323-335.

——— Om köparens dröjsmål. Med särskild hänsyn till mora accipiendi. Borgå 1962.

——— Om reklamation vid köp av lös egendom. JFT 1957 s. 197-210.

——— Uppsätligt kontraktsbrott. JFT 1971 s. 37-50.

Rabel, Ernst: Das Recht des Warenkaufs. 2. Band. Tübingen 1958.

Raiser, Ludwig: Das Recht der allgemeinen Geschäftsbedingungen. Bad Homburg v.d.H. 1961.

Ramberg, Jan: Cancellation of Contracts of Affreightment on account of war and similar circumstances. Göteborg 1969.

Raninen, Huugo: Fob-lauseke hankinta- ja kauppasopimuksissa. Helsinki 1934.

Rautiala, Martti: Kiinteistökaupasta. Vammala 1975.

Rekola, Aarne: Saamisoikeuden vanhentuminen Suomen lain mukaan. I. Vammala 1938.

Rodhe, Knut: De nordiska köplagarna och affärslivets avtalspraxis. JFT 1957 s. 6-14.

——— Lärobok i obligationsrätt. 5. uppl. Stockholm 1979.

——— Obligationsrätt. Lund 1956. (Obligationsrätt)

——— Svensk rättspraxis. Förmögenhetsrätt: förpliktelsers uppkomst och obligationsrätt 1950-1959. SvJT 1961 s. 245-295.

Routamo, Eero: Kaupanvastuu ja oikeudellinen virhe irtaimen kaupassa. Porvoo 1969.

——— Myyjän vastuu kulutustavaran kaupassa. Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 101-123. Vammala 1978.

——— Om olika typer av lösöreköp och deras betydelse för rättsföljderna. JFT 1973 s. 277-288.

——— Vastaavuusteoria ja suorituksen virheellisyys sopimussuhteessa. LM 1980 s. 122-130.

——— Vastaavuusteoria – viisaallekin kivinen? LM 1980 s. 933-937.

Saxén, Hans: Adekvans och skada. Åbo 1962. (Adekvans)

——— Förlagsavtalet. Åbo 1955.

——— Skadeståndsrätt. Ekenäs 1975. (Skadeståndsrätt)

- Schmidt, Folke*: Faran och försäkringsfallet. En försäkringsrättslig studie. Lund 1943.
- Schmitthoff, Clive M.*: Schmitthoff's Export Trade. The Law and Practice of International Trade. 7th ed. London 1980.
- af Schultén, C.G.*: Kuluttajansuoja ja takuut. Kuluttajansuoja 3. 1979 s. 3-4.
 ——— Sopimusehtojen sääntely. Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 76-89. Vammala 1978.
- Selvig, Erling*: Fra norsk lovgivning om forbrukerkjøp. JFT 1977 s. 19-33.
 ——— Kontraktsretten. Knophs oversikt over Norges rett. 8. utg. s. 302-455. Oslo 1981.
- Sevón, Leif*: Huolto- ja korjaussopimuksista. Kuluttajansuoja 1. 1979 s. 6-7.
 ——— Kuluttajansuojalainsäädännön soveltamisala. Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 23 s. 13-25. Vammala 1978.
- Simonen, Irja*: Ongelmallinen käytetyn auton kauppa. Kuluttajansuoja 1. 1980 s. 4-11.
- Stang, Fredrik*: Avtalelovens § 33. Dens inhold og dens forhold till forutsætningslaeren. Tfr 1930 s. 51-134.
- Steen-Olsen, Ole*: Produktansvaret i norsk ret. NFT 1977 s. 191-221.
- Sundberg, Jacob W.F.*: Om ansvaret för fel i lejt gods. Stockholm 1966.
- Tala, Jyrki*: Kuluttajansuoja ja sopimusvapaus. Sopimuskäyttätymisen ohjausmenetelmiä kuluttajansuojalainsäädännössä. Oikeustiede. Jurisprudentia XI 1978 s. 158-313. Vammala 1978.
 ——— Sopimusoikeuden muuttumisesta — Esimerkkinä kulutushyödykkeiden vaihdanta. Oikeus 1980 s. 210-227.
- Taxell, Lars Erik*: Avtal och rättsskydd. Åbo 1972.
 ——— Om avtalsetik. JFT 1979 s. 487-498.
 ——— Om förutsättningarna för säljarens skadeansvar när godset har fel. JFT 1956 s. 80-97.
 ——— Rätt och demokrati. Åbo 1976. (Rätt)
- Telaranta, K.A.*: Erehdys oikeustoimiopin perusongelmana. Vammala 1960.
 ——— Varallisuus oikeudellisen tahdonilmaisun tulkinnasta ja täydentämisestä. LM 1953 s. 841-874.
- Telaranta, Risto*: Om köparens rätt till skadestånd när säljaren förbundit sig att avhjälpa fel i sålt gods. JFT 1974 s. 80-86.
- Thompson, Peter K.J.*: Unfair Contract Terms Act 1977. London 1978.
- Tiberg, Hugo*: Båttjuridik. Stockholm 1973.
- Tirkkonen, Tauno*: Suomen siviiliprosessioikeus II. Toinen, uusittu painos. Toimittanut Jouko Halila. Porvoo 1977.
- Ussing, Henry*: Aftaler paa formuerettens omraade. Tredie udgave. København 1950. (Aftaler)

- Køb. Ved A. Vinding Kruse. 4. udg. København 1967.
- Obligationsretten. Almindelig del. 4. udg. ved A. Vinding Kruse. København 1961. (Obligationsretten)
- Vahlén, Lennart*: Avtal och tolkning. Stockholm 1960. (Avtal)
- Fastighetsköp. Stockholm 1965.
- Köplagen och formulärrätten. Festskrift till Håkan Nial s. 531-552. Stockholm 1966.
- Wetterstein, Peter*: Globalbegränsning av sjörättsligt skadeståndsansvar. En skadeståndsrättslig studie. Ekenäs 1980.
- Whincup, Michael H.*: Consumer Legislation in the United Kingdom and the Republic of Ireland. Southampton 1980.
- Vihma, Väinö*: Suorituksen mahdollisuus varallisuus oikeudellisessa sopimussuhteessa. Vammala 1957. (Suorituksen)
- Vakuutuksenottajan tiedonantovelvollisuus vakuutus sopimusta tehtäessä vakuutus sopimus lain mukaan. Helsinki 1945.
- Wilhelmsson, Thomas*: Domstolskontroll av försäkringsvillkor i Finland. NFT 1980 s. 119-127.
- Om allmänna avtalsvillkors bindande verkan. JFT 1979 s. 515-527.
- Om styrning av försäkringsvillkor. En rättsvetenskaplig studie angående avtalsfriheten vid frivillig skadeförsäkring. Vammala 1977.
- Om tro och heder i finsk avtalsrätt. Avtalslagen § 33 i rättstillämpningen. Oikeustiede. Jurisprudentia XI 1978 s. 34-88. Vammala 1978.
- Sopimusvapaudesta. Oikeustiede. Jurisprudentia XI 1978 s. 9-33. Vammala 1978.
- Vinding Kruse, A.*: Ansvarsfraskrivelse for tingsskade i enkelte kontraktsforhold. Festskrift til professor, dr. juris Henry Ussing 5. maj 1951 s. 279-294. København 1951.
- Ejendoms køb. 3. omarb. udg. Haderslev 1975.
- Vuoria, Matti*: Kulutustavaroiden takuut ja kuluttajansuojalaki. Kuluttajansuoja 3. 1979 s. 7-14.
- Ziegel, Jacob S.*: Report of the Ontario Law Reform Commission on Consumer Warranties and Guarantees in the Sale of Goods. 22 I.C.L.Q. (1973) s. 363-372.
- Zitting, Simo & Rautiala, Martti*: Lärobok i sakrätt. Allmän del. Vammala 1971.

Annat material

- Betaenkning* om forbrugerkøb. Købelovudvalget. Betaenkning nr. 845 1978. København.
- 22 *I.C.L.Q.* (1973). Current Legal Developments s. 576-579.
- JFT* 1957. Juridiska Föreningens förhandlingar. 1955 års diskussionsprogram s. 281-298.
- Kom.bet.* 1936: 1. Förslag till lag om skuldebrev m.m. Helsingfors 1936.
- 1973: 12. Köplagskommitténs betänkande. Helsingfors 1973.
- Kuluttajasuojat.* Konsumentskydd. Konsumentombudsmannens och konsumentklagenämndens publikation. Tryckt vid Statens tryckericentral.
- Kungl.Maj: ts prop.* 1973: 138 med förslag till konsumentköplag m.m.; given Stockholms slott den 5 juni 1973. Stockholm 1973.
- Lagberedningens publikationer* 1925:2. Förslag till lag om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område jämte motiv. Helsingfors 1925.
- Lagstiftningsavdelningens vid justitieministeriet publikation* 12/1974. Förslag till konsumentskyddslagstiftning. Helsingfors 1975.
- 13/1977. Förslag till köplag. Helsingfors 1977.
- Lagutskottets betänkande* 1977:14 med anledning av regeringens proposition med förslag till konsumentskyddslagstiftning. 2. lagutskottet.
- NJA* II 1906 N:r 1. Ny lagstiftning om köp och byte s. 1-116. Stockholm 1906.
- 1976 Nr 4. Generalklausul s. 245-296. Stockholm 1978.
- NOU* 1976: 34 Lov om kjøp. Bergen 1976.
- 1976: 61 Standardkontrakter. Orkanger 1976.
- 1979: 32 Formuerettslig lempningsregel. Drammen 1979.
- Ot.prp.* nr. 38 (1979-80) Om lov om endringer i lov 16. juni 1972 nr. 47 om kontroll med markedsføring.
- Reg.prop.* 1945:92 till Riksdagen angående lagstiftning om skuldebrev.
- 1973: 187 till Riksdagen angående lagstiftning om skadestånd.
- 1977: 8 till Riksdagen med förslag till konsumentskyddslagstiftning.
- Förslag till regeringens proposition till Riksdagen med förslag till köplag (1979). (Förslaget)
- Förslag till regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagstiftning om jämkning av rättshandlingar (1981). (Jämkningsförslaget)
- SOU* 1972:28 Konsumentköplag. Delbetänkande av köplagsutredningen. Stockholm 1972.
- 1976:66 Köplag. Slutbetänkande av köplagsutredningen. Stockholm 1976.
- 1979:36 Konsumenttjänstlag. Betänkande av konsumenttjänstutredningen. Malmö 1979.

UCC Uniform Commercial Code. The American Law Institute. National Conference of Commissioners on Uniform State Laws. 1962 Official Text with Comments.

UNCITRAL. Yearbook Volume VIII:1977. United Nations, New York 1978.

United Nations Doc. A/CONF./97/5, 14 March 1979. Text of Draft Convention on Contracts for the International Sale of Goods approved by the United Nations Commission on International Trade Law together with a Commentary prepared by the Secretariat.

——— A/CONF./97/18, 10 April 1980. Final Act of the United Nations Conference on Contracts for the International Sale of Goods.

——— A/CN.9/WG.V/WP.4/Add.6, 21 April 1981. Clauses related to Contracts for the Supply and Construction of Large Industrial Works. Study of the Secretary-General. Part Two.

——— A/CN.9/205, 12 June 1981. Status of Conventions. Note by the Secretary-General.

I undersökningen nyttjade allmänna leveransbestämmelser och garantiformulär:

Allmänna garantibestämmelser för radio- och hushållsapparater TE-79

Allmänna leveransbestämmelser för leveranser av maskiner samt annan mekanisk och elektrisk utrustning inom och mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige (NL 70)

Bilbranschens Centralförbund r.f.:s garantivillkor för begagnade bilar

Båt- och motorföreningen i Finland Finnboat r.f.:s garantivillkor

David Brown Traktori Oy:s garantivillkor

General Conditions for the Supply and Erection of Plant and Machinery for Import and Export No. 188A (ECE 188 A)

Keskos garantivillkor för traktorer

Kesko Oy, Konekeskos garantivillkor för byggnadsmaskiner/lyftkranar/truckar

Kontorsmaskinsaffärernas Förening r.f.:s garantivillkor

Nybilsgarantin av den 1 september 1978

RÄTTSFALLSREGISTER

HD	1919 U II 496	s. 58 not 97
	1921 D II 197	s. 260 not 59
	1921 D II 224	s. 190
	1921 D II 365	s. 175 not 7
	1922 D II 200	s. 74 not 46, 175 not 7
	1923 U II 69	s. 65, 159
	1923 D II 180	s. 157
	1923 D II 283	s. 40 not 13
	1923 D II 401	s. 40 not 13
	1924 D II 61	s. 175 not 9
	1924 D II 261	s. 45 not 41
	1924 D II 394	s. 260 not 59
	1925 I 46	s. 40 not 13
	1925 D II 50	s. 257
	1925 D II 191	s. 65, 158
	1925 D II 302	s. 150 not 3, 248 not 15
	1926 II 6	s. 260 not 59
	1927 I 30	s. 175 not 11
	1927 II 30	s. 245 not 5, 248 not 15
	1927 II 164	s. 62, 74, 156, 248 not 14, 252 not 35
	1927 II 196	s. 40 not 13, 56 f.
	1927 II 198	s. 53 not 76, 55 not 88, 56 not 89
	1927 II 243	s. 189 not 19, 250 not 27, 251 not 33, 260 not 59
	1927 II 249	s. 65, 220
	1928 II 382	s. 40 not 13
	1929 II 337	s. 47 not 52, 58 not 98, 245 not 5, 261 not 63
	1929 II 493	s. 53 not 76, 55 not 88, 56 not 89, 250 not 25
	1929 II 588	s. 260 not 58
	1929 II 652	s. 53 not 76, 55 not 88, 175 not 7, not 9
	1929 II 792	s. 64 not 10, 253
	1930 II 22	s. 40 not 13, 53 not 76, 54 not 83, 56 not 89
	1930 II 161	s. 53 not 76, 54 not 84, 56 not 89
	1931 II 63	s. 260 not 56
	1932 I 41	s. 150 not 3
	1932 II 79	s. 127 not 21
	1932 II 111	s. 41 not 20, 65, 158, 159 not 34, 220
	1932 II 140	s. 212 not 5
	1932 II 144	s. 161, 163 not 50, 192
	1932 II 303	s. 248 not 15
	1933 I 86	s. 41 not 20, 65, 159, 159 not 34, 217

1933 II 9	s. 212 not 8
1933 II 140	s. 40 not 13
1933 II 451	s. 111 not 13
1934 II 228	s. 156
1936 II 245	s. 251 not 33
1936 II 332	s. 62 not 5, 66 not 15, 178, 219
1936 II 472	s. 150 not 1
1937 II 50	s. 40 not 13, 41 not 20, 62, 78 not 65, 153 not 13, 155 f., 260 not 59, 267 not 87
1937 II 336	s. 40 not 13
1937 II 455	s. 248 not 16
1937 II 583	s. 248 not 14
1938 II 63	s. 65
1938 II 180	s. 40 not 13, 56 not 89
1938 II 381	s. 53 not 76, 156, 218, 260 not 59
1938 II 586	s. 113 not 17, 266 not 83
1938 II 634	s. 65, 158, 260 not 59
1939 II 3	s. 245 not 5
1939 II 194	s. 178
1939 II 443	s. 62
1939 II 514	s. 262 not 67
1940 II 56	s. 41 not 19, 247 not 10
1942 II 112	s. 218
1942 II 158	s. 262 not 67
1944 II 9	s. 56 not 89
1944 II 188	s. 251 not 32, 252 not 34, 262 not 67
1945 II 74	s. 45 not 41, 150 not 3, 250 not 27
1945 II 92	s. 43 not 30, 63 f., 157 not 26
1945 II 162	s. 175 not 9
1945 II 182	s. 150 not 3
1947 II 77	s. 46 not 45
1947 II 215	s. 245 not 5, 248 not 15
1947 II 273	s. 41 not 20, 62, 218
1948 II 29	s. 62 not 5, 66 not 15, 71 not 31, 219, 221, 247 not 13
1948 II 180	s. 45 not 44
1948 II 187	s. 261 not 63
1948 II 444	s. 43 not 32, 212 not 7, 247 not 10, 249 not 21, 258 not 51
1949 II 7	s. 260 not 58
1949 II 32	s. 260 not 59, 262 not 67, 267 not 88
1949 II 227	s. 53 not 76, 54 not 84, 55 not 88, 56 not 89

- 1949 II 233
 1949 II 258
 1949 II 271
 1949 II 381
 1949 II 405
 1949 II 421
 1950 II 1
 1950 II 272
 1950 II 274
 1950 II 353
 1950 II 369
 1950 II 403
 1950 II 420
 1950 II 421
 1950 II 422
 1951 I 11
 1952 II 82
 1953 II 73
 1954 II 8
 1955 II 147
 1956 II 35
 1956 II 81
 1958 II 34
 1959 II 42
 1961 II 52
 1963 II 12

 1967 II 41
 1968 II 87

 1969 I 2
 1969 II 40
 1969 II 63
 1973 II 1

 1973 II 89
 1974 II 16
 1976 II 44
 1977 II 103
 1978 II 52
 1978 II 126
 1979 II 27
 1979 II 109
- s. 262 not 67
 s. 46 not 47, 249 not 19
 s. 250 not 23, 260 not 59, 262 not 67
 s. 47 not 52, 261 not 63
 s. 53 not 76, 151 not 4, 219, 260 not 56
 s. 252 not 34, 260 not 56
 s. 65, 159, 260 not 56
 s. 150 not 3
 s. 252 not 34, 260 not 59, 262 not 67
 s. 58 not 97, 59 not 99, 62 not 5, 260 not 59
 s. 150 not 3
 s. 175 not 9
 s. 53 not 76, 54 not 83. 156 f.
 s. 212 not 7, 252 not 35
 s. 41 not 20, 65, 159, 220, 260 not 56
 s. 41 not 20, 175 not 11, 178
 s. 262 not 67
 s. 156
 s. 175 not 9, 260 not 59
 s. 262 not 69
 s. 175 not 11
 s. 260 not 59, 262 not 70
 s. 175 not 11, 212 not 5
 s. 150 not 3, 166, 233
 s. 151 not 4
 s. 41 not 20, 43 not 30, 59 not 99, 62 not 5, 64, 160
 s. 41 not 20, 65, 150 not 3, 156, 220
 s. 40 not 13, 41 not 20, 156, 159 not 32, 163, 191, 260 not 57, 267 not 87, not 88
 s. 64 not 11
 s. 43 not 31
 s. 262 not 67, not 69
 s. 41 not 20, 43 not 30, 64, 157 not 26, 247 not 13, 253
 s. 41 not 20, 175 not 11, 178, 253
 s. 129
 s. 79, 111 not 13, 190 f., 199 not 49
 s. 119 not 39
 s. 59 not 99, not 101
 s. 148 not 100
 s. 175 not 11, 178 not 21, 253
 s. 220 f.

NDs	1980 s. 517 (Sveriges HD)	s. 52 not 74, 77 not 55, 133 not 50, 231, 234 not 76
	1980 s. 616 (Sveriges HD)	s. 133 not 50, not 51
	1980 s. 673 (Sveriges HD)	s. 133 not 50
NJA	1910 s. 543	s. 256 not 48
	1916 s. 172	s. 223 not 44
	1916 s. 606	s. 191 not 25
	1918 s. 280	s. 254
	1922 s. 522	s. 268 not 89
	1922 s. 599	s. 71 not 30, 152 not 8, 223
	1923 s. 244	s. 256
	1924 s. 346	s. 188 not 15
	1932 s. 670	s. 248 not 14
	1935 s. 420	s. 78, 152 not 8
	1936 s. 689	s. 248 not 14
	1937 s. 382	s. 258
	1938 s. 273	s. 152 not 8, 223 not 44
	1939 s. 588	s. 150 not 1, 166 not 54
	1940 s. 359	s. 52 not 74
	1943 A 193	s. 164 not 51
	1944 A 70	s. 164 not 51
	1946 s. 482	s. 57
	1946 s. 666	s. 271 not 98
	1948 s. 526	s. 258
	1949 s. 664	s. 71 not 30, 81 f., 223
	1949 s. 680	s. 52 not 74, 71 not 30, 152 not 8
	1949 s. 750	s. 58 not 98, 59 not 102, 150 not 1
	1951 s. 254	s. 152 not 8, 157
	1951 s. 271	s. 259 not 55
	1954 s. 573	s. 146 not 94
	1955 s. 75	s. 71 not 30, 152 not 8, 254
	1961 s. 330	s. 257
	1964 s. 239	s. 57, 81 not 75
	1969 s. 285	s. 115 not 24
	1971 s. 51	s. 59
	1975 s. 152	s. 58 not 98
	1976 s. 341	s. 259 not 55
	1976 s. 678	s. 223
	1979 s. 401	s. 115 not 23

RG	1963 s. 634 (Hålogaland lagmannsrett)	s. 112 f., 152 not 8
	1968 s. 638 (Eidsivating lagmannsrett)	s. 76 not 49, 166
	1969 s. 396 (Frostating lagmannsrett)	s. 46 not 47, 59 not 102, 74
	1971 s. 279 (Frostating lagmannsrett)	s. 166 not 55, 180
	1971 s. 290 (Eidsivating lagmannsrett)	s. 255 not 42
	1971 s. 315 (Gulating lagmannsrett)	s. 118, 152 not 8
Rt	1935 s. 497 (Norges Høiesterett)	s. 164, 233
	1954 s. 177 (Norges Høyesterett)	s. 45 not 41
	1958 s. 1272 (Norges Høyesterett)	s. 119 not 38
	1960 s. 143 (Norges Høyesterett)	s. 272
	1960 s. 1055 (Norges Høyesterett)	s. 223, 258 not 52
	1965 s. 91 (Norges Høyesterett)	s. 166 not 54
	1973 s. 61 (Norges Høyesterett)	s. 267 not 88
	1980 s. 1586 (Norges Høyesterett)	s. 153 not 13
UfR	1924 s. 788 (Danmarks Højesteret)	s. 75
	1933 s. 298 (Danmarks Højesteret)	s. 178 not 20
	1939 s. 702 (Danmarks Højesteret)	s. 271 not 98
	1942 s. 1035 (Danmarks Højesteret)	s. 152 not 8, 164, 223
	1969 s. 152 (Danmarks Højesteret)	s. 164
	1980 s. 96 (Danmarks Højesteret)	s. 115 not 23

Opublicerade avgöranden

HD 18.6.1981 (R 77/232)	s. 161 not 39
Åbo hovrätt 26.9.1980 (1979 V 136 Tku IV)	
(har ej vunnit laga kraft)	s. 30 not 46, 139 not 72
Åbo hovrätt 31.10.1980 (1979 V 119 Tre IV)	s. 30 not 46
Brahestads rådstuvurätt 24.6.1980 (§ 317)	s. 30 not 46, 182 not 32, 207
Esbo häradsrätt 9.1.1980 (4. avd. § 1)	s. 30 not 46, 93, 182 not 32, 207, 241 not 96
Villmanstrands rådstuvurätt 26.3.1980 (208 §/S 80/11)	s. 30 not 46, 210
Åbo rådstuvurätt 12.11.1979 (2. avd. § 3)	s. 30 not 46

KONSUMENTKLAGONÄMNDENS REKOMMENDATIONER

166/31/78	s. 48 not 5, 168
476/31/78	s. 169
406/32/78	s. 48 not 57, 182
134/33/78	s. 139 not 72
269/33/78	s. 172
253/34/78	s. 207, 275 f.
380/34/78	s. 92 f., 168
414/34/78	s. 276
416/34/78	s. 139 not 72
564/34/78	s. 207 f.
583/34/78	s. 93, 182 not 32
663/34/78	s. 48 not 59, 90
797/34/78	s. 168, 236
100/42/78	s. 139 not 72
719/31/79	s. 87, 168
1319/31/79	s. 48 not 57, 182
3173/31/79	s. 49 not 61, 168
1913/32/79	s. 48 not 57, 169
3420/32/79	s. 200
862/33/79	s. 198 not 44, not 46, 208
2205/33/79	s. 279
2462/33/79	s. 169, 201
2711/33/79	s. 168
3361/33/79	s. 236
36/34/79	s. 49 not 61, 57, 182 not 32
37/34/79	s. 98, 210 not 80
632/34/79	s. 276 not 116
992/34/79	s. 198 not 44, 282
1014/34/79	s. 87 f., 168
1048/34/79	s. 236 not 81
1343/34/79	s. 49 not 61, 209, 262 not 70
1592/34/79	s. 88
1634/34/79	s. 139 not 72
1742/34/79	s. 237, 278
1790/34/79	s. 49 not 61
2012/34/79	s. 49 not 61
2048/34/79	s. 237
2166/34/79	s. 49 not 61
2237/34/79	s. 88
2426/34/79	s. 79
2456/34/79	s. 139 not 72

2940/34/79	s. 49 not 61
3120/34/79	s. 88, 182 not 32
3424/34/79	s. 139 not 72
3487/34/79	s. 236 not 81
1419/38/79	s. 137 not 65
3561/38/79	s. 139 not 72
145/39/79	s. 79, 98
1505/39/79	s. 182 f.
3051/39/79	s. 169
3150/39/79	s. 48 not 57
340/34/80	s. 237

KONSUMENTOMBUDSMANNENS AVGÖRANDEN

107/41/78	s. 100
114/41/78	s. 89 not 99
124/41/78	s. 100
144/41/78	s. 89 not 99
276/41/78	s. 89 not 99
1/42/78	s. 141 not 77
89/42/78	s. 141 not 77
147/41/79	s. 89 not 99
294/41/79	s. 100
329/41/79	s. 89 not 99
611/41/79	s. 89 not 99
1131/41/79	s. 89 not 99
1329/41/79	s. 96, 100
1654/41/79	s. 100
256/42/79	s. 141 not 77

SAKREGISTER

<i>"agreed documents"</i>	s. 24, 119, 146
<i>allmänna rättsprinciper</i>	s. 143 ff.
<i>avhjälpande av fel</i>	s. 160 ff., 171 ff.
– garantiutfästelsernas betydelse	s. 189 ff., 202 ff.
– garantivillkor	s. 194 f., 196 ff., 202 ff.
– icke-uppfyllelse av avhjälpningsåtagande	s. 198 f., 206 ff.
– köparens rätt att kräva avhjälpande	s. 188 f., 202 f.
– skadeståndsansvar	s. 241 f.
– säljarens rätt att avhjälpa	s. 185 ff., 199 ff.

avtalsfrihet

- inskränkningar i

- ”befogad tillit”

- BGB

s. 25, 121 f.

s. 121 ff.

s. 68 f.

s. 28 not 44, 36 not 2, 52 not 74, 53 not 79, 55 not 88, 61 not 4, 126 not 19, 143 not 85, 151 not 7, 176 not 13, 213 not 10, 226 not 52, 245 not 6, 262 not 68

s. 33

*civilt köp**culpa in contrahendo*

s. 42 f., 81, 143 f., 159 f., 211 not 2, 212 not 7, 213 not 10, 216 f., 249, 262 f., 263 f., 276

dolus in contrahendo

s. 42 f., 81, 143, 150 ff., 248 f., 262, 276

farans övergång

s. 53

fel

s. 36 ff.

- bedömning

s. 39 ff.

- bevisbördan

s. 55 f.

- objektiv

s. 44 ff.

- subjektiv

s. 39 ff.

- säljarens förbehåll

s. 56 ff., 80 ff.

- tidpunkt för

s. 52 ff., 75 ff.

- faktiskt

s. 33

- rådighets

s. 33

- rättsligt

s. 33

- väsentligt

s. 152 ff., 167 ff.

*FN-konventionen rörande avtal om lösöre-**köp av internationell karaktär (1980)*

s. 19 ff.

- avhjälpande av fel

s. 188, 189

- felbedömning

s. 39, 40 not 13, 49

- hävning av köp

s. 152

- prisnedsättning

s. 176

- reklamation

s. 261, 263, 264

- säljarens skadeståndsansvar

s. 214, 226

- undersökning av köpgodset

- efterföljande

s. 250, 251

- förhands-

s. 246

formulärrätten

s. 23 ff.

förbehåll, säljarens

s. 56 ff., 73

förslag till köplag (1979)

s. 19 ff.

- avhjälpande av fel

s. 187 f., 189, 192

- felbedömning

s. 38 f., 40 not 13, 49

- hävning av köp

s. 152

- jämkning av oskäligen villkor s. 135
- prisnedsättning s. 176
- reklamation s. 261, 264, 279 f.
- säljarens skadeståndsansvar s. 213 f., 224, 226 ff.
- undersökning av köpgodset
 - efterföljande s. 251
 - förhands- s. 246, 255
- föresättningsläran* s. 41 f.
- garanti*
- ansvarsfriskrivning s. 144 f.
- avhjäljande av fel
 - betydelse för rätten att avhjälja s. 189 ff.
 - garantivillkor om avhjäljande s. 194 ff., 202 ff., 209 f., 241 f.
- begrepp s. 27 f., 69 ff.
- bindande verkan s. 109 ff.
- blank s. 72, 75
- felbedömning
 - förbehåll i garanti s. 80 ff., 99 ff.
 - garantiuppgifter s. 61 ff., 69 ff., 84 f., 94
 - inverkan på bevisbördan s. 75 ff., 79 f., 84 f., 100 f.
 - inverkan på tidpunkten för s. 77 ff., 97 ff.
- funktions- s. 77, 95, 97 ff.
- garantisedel s. 24 ff., 72
- granskning av garantivillkor (konsumentombudsmannen) s. 142
- hävning av köp
 - friskrivning från s. 160 ff., 171 ff.
 - inverkan på föresättningsarna för s. 155 ff., 170 f.
- innehåll s. 74 f., 97 ff.
- jämkning av garantivillkor s. 128 ff., 142 f.
- när föreligger? s. 71 ff., 94 ff.
- prisnedsättning
 - inverkan på föresättningsarna för s. 177 ff., 183
 - uteslutning av s. 179 ff., 183 f.
- reklamation
 - betydelse för ”preskription” av krav s. 270 ff., 284
 - garantivillkor s. 264 ff., 281
 - garantivillkor saknas s. 266 ff.
 - reklamationsadressaten s. 268 ff., 282 f.
- Rättshandl § 33 s. 125 ff.
- skadeståndsansvar
 - friskrivning från s. 229 ff., 242 f.
 - inverkan på föresättningsarna för s. 216 ff., 239 ff.

- tolkning s. 71 ff., 148
- undersökning av köpgodset
 - efterföljande s. 257 f., 277 f.
 - förhands- s. 252 ff., 277 f.
- handelsbruk* s. 18, 117 f.
- handelsköp* s. 33
- HB kap. 1 § 4* s. 36, 43 not 31, 58 not 96, 150 f., 174 f., 176, 211 ff., 220 ff., 244
- hävning av köp*
 - begrepp s. 150 not 1
 - friskrivning från s. 160 ff., 171 ff.
 - förutsättningar för s. 150 ff., 167 ff.
 - garantins inverkan på s. 155 ff., 170 f.
 - uppgifternas inverkan på s. 158 ff., 170 f.
- "i befintligt skick"* s. 57 ff., 91 ff.
- Incoterms* s. 18 not 5, 53 not 76, 55 not 88, 250
- jämknning*
 - av oskäligen avtalsvillkor s. 128 ff., 138 ff.
 - av skadeståndsansvar s. 228 f.
- konsumentklagenämnden* s. 29 f.
- konsumentköplagen (sv.)* s. 21 f.
- avhjälpande av fel s. 201 f., 206
- felbedömning s. 37 f., 38 not 10, 84, 89, 93, 94
- hävning av köp s. 170
- prisnedsättning s. 183
- reklamation s. 280, 283
- skadeståndsansvar
 - säljarens s. 239
 - övrigt s. 240, 242
- tillämpningsområde s. 138
- Konsumentskyddsl.* s. 18 f.
- avhjälpande av fel s. 199 ff.
- avhjälpningsåtagande enligt Konsumentskyddsl. kap. 5 § 3 s. 202 ff.
- övriga utfästelser s. 209 f.
- felbedömning s. 37 f., 83 ff.
- garantiuppgifter s. 84 f., 94
- objektiv bedömning s. 47 ff.
- övriga uppgifter s. 85 ff.
- garantiutfästelse enligt Konsumentskyddsl. kap. 5 § 5 s. 94 ff.

- hävning av köp
 - förutsättningar för s. 167 ff.
 - friskrivning från s. 171 ff.
- jämkning av avtalsvillkor s. 138 ff.
- prisnedsättning
 - förutsättning för s. 181 ff.
 - uteslutning av s. 183 f.
- reglering av avtalsvillkor s. 139 ff.
- reklamation s. 278 f.
- garantins betydelse s. 281 ff.
- skadeståndsansvar
 - friskrivning från s. 242 f.
 - säljarens s. 235 ff., 239 ff.
 - övrigt s. 239 ff., 241 f.
- tillämpningsområdet för kap. 5 s. 136 ff.
- tvingande rätt s. 26, 57, 99 ff., 108, 120, 135 ff., 171 f., 183 f., 202, 204 f., 205 f., 209 f., 242 f., 281 ff.
- undersökning av köpgodset
 - efterföljande s. 276 f.
 - förhands- s. 274 ff.
 - garantins betydelse s. 277 f.
- köp*
 - begrepp s. 31
- leveransavtal*
 - begrepp s. 32 f.
 - farans övergång s. 53 ff.
 - hävning s. 151
 - prisnedsättning s. 175
 - säljarens skadeståndsansvar s. 211 ff.
- lojalitetskravet i avtalsrätten* s. 43 not 31, 111 f., 249, 262
- lös egendom*
 - begrepp s. 32
- prinsnedsättning*
 - förutsättning för s. 174 ff., 181 ff.
 - garantins inverkan på s. 177 ff., 183
 - uteslutning av s. 179 ff., 183 f.
- reglering av avtalsvillkor (Konsument-skyddsL kap. 3)* s. 139 ff.
- reklamation* s. 259 ff., 278 ff.
- garantins betydelse s. 264 ff., 281 ff.

SGA, 1979

s. 30 not 48, 36 not 2, 45 not 43, 82 not 78, 176 not 13, 213 not 10, 245 not 6

skadeståndsansvar

- begränsning av skadeståndsansvarets omfattning s. 225 ff.
 - friskrivning från s. 229 ff., 242 f.
 - förutsättning för säljarens
 - garantins inverkan på s. 211 ff., 235 ff.
 - uppgifternas inverkan på s. 216 ff., 239 ff.
 - uppgifternas inverkan på s. 219 ff., 239 ff.
 - övrigt skadeståndsansvar s. 239 ff., 241 f.
- skandinaviska köplagarna*
- avhjälpande av fel s. 21 ff.
 - avhjälpande av fel s. 185 ff.
 - avtalsfrihet s. 121
 - hävning av köp s. 151 f.
 - prisnedsättning s. 175 f.
 - reklamation s. 259
 - säljarens skadeståndsansvar s. 213
 - ”egenskap, som kan anses tillförsäkrad” s. 222 ff., 224 not 47
 - undersökning av köpgodset
 - efterföljande s. 250, 251
 - förhands- s. 245, 252 f.

*SkuldebrevsL. § 8**speciesköp*

- begrepp s. 32 f.
- farans övergång s. 53 f.
- hävning s. 150 ff.
- prisnedsättning s. 174 f.
- säljarens skadeståndsansvar s. 211 ff., 224 f.

standardvillkor

- bindande verkan s. 24 f.
- bindande verkan s. 107 ff.
- jämkning s. 128 ff.
- tolkning s. 146 ff.

tro och heder

- ansvarsfriskrivning s. 143
- Rättshandl. § 33 s. 124 ff.
- undersökning av köpgodset s. 249 not 18

UCC

s. 30 not 48, 36 not 2, 45 not 43, 55 not 88, 58 not 96, 61 not 4, 68 not 24, 72 not 36, 82 not 78, 126 not 19, 176 not 13, 213 not 10, 226 not 52, 234 not 70, 245 not 6

undersökning av köpgodset

- efterföljande

s. 250 f., 276 f.

- förhands-

s. 244 ff., 274 ff.

- garantins betydelse

s. 252 ff., 277 f.

Unfair Contract Terms Act, 1977

s. 30 not 48, 126 not 19, 143 not 85

uppgifter om köpgodset

- felbedömning

s. 43 f., 63 ff., 85 ff.

- hävning av köp

s. 158 ff., 170 f.

- "lovprisande av godset"

s. 68 f.

- prisnedsättning

s. 177, 183

- skadeståndsansvar

s. 219 ff., 239 ff.

- undersökning av köpgodset

- efterföljande

s. 257 f., 277 f.

- förhands-

s. 252 ff., 277 f.

"vastaavuusteoria"

s. 37

Köplag.

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 kap.

Allmänna stadganden.

1 §.

Säljares och köparens rättigheter och skyldigheter vid köp av lös egendom bestämmes enligt denna lag, såvida icke annat är avtalat eller stadgat i lag. Lagen gäller i tillämpliga delar även byte av lös egendom.

Handelsbruk och stadgat bruk mellan parterna, vilket icke är oskäligt, åsidosätter stadgandena i denna lag.

2 §.

Avtal, enligt vilket tillverkare mot vederlag skall tillverka något åt beställaren, anses såsom köp av lös egendom, om tillverkaren skall anskaffa en väsentlig del av tillverkningsmaterial.

3 §.

Denna lag tillämpas icke på:

- 1) avtal om uppförande av byggnad eller annan fast anläggning på mark eller i vatten;
- 2) överlåtelse av byggnad eller anläggning på annans mark, om rätten till marken överlåtes genom samma avtal; ej heller på
- 3) säljarens ansvar för personskada eller skada, som godset förorsakar på egendom.

4 §.

Köpeavtal skall tolkas och tillämpas med beaktande av vad god tro och god affärssed kräver.

5 §.

Oskäligt villkor i köp kan jämkas eller lämnas utan avseende.

2 kap.

Vissa begrepp.

1 §.

Köp, i vilket godset är bestämt, är speciesköp.

2 §.

Köp, i vilket godset anges genom uppgivande av dess art och mängd, är leveransavtal. Stadgandena om leveransavtal tillämpas även när gods av viss art och mängd skall uttagas ur bestämt parti.

3 §.

Även om godset är bestämt, skall köpet anses såsom leveransavtal, om föremål för köpet är gods, vilket utan olägenhet kan bytas mot

gods av samma beskaffenhet, och det kan antagas, att parterna icke tillmätt bestämningen av godset avgörande betydelse.

4 §.

Köp, i vilket köparen givits rätt att allena avgöra, huruvida köpet skall förbli i kraft eller förfalla, kallas öppet köp.

3 kap.

Tid och plats för godsets avlämnande. Säljarens dröjsmål.

1 §.

Säljaren skall avlämna godset på rätt plats vid rätt tid. Gör han det icke, får köparen använda i 9—13 § § angivna medel.

2 §.

Godset skall avlämnas där säljaren vid köpslutet hade sitt driftsställe. Saknade säljaren driftsställe, skall godset avlämnas där säljaren hade sitt hemvist. Fanns godset vid köpslutet på annan plats och visste parterna det, skall godset avlämnas där det fanns.

3 §.

Godset skall avlämnas vid anfordran om icke tidpunkten för avlämnandet framgår av omständigheterna. Har viss tidrymd avtalats för godsets avlämnande, får säljaren bestämma tidpunkten för avlämnandet, om det icke framgår av omständigheterna, att det var av hänsyn till köparen som tiden icke bestämts.

4 §.

Godset anses avlämnat när det tagits om hand av köparen eller av någon för hans räkning. Är avsikten, att godset skall hämtas av köparen utan medverkan av säljaren, anses godset avlämnat, när tiden för avlämnande är inne, godset är avskilt för köparen och han vet att godset kan avhämtas.

5 §.

Finnes godset hos tredje man och skall denne fortsätta att förvara godset för köparens räkning, anses godset avlämnat när underrättelse om köpet kommit tredje man till handa.

6 §.

Skall säljaren ombesörja transport endast inom en ort, anses godset avlämnat när det kommit i köparens besittning.

Skall säljaren sända godset till köparen och skall det transporteras från en ort till en annan, anses godset avlämnat när det tagits om hand av någon, som åtagit sig att transportera det från avsändningsorten.

Skall godset avsändas med fartyg och säljaren tillhandahålla köparen ombordkonossement eller motsvarande handling, anses godset avlämnat när det kommit innanför fartygets sida.

Skall vid köp som avses i konsumentskyddslagen (38/78) säljaren sända godset till köparen på annan ort, anses godset dock avlämnat först efter denna transport.

7 §.

För kostnader av godset, vilka uppkommit innan tidpunkten för avlämnandet, svarar säljaren och för därefter uppkomna kostnader köparen.

8 §.

Säljaren är icke skyldig att avlämna godset, om icke köparen fullgör sina skyldigheter enligt köpet mot säljaren.

Skall godset sändas till annan ort, får säljaren icke med stöd av 1 mom. underlåta att avsända godset, men får hindra, att det lämnas ut till köparen på bestämmelseorten.

9 §.

Vid säljarens dröjsmål får köparen kräva fullgörelse enligt avtalet, om icke dröjsmålet beror av köparen eller omständighet, för vilken denne står faran. Fullgörelse får dock icke krävas, om den förhindras eller blir oskäligt tung till följd av krig, uppror, inre oroligheter, myndighets tvångsrekvisition eller beslag, införsel- eller utförselförbud, naturkatastrof, avbrott i den allmänna samfärdseln eller kraftförsörjningen, arbetskonflikt eller eldsvåda eller annan lika ovanlig och till sina följder lika betydande omständighet, som icke beror av säljaren.

Fullgörelse får icke krävas, om den förutsätter uppföringar som står i uppenbart missförhållande till det intresse köparen har av köpet.

Består ej hindret under längre tid, får köparen kräva fullgörelse sedan hindret fallit bort.

10 §.

Köparen får häva köpet om dröjsmålet är väsentligt och säljaren bort inse detta. Köparen kan även förelägga säljaren skälig tilläggstid och häva köpet, om icke säljaren fullgör köpet inom den förelagda tilläggstiden.

Köparen får även häva köpet om det av säljarens förklaring eller eljest framgår, att sådant dröjsmål med fullgörelsen kommer att inträffa, som skulle ge rätt att häva köpet.

Skall godset avlämnas i flera poster efter varandra och föreligger dröjsmål beträffande någon post, får köparen häva köpet enligt 1 och 2 mom. endast beträffande denna post. Kan det antagas, att dröjsmål kommer att inträffa även med kommande poster, får köparen häva köpet även beträffande dem. Finns det sådant sammanhang mellan posterna, att köparen skulle ha betydande olägenhet av att stå kvar vid köpet endast delvis, får köparen häva köpet i dess helhet.

11 §.

För skada, som dröjsmålet förorsakar, har köparen rätt till ersättning, om icke säljaren visar, att dröjsmålet icke beror på hans vållande eller på omständighet, som säljaren bort beakta vid köpeslutet.

Vid leveransavtal har köparen alltid rätt till ersättning för skada som dröjsmålet förorsakar, om icke dröjsmålet beror på hinder som avses i 9 § 1 mom.

Ersättningen bestämmes enligt 12 kap.

12 §.

Frågor säljare när han är i dröjsmål och icke har avlämnat godset, om köparen ännu vill taga emot detta, skall förfrågan besvaras utan ogrundat uppehåll vid risk att köparen i annat fall icke får kräva att godset avlämnas. Även om fråga icke ställts, förlorar köparen sin rätt att kräva godsets avlämnande, om han icke inom skälig tid krävt att det avlämnas.

13 §.

Vill köpare, som fått veta om dröjsmål med godsets avlämnande, återopå dröjsmålet, skall han meddela säljaren om dröjsmålet utan oskäligt uppehåll vid risk, att han icke får återopå dröjsmålet. Vill köparen häva köpet, skall han meddela detta utan oskäligt uppehåll vid risk, att han icke får häva köpet.

14 §.

Vid brist i den avtalade mängden får köparen kräva vad som fattas. I övrigt tillämpas stadgandena om fel.

4 kap.

Fel i gods.

1 §.

Godset skall till mängd och kvalitet vara felfritt vid den tid då faran för godset övergår till köparen. Säljaren svarar även för senare minskning och försämring av godset som beror på hans vållande.

2 §.

Godset kan icke anses vara behäftat med fel på grund av sådan egenskap, som köparen vid köpslutet kände till eller borde ha känt till.

Har köparen före köpet undersökt godset eller prov på det, eller har han utan skälig orsak underlåtit att efterkomma säljarens uppmaning att undersöka det, kan köparen icke såsom fel återopå egenskap som han borde ha uppdagat vid undersökningen. Fel får dock återopå, om säljaren handlat i strid med tro och heder eller om det icke kan läggas köparen till last, att godset icke undersökts.

När godset kommit i köparens besittning skall han undersöka det såsom god sed kräver.

Vad i denna paragraf stadgas gäller icke vid köp som avses i konsumentskyddslagen.

3 §.

Framgår icke i avtalet avsedd kvalitet av garanti som säljaren lämnat, av prov som lämnats på godset eller av annan omständighet, kan vad i denna lag är stadgat om fel även göras gällande, om:

1) godset icke är ägnat för ändamål, till vilket motsvarande gods i allmänhet användes;

2) godset icke är ägnat för ändamål, till vilket motsvarande gods i allmänhet användes; att använda godset, om det icke är uppenbart, att köparen icke i detta avseende förlitat sig på säljarens sakkunskap eller att det hade varit oriktigt att förlita sig på den;

3) godset icke har egenskaper som säljaren uppgivit att det har; eller

4) godset icke förpackats i enlighet med god sed.

4 §.

Även om det avtalats, att godset säljes i befintligt skick eller med liknande förbehåll, anses det dock vara behäftat med fel, om godset icke är av sådan kvalitet som köparen hade anledning att antaga och säljaren borde ha insett detta, men icke upplyst köparen därom, eller godset är väsentligt sämre än vad köparen med hänsyn till dess pris och övriga omständigheter haft grundad anledning att antaga.

5 §.

Är godset behäftat med fel, får köparen kräva prisavdrag som svarar mot felet, eller, om det kan ske utan olägenhet och till skälig kostnad, att felet avhjälpes. Är felet väsentligt, får köparen häva köpet, eller vid leveransavtal, kräva nytt gods.

Har säljare, som är skyldig att avhjälpa fel, icke inom skälig tid efter det att krav på grund av felet framställts, avhjälpt felet, får köparen kräva prisavdrag eller skälig ersättning för felets avhjälpande, eller enligt 1 mom. häva köpet eller kräva nytt gods.

Skall godset avlämnas i flera poster efter varandra och är någon post behäftad med fel, får köparen häva köpet enligt 1 mom. endast beträffande denna post. Kan det antagas, att även kommande poster kommer att vara behäftade med fel, får köparen häva köpet även beträffande dem. Finnes det sådant sammanhang mellan posterna att köparen skulle ha betydande olägenhet av att stå kvar vid köpet endast delvis, får köparen häva köpet i dess helhet.

6 §.

Har köparen framställt krav på grund av fel och erbjuder sig säljaren att avhjälpa felet eller att tillhandahålla felfritt gods, får köparen icke göra gällande andra i 5 § avsedda krav, om rättelse sker utan oskäligt uppehåll och utan att försäkra köparen kostnad eller oskälig olägenhet.

7 §.

För skada, som felet förorsakar, har köparen rätt till ersättning, om godset avviker från vad som säljaren utfäst eller om säljaren handlat i strid mot tro och heder eller förorsakat

felet genom vårdslöshet eller varit vårdslös vid avhjälpande av fel. Köparen har även rätt till ersättning om säljaren av vårdslöshet försummat att upplysa köparen om fel som han känt till.

Vid leveransavtal har köparen alltid rätt till ersättning för skada som felet förorsakar, om icke skadan förorsakats av hinder som avses i 3 kap. 9 § 1 mom.

Ersättningen bestämmes enligt 12 kap.

8 §.

Köpare som vill återopa fel i gods skall meddela säljaren om felet utan ogrundat uppehåll efter det han märkt eller bort märka felet vid risk, att han icke får återopa felet.

Köpare, som vill kräva att felet avhjälpes eller att nytt gods avlämnas, eller som vill häva köpet, skall meddela detta utan oskäligt dröjsmål vid risk, att sådant krav icke får framställas.

9 §.

Krav på grund av godsets beskaffenhet får icke framställas, om icke meddelande om felet framställts senast inom två år från godsets mottagande. Vad här är stadgat tillämpas icke om säljaren åtagit sig att svara för godsets beskaffenhet under längre tid eller om han handlat i strid mot tro och heder, ej heller på köp, som avses i konsumentskyddslagen.

5 kap.

Rättsligt fel och rådgiftsfel.

1 §.

Säljaren är ansvarig för att köparen erhåller äganderätt till godset och för att detta icke är belastat med sådana rättigheter för tredje man, vilka köparen icke bort känna till vid köpslutet.

Är godset belastat med rätt för tredje man, får köparen kräva prisavdrag. Tillhör godset tredje man eller är tredje mans rätt eljest av väsentlig betydelse, får köparen häva köpet.

Till köpare i god tro skall utgå ersättning för skada som förorsakas av tredje mans rätt, även om säljaren var i god tro.

Ersättningen bestämmes enligt 12 kap.

2 §.

Kan köparen icke på grund av stadgande i lag eller myndighets beslut på vanligt sätt förfoga över föremålet för köpet, skall stadgandena om fel i gods i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

6 kap.

Farans övergång.

1 §.

Sedan godset anses avlämnat, står köparen faran för att godset förstöres, kommer bort, försämras eller minskas av våda, och priset skall betalas trots att sådan händelse inträffat.

Sker avlämnande icke därför, att köparen icke avhämtar eller mottager godset, eller till följd av annat dröjsmål med köparens fullgörande, går faran för godset över på köparen vid den tid, då avlämnande senast bort ske. Vid leveransavtal förutsätter farans övergång dock, att godset avskiljts för köparens räkning.

2 §.

Häver köparen köpet till följd av säljarens dröjsmål eller fel i godset, trots att godset kommit i köparens besittning, bestämmes farans övergång enligt 11 kap. 2 §.

3 §.

Har öppet köp avtalats och godset avlämnats, står köparen vid annat köp än sådant som avses i 6 kap. konsumentskyddslagen faran för godset till dess godset lämnats tillbaka.

7 kap.

Priset och dess betalning.

1 §.

Köparen skall betala priset i rätt tid. Gör han det icke, får säljaren använda i 6—10 § angivna medel.

2 §.

Priset skall betalas vid anfordran, om icke tidpunkten för fullgörelsen framgår av omständigheterna. Köparen får dock hålla betalningen inne till dess godset hålles honom tillhanda och han haft tillfälle till sådan undersökning

av det som handelsbruk eller omständigheterna annars skäligen förutsätter.

Skall säljaren sända godset till köparen på annan ort och skall över det upprättas sådant konossement eller annan handling, enligt vilken säljaren ej längre kan förfoga över godset, när han avstått från handlingen, skall köparen betala priset mot handlingen, även om godset ännu icke kommit köparen till handa och han icke haft tillfälle att undersöka det.

3 §.

Har priset icke avtalats, skall köparen betala det pris som med hänsyn till godsets art och beskaffenhet, gängse pris vid tiden för köpet samt omständigheterna i övrigt är skäligt.

4 §.

Har köpare, som är näringsidkare, i sin verksamhet erhållit räkning, skall han erlagga det i räkningen angivna priset, såvida han icke utan ogrundat uppehåll meddelar, att han icke godkänner räkningens innehåll. Detta stadgande tillämpas icke, om det visas, att lägre pris avtalats eller att fordrat belopp är oskäligt.

5 §.

Skall priset bestämmas efter antal, mått eller vikt, är den tidpunkt avgörande, då faran för godset går över på köparen.

Beräknas priset efter godsets vikt, avräknas först vikten av förpackningen.

6 §.

Betalas icke priset i rätt tid och beror icke detta av säljaren eller omständighet, för vilken denne står faran, får säljaren kräva att köpet fullgöres eller häva köpet enligt vad som stadgas nedan. Med försummelse att betala priset jämställs att köparen icke på avtalat sätt accepterar växel, öppnar remburs eller överlåter bankgaranti eller annan säkerhet.

Säljaren får häva köpet, om dröjsmålet är väsentligt eller priset enligt 2 § 2 mom. skall betalas mot handlingar. Säljaren kan även förelägga köparen skälig tilläggstid och häva köpet, om betalning icke sker inom tilläggs-tiden. Har godset redan kommit i köparens besittning, får säljaren häva köpet endast om han förbehållit sig rätt att häva köpet eller köparen utan fog avisar godset.

Säljaren får även häva köpet, om det av köparens förklaring eller eljest kan antagas, att sådant dröjsmål kommer att inträffa, som skulle ge rätt att häva köpet.

7 §.

Frågar köpare, som är i dröjsmål och icke ännu fått godset i sin besittning, om säljaren vill stå fast vid köpet, åligger det säljaren att besvara denna förfrågan utan ogrundat uppehåll, vid risk att säljaren icke kan kräva att köpet fullgöres. Även om fråga icke ställts är köparen icke skyldig att mottaga godset, om säljaren icke inom skäligen tid krävt att köpet fullgöres.

8 §.

Säljaren har rätt till ersättning för skada som dröjsmålet förorsakar, om icke dröjsmålet beror på stadgande i lag, avbrott i den allmänna samfärdseln eller annat liknande hinder.

Ersättningen bestämmes enligt 12 kap.

9 §.

För försenad betalningspost skall erläggas dröjsmålsränta enligt gällande stadganden om dröjsmål med betalning.

10 §.

Försättes köparen efter köpet i konkurs eller finns det på grund av andra omständigheter grundad anledning att betvivla hans betalningsförmåga, får säljaren hålla godset inne till dess betalning sker eller säkerhet för betalningen ställes. Har godset avsänts, får säljaren hindra att det lämnas ut till köparen.

11 §.

Säljare, som vill häva köpet på den grund, att priset betalats för sent, skall meddela köparen detta utan ogrundat uppehåll vid risk att han icke får häva köpet på denna grund.

8 kap.

Köparens skyldighet att medverka till köpet.

1 §.

Köparen skall i rätt tid avhämta godset eller taga emot det och vidtaga de övriga åtgärder, som för hans del är nödvändiga för köpets fullgörande.

2 §.

Är godsets bortforsling eller annan köparens skyldighet som avses i detta kapitel av väsentlig betydelse för säljaren, får säljaren häva köpet, om icke köparen fullgör sina skyldigheter inom skäligen tid efter säljarens uppmaning. Beror dröjsmålet icke på av köparen oberoende hinder som avses i 3 kap. 9 § 1 mom., skall köparen ersätta säljarens skada enligt 12 kap.

9 kap.

Godsets vård.

1 §.

Avhämtas eller mottages gods icke i rätt tid, eller avlämnas det icke till köparen på grund av hans dröjsmål, skall säljaren taga vård om godset. Har godset sänts till annan ort, är säljaren skyldig att taga vård om godset endast om det på bestämmelseorten finnes någon, som på säljarens vägnar kan taga hand om godset och det kan ske utan väsentliga kostnader eller olägenhet.

Vill köparen avvisa gods som han mottagit, skall han taga vård om godset. Har godset sänts till köparen och hålles det honom till handa på bestämmelseorten, skall godset tagas emot om det kan ske utan att priset betalas och utan väsentliga kostnader eller olägenhet. Skyldighet att taga emot godset föreligger dock icke, om säljaren eller någon, som för hans räkning kan taga hand om godset, finnes på bestämmelseorten.

Den, för vars räkning vård om godset tages enligt denna paragraf, skall ersätta motparten de kostnader denne haft på grund av vården.

2 §.

I 1 § av detta kapitel avsett gods får avyttras, om dess vård icke kan fortsätta utan betydande kostnader eller motparten trots uppmaning icke tar hand om godset inom skäligen tid.

3 §.

I 1 § av detta kapitel avsett gods skall avyttras, om det är sannolikt, att godset snabbt förstöres, försämras eller minskar i värde eller vården förorsakar oskäliga kostnader.

4 §.

Godset skall avyttras med omsorg och om försäljningen skall motparten såvitt möjligt underrättas. Kan godset icke avyttras eller skulle priset icke täcka kostnaderna för försäljningen, får vederbörande förfoga över godset som han önskar.

Över försäljningen skall lämnas redovisning till motparten, i vilken skillnaden mellan försäljningspriset och försäljningskostnaderna avräknas på den parts fordran, som verkställt försäljningen. Överstiger skillnaden hela fordran, tillfaller överskottet motparten.

10 kap.

Avkastning av föremålet för köpet.

1 §.

Avkastning av föremålet för köpet tillfaller säljaren intill avtalad tid för avlämnandet och därefter köparen. Avkastning som vid köpet kunde beräknas falla före avtalad tid för avlämnandet, tillfaller dock säljaren, och avkastning, som kunde beräknas falla först därefter, köparen.

2 §.

I köp av aktie ingår utdelning, som icke förfallit till betalning före köpet, och sådan rätt att teckna nya aktier, som icke kunnat utövas före köpet.

3 §.

Vid köp av räntebärande papper har köparen rätt till ränta, som förfaller efter avtalad tid för avlämnande. Köparen skall dock utöver det avtalade priset gottgöra säljaren med ett belopp, som svarar mot räntefordran som belöper sig på tiden före avlämnandet.

Har fordran sålts såsom osäker, tillfaller all ränta köparen.

11 kap.

Allmänna stadganden om hävning av köp.

1 §.

Häves köpet, bortfaller säljarens skyldighet att ge ut godset och köparens skyldighet att betala priset.

Har fullgörelse helt eller delvis ägt rum, skall den återgå. Köparen får därvid hålla godset inne till dess priset återbetalas och säljaren fullgör sin skadeståndsskyldighet. Säljaren får hålla priset inne till dess köparen återlämnar godset och fullgör sin skadeståndsskyldighet. Ställes säkerhet, får part icke hålla inne vad han mottagit.

Köparen skall ge ut avkastning, som fallit av föremålet för köpet, eller med skäligt belopp ersätta den nytta han haft av godset.

2 §.

Köparen förlorar rätten att häva köpet, om han icke lämnar tillbaka godset väsentligen oförändrat och oförminskat.

Rätten att häva är dock icke förlorad, om godset förstörs, försämrats eller minskats av våda eller endast genom sin egen beskaflenhet eller till följd av åtgärd, som varit nödvändig för godsets undersökning, eller som köparen vidtagit innan han visste eller borde ha vetat att han hade rätt att häva köpet. Har godset förstörts, försämrats eller minskat av annan än ovan nämnd orsak, förlorar köparen icke sin rätt att häva köpet, om han ersätter säljaren för minskning i godsets värde.

12 kap.

Beloppet av skadestånd.

1 §.

Är part i köp skyldig att erlagga ersättning till motparten, omfattar ersättningen gottgörelse för kostnader, prisskillnad och annan förlust i anledning av köpet och avtalsbrottet, vilken vid köpslutet kunde förutses följa av att fullgörelsen icke är avtalsenlig.

2 §.

Häves köpet och företes icke annan utredning om prisskillnad, skall ersättning för den utgå med ett belopp, med vilket gängse pris för motsvarande gods skiljer sig från det avtalade priset vid den tidpunkt, då godset enligt avtalet borde ha avlämnats. Har motparten uppmanat part i dröjsmål till fullgörelse, får avseende fåstas vid gängse pris vid den tid, då uppmaningen senast bort följas.

Har köparen gjort täckningsköp, får prisskillnaden även bestämmas enligt skillnaden mellan priset vid täckningsköpet och det avtalade priset. Har säljare till följd av köparens förfarande i strid med avtalet avyttrat godset till tredje man, får prisskillnaden även bestämmas enligt skillnaden mellan det avtalade priset och priset vid försäljningen.

3 §.

Vardera parten är skyldig att göra vad han förmår för att begränsa skada. För skada, vars uppkomst part kunde ha förhindrat, erlagges icke ersättning.

4 §.

Ersättningen kan jämkas, om den med hänsyn till omständigheterna är uppenbart oskäligen.

13 kap.

Särskilda stadganden.

1 §.

Borde säljaren eller köparen inse, att det är viktigt för motparten att få veta, vid vilken tidpunkt någon i avtalet förutsatt åtgärd, såsom

avsändande av gods, betalning eller annan åtgärd, vidtagits, skall han utan dröjsmål meddela motparten om åtgärden.

Borde säljaren eller köparen inse, att dröjsmål med fullgörelse kommer att ske till följd av hinder som avses i 3 kap. 9 § 1 mom. eller 7 kap. 8 §, skall han utan dröjsmål meddela motparten därom.

Den som försummar här avsett meddelande, är skyldig att ersätta skada till följd av försummelsen.

2 §.

Skall part i köp lämna motparten meddelande som avses i 3 kap. 11 eller 14 §, 4 kap. 2 § 2 mom., 7 kap. 4, 7 eller 11 §, 9 kap. 4 § 1 mom. eller i detta kapitel, anses skyldigheten ha fullgjorts om meddelandet på vederbörligt sätt avsänts med telex eller lämnats in för befordran med post, telegraf eller annat motsvarande förfarande.

3 §.

Denna lag träder i kraft den 19
Genom den upphäves 1 kap. handelsbalken
Denna lag tillämpas på avtal som ingåtts
efter lagens ikraftträdande.

Helsingfors den

19

Republikens President

Justitieminister

FINLANDS FÖRFATTNINGSSAMLING

1978

Nr 38—43

Innehåll: Nr 38. Konsumentkyddslag, sid. 57. — Nr 39. Lag om anordnande av konsumentrådgivning i kommun, sid. 63. — Nr 40. Lag om konsumentombudsmannen, sid. 65. — Nr 41. Lag om marknadsdomstolen, sid. 67. — Nr 42. Lag om konsumentklagonämnden, sid. 70. — Nr 43. Förordning om inrättande av vissa tjänster inom handels- och industriministeriets förvaltningsområde, sid. 72.

Nr 38.

Konsumentkyddslag.

Given i Helsingfors den 20 januari 1978.

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 kap.

Allmänna stadganden.

1 §.

Denna lag gäller utbud, försäljning och annan marknadsföring av konsumtionsnyttigheter från näringsidkare till konsumenter. Lagen tillämpas även då näringsidkare förmedlar nyttigheter till konsumenter.

Denna lag gäller icke lagstadgade försäkringar eller arbetstagares grupplivförsäkring eller motsvarande av kommunala pensionsanstalten beviljad förmån.

2 §.

Vad i denna lag stadgas om köp skall även tillämpas på byte.

3 §.

Med konsumtionsnyttighet avses i denna lag sådana varor och tjänster, som utbjudes eller i väsentlig omfattning användes för enskild konsumtion.

4 §.

Såsom konsument betraktas i denna lag person, som anskaffar konsumtionsnyttigheter huvudsakligen för sitt personliga bruk eller för att användas i hans privata hushåll.

5 §.

Med näringsidkare avses i denna lag fysisk person eller privat eller offentlig juridisk person, som yrkesmässigt håller till salu, säljer eller eljest mot vederlag överläter konsumtionsnyttigheter.

2 kap.

Reglering av marknadsföringen.

1 §.

Vid marknadsföring får icke användas förfarande, som strider mot god sed eller eljest är otillbörligt mot konsumenterna.

Marknadsföring, vari ej ingår uppgifter, som är av behovet påkallade med hänsyn till konsumenternas hälsa eller ekonomiska trygghet, skall alltid anses otillbörlig.

2 §.

Vid marknadsföring får ej lämnas osanna eller vilseledande uppgifter.

3 §.

Priset på konsumtionsnyttighet får ej uppgivas vara nedsatt med ett större belopp än varmed priset faktiskt understiger det pris näringsidkaren tidigare uppburit.

4 §.

Vid marknadsföring får ej ske utbud, som innebär att konsumtionsnyttighet säljes tillsammans med annan nyttighet för ett gemensamt pris eller som förutsätter, att vid köp av en konsumtionsnyttighet annan konsumtionsnyttighet erhålles utan vederlag eller till nedsatt pris, såvida mellan de utbudna konsumtionsnyttigheterna icke föreligger ett uppenbart sakligt samband.

5 §.

Vid marknadsföring får ej utlovas slumpartad förmån, vars erhållande förutsätter vederlag,

köp av konsumtionsnyttighet eller avgivande av anbud om köp.

Vad i 1 mom. är stadgat gäller ej sådana sedvanliga tävlingsuppgifter i tidningar och tidsskrifter, som bör anses utgöra tidsfördriv.

6 §.

Genom förordning kan utfärdas erforderliga stadganden:

1) om bifogandet av produktmärkning och bruksanvisningar till konsumtionsnyttighet samt om lämnande av andra uppgifter, som rör konsumtionsnyttighetens kvalitet, egenskaper och användning, vid marknadsföring;

2) om uppgivandet vid marknadsföring av konsumtionsnyttighets pris och kreditvillkor samt övriga avtalsvillkor; samt

3) om anordnandet av sådana tävlingar för allmänheten, som ansluter sig till marknadsföring, samt om högsta tillåtna belopp för tilldelade pris eller gratieförmåner vid marknadsföring.

7 §.

Näringsidkare som beställer eller företager marknadsföring kan, om det med hänsyn till konsumentskyddet är erforderligt, förbjudas att fortsätta sådan marknadsföring, som strider mot stadgandena i detta kapitel eller med stöd av dem utfärdade stadganden eller bestämmelser, eller att upprepa sådan eller därmed jämförbar marknadsföring. Förbudet skall förstärkas med vite, om ej detta av särskilt skäl är obehövligt.

Förbudet kan, om särskilt skäl därtill föreligger, meddelas att gälla även person, som är anställd hos ovan i 1 mom. avsedd näringsidkare, eller annan, som handlar för dennes räkning.

8 §.

Förbud, som avses i 7 §, meddelas av marknadsdomstolen. Marknadsdomstolen kan även meddela förbud temporärt, varvid förbudet gäller tills saken är slutligt avgjord.

Konsumentombudsmannen kan meddela i 7 § avsett förbud eller meddela förbud temporärt i enlighet med vad som är stadgat i lagen om konsumentombudsmannen (40/78).

9 §.

Vid meddelande av ovan i 7 § avsett förbud kan marknadsdomstolen ålägga näringsidkare som meddelats förbud eller som företagit eller beställt marknadsföring att inom utsatt tid korrigera marknadsföringsåtgärd, om detta bör anses behövt på grund av de uppenbara olägen-

heter som åtgärden förorsakar konsumenterna. Åläggandet kan förstärkas med vite.

10 §.

Marknadsföringens lagenlighet med hänsyn till konsumentskyddet övervakas av konsumentombudsmannen.

Om marknadsdomstolen och behandlingen av ärenden i denna är, förutom vad ovan sagts, stadgat i lagen om marknadsdomstolen (41/78).

11 §.

Den som uppsåtligt bryter mot stadgandena i 2—5 §§ eller stadganden, som utfärdats med stöd av 6 §, skall för marknadsföringsbrott dömas till böter eller till fängelse i högst ett år.

Den som av grovt vållande bryter mot ovan i 1 mom. avsedda stadganden, skall för marknadsföringsförfärd dömas till böter.

Den som bryter mot förbud, som meddelats med stöd av 7 § och som förstärks med vite, kan dock ej dömas till straff för samma handling.

Åtal rörande marknadsföringsbrott och -förfärd handlägges av allmän underrätt. Allmän åklagare får väcka åtal för marknadsföringsbrott och -förfärd endast på grundval av konsumentombudsmannens anmälan.

3 kap.

Reglering av avtalsvillkor.

1 §.

Näringsidkare får ej vid utbud av konsumtionsnyttigheter använda avtalsvillkor, som med beaktande av priset för konsumtionsnyttighet och av övriga på saken verkande omständigheter bör anses som oskäligt mot konsumenterna.

2 §.

Näringsidkare kan, om det med hänsyn till konsumentskyddet är erforderligt, förbjudas att använda avtalsvillkor, som strider mot 1 §, eller ånyo använda sådant eller därmed jämförbart avtalsvillkor. Förbudet skall förstärkas med vite, om ej detta av särskilt skäl är obehövligt.

Förbudet kan, om särskilt skäl därtill föreligger, meddelas att gälla även person, som är anställd hos ovan i 1 mom. avsedd näringsidkare, eller annan, som handlar för dennes räkning.

3 §.

Förbud, som avses i 2 §, meddelas av marknadsdomstolen. Marknadsdomstolen kan även meddela förbud temporärt, varvid förbudet gäller tills saken är slutligt avgjord.

Konsumentombudsmannen kan meddela i 2 § avsett förbud eller meddela förbud temporärt i enlighet med vad som är stadgat i lagen om konsumentombudsmannen (40/78).

4 §.

Med hänsyn till konsumentskyddet övervakas användningen av avtalsvillkor av konsumentombudsmannen.

Om marknadsdomstolen och behandlingen av ärenden i denna är, förutom vad ovan sagts, stadgat i lagen om marknadsdomstolen (41/78).

4 kap.

Jämkning av avtal rörande konsumtionsnyttighet.

1 §.

Är pris, vilket grundar sig på avtal som avses i denna lag, oskäligt med hänsyn till konsumtionsnyttighetens kvalitet och den allmänna prisnivån, kan det jämkas. Är annat avtalsvillkor i sådant avtal oskäligt mot konsumenten, kan det jämkas eller lämnas utan avseende.

Har i 1 mom. avsett avtalsvillkor sådan betydelse för avtalsförhållandet, att det icke skäligen kan fordras att avtalet, sedan villkoret jämkats, förblir i kraft i övrigt oförändrat, kan avtalet även i annat hänseende jämkas om det icke helt skall förfalla.

5 kap.

Om ansvar vid köp av konsumtionsvara.

1 §.

Föreligger fel i vara eller dröjsmål med säljarens fullgörande, tillämpas vad som nedan stadgas om säljares och annan persons ansvar.

Vad i detta kapitel är stadgat om fel i vara gäller även, om varan icke av annan orsak är sådan som köpare i allmänhet har skäl att förmoda vid köp av sådan vara eller försvitt om varan eller om dess användning vid marknadsföring av den i Finland till allmänheten lämnats oriktiga eller vilseledande uppgifter, vilka kan förmodas ha inverkat på köpet, likväl ej

om säljaren på vederbörligt sätt rättat uppgifterna eller om köparen eljest visas ha haft de riktiga uppgifterna.

2 §.

När fel föreligger i vara, har köparen rätt att kräva felfri vara i stället för den tidigare varan eller att kräva prisnedsättning. Köparen har rätt att häva köpet, då annan påföljd med hänsyn till omständigheterna ej kan anses skäligen för köparen.

Om säljaren emellertid sedan köparen anmält felet erbjuder sig att på egen bekostnad utreda dröjsmål avhjälpa felet, skall köparen bereda säljaren tillfälle därtill, såvitt avhjälpanad av felet kan ske utan att varns värde nedgår eller utan väsentlig olägenhet för köparen.

3 §.

Har säljaren eller någon annan för hans räkning skriftligen förbundit sig att på egen bekostnad ombesörja avhjälpanad av fel i vara och har felet ej vederbörligen avhjulpts inom skälig tid efter det köparen anmält felet, har köparen, om icke säljaren lämnat felfri vara i stället för den tidigare varan, rätt att kräva ersättning för att han hos annan låter avhjälpa felet eller att kräva prisnedsättning eller att häva köpet.

4 §.

Överensstämmer ej vara med stadganden eller bestämmelser, som meddelats till skydd för hälsan, eller är vara så bristfällig eller eljest till sin kvalitet sådan, att den ej kan användas på åsyftat sätt utan att köparens eller annan persons hälsa äventyras, har köparen rätt att häva köpet, utan hinder av vad i 2 § om utövande av hävningsrätt är stadgat.

5 §.

Har säljaren eller någon annan för hans räkning genom att i köpet lämna köparen garanti eller eljest förbundit sig att svara för varans kvalitet, skall fel i vara anses föreligga, om varan avviker från vad som uppgivits i utfästelsen och om säljaren icke visar att detta beror på omständighet, som bör tillräknas köparen, eller som har föranletts av olyckshändelse som varan blivit utsatt för efter överlätseln.

6 §.

Har överenskommelse träffats om att vara säljes i befintligt skick eller på motsvarande villkor, skall fel i vara likväl anses föreligga, ifall varan icke överensstämmer med de upp-

gifter som lämnats köparen eller ifall säljaren underlåtit att upplysa köparen om sådana omständigheter beträffande varan, som han kände till och som var av väsentlig betydelse för köpets ingående. Fel i vara skall jämväl anses föreligga, om varan med beaktande av köpeskillingen och andra omständigheter eljest är väsentligt sämre än vad köparen haft skäl att förmoda.

7 §.

Har vara icke avlämnats vid köpslutet, skall säljaren avlämna varan vid avtalad tid, eller ifall härom icke har avtalats, inom skälig tid efter ingåendet av köpet.

8 §.

Fördröjes säljarens fullgörelse av orsak, som ej beror av omständighet för vilken köparen ansvarar, får köparen häva köpet, om icke säljaren avlämnar varan inom en av köparen förelagd skälig tilläggsfrist. Kan dröjsmålet anses medföra väsentlig olägenhet för köparen, får denne häva köpet omedelbart.

Köparens rätt att häva köpet med anledning av säljarens dröjsmål kan begränsas genom överenskommelse, om köpet avser vara, som säljaren tillverkar på köparens beställning och enligt dennes anvisningar eller som säljaren förmodligen icke på skäliga villkor kan sälja till annan.

9 §.

Säljaren är skyldig att ersätta utgifter, som orsakats köparen av erforderliga åtgärder till följd av fel i vara eller säljarens dröjsmål, samt även utgifter, som orsakats av erforderliga åtgärder, vilka blivit onyttiga till följd av felet i varan eller av dröjsmålet.

Har felet eller dröjsmålet orsakat köparen även annan skada, skall säljaren ersätta den, om han icke visar, att han förfarit med omsorg.

10 §.

Anses enligt 1 § 2 mom. fel i vara föreligga, ansvarar för den skada, som därav orsakats köparen och som skall ersättas enligt 9 §, den genom vars försorg uppgiften lämnats samt jämväl säljaren, om denne kan visas ha förfarit vårdslöst.

Har skada förorsakats av att utfästelse att avhjälpa fel, vilken avgivits för säljarens räkning i enlighet med 3 §, ej uppfyllts, ansvarar den som avgivit utfästelsen för skada som härav orsakats köparen och som skall ersättas enligt 9 §.

11 §.

Vad i detta kapitel är stadgat om skadestånd gäller ej av fel i vara orsakad personskada, ej heller sakskada på annat än den sålda varan.

12 §.

Skall köpeskillingen erläggas i samband med varans avlämnande eller vid viss tid därefter, får köparen hålla köpeskillingen inne, till dess felfri vara avlämnats till honom eller felet eljest blivit avhjälpt.

13 §.

Vill köparen göra gällande rättighet, som tillkommer honom enligt 1—6 eller 9—10 §§, skall han till säljaren anmäla felet inom skälig tid efter det han märkt eller bort märka felet. Har någon utfäst sig att för säljarens räkning avhjälpa fel i vara eller ansvara för varas kvalitet, kan anmälan göras även till den som avgivit utfästelsen.

Köparen skall så snabbt som möjligt anmäla sina krav på grund av fel som föreligger i vara eller dröjsmål samt grunden för kraven till säljaren eller den, mot vilken han med stöd av stadgandena i detta kapitel vill framställa krav.

14 §.

Genom förordning kan stadgas, att vid köp av konsumtionsvara, i vilket köpeskillingen är större än ett genom förordningen fastställt belopp, skall säljaren eller annan person, ifall han icke godkänner i 13 § avsett krav av köparen, giva denne ett skriftligt intyg, av vilket framgår när anmälan om felet och om kravet mottagits, gottgörelse som måhända erbjudits köparen samt övriga erforderliga omständigheter.

15 §.

Villkor som begränsar rättigheter, vilka tillkommer köparen enligt detta kapitel, är utan verkan.

6 kap.

Hem- och postförsäljning av konsumtionsvara.

1 §.

Köparen har rätt att inom nedan i 3 och 6 §§ stadgad tid frånträda anbud om köp av vara eller sådant antagande svar på säljarens anbud, som grundar sig på att varan utbjudes till köparen per telefon eller personligen på annan plats än säljarens driftställe (*hemförsäljning*) eller per post (*postförsäljning*).

Genom förordning kan stadgas, att stadgandena i detta kapitel icke äger tillämpning ifall köpeskillingen är mindre än ett genom förordningen fastställt belopp.

2 §.

Säljaren eller dennes ombud skall vid hemförsäljning till köparen överlämna en särskild handling, varav framgår säljarens namn och adress, varan samt köpeskillingen ävensom övriga avtalsvillkor, och vari ingår omnämnande av de rättigheter, som tillkommer köparen enligt 1—5 §§.

Har i 1 mom. avsedd handling icke överlämnats till köparen, kan säljaren ej återropa köparens anbud eller svar.

3 §.

Vid hemförsäljning skall om frånträdande av anbud eller svar säljaren tillsändas en skriftlig anmälan inom sju dagar efter det handling, som avses i 2 §, mottagits. Har köparen, då han gjorde sitt anbud eller avgav sitt svar, icke haft tillfälle att göra sig förtrogen med varan, skall fristen för frånträdande räknas från det han mottog varan eller det första varupartiet.

Då fristen beräknas, beaktas icke den dag, då handlingen eller varan mottogs.

4 §.

Har köparen vid hemförsäljning mottagit varan eller det första varupartiet, kan han frånträda sitt anbud eller svar endast om han håller varan tillgänglig för säljaren i väsentligen oförändrat och oförminskat skick på plats, till vilken säljaren levererat varan eller där säljaren utan olägenhet kan avhämta den. Köparen skall underrätta säljaren om den plats, där varan kan avhämtas.

Har varan förstörts, försämrats eller minskats utan köparens förskyllan, medför detta ej förlust av rätten till frånträdande. Köparen ansvarar icke för värdeminskning, som förorsakats av att förpackningen brutits eller varan undersökts eller av annan sådan orsak.

5 §.

Vid hemförsäljning skall säljaren utan dröjsmål, efter att han mottagit anmälan om frånträdande, återställa vad som betalats av köpeskillingen. Köparen har rätt att till dess hålla varan inne.

Köparens ansvar för varans förvaring för säljarens räkning upphör senast när två månader förflytit från varans mottagande. Avhämtar

säljaren icke varan inom denna tid, tillfaller den köparen utan vederlag.

6 §.

Vid postförsäljning skall meddelande om frånträdande, varmed även återställande av mottagen vara jämställas, avsändas inom sju dagar från mottagandet av varan eller det första varupartiet. Har köparen mottagit varan, skall han, då han vill frånträda köpet, sända varan till säljaren inom skälig tid. Har säljaren återfått varan eller sker frånträdande medan varan ännu är i säljarens besittning, skall han utan dröjsmål återställa vad som erlagts av köpeskillingen samt ersätta köparen de kostnader, som åsamkats denne av varans återställande.

Vad i 3 § 2 mom. och 4 § 2 mom. är stadgat skall tillämpas även på postförsäljning.

7 §.

Näringsstyrelsen kan, i enlighet med vad genom förordning stadgas, på ansökan bevilja näringsidkare tillstånd att bedriva sådan hemförsäljning och postförsäljning av vara, i fråga om vilken köparens rätt att återropa stadgandena i 1 § är begränsad, såvida dylik begränsning, med beaktande av de lokala förhållandena samt varans särskilda art eller framställningsätt, bör anses erforderlig med hänsyn till konsumenternas intresse.

8 §.

Säljare, som försummar sin skyldighet enligt 5 eller 6 § att återbetala köpeskillingen, skall, såvida köpeskillingen icke återbetalts inom fjorton dagar, utöver dröjsmålsränta till köparen erlagga en tiondedel av köpeskillingen för varan.

9 §.

Villkor som begränsar rättigheter, vilka tillkommer köparen enligt detta kapitel, är utan verkan.

7 kap.

Särskilda stadganden.

1 §.

I sådant tvistemål mellan konsument och näringsidkare, som drives med stöd av stadgandena i denna lag, kan konsumenten även väcka talan vid allmän underrätt på den ort, inom vars domkrets han har i lagen om befolkningsböcker (141/69) avsedd hemort.

2 §.
Närmare stadganden om tillämpning och verkställighet av denna lag kan utfärdas genom förordning.

3 §.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1978.

Helsingfors den 20 januari 1978.

Republikens President
URHO KEKKONEN

Minister *Paul Paavela*

Lag 20 juni 1905 om köp och byte av lös egendom (nr 38 s. 1)

Jfr Konsumentköplag 7 dec. 1973 inf. efter denna lag.

Allmänna bestämmelser

1 §. De i denna lag givna stadganden om säljares och köparens rättigheter och skyldigheter lände till efterrättelse, såvitt ej annat är uttryckligen överenskommet eller eljest må anses avtalat eller ock följer av handelsbruk eller annan sedvänja.

Vad i denna lag är stadgat om köp skall i tillämpliga delar gälla i fråga om byte.

2 §. Betingar man sig av annan, att han skall mot vederlag i penningar något förfärdiga och ämnet därtill bestå, den beställning vare såsom köp av lös egendom ansedd, dock ej där fråga är om uppförande av hus, vattenverk eller annan byggnad.

3 §. Köp, som ej avser bestämt gods utan allenast viss myckenhet av angivet slag, kallas i denna lag leveransavtal, evad det skall av säljaren fullgöras genast eller först å senare tid.

Har någon sålt viss myckenhet att ur bestämt gods uttagas, det köp vare ock under leveransavtal inbegripet.

4 §. Köp, som är slutet mellan köpmän i och för deras rörelse, kallas i denna lag handelsköp.

Med köpman förstås i denna lag envar som skulle ha varit bokföringsskyldig enligt bokföringslagen (1929: 117), om denna gällt även efter utgången av år 1976. Lag 1976 nr 126.

Om köpeskillings bestämmande i vissa fall

5 §. Är köp slutet utan att priset blivit bestämt, erlägge köparen vad säljaren fordrar, där det ej kan anses oskäligt.

6 §. Varder vid handelsköp räkning å godset köparen tillställd, och meddelar han ej så snart ske kan säljaren, att det i räkningen upptagna pris icke godkännes, vare han pliktig att det pris gälda, där det ej visas, att lägre pris blivit bestämt, eller ock det som fordrats är uppenbart orimligt.

7 §. Skall köpeskillingen beräknas efter godsets myckenhet, varde till grund för beräkningen lagd den myckenhet godset utgör, då faran för dess förstörelse övergår å köparen.

8 §. I de fall, då köpeskillingen skall beräknas efter godsets vikt, varde vikten av förpackning (taravikt) avräknad.

Om platsen för godsets avlämnande

9 §. Godset skall avlämnas, där säljaren vid köpet hade sitt hemvist, eller, om han idkade handel eller annan rörelse och köpet därmed ägde samband, där rörelsen idkades; dock att, där godset veterligen fanns annorstädes, avlämnandet skall äga rum där det fanns.

10 §. Skall godset av säljaren försändas från en ort till en annan att där av köparen mottagas, vare det att anse såsom avlämnat, då det omhändertagits av någon, som åtagit sig dess forslande från den ort, varifrån försändandet bör ske, eller, så framt det skall avsändas med fartyg, då det är bragt innanför dess sida.

11 §. Har säljaren att ombesörja godsets försändande till köparen utan att likväl försändande från en ort till en annan ifrågakommer, må ej godset anses avlämnat, förrän det kommit i köparens besittning.

Om tiden för köpets fullgörande

12 §. Är ej tid utsatt för fullgörande av vad enligt köpet åligger säljaren eller köparen, och framgår ej av omständigheterna, att det skall verkställas utan uppskov, varde det fullgjort vid anfordran.

13 §. Där viss tidrymd är utsatt, inom vilken godset bör avlämnas, skall rätten att närmare bestämma tiden för avlämnandet tillkomma säljaren, med mindre av omständigheterna framgår, att det varit av hänsyn till köparen, som tiden ej blivit närmare bestämd.

Om rätt att innehålla godset eller köpeskillingen

14 §. Säljaren vare berättigad att hålla godset inne, till dess köpeskillingen gäldas och köparen att innehålla köpeskillingen, till dess godset hålles honom till handa.

15 §. Skall godset försändas från den ort, där det bör avlämnas, vare säljaren ej på grund av vad i 14 § är stadgat berättigad att undandraga sig dess avsändande, men äge i stället hindra, att det å bestämelseorten utgives till köparen.

16 §. Utfärdas i fall, som i 15 § avses, för godsets försändande fram till bestämelseorten konossement eller ock fraktsedel, som är så inrättad, att säljaren efter dess utgivande till köparen ej äger över godset förfoga, och är köpet att hänföra till handelsköp, skall godset anses sålt att betalas emot nämnda handling efter ty i 71 § sägs.

Om faran för godset

17 §. Intill dess godset är avlämnat stånde säljaren faran för att det av våda förstöres, försämras eller minskas. Dock ligge vid köp av bestämt gods, som skall av köparen avhämtas, faran å denne, så framt den tid är inne, då han äger påkalla godsets avlämnande, samt godset hålles redo; och vare förty köparen, änskönt godset må hava av våda förstörts, försämrats eller minskats, pliktig att köpeskillingen gälda.

Om godsets avkastning

18 §. Faller av godset avkastning förrän det skall avlämnas, den tillfalle säljaren; dock vare köparen berättigad till avkastningen, där den, efter vad med fog kunnat beräknas, skolat först efter nämnda tid falla.

Avkastning, som faller efter det godset skolat avlämnas, tillfalle köparen, där det ej kunnat med fog beräknas, att den skolat tidigare falla.

19 §. Köp av aktie skall anses omfatta den utdelning, som vid köpet ännu ej förfallit till betalning, så ock den rätt till teckning av ny aktie, som åtföljer eller kan komma att åtfölja sådan aktie, som köpet avser.

20 §. Är köp slutet om räntebärande papper, äge köparen uppbära den ränta, som vid köpet eller, där handlingen skall å senare tid avlämnas, vid den tid var upplupen men ännu ej förfallen; och åligger köparen att jämte den för handlingen bestämda köpeskillingen gälda vad mot sagda ränta svarar, med mindre fordringen uppenbarligen blivit såld såsom osäker.

Om dröjsmål å säljarens sida

21 §. Varder godset ej i rätt tid avlämnat, och beror ej sådant av köparen eller av händelse, för vilken han står faran, stånde till honom, huruvida han vill kräva godsets avlämnande eller häva köpet.

Var dröjsmålet av ringa betydelse för köparen, eller hade säljaren grundad anledning att sådant antaga, må ej köpet hävas, utan så är att köparen betingat sig noggrant iakttagande av tiden för godsets avlämnande; dock skall vid handelsköp varje dröjsmål medföra rätt till köpets hävande, med mindre det, som fördröjt är, utgör allenast en ringa del av godset.

22 §. Skall godset avlämnas efter hand i särskilda poster, och varder någon av dem fördröjd, vare köparen ej på grund av vad i 21 § är stadgat berättigad att häva köpet i vidare mån, än såvitt rörer sagda post. Kan upprepande av dröjsmålet skäligen befaras, äge köparen strax avvisa jämväl vad senare skolat avlämnas. Stå posterna i det sammanhang, att det skulle lända köparen till förfång att delvis vidbliva köpet, må det i sin helhet hävas.

23 §. Avser köpet bestämt gods, och lider köparen skada genom dröjsmål med godsets avlämnande, njute han ersättning av säljaren, med mindre det visas, att dröjsmålet icke kan tillräknas denne såsom försummelse.

24 §. Är köpet att hänföra till leveransavtal, och uppstår skada genom dröjsmål å säljarens sida, varde, ändå att dröjsmålet ej kan tillräknas säljaren såsom försummelse, skadan av honom ersatt, utan så är att han på grund av förbehåll vid köpet är från ersättningsskyldighet befriad, eller ock möjligheten att fullgöra avtalet må anses utesluten i följd av omständighet, som ej bort av säljaren vid köpets avslutande tagas i beräkning, såsom förstörelse av allt gods av det slag eller det parti köpet avser, eller krig, införselförbud eller därmed jämförlig händelse.

25 §. Varder, i fall då köp häves och enligt 23 eller 24 § ersättning för skada må utgå, utredning angående skadan ej förebragt, skall ersättningen sättas till belopp, varmed vid den tid, då avlämnandet bort ske, priset å sådant gods, som köpet avser, må hava överstigit köpeskillingen.

26 §. Är godset ej avlämnat, änskönt tiden, då sådant skolat ske, är förflluten, och varder köparen av säljaren tillspord, huruvida han oansett dröjsmålet vill mottaga godset, give han utan oskäligt uppehåll säljaren därom meddelande eller have förlorat sin rätt att kräva godsets avlämnande. Har säljaren ej framställt förfrågan, varom nu är sagt, vare köparen likväl förlustig rätten att kräva godsets avlämnande, där han ej inom rimlig tid meddelat säljaren, att han vill den rätt utöva.

27 §. Finnes, då godset kommer köparen tillhanda eller han av säljaren underrättas om dess avsändande, att det är avlämnat senare än ske bort, och vill köparen å dröjsmålet tala, give han säljaren därom meddelande, vid handelsköp genast och vid annat köp utan oskäligt uppehåll. Sker det ej, vare köparen all talan förlustig. Vill på grund av dröjsmålet köparen häva köpet, meddele han det säljaren utan oskäligt uppehåll eller have förlorat sin rätt att köpet häva.

Om dröjsmål å köparens sida

28 §. Varder ej i rätt tid köpeskillingen erlagd eller åtgärd, varav dess utbekommande må bero, av köparen vidtagen, stånde till säljaren, huruvida han vill häva köpet eller kräva dess fullgörande; dock må, där dröjsmålet är av ringa betydelse, köpet ej hävas, med mindre det är att till handelsköp hänföra.

Är godset kommet i köparens besittning, have säljaren ej makt att häva köpet efter ty nu är sagt, så framt han ej därom gjort förbehåll eller godset blivt av köparen avisat.

29 §. Är vid köp av gods, som skall avlämnas efter hand i särskilda poster, köparen pliktig att erlägga betalning särskilt för varje post, och inträffar i avseende å betalningen för någon post dröjsmål, som enligt 28 § första stycket kan komma i betraktande, äge säljaren häva köpet beträffande de poster, som senare skolas avlämnas, dock ej där all anledning saknas att befara dröjsmålets upprepande.

30 §. Där köp av säljaren häves efter ty här förut är sagt, skola i fråga om hans rätt till skadeersättning de i 24 § givna stadganden äga motsvarande tillämpning. Saknas utredning angående skadan, varde ersättningen satt till belopp, varmed vid den tid, då dröjsmålet inträdde, köpeskillingen må hava överstigit priset å sådant gods som köpet avser.

31 §. Är köpeskillingen ej erlagd eller annan köparens åtgärd, som i 28 § avses, ej vidtagen, änskönt tiden, då sådant bort ske, är inne, och är ej godset kommet i köparens besittning, vare säljaren, där han av köparen tillspörjes, huruvida han oansett dröjsmålet vill vidbliva köpet, pliktig att utan oskäligt uppehåll giva köparen meddelande därom. Underlåtes det, have säljaren förlorat sin rätt att kräva köpets fullgörande. Har köparen ej framställt förfrågan, varom nu sagt är, vare säljaren likväl förlustig rätten att vidbliva köpet, där han ej inom rimlig tid meddelat köparen, att han vill den rätt utöva.

32 §. Varder senare än ske bort köpeskillingen erlagd eller annan åtgärd, som i 28 § sägs, vidtagen, och vill säljaren utöva den rätt till köpets hävande, som på sådan grund må honom tillkomma, meddele han det köparen vid handelsköp genast och vid annat köp utan oskäligt uppehåll. Gör han det ej, have förlorat sin rätt att häva köpet.

33 §. Underlåter köparen att i rätt tid avhämta eller mottaga godset, eller varder i följd av annat dröjsmål från hans sida godset ej till honom utgivet, vare säljaren pliktig att om godset taga vård intill dess dröjsmålet upphör eller han utövar den rätt att häva köpet, som enligt 28 § må honom tillkomma; dock att, där godset blivt försänt, det ej åligger säljaren att å bestämmelseorten taga det i sin vård, med mindre där finnes någon, som äger å hans vägnar omhändertaga godset, och sådant kan ske utan väsentlig kostnad eller olägenhet.

34 §. Kan, i fall som i 33 § avses, säljaren ej utan väsentlig kostnad eller olägenhet fortfara med godsets vårdande, eller förfogar ej köparen över godset inom skälig tid efter det han blivt därom tillsagd, äge säljaren låta det för köparens räkning säljas å offentlig auktion; give dock, såvitt ske kan, köparen i god tid underrättelse om tid och plats för auktionen. Kan ej försäljning sålunda ske, eller är uppenbart, att de med försäljningen förenade kostnader ej skulle kunna ur köpeskillingen utgå, äge säljaren bortskaffa godset.

35 §. Är gods, som säljaren enligt 33 § har att vårda, utsatt för förskämning eller snar förstörelse, eller fordrar det alltför kostsam vård, vare säljaren pliktig att låta godset för köparens räkning säljas efter ty i 34 § är sagt.

36 §. Har i följd av dröjsmål å köparens sida säljaren haft kostnad för godsets vård eller annan särskild utgift, njute han av köparen ersättning; äge ock rätt att till säkerhet för den ersättning godset innehålla.

37 §. Varder i följd av dröjsmål från köparens sida godset ej i rätt tid avlämnat, och låg ej faran redan tillföre å köparen, skall den å honom övergå, vid leveransavtal dock endast såvitt gods är för hans räkning avskilt.

Om ränta å köpeskillingen

38 §. I fråga om ränta å köpeskillingen gälla bestämmelserna i räntelagen (1975: 635).

Äger säljaren kräva betalning mot att gods eller dokument hålles köparen tillhanda, utgår dock, även om förfallodagen ej är bestämd i förväg, ränta enligt 6 § räntelagen från den dag säljaren framställer sådant krav samt, till följd av att betalningen därvid ej erlägges, innehåller gods eller dokument. Lag 1975 nr 637, som trätt i kraft 1 jan. 1976 och tillika innehåller:

Om köparens obestånd

39 §. Har, i fall då anstånd med köpeskillingens erläggande är medgivet, köparen efter köpets avslutande

blivit försatt i konkurs

eller fått till stånd offentlig ackordsförhandling utan konkurs

eller vid utmätning funnits sakna tillgång att betala sin gäld

eller, om han är köpman, inställt sina betalningar

eller eljest funnits vara på sådant obestånd, att det måste antagas, att köpeskillingen ej varder rätteligen erlagd;

vare säljaren berättigad att, intill dess betryggande säkerhet ställes för köpeskillingens gäldande, hålla godset inne eller, där det är försänt men ej kommit i köparens besittning, hindra dess utgivande. Är tiden för godsets avlämnande inne, och vill säljaren häva köpet, have ock därtill lov, så framt ej ofördröjligen efter anmaning säkerhet ställes för köpeskillingens gäldande. Lag 1921 nr 236.

40 §. Har köparen kommit i konkurstillstånd, och är ej tid inne vare sig för godsets avlämnande eller för köpeskillingens erläggande, äge säljaren kräva besked, huruvida konkursboet vill köpet tillträda. Gives ej sådant besked utan oskäligt uppehåll, äge säljaren häva köpet.

41 §. Varder, efter det köparen kommit i konkurstillstånd, godset utgivet till konkursboet, och är ej köpeskillingen erlagd, äge säljaren kräva godset åter, med mindre boet giver köpeskillingen ut eller, så framt den ej är till betalning förfallen, förklarar sig vilja den gälda och ställer betryggande säkerhet, där sådan av säljaren äskas.

Har boet avyttrat godset eller eljest däröver för egen räkning förfogat, så att det ej kan återställas i väsentligen oförändrat skick, äge boet ej draga sig från köpet undan.

Om fel eller brist i godset

42 §. Är bestämt gods sålt och finnes däri fel, äge köparen häva köpet eller fordra sådant avdrag å köpeskillingen, som mot felet svarar. Är felet att anse såsom ringa, må ej köpet hävas, utan så är att säljaren svikligen förfarit.

Saknade godset vid köpet egenskap, som kan anses tillförsäkrad, eller har felet efter köpet uppkommit i följd av säljarens vanvård eller försummelse, eller ligger svikligt förfarande säljaren till last, vare han pliktig att ersätta köparen dennes skada.

43 §. Finnes fel i gods, som till fullgörande av leveransavtal avlämnats, äge köparen häva köpet eller kräva gillt gods; vare ock, där han ej vill sålunda avvisa godset, berättigad att fordra det avdrag å köpeskillingen, som mot felet svarar. Är felet att anse såsom ringa, må ej godset avvisas, med mindre säljaren svikligen förfarit eller ock avvetat felet å sådan tid, att han utan oskäligen kostnad eller svårighet kunnat till köpets fullgörande anskaffa felfritt gods.

Säljaren vare, ändå att felet ej kan anses bero av försummelse från hans sida, pliktig att ersätta köparen dennes skada; dock skall vad i 24 § är för där avsett fall stadgat angående befrielse från ersättningsskyldighet äga motsvarande tillämpning.

44 §. Fråga, huruvida fel vidlåder godset, skall, så framt ej felet uppkommit genom säljarens vållande, bedömas med hänsyn till godsets beskaffenhet vid den tid, då faran för dess förstörelse övergick på köparen.

45 §. Vad i 25 § är stadgat angående beräknande av skadeersättning, då köp häves på grund av dröjsmål med godsets avlämnande, äge jämväl tillämpning då köp varder hävt i följd av fel i godset.

46 §. Finnes, i fall då godset skall avlämnas efter hand i särskilda poster, någon av dem behäftad med fel, vare köparen ej på grund av vad här förut är stadgat berättigad att häva köpet i vidare mån, än såvitt rörers sagda post. Kan det skäligen befaras, att senare poster ock skola befinnas felaktiga, må jämväl dessa strax avvisas. Stå posterna i det sammanhang, att det skulle lända köparen till förfång att delvis vidbliva köpet, må det i sin helhet hävas.

47 §. Har köparen före köpet undersökt godset eller utan giltig anledning undandragit sig att efterkomma anmaning därom, eller har han satts i tillfälle att före köpet undersöka prov å godset, må fel, som han vid undersökningen bort märka, ej av honom återopas, med mindre säljaren svikligen förfarit.

48 §. Är gods sålt å auktion, äge köparen ej tala å fel i godset, med mindre säljaren svikligen förfarit eller godset ej motsvarar den beteckning, varunder det utbjudits.

Vad nu är stadgat äge dock ej tillämpning, där köpman låter å auktion försälja lager av handelsvaror.

49 §. Vill säljaren avhjälpa fel i godset eller vid leveransavtal avlämna gillt gods i stället för det, som felaktigt är, låte köparen sig med sådan rättelse nöja, där den kan äga rum, innan han enligt 21 § skulle varit berättigad att häva köpet, och uppenbart är, att han ej skulle hava kostnad eller olägenhet av att låta rättelsen ske; dock njute han i varje fall den rätt till skadeersättning, som enligt här förut givna stadganden må honom tillkomma.

50 §. Vad här förut är föreskrivet om fel i godset skall i tillämpliga delar gälla, där godset ej uppgår till full myckenhet men, efter vad köparen måste antaga, är av säljaren avlämnat såsom fullt. Vill köparen kräva det felande ut, have därtill lov, evad bristen är större eller mindre.

51 §. Vid handelsköp låte köparen, då godset avlämnats, eller, så framt det är försänt, då det kommit honom till handa, så att han enligt 56 § skulle vara pliktig att därom taga vård, föranstalta om sådan undersökning av godset, som efter gott handelsskick kan ifrågakomma.

Skall prov å det gods, som sålt är eller av säljaren avses till köpets fullgörande (utfallsprov), tillställas köparen, låte denne, så snart provet kommit honom till handa, det undersöka efter ty nyss är i fråga om godset stadgat.

52 §. Yppas fel eller brist i godset, och vill köparen därå tala, give därom säljaren meddelande, vid handelsköp genast och vid annat köp utan oskäligt uppehåll. Gives ej sådant meddelande, änskönt köparen märkt eller bort märka felet eller bristen, vare köparen all talan förlustig.

Vill köparen häva köpet eller vill han kräva annat gods, meddele han sådant säljaren utan oskäligt uppehåll. Underlåtes det, må ej godset avvisas eller felande gods utkrävas.

53 §. Vad i 52 § är stadgat om förlust av rätten att tala å fel eller brist äge ej tillämpning, där säljaren svikligen förfarit, ej heller där han visat grov vårdslöshet och felet eller bristen länder köparen till märklig skada.

54 §. Har köparen ej inom ett år från det godset av honom mottagits givit säljaren meddelande, att han vill tala å fel eller brist, have sin talan förlorat, utan så är att säljaren åtagit sig att jämväl efter nämnda tid svara för godset, eller svikligt förfarande ligger säljaren till last.

Bestämmelser i fråga om avvisande av gods och hävande av köp

55 §. Är godset kommet i köparens besittning, vare denne, så framt han vill enligt denna lag avvisa godset, pliktig att därom för säljarens räkning taga vård, och njute han av säljaren ersättning för vården. Vad i 34 och 35 §§ är stadgat i fråga om sålt gods, som skall av säljaren vårdas för köparens räkning, äge motsvarande tillämpning beträffande det gods köparen efter ty nu är sagt har i sin vård.

56 §. Är godset försänt till köparen, och har denne satts i tillfälle att på bestämmelseorten komma i besittning därav, vare han, där han vill avvisa godset, pliktig att taga det i besittning för säljarens räkning, där sådant kan ske utan erläggande av köpeskillingen, så ock eljest utan väsentlig kostnad eller olägenhet. Vad sålunda är stadgat äge dock ej tillämpning, så framt säljaren är tillstädes å bestämmelseorten eller där finnes någon, som på grund av konossement eller eljest äger att för säljarens räkning omhändertaga godset.

Tager köparen godset i besittning, äge stadgandena i 55 § tillämpning.

57 §. Varder köp hävt enligt denna lag, äge säljaren ej återbekomma godset med mindre han återbär vad han å köpeskillingen uppburit, men vare ej heller pliktig att

giva köpeskillingen ut med mindre han återbekommer godset väsentligen oförändrat och oförminskat.

Är, då köp sålunda häves eller gods eljest avvisas, köparen berättigad till ersättning av säljaren, äge han hålla godset inne till dess den ersättning gäldas eller betryggande säkerhet ställes för dess gäldande.

58 §. Vad i 57 § är stadgat om säljarens rätt att vid köpets hävande återbekomma godset utgöre ej hinder för köparen att häva köpet, så framt godset är av våda förstört, försämrat eller minskat, ej heller där det undergått förändring allenast genom sin egen beskaffenhet eller till följd av åtgärd, som för dess undersökande varit nödig, eller som eljest av köparen vidtagits, innan fel eller brist, på grund varav han vill häva köpet, märkts eller bort märkas.

Om hemulsskyldighet

59 §. Finnes godset hava vid köpet tillhört annan än säljaren, vare denne, ändå att han var i god tro, pliktig att ersätta köparen skada, som av sagda anledning må honom tillskyndas.

Var, då köpet slöts, köparen ej i god tro, äge vad nu är sagt icke tillämpning.

Om öppet köp

60 §. Är öppet köp avtalat, och har godset blivit av säljaren avlämnat, vare köparen ej berättigad att draga sig från köpet undan, med mindre han inom bestämd tid eller, där bestämmelse om tiden ej träffats, utan oskäligt uppehåll giver säljaren till känna, att han ej vill godset behålla. Intill dess godset återlämnas, stånde köparen faran för dess förstörelse, försämring eller minskning.

Om vissa meddelanden enligt denna lag

61 §. Är sådant meddelande från köparens sida, som avses i 6, 26, 27, 52 eller 54 §, inlämnat för befordran med post eller telegraf eller eljest på ändamålsenligt sätt avsänt, och varder det försenat eller kommer det icke fram, må ej den omständighet föranleda, att avsändaren förlorat talan eller rättighet. Lag samma vare i fråga om meddelande från säljarens sida, varom i 31 eller 32 § är sagt.

Om betydelsen av vissa vid köp brukliga uttryck

62 §. Är gods sålt *fritt ombord (fob)* med angivande av viss ort, skall på köparen ankomma att befrakta fartyg eller tunga skeppsrum, som erfordras för godsets fortskaffande från sagda ort.

Säljaren åligger att på egen bekostnad försända godset till lastningsorten samt vidtaga de åtgärder i avseende å godsets inlastning, som enligt lag eller sedvänja där ankomma på avlastare.

Godset skall anses avlämnat, då det kommit innanför fartygets sida, och stånde, intill dess sådant skett, säljaren faran, evad köpet avser bestämt gods eller är att till leveransavtal hänföra.

Den omständighet, att fartyget är av köparen befraktat eller skeppsrum av honom tingat, medföre icke skyldighet för köparen att före godsets framkomst till bestämmelseorten det undersöka, och utgöre ej heller hinder för säljaren att utöva sådan rätt, som i 15, 28 eller 39 § är nämnd.

Köparen åligger att erlägga betalning mot konossement efter ty i 71 § sägs, ändå att sådan betalning ej är utfäst.

63 §. Varder gods sålt *fraktfritt* (*cost and freight, c & f, cf*) med angivande av viss bestämmelseort, åligger säljaren att på egen bekostnad försända godset till den ort.

Godset skall anses avlämnat, då det blivit för befordran omhändertaget såsom i 10 § sägs.

Köparen åligger att erlägga betalning mot konossement eller fraktsedel efter ty i 71 § sägs, ändå att sådan betalning ej är utfäst.

Köparen vare, ändå att köpeskillingen icke är till betalning förfallen då godset framkommer, pliktig att i avräkning å köpeskillingen erlägga frakt, som ej är av säljaren gulden. Ej må den omständighet, att köpeskillingen sålunda till en del erlagts i förtid, medföra rätt för köparen att vid återstodens gäldande njuta ränteavdrag.

64 §. De föreskrifter, som enligt 63 § gälla för köp, som där avses, äge jämväl tillämpning, då gods blivit med angivande av viss bestämmelseort sålt *cif* (*cost, insurance, freight*) eller *caf* (*coût, assurance, fret*).

Utöver vad i sagda § är stadgat åligger vid köp, varom nu är fråga, säljaren att, efter ty sedvanligt är, försäkra godset mot fara, för vilken det under vägen är utsatt. Underlåtes det och varder ej i följd därav köpet hävt, njute köparen ersättning för skada, som i följd av underlåtenheten uppstår; vare ock berättigad att själv taga försäkring och låta kostnaden därför avräknas å köpeskillingen.

65 §. Är gods, som skall försändas från ort till annan, sålt *fritt* (*franco*) eller *levererat* eller *fritt levererat* å angiven ort, må ej godset anses avlämnat förrän det framkommit till sagda ort.

Varder ordet *levererat* brukat i förening med något av uttrycken *fraktfritt*, *cif* eller *caf*, skall utan hinder därav vad om dessa senare uttryck är i denna lag sagt till alla delar äga tillämpning.

66 §. Är vid leveransavtal godsets myckenhet angiven med uttryck, som lämnar utrymme för val (*cirka, från—till* eller dylikt), ankomme på säljaren att träffa valet, där ej av omständigheterna framgår, att det varit av hänsyn till köparen, som myckenheten ej blivit bestämt angiven.

Är beteckningen *cirka* brukad, skall den avvikelse från angiven myckenhet, som må anses medgiven, utgöra, där fråga är om hel fartygslast, tio för hundra och eljest fem för hundra.

67 §. Har vid köp av gods, som skall sjöledes tillsändas köparen, godset betecknats såsom *fartygslast*, och varder jämväl annat gods av säljaren inlastat, vare köparen, där sådant kan lända honom till olägenhet, berättigad att häva köpet; njute ock, evad köpet häves eller icke, ersättning för skada.

68 §. Är tiden för vidtagande av åtgärd i avseende å godsets avlämnande eller mottagande bestämd till *början* (*primo*) av en månad, varde åtgärden vidtagen sist å månadens tionde dag. Med *mitten* (*medio*) av en månad förstås månadens elfte till och med tjugonde dag samt med månadens *slut* (*ultimo*) dess återstående dagar.

Vid köp av värdepapper skall med *början* av en månad förstås dess första helgfria dag,

med mitten av en månad dess femtonde dag eller, om den infaller å helgdag, nästa helgfria dag, och med månadens slut dess sista helgfria dag.

69 §. Har säljaren förbundit sig till *avskeppning* eller *avlastning* inom viss tid, skall det åtagande anses fullgjort, då godset blivit före den bestämda tidens utgång inlastat.

Varder konossement utfärdadt, och framgår ej av konossementet, att inlastningen är i rätt tid verkställd, äge köparen avvisa godset.

70 §. Är gods sålt att betalas *kontant*, vare säljaren ej pliktig att låta godset utgivas till köparen, med mindre köpeskillingen gäldas. Varder det ändock utgivet, åligger köparen att genast sin betalningsskyldighet fullgöra.

71 §. Har köparen förbundit sig att erlagga *betalning mot konossement* eller att mot erhållande av konossement godkänna växel, som av säljaren drages, vare han ej berättigad att undandraga sig betalning eller godkännande på den grund, att godset ej framkommit eller han ej haft tillfälle att det undersöka.

Då betalning eller godkännande kräves, skall säljaren hålla köparen till handa, förutom konossementet, räkning å godset samt, där det skall av säljaren försäkras, jämväl försäkringsbrev.

Vad sålunda är föreskrivet äge motsvarande tillämpning där köparen förbundit sig att mot sådan fraktsedel, som i 16 § är nämnd, erlagga betalning eller godkänna växel.

UNITED NATIONS CONVENTION ON CONTRACTS FOR THE
INTERNATIONAL SALE OF GOODS

THE STATES PARTIES TO THIS CONVENTION,

BEARING IN MIND the broad objectives in the resolutions adopted by the sixth special session of the General Assembly of the United Nations on the establishment of a New International Economic Order,

CONSIDERING that the development of international trade on the basis of equality and mutual benefit is an important element in promoting friendly relations among States,

BEING OF THE OPINION that the adoption of uniform rules which govern contracts for the international sale of goods and take into account the different social, economic and legal systems would contribute to the removal of legal barriers in international trade and promote the development of international trade,

HAVE AGREED as follows:

PART I

SPHERE OF APPLICATION AND GENERAL PROVISIONS

Chapter I

SPHERE OF APPLICATION

Article 1

(1) This Convention applies to contracts of sale of goods between parties whose places of business are in different States:

- (a) when the States are Contracting States; or
- (b) when the rules of private international law lead to the application of the law of a Contracting State.

(2) The fact that the parties have their places of business in different States is to be disregarded whenever this fact does not appear either from the contract or from any dealings between, or from information disclosed by, the parties at any time before or at the conclusion of the contract.

(3) Neither the nationality of the parties nor the civil or commercial character of the parties or of the contract is to be taken into consideration in determining the application of this Convention.

Article 2

This Convention does not apply to sales:

- (a) of goods bought for personal, family or household use, unless the seller, at any time before or at the conclusion of the contract, neither knew nor ought to have known that the goods were bought for any such use;
- (b) by auction;
- (c) on execution or otherwise by authority of law;
- (d) of stocks, shares, investment securities, negotiable instruments or money;
- (e) of ships, vessels, hovercraft or aircraft;
- (f) of electricity.

Article 3

(1) Contracts for the supply of goods to be manufactured or produced are to be considered sales unless the party who orders the goods undertakes to supply a substantial part of the materials necessary for such manufacture or production.

(2) This Convention does not apply to contracts in which the preponderant part of the obligations of the party who furnishes the goods consists in the supply of labour or other services.

Article 4

This Convention governs only the formation of the contract of sale and the rights and obligations of the seller and the buyer arising from such a contract. In particular, except as otherwise expressly provided in this Convention, it is not concerned with:

- (a) the validity of the contract or of any of its provisions or of any usage;
- (b) the effect which the contract may have on the property in the goods sold.

Article 5

This Convention does not apply to the liability of the seller for death or personal injury caused by the goods to any person.

Article 6

The parties may exclude the application of this Convention or, subject to article 12, derogate from or vary the effect of any of its provisions.

Chapter II

GENERAL PROVISIONS

Article 7

(1) In the interpretation of this Convention, regard is to be had to its international character and to the need to promote uniformity in its application and the observance of good faith in international trade.

(2) Questions concerning matters governed by this Convention which are not expressly settled in it are to be settled in conformity with the general principles on which it is based or, in the absence of such principles, in conformity with the law applicable by virtue of the rules of private international law.

Article 8

(1) For the purposes of this Convention statements made by and other conduct of a party are to be interpreted according to his intent where the other party knew or could not have been unaware what that intent was.

(2) If the preceding paragraph is not applicable, statements made by and other conduct of a party are to be interpreted according to the understanding that a reasonable person of the same kind as the other party would have had in the same circumstances.

(3) In determining the intent of a party or the understanding a reasonable person would have had, due consideration is to be given to all relevant circumstances of the case including the negotiations, any practices which the parties have established between themselves, usages and any subsequent conduct of the parties.

•

Article 9

(1) The parties are bound by any usage to which they have agreed and by any practices which they have established between themselves.

(2) The parties are considered, unless otherwise agreed, to have impliedly made applicable to their contract or its formation a usage of which the parties knew or ought to have known and which in international trade is widely known to, and regularly observed by, parties to contracts of the type involved in the particular trade concerned.

Article 10

For the purposes of this Convention:

- (a) if a party has more than one place of business, the place of business is that which has the closest relationship to the contract and its performance, having regard to the circumstances known to or contemplated by the parties at any time before or at the conclusion of the contract;
- (b) if a party does not have a place of business, reference is to be made to his habitual residence.

Article 11

A contract of sale need not be concluded in or evidenced by writing and is not subject to any other requirement as to form. It may be proved by any means, including witnesses.

Article 12

Any provision of article 11, article 29 or Part II of this Convention that allows a contract of sale or its modification or termination by agreement or any offer, acceptance or other indication of intention to be made in any form other than in writing does not apply where any party has his place of business in a Contracting State which has made a declaration under article 96 of this Convention. The parties may not derogate from or vary the effect of this article.

Article 13

For the purposes of this Convention "writing" includes telegram and telex.

.

PART II
FORMATION OF THE CONTRACT

Article 14

(1) A proposal for concluding a contract addressed to one or more specific persons constitutes an offer if it is sufficiently definite and indicates the intention of the offeror to be bound in case of acceptance. A proposal is sufficiently definite if it indicates the goods and expressly or implicitly fixes or makes provision for determining the quantity and the price.

(2) A proposal other than one addressed to one or more specific persons is to be considered merely as an invitation to make offers, unless the contrary is clearly indicated by the person making the proposal.

Article 15

(1) An offer becomes effective when it reaches the offeree.

(2) An offer, even if it is irrevocable, may be withdrawn if the withdrawal reaches the offeree before or at the same time as the offer.

Article 16

(1) Until a contract is concluded an offer may be revoked if the revocation reaches the offeree before he has dispatched an acceptance.

(2) However, an offer cannot be revoked:

- (a) if it indicates, whether by stating a fixed time for acceptance or otherwise, that it is irrevocable; or
- (b) if it was reasonable for the offeree to rely on the offer as being irrevocable and the offeree has acted in reliance on the offer.

Article 17

An offer, even if it is irrevocable, is terminated when a rejection reaches the offeror.

Article 18

(1) A statement made by or other conduct of the offeree indicating assent to an offer is an acceptance. Silence or inactivity does not in itself amount to acceptance.

(2) An acceptance of an offer becomes effective at the moment the indication of assent reaches the offeror. An acceptance is not effective if the indication of assent does not reach the offeror within the time he has fixed or, if no time is fixed, within a reasonable time, due account being taken of the circumstances of the transaction, including the rapidity of the means of communication employed by the offeror. An oral offer must be accepted immediately unless the circumstances indicate otherwise.

(3) However, if, by virtue of the offer or as a result of practices which the parties have established between themselves or of usage, the offeree may indicate assent by performing an act, such as one relating to the dispatch of the goods or payment of the price, without notice to the offeror, the acceptance is effective at the moment the act is performed, provided that the act is performed within the period of time laid down in the preceding paragraph.

Article 19

(1) A reply to an offer which purports to be an acceptance but contains additions, limitations or other modifications is a rejection of the offer and constitutes a counter-offer.

(2) However, a reply to an offer which purports to be an acceptance but contains additional or different terms which do not materially alter the terms of the offer constitutes an acceptance, unless the offeror, without undue delay, objects orally to the discrepancy or dispatches a notice to that effect. If he does not so object, the terms of the contract are the terms of the offer with the modifications contained in the acceptance.

(3) Additional or different terms relating, among other things, to the price, payment, quality and quantity of the goods, place and time of delivery, extent of one party's liability to the other or the settlement of disputes are considered to alter the terms of the offer materially.

Article 20

(1) A period of time for acceptance fixed by the offeror in a telegram or a letter begins to run from the moment the telegram is handed in for dispatch or from the date shown on the letter or, if no such date is shown, from the date shown on the envelope. A period of time for acceptance fixed by the offeror by telephone, telex or other means of instantaneous communication, begins to run from the moment that the offer reaches the offeree.

(2) Official holidays or non-business days occurring during the period for acceptance are included in calculating the period. However, if a notice of acceptance cannot be delivered at the address of the offeror on the last day of the period because that day falls on an official holiday or a non-business day at the place of business of the offeror, the period is extended until the first business day which follows.

Article 21

(1) A late acceptance is nevertheless effective as an acceptance if without delay the offeror orally so informs the offeree or dispatches a notice to that effect.

(2) If a letter or other writing containing a late acceptance shows that it has been sent in such circumstances that if its transmission had been normal it would have reached the offeror in due time, the late acceptance is effective as an acceptance unless, without delay, the offeror orally informs the offeree that he considers his offer as having lapsed or dispatches a notice to that effect.

Article 22

An acceptance may be withdrawn if the withdrawal reaches the offeror before or at the same time as the acceptance would have become effective.

Article 23

A contract is concluded at the moment when an acceptance of an offer becomes effective in accordance with the provisions of this Convention.

Article 24

For the purposes of this Part of the Convention, an offer, declaration of acceptance or any other indication of intention "reaches" the addressee when it is made orally to him or delivered by any other means to him personally, to his place of business or mailing address or, if he does not have a place of business or mailing address, to his habitual residence.

PART III

SALE OF GOODS

Chapter I

GENERAL PROVISIONS

Article 25

A breach of contract committed by one of the parties is fundamental if it results in such detriment to the other party as substantially to deprive him of what he is entitled to expect under the contract, unless the party in breach did not foresee and a reasonable person of the same kind in the same circumstances would not have foreseen such a result.

Article 26

A declaration of avoidance of the contract is effective only if made by notice to the other party.

Article 27

Unless otherwise expressly provided in this Part of the Convention, if any notice, request or other communication is given or made by a party in accordance with this Part and by means appropriate in the circumstances, a delay or error in the transmission of the communication or its failure to arrive does not deprive that party of the right to rely on the communication.

Article 28

If, in accordance with the provisions of this Convention, one party is entitled to require performance of any obligation by the other party, a court is not bound to enter a judgement for specific performance unless the court would do so under its own law in respect of similar contracts of sale not governed by this Convention.

Article 29

(1) A contract may be modified or terminated by the mere agreement of the parties.

(2) A contract in writing which contains a provision requiring any modification or termination by agreement to be in writing may not be otherwise modified or terminated by agreement. However, a party may be precluded by his conduct from asserting such a provision to the extent that the other party has relied on that conduct.

Chapter II

OBLIGATIONS OF THE SELLER

Article 30

The seller must deliver the goods, hand over any documents relating to them and transfer the property in the goods, as required by the contract and this Convention.

Section I. Delivery of the goods and handing
over of documents

Article 31

If the seller is not bound to deliver the goods at any other particular place, his obligation to deliver consists:

- (a) if the contract of sale involves carriage of the goods - in handing the goods over to the first carrier for transmission to the buyer;
- (b) if, in cases not within the preceding subparagraph, the contract relates to specific goods, or unidentified goods to be drawn from a specific stock or to be manufactured or produced, and at the time of the conclusion of the contract the parties knew that the goods were at, or were to be manufactured or produced at, a particular place - in placing the goods at the buyer's disposal at that place;

- (c) in other cases - in placing the goods at the buyer's disposal at the place where the seller had his place of business at the time of the conclusion of the contract.

Article 32

- (1) If the seller, in accordance with the contract or this Convention, hands the goods over to a carrier and if the goods are not clearly identified to the contract by markings on the goods, by shipping documents or otherwise, the seller must give the buyer notice of the consignment specifying the goods.
- (2) If the seller is bound to arrange for carriage of the goods, he must make such contracts as are necessary for carriage to the place fixed by means of transportation appropriate in the circumstances and according to the usual terms for such transportation.
- (3) If the seller is not bound to effect insurance in respect of the carriage of the goods, he must, at the buyer's request, provide him with all available information necessary to enable him to effect such insurance.

Article 33

The seller must deliver the goods:

- (a) if a date is fixed by or determinable from the contract, on that date;
- (b) if a period of time is fixed by or determinable from the contract, at any time within that period unless circumstances indicate that the buyer is to choose a date; or
- (c) in any other case, within a reasonable time after the conclusion of the contract.

Article 34

If the seller is bound to hand over documents relating to the goods, he must hand them over at the time and place and in the form required by the contract. If the seller has handed over documents before that time, he may, up to that time, cure any lack of conformity in the documents, if the exercise of this right does not cause the buyer unreasonable inconvenience or unreasonable expense. However, the buyer retains any right to claim damages as provided for in this Convention.

Section II. Conformity of the goods and third party claims

Article 35

(1) The seller must deliver goods which are of the quantity, quality and description required by the contract and which are contained or packaged in the manner required by the contract.

(2) Except where the parties have agreed otherwise, the goods do not conform with the contract unless they:

- (a) are fit for the purposes for which goods of the same description would ordinarily be used;
- (b) are fit for any particular purpose expressly or impliedly made known to the seller at the time of the conclusion of the contract, except where the circumstances show that the buyer did not rely, or that it was unreasonable for him to rely, on the seller's skill and judgement;
- (c) possess the qualities of goods which the seller has held out to the buyer as a sample or model;
- (d) are contained or packaged in the manner usual for such goods or, where there is no such manner, in a manner adequate to preserve and protect the goods.

(3) The seller is not liable under subparagraphs (a) to (d) of the preceding paragraph for any lack of conformity of the goods if at the time of the conclusion of the contract the buyer knew or could not have been unaware of such lack of conformity.

Article 36

(1) The seller is liable in accordance with the contract and this Convention for any lack of conformity which exists at the time when the risk passes to the buyer, even though the lack of conformity becomes apparent only after that time.

(2) The seller is also liable for any lack of conformity which occurs after the time indicated in the preceding paragraph and which is due to a breach of any of his obligations, including a breach of any guarantee that for a period of time the goods will remain fit for their ordinary purpose or for some particular purpose or will retain specified qualities or characteristics.

Article 37

If the seller has delivered goods before the date for delivery, he may, up to that date, deliver any missing part or make up any deficiency in the quantity of the goods delivered, or deliver goods in replacement of any non-conforming goods delivered or remedy any lack of conformity in the goods delivered, provided that the exercise of this right does not cause the buyer unreasonable inconvenience or unreasonable expense. However, the buyer retains any right to claim damages as provided for in this Convention.

Article 38

(1) The buyer must examine the goods, or cause them to be examined, within as short a period as is practicable in the circumstances.

(2) If the contract involves carriage of the goods, examination may be deferred until after the goods have arrived at their destination.

(3) If the goods are redirected in transit or redispached by the buyer without a reasonable opportunity for examination by him and at the time of the conclusion of the contract the seller knew or ought to have known of the possibility of such redirection or redispach, examination may be deferred until after the goods have arrived at the new destination.

Article 39

(1) The buyer loses the right to rely on a lack of conformity of the goods if he does not give notice to the seller specifying the nature of the lack of conformity within a reasonable time after he has discovered it or ought to have discovered it.

(2) In any event, the buyer loses the right to rely on a lack of conformity of the goods if he does not give the seller notice thereof at the latest within a period of two years from the date on which the goods were actually handed over to the buyer, unless this time-limit is inconsistent with a contractual period of guarantee.

Article 40

The seller is not entitled to rely on the provisions of articles 38 and 39 if the lack of conformity relates to facts of which he knew or could not have been unaware and which he did not disclose to the buyer.

Article 41

The seller must deliver goods which are free from any right or claim of a third party, unless the buyer agreed to take the goods subject to that right or claim. However, if such right or claim is based on industrial property or other intellectual property, the seller's obligation is governed by article #2.

Article 42

(1) The seller must deliver goods which are free from any right or claim of a third party based on industrial property or other intellectual property, of which at the time of the conclusion of the contract the seller knew or could not have been unaware, provided that the right or claim is based on industrial property or other intellectual property:

- (a) under the law of the State where the goods will be resold or otherwise used, if it was contemplated by the parties at the time of the conclusion of the contract that the goods would be resold or otherwise used in that State; or
- (b) in any other case, under the law of the State where the buyer has his place of business.

(2) The obligation of the seller under the preceding paragraph does not extend to cases where:

- (a) at the time of the conclusion of the contract the buyer knew or could not have been unaware of the right or claim; or
- (b) the right or claim results from the seller's compliance with technical drawings, designs, formulae or other such specifications furnished by the buyer.

Article 43

(1) The buyer loses the right to rely on the provisions of article 41 or article 42 if he does not give notice to the seller specifying the nature of the right or claim of the third party within a reasonable time after he has become aware or ought to have become aware of the right or claim.

(2) The seller is not entitled to rely on the provisions of the preceding paragraph if he knew of the right or claim of the third party and the nature of it.

Article 44

Notwithstanding the provisions of paragraph (1) of article 39 and paragraph (1) of article 43, the buyer may reduce the price in accordance with article 50 or claim damages, except for loss of profit, if he has a reasonable excuse for his failure to give the required notice.

Section III. Remedies for breach of contract by the sellerArticle 45

(1) If the seller fails to perform any of his obligations under the contract or this Convention, the buyer may:

- (a) exercise the rights provided in articles 46 to 52;
- (b) claim damages as provided in articles 74 to 77.

(2) The buyer is not deprived of any right he may have to claim damages by exercising his right to other remedies.

(3) No period of grace may be granted to the seller by a court or arbitral tribunal when the buyer resorts to a remedy for breach of contract.

Article 46

(1) The buyer may require performance by the seller of his obligations unless the buyer has resorted to a remedy which is inconsistent with this requirement.

(2) If the goods do not conform with the contract, the buyer may require delivery of substitute goods only if the lack of conformity constitutes a fundamental breach of contract and a request for substitute goods is made either in conjunction with notice given under article 39 or within a reasonable time thereafter.

(3) If the goods do not conform with the contract, the buyer may require the seller to remedy the lack of conformity by repair, unless this is unreasonable having regard to all the circumstances. A request for repair must be made either in conjunction with notice given under article 39 or within a reasonable time thereafter.

Article 47

(1) The buyer may fix an additional period of time of reasonable length for performance by the seller of his obligations.

(2) Unless the buyer has received notice from the seller that he will not perform within the period so fixed, the buyer may not, during that period, resort to any remedy for breach of contract. However, the buyer is not deprived thereby of any right he may have to claim damages for delay in performance.

Article 48

(1) Subject to article 49, the seller may, even after the date for delivery, remedy at his own expense any failure to perform his obligations, if he can do so without unreasonable delay and without causing the buyer unreasonable inconvenience or uncertainty of reimbursement by the seller of expenses advanced by the buyer. However, the buyer retains any right to claim damages as provided for in this Convention.

(2) If the seller requests the buyer to make known whether he will accept performance and the buyer does not comply with the request within a reasonable time, the seller may perform within the time indicated in his request. The buyer may not, during that period of time, resort to any remedy which is inconsistent with performance by the seller.

(3) A notice by the seller that he will perform within a specified period of time is assumed to include a request, under the preceding paragraph, that the buyer make known his decision.

(4) A request or notice by the seller under paragraph (2) or (3) of this article is not effective unless received by the buyer.

Article 49

(1) The buyer may declare the contract avoided:

- (a) if the failure by the seller to perform any of his obligations under the contract or this Convention amounts to a fundamental breach of contract; or
- (b) in case of non-delivery, if the seller does not deliver the goods within the additional period of time fixed by the buyer in accordance with paragraph (1) of article 47 or declares that he will not deliver within the period so fixed.

(2) However, in cases where the seller has delivered the goods, the buyer loses the right to declare the contract avoided unless he does so:

- (a) in respect of late delivery, within a reasonable time after he has become aware that delivery has been made;
- (b) in respect of any breach other than late delivery, within a reasonable time:
 - (i) after he knew or ought to have known of the breach;
 - (ii) after the expiration of any additional period of time fixed by the buyer in accordance with paragraph (1) of article 47, or after the seller has declared that he will not perform his obligations within such an additional period; or
 - (iii) after the expiration of any additional period of time indicated by the seller in accordance with paragraph (2) of article 48, or after the buyer has declared that he will not accept performance.

Article 50

If the goods do not conform with the contract and whether or not the price has already been paid, the buyer may reduce the price in the same proportion as the value that the goods actually delivered had at the time of the delivery bears to the value that conforming goods would have had at that time. However, if the seller remedies any failure to perform his obligations in accordance with article 37 or article 48 or if the buyer refuses to accept performance by the seller in accordance with those articles, the buyer may not reduce the price.

Article 51

- (1) If the seller delivers only a part of the goods or if only a part of the goods delivered is in conformity with the contract, articles 46 to 50 apply in respect of the part which is missing or which does not conform.
- (2) The buyer may declare the contract avoided in its entirety only if the failure to make delivery completely or in conformity with the contract amounts to a fundamental breach of the contract.

Article 52

(1) If the seller delivers the goods before the date fixed, the buyer may take delivery or refuse to take delivery.

(2) If the seller delivers a quantity of goods greater than that provided for in the contract, the buyer may take delivery or refuse to take delivery of the excess quantity. If the buyer takes delivery of all or part of the excess quantity, he must pay for it at the contract rate.

Chapter III

OBLIGATIONS OF THE BUYER

Article 53

The buyer must pay the price for the goods and take delivery of them as required by the contract and this Convention.

Section I. Payment of the priceArticle 54

The buyer's obligation to pay the price includes taking such steps and complying with such formalities as may be required under the contract or any laws and regulations to enable payment to be made.

Article 55

Where a contract has been validly concluded but does not expressly or implicitly fix or make provision for determining the price, the parties are considered, in the absence of any indication to the contrary, to have impliedly made reference to the price generally charged at the time of the conclusion of the contract for such goods sold under comparable circumstances in the trade concerned.

Article 56

If the price is fixed according to the weight of the goods, in case of doubt it is to be determined by the net weight.

Article 57

(1) If the buyer is not bound to pay the price at any other particular place, he must pay it to the seller:

- (a) at the seller's place of business; or
- (b) if the payment is to be made against the handing over of the goods or of documents, at the place where the handing over takes place.

(2) The seller must bear any increase in the expenses incidental to payment which is caused by a change in his place of business subsequent to the conclusion of the contract.

Article 58

(1) If the buyer is not bound to pay the price at any other specific time, he must pay it when the seller places either the goods or documents controlling their disposition at the buyer's disposal in accordance with the contract and this Convention. The seller may make such payment a condition for handing over the goods or documents.

(2) If the contract involves carriage of the goods, the seller may dispatch the goods on terms whereby the goods, or documents controlling their disposition, will not be handed over to the buyer except against payment of the price.

(3) The buyer is not bound to pay the price until he has had an opportunity to examine the goods, unless the procedures for delivery or payment agreed upon by the parties are inconsistent with his having such an opportunity.

Article 59

The buyer must pay the price on the date fixed by or determinable from the contract and this Convention without the need for any request or compliance with any formality on the part of the seller.

Section II. Taking delivery

Article 60

The buyer's obligation to take delivery consists:

- (a) in doing all the acts which could reasonably be expected of him in order to enable the seller to make delivery; and
- (b) in taking over the goods.

Section III. Remedies for breach of contract by the buyer

Article 61

(1) If the buyer fails to perform any of his obligations under the contract or this Convention, the seller may:

- (a) exercise the rights provided in articles 62 to 65;
- (b) claim damages as provided in articles 74 to 77.

(2) The seller is not deprived of any right he may have to claim damages by exercising his right to other remedies.

(3) No period of grace may be granted to the buyer by a court or arbitral tribunal when the seller resorts to a remedy for breach of contract.

Article 62

The seller may require the buyer to pay the price, take delivery or perform his other obligations, unless the seller has resorted to a remedy which is inconsistent with this requirement.

Article 63

(1) The seller may fix an additional period of time of reasonable length for performance by the buyer of his obligations.

(2) Unless the seller has received notice from the buyer that he will not perform within the period so fixed, the seller may not, during that period, resort to any remedy for breach of contract. However, the seller is not deprived thereby of any right he may have to claim damages for delay in performance.

Article 64

- (1) The seller may declare the contract avoided:
 - (a) if the failure by the buyer to perform any of his obligations under the contract or this Convention amounts to a fundamental breach of contract; or
 - (b) if the buyer does not, within the additional period of time fixed by the seller in accordance with paragraph (1) of article 63, perform his obligation to pay the price or take delivery of the goods, or if he declares that he will not do so within the period so fixed.
- (2) However, in cases where the buyer has paid the price, the seller loses the right to declare the contract avoided unless he does so:
 - (a) in respect of late performance by the buyer, before the seller has become aware that performance has been rendered; or
 - (b) in respect of any breach other than late performance by the buyer, within a reasonable time:
 - (i) after the seller knew or ought to have known of the breach; or
 - (ii) after the expiration of any additional period of time fixed by the seller in accordance with paragraph (1) of article 63, or after the buyer has declared that he will not perform his obligations within such an additional period.

Article 65

- (1) If under the contract the buyer is to specify the form, measurement or other features of the goods and he fails to make such specification either on the date agreed upon or within a reasonable time after receipt of a request from the seller, the seller may, without prejudice to any other rights he may have, make the specification himself in accordance with the requirements of the buyer that may be known to him.
- (2) If the seller makes the specification himself, he must inform the buyer of the details thereof and must fix a reasonable time within which the buyer may make a different specification. If, after receipt of such a communication, the buyer fails to do so within the time so fixed, the specification made by the seller is binding.

Chapter IV

PASSING OF RISK

Article 66

Loss of or damage to the goods after the risk has passed to the buyer does not discharge him from his obligation to pay the price, unless the loss or damage is due to an act or omission of the seller.

Article 67

(1) If the contract of sale involves carriage of the goods and the seller is not bound to hand them over at a particular place, the risk passes to the buyer when the goods are handed over to the first carrier for transmission to the buyer in accordance with the contract of sale. If the seller is bound to hand the goods over to a carrier at a particular place, the risk does not pass to the buyer until the goods are handed over to the carrier at that place. The fact that the seller is authorized to retain documents controlling the disposition of the goods does not affect the passage of the risk.

(2) Nevertheless, the risk does not pass to the buyer until the goods are clearly identified to the contract, whether by markings on the goods, by shipping documents, by notice given to the buyer or otherwise.

Article 68

The risk in respect of goods sold in transit passes to the buyer from the time of the conclusion of the contract. However, if the circumstances so indicate, the risk is assumed by the buyer from the time the goods were handed over to the carrier who issued the documents embodying the contract of carriage. Nevertheless, if at the time of the conclusion of the contract of sale the seller knew or ought to have known that the goods had been lost or damaged and did not disclose this to the buyer, the loss or damage is at the risk of the seller.

Article 69

(1) In cases not within articles 67 and 68, the risk passes to the buyer when he takes over the goods or, if he does not do so in due time, from the time when the goods are placed at his disposal and he commits a breach of contract by failing to take delivery.

(2) However, if the buyer is bound to take over the goods at a place other than a place of business of the seller, the risk passes when delivery is due and the buyer is aware of the fact that the goods are placed at his disposal at that place.

(3) If the contract relates to goods not then identified, the goods are considered not to be placed at the disposal of the buyer until they are clearly identified to the contract.

Article 70

If the seller has committed a fundamental breach of contract, articles 67, 68 and 69 do not impair the remedies available to the buyer on account of the breach.

Chapter V

PROVISIONS COMMON TO THE OBLIGATIONS OF THE SELLER AND OF THE BUYER

Section I. Anticipatory breach and instalment contracts

Article 71

(1) A party may suspend the performance of his obligations if, after the conclusion of the contract, it becomes apparent that the other party will not perform a substantial part of his obligations as a result of:

- (a) a serious deficiency in his ability to perform or in his creditworthiness; or
- (b) his conduct in preparing to perform or in performing the contract.

(2) If the seller has already dispatched the goods before the grounds described in the preceding paragraph become evident, he may prevent the handing over of the goods to the buyer even though the buyer holds a document which entitles him to obtain them. The present paragraph relates only to the rights in the goods as between the buyer and the seller.

(3) A party suspending performance, whether before or after dispatch of the goods, must immediately give notice of the suspension to the other party and must continue with performance if the other party provides adequate assurance of his performance.

Article 72

(1) If prior to the date for performance of the contract it is clear that one of the parties will commit a fundamental breach of contract, the other party may declare the contract avoided.

(2) If time allows, the party intending to declare the contract avoided must give reasonable notice to the other party in order to permit him to provide adequate assurance of his performance.

(3) The requirements of the preceding paragraph do not apply if the other party has declared that he will not perform his obligations.

Article 73

(1) In the case of a contract for delivery of goods by instalments, if the failure of one party to perform any of his obligations in respect of any instalment constitutes a fundamental breach of contract with respect to that instalment, the other party may declare the contract avoided with respect to that instalment.

(2) If one party's failure to perform any of his obligations in respect of any instalment gives the other party good grounds to conclude that a fundamental breach of contract will occur with respect to future instalments, he may declare the contract avoided for the future, provided that he does so within a reasonable time.

(3) A buyer who declares the contract avoided in respect of any delivery may, at the same time, declare it avoided in respect of deliveries already made or of future deliveries if, by reason of their interdependence, those deliveries could not be used for the purpose contemplated by the parties at the time of the conclusion of the contract.

Section II. Damages

Article 74

Damages for breach of contract by one party consist of a sum equal to the loss, including loss of profit, suffered by the other party as a consequence of the breach. Such damages may not exceed the loss which the party in breach foresaw or ought to have foreseen at the time of the conclusion of the contract, in the light of the facts and matters of which he then knew or ought to have known, as a possible consequence of the breach of contract.

Article 75

If the contract is avoided and if, in a reasonable manner and within a reasonable time after avoidance, the buyer has bought goods in replacement or the seller has resold the goods, the party claiming damages may recover the difference between the contract price and the price in the substitute transaction as well as any further damages recoverable under article 74.

Article 76

(1) If the contract is avoided and there is a current price for the goods, the party claiming damages may, if he has not made a purchase or resale under article 75, recover the difference between the price fixed by the contract and the current price at the time of avoidance as well as any further damages recoverable under article 74. If, however, the party claiming damages has avoided the contract after taking over the goods, the current price at the time of such taking over shall be applied instead of the current price at the time of avoidance.

(2) For the purposes of the preceding paragraph, the current price is the price prevailing at the place where delivery of the goods should have been made or, if there is no current price at that place, the price at such other place as serves as a reasonable substitute, making due allowance for differences in the cost of transporting the goods.

Article 77

A party who relies on a breach of contract must take such measures as are reasonable in the circumstances to mitigate the loss, including loss of profit, resulting from the breach. If he fails to take such measures, the party in breach may claim a reduction in the damages in the amount by which the loss should have been mitigated.

Section III. InterestArticle 78

If a party fails to pay the price or any other sum that is in arrears, the other party is entitled to interest on it, without prejudice to any claim for damages recoverable under article 74.

Section IV. Exemptions

Article 79

(1) A party is not liable for a failure to perform any of his obligations if he proves that the failure was due to an impediment beyond his control and that he could not reasonably be expected to have taken the impediment into account at the time of the conclusion of the contract or to have avoided or overcome it or its consequences.

(2) If the party's failure is due to the failure by a third person whom he has engaged to perform the whole or a part of the contract, that party is exempt from liability only if:

- (a) he is exempt under the preceding paragraph; and
- (b) the person whom he has so engaged would be so exempt if the provisions of that paragraph were applied to him.

(3) The exemption provided by this article has effect for the period during which the impediment exists.

(4) The party who fails to perform must give notice to the other party of the impediment and its effect on his ability to perform. If the notice is not received by the other party within a reasonable time after the party who fails to perform knew or ought to have known of the impediment, he is liable for damages resulting from such non-receipt.

(5) Nothing in this article prevents either party from exercising any right other than to claim damages under this Convention.

Article 80

A party may not rely on a failure of the other party to perform, to the extent that such failure was caused by the first party's act or omission.

Section V. Effects of avoidance

Article 81

(1) Avoidance of the contract releases both parties from their obligations under it, subject to any damages which may be due. Avoidance does not affect any provision of the contract for the settlement of disputes or any other provision of the contract governing the rights and obligations of the parties consequent upon the avoidance of the contract.

(2) A party who has performed the contract either wholly or in part may claim restitution from the other party of whatever the first party has supplied or paid under the contract. If both parties are bound to make restitution, they must do so concurrently.

Article 82

(1) The buyer loses the right to declare the contract avoided or to require the seller to deliver substitute goods if it is impossible for him to make restitution of the goods substantially in the condition in which he received them.

(2) The preceding paragraph does not apply:

- (a) if the impossibility of making restitution of the goods or of making restitution of the goods substantially in the condition in which the buyer received them is not due to his act or omission;
- (b) if the goods or part of the goods have perished or deteriorated as a result of the examination provided for in article 38; or
- (c) if the goods or part of the goods have been sold in the normal course of business or have been consumed or transformed by the buyer in the course of normal use before he discovered or ought to have discovered the lack of conformity.

Article 83

A buyer who has lost the right to declare the contract avoided or to require the seller to deliver substitute goods in accordance with article 82 retains all other remedies under the contract and this Convention.

Article 84

(1) If the seller is bound to refund the price, he must also pay interest on it, from the date on which the price was paid.

(2) The buyer must account to the seller for all benefits which he has derived from the goods or part of them:

- (a) if he must make restitution of the goods or part of them; or
- (b) if it is impossible for him to make restitution of all or part of the goods or to make restitution of all or part of the goods substantially in the condition in which he received them, but he has nevertheless declared the contract avoided or required the seller to deliver substitute goods.

Section VI. Preservation of the goods

Article 85

If the buyer is in delay in taking delivery of the goods or, where payment of the price and delivery of the goods are to be made concurrently, if he fails to pay the price, and the seller is either in possession of the goods or otherwise able to control their disposition, the seller must take such steps as are reasonable in the circumstances to preserve them. He is entitled to retain them until he has been reimbursed his reasonable expenses by the buyer.

Article 86

(1) If the buyer has received the goods and intends to exercise any right under the contract or this Convention to reject them, he must take such steps to preserve them as are reasonable in the circumstances. He is entitled to retain them until he has been reimbursed his reasonable expenses by the seller.

(2) If goods dispatched to the buyer have been placed at his disposal at their destination and he exercises the right to reject them, he must take possession of them on behalf of the seller, provided that this can be done without payment of the price and without unreasonable inconvenience or unreasonable expense. This provision does not apply if the seller or a person authorized to take charge of the goods on his behalf is present at the destination. If the buyer takes possession of the goods under this paragraph, his rights and obligations are governed by the preceding paragraph.

Article 87

A party who is bound to take steps to preserve the goods may deposit them in a warehouse of a third person at the expense of the other party provided that the expense incurred is not unreasonable.

Article 88

(1) A party who is bound to preserve the goods in accordance with article 85 or 86 may sell them by any appropriate means if there has been an unreasonable delay by the other party in taking possession of the goods or in taking them back or in paying the price or the cost of preservation, provided that reasonable notice of the intention to sell has been given to the other party.

(2) If the goods are subject to rapid deterioration or their preservation would involve unreasonable expense, a party who is bound to preserve the goods in accordance with article 85 or 86 must take reasonable measures to sell them. To the extent possible he must give notice to the other party of his intention to sell.

(3) A party selling the goods has the right to retain out of the proceeds of sale an amount equal to the reasonable expenses of preserving the goods and of selling them. He must account to the other party for the balance.

PART IV

FINAL PROVISIONS

Article 89

The Secretary-General of the United Nations is hereby designated as the depositary for this Convention.

Article 90

This Convention does not prevail over any international agreement which has already been or may be entered into and which contains provisions concerning the matters governed by this Convention, provided that the parties have their places of business in States parties to such agreement.

Article 91

(1) This Convention is open for signature at the concluding meeting of the United Nations Conference on Contracts for the International Sale of Goods and will remain open for signature by all States at the Headquarters of the United Nations, New York until 30 September 1981.

(2) This Convention is subject to ratification, acceptance or approval by the signatory States.

(3) This Convention is open for accession by all States which are not signatory States as from the date it is open for signature.

(4) Instruments of ratification, acceptance, approval and accession are to be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Article 92

(1) A Contracting State may declare at the time of signature, ratification, acceptance, approval or accession that it will not be bound by Part II of this Convention or that it will not be bound by Part III of this Convention.

(2) A Contracting State which makes a declaration in accordance with the preceding paragraph in respect of Part II or Part III of this Convention is not to be considered a Contracting State within paragraph (1) of article 1 of this Convention in respect of matters governed by the Part to which the declaration applies.

Article 93

(1) If a Contracting State has two or more territorial units in which, according to its constitution, different systems of law are applicable in relation to the matters dealt with in this Convention, it may, at the time of signature, ratification, acceptance, approval or accession, declare that this Convention is to extend to all its territorial units or only to one or more of them, and may amend its declaration by submitting another declaration at any time.

(2) These declarations are to be notified to the depositary and are to state expressly the territorial units to which the Convention extends.

(3) If, by virtue of a declaration under this article, this Convention extends to one or more but not all of the territorial units of a Contracting State, and if the place of business of a party is located in that State, this place of business, for the purposes of this Convention, is considered not to be in a Contracting State, unless it is in a territorial unit to which the Convention extends.

(4) If a Contracting State makes no declaration under paragraph (1) of this article, the Convention is to extend to all territorial units of that State.

Article 94

(1) Two or more Contracting States which have the same or closely related legal rules on matters governed by this Convention may at any time declare that the Convention is not to apply to contracts of sale or to their formation where the parties have their places of business in those States. Such declarations may be made jointly or by reciprocal unilateral declarations.

(2) A Contracting State which has the same or closely related legal rules on matters governed by this Convention as one or more non-Contracting States may at any time declare that the Convention is not to apply to contracts of sale or to their formation where the parties have their places of business in those States.

(3) If a State which is the object of a declaration under the preceding paragraph subsequently becomes a Contracting State, the declaration made will, as from the date on which the Convention enters into force in respect of the new Contracting State, have the effect of a declaration made under paragraph (1), provided that the new Contracting State joins in such declaration or makes a reciprocal unilateral declaration.

Article 95

Any State may declare at the time of the deposit of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession that it will not be bound by subparagraph (1)(b) of article 1 of this Convention.

Article 96

A Contracting State whose legislation requires contracts of sale to be concluded in or evidenced by writing may at any time make a declaration in accordance with article 12 that any provision of article 11, article 29, or Part II of this Convention, that allows a contract of sale or its modification or termination by agreement or any offer, acceptance, or other indication of intention to be made in any form other than in writing, does not apply where any party has his place of business in that State.

Article 97

(1) Declarations made under this Convention at the time of signature are subject to confirmation upon ratification, acceptance or approval.

(2) Declarations and confirmations of declarations are to be in writing and be formally notified to the depositary.

(3) A declaration takes effect simultaneously with the entry into force of this Convention in respect of the State concerned. However, a declaration of which the depositary receives formal notification after such entry into force takes effect on the first day of the month following the expiration of six months after the date of its receipt by the depositary. Reciprocal unilateral declarations under article 94 take effect on the first day of the month following the expiration of six months after the receipt of the latest declaration by the depositary.

(4) Any State which makes a declaration under this Convention may withdraw it at any time by a formal notification in writing addressed to the depositary. Such withdrawal is to take effect on the first day of the month following the expiration of six months after the date of the receipt of the notification by the depositary.

(5) A withdrawal of a declaration made under article 94 renders inoperative, as from the date on which the withdrawal takes effect, any reciprocal declaration made by another State under that article.

Article 98

No reservations are permitted except those expressly authorized in this Convention.

Article 99

(1) This Convention enters into force, subject to the provisions of paragraph (6) of this article, on the first day of the month following the expiration of twelve months after the date of deposit of the tenth instrument of ratification, acceptance, approval or accession, including an instrument which contains a declaration made under article 92.

(2) When a State ratifies, accepts, approves or accedes to this Convention after the deposit of the tenth instrument of ratification, acceptance, approval or accession, this Convention, with the exception of the Part excluded, enters into force in respect of that State, subject to the provisions of paragraph (6) of this article, on the first day of the month following the expiration of twelve months after the date of the deposit of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

(3) A State which ratifies, accepts, approves or accedes to this Convention and is a party to either or both the Convention relating to a Uniform Law on the Formation of Contracts for the International Sale of Goods done at The Hague on 1 July 1964 (1964 Hague Formation Convention) and the Convention relating to a Uniform Law on the International Sale of Goods done at The Hague on 1 July 1964 (1964 Hague Sales Convention) shall at the same time denounce, as the case may be, either or both the 1964 Hague Sales Convention and the 1964 Hague Formation Convention by notifying the Government of the Netherlands to that effect.

(4) A State party to the 1964 Hague Sales Convention which ratifies, accepts, approves or accedes to the present Convention and declares or has declared under article 92 that it will not be bound by Part II of this Convention shall at the time of ratification, acceptance, approval or accession denounce the 1964 Hague Sales Convention by notifying the Government of the Netherlands to that effect.

(5) A State party to the 1964 Hague Formation Convention which ratifies, accepts, approves or accedes to the present Convention and declares or has declared under article 92 that it will not be bound by Part III of this Convention shall at the time of ratification, acceptance, approval or accession denounce the 1964 Hague Formation Convention by notifying the Government of the Netherlands to that effect.

(6) For the purpose of this article, ratifications, acceptances, approvals and accessions in respect of this Convention by States parties to the 1964 Hague Formation Convention or to the 1964 Hague Sales Convention shall not be effective until such denunciations as may be required on the part of those States in respect of the latter two Conventions have themselves become effective. The depositary of this Convention shall consult with the Government of the Netherlands, as the depositary of the 1964 Conventions, so as to ensure necessary co-ordination in this respect.

Article 100

(1) This Convention applies to the formation of a contract only when the proposal for concluding the contract is made on or after the date when the Convention enters into force in respect of the Contracting States referred to in subparagraph (1)(a) or the Contracting State referred to in subparagraph (1)(b) of article 1.

(2) This Convention applies only to contracts concluded on or after the date when the Convention enters into force in respect of the Contracting States referred to in subparagraph (1)(a) or the Contracting State referred to in subparagraph (1)(b) of article 1.

Article 101

(1) A Contracting State may denounce this Convention, or Part II or Part III of the Convention, by a formal notification in writing addressed to the depositary.

(2) The denunciation takes effect on the first day of the month following the expiration of twelve months after the notification is received by the depositary. Where a longer period for the denunciation to take effect is specified in the notification, the denunciation takes effect upon the expiration of such longer period after the notification is received by the depositary.

DONE at Vienna, this day of eleventh day of April, one thousand nine hundred and eighty, in a single original, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned plenipotentiaries, being duly authorized by their respective Governments, have signed this Convention.

Radioalan Takuuehdot TE -79
sekä
Korjausehdot ja
Korjaustakuuehdot KT -79

Takuuehdot

Elektronikan Tukkukauppiat ry:n, Radioliikkeiden Liitto ry:n Suomen Kodinkonehuoltojen liitto ry:n, Suomen Sähköurakoitsijaliitto ry:n sekä Sähkö- ja Elektroniikkateollisuusliitto ry:n suositus kotitalouksissa käytettävien kulutuselektronikan laitteiden yhdenmukaisiksi takuuehdoiksi.

Ehdot on valmistettu edellä mainittujen yhdistysten yhteistyönä sekä vahvistettu 30 päivänä toukokuuta 1979.

TAKUUAIKA

Kulutuselektronikan laitteille annetaan kuuden kuukauden takuu ostopäivästä lukien. Televisioiden kuva-putkien takuu aika on yksi vuosi. Juuri ennen takuun loppumista korjattu ja korjauksen jälkeen yhden kuukauden sisällä uusiutuva sama vika korjataan takuuna myös takuun ajan jälkeen.

TAKUUN SISÄLTÖ

Takuuseen sisältyvät takuuajana valtuutetulle huoltajalle ilmoitettujen takuun antajan toteamien rakenne-, valmistus- ja raaka-ainevikojen sekä tällaisten vikojen itse tuotteelle aiheuttamien vaurioiden korjauskustannukset.

Samoin takuuseen sisältyvät valtuutetun huoltajan korjauksen yhteydessä tuotteelle aiheuttamat vauriot. Mainitut viat valtuutettu huoltaja korjaa saattamalla tuotteen toimintakuntoon.

Mikäli tuote tulee muuhun kuin normaaliin yksityiseen kotikäyttöön, on takuuehdoista erikseen kirjallisesti sovittava takuun antajan kanssa.

VASTUUN JA TAKUUN RAJOITUKSET

Tämä takuu on annettu edellyttäen, että tuote on normaalissa yksityisessä kotikäytössä sekä että käyttöohjetta noudatetaan huolellisesti. Mikäli tuote vaihtaa takuuajana omistajaa, on siitä kirjallisesti ilmoitettava takuun antajalle. Takuu ei ole voimassa Suomen rajojen ulkopuolella.

Takuun antajan vastuu on rajoitettu näiden takuuehtojen mukaisesti eikä takuu siten kata sellaisia vahinkoja, jotka myyty tuote aiheuttaa toiselle esineelle tai henkilölle. Tämän takuun perusteella asiakas ei ole oikeutettu esittämään vaatimuksia muille kuin takuun antajalle. Näihin takuuehtoihin sisällymättömät muiden kuin takuun antajan suulliset lupaukset eivät sido takuun antajaa. Takuun voimassaolon edellytyksenä on myös, että takuun antajan laitteeseen ja takuukirjoihin merkitsemiä valmistusnumeroita ei ole muutettu.

Takuuseen eivät sisälly viat, jotka ovat aiheutuneet:

- tuotteen kuljetuksesta
- tuotteen käyttäjän huolimattomuudesta tai tuotteen ylikuormituksesta käyttöohjeiden, hoidon tai huollon laiminlyönnistä
- takuun antajasta riippumattomista olosuhteista, kuten jännitevaihteluista (jännitevaihtelut saavat olla korkeintaan $\pm 10\%$), ukkosesta, tulipalosta tai vahinkotapauksista, muiden kuin valtuutetun huoltajan suorittamista korjauksista, huollosta tai rakennemuutoksista
- asennus- tai käyttöohjeen vastaisesta tai muuten virheellisestä tuotteen asennuksesta tai sijoituksesta käyttöpaikalle.

Takuuseen ei myöskään sisälly tuotteen toimintakunnon kannalta merkityksellisten vikojen, kuten pintanaarmujen korjaaminen.

Myöskään osat, joiden rikkoutumisvaara esim. huonon käsittelyn tai luonnollisen kulumisen takia on nor-

maaliala suurempi, kuten hehkulamput, lasi-, posliini-, tekstiili-, paperi- ja käsin liikuteltavat muoviosat, levysoittimen neulat, eivät kuulu takuuseen.

Edelliseen takuuseen eivät sisälly tuotteen normaalit käyttöohjeessa esitetyt säädöt, käyttöopastuskäynnit, hoito, huolto ja puhdistustoimenpiteet eikä sellaiset tehtävät, jotka aiheutuvat varo- tai asennusmääräysten laiminlyönnistä tai näiden selvittelyistä huoltopisteen ulkopuolella.

TOIMENPITEET VIAN ILMETESSÄ

Vian ilmetessä takuuajana on asiakkaan tästä viivytystä, kuitenkin 14 päivän kuluessa ilmoitettava valtuutetulle huoltajalle. Tällöin on ilmoitettava, mistä tuotteesta (tuotemalli, tyyppimerkintä takuukortista tai arvokilvestä) on kyse, vian laatu mahdollisimman tarkasti sekä olosuhteet, joissa vika on syntynyt. Ostohetkellä asianmukaisesti täytetty takuukortti tai vastaava on pyydettyä esitettävä. Takuuajan jälkeen ei vetoaminen takuuajaiseen ilmoitukseen ole pätevä, ellei sitä ole tehty kirjallisesti.

Epäselvissä tapauksissa on asiakkaan aina korjauspyynnön yhteydessä syytä etukäteen neuvotella valtuutetun huoltajan kanssa takuun sisällöstä, mahdollisista korjausveloituksista sekä siitä, korjataanko tuote käyttöpaikalla vai huoltopisteessä. Samoin asiakkaan on syytä tiedustella, tuleeeko hänen mahdollisesti itse ryhtyä joihinkin toimenpiteisiin tuotteessa ilmenneen vian johdosta.

Mikäli valtuutettu huoltaja ei ole ryhtynyt korjaamaan tuotetta viiden työpäivän kuluessa saatuaan korjausta koskevan pyynnön, olisi tästä todistettavasti, mieluummin kirjallisesti ilmoitettava suoraan takuun antajalle, ellei valtuutetun huoltajan

kanssa ole sovittu pidemmästä toimitusajasta.

Mikäli takuun antajalle ilmoitettua samaa, takuuseen kuuluvaa vikaa ei kohtuullisen ajan kuluessa ole korjattu, ostajalla on oikeus, jollei myyjä anna virheetöntä tuotetta virheellisen tilalle, vaatia hinnan alennusta virhettä vastaavalla määrällä tai vaatia kaupan purkua. Kaupan purkautuessa palautetaan asiakkaalle hänen suorittamansa kauppahinta edellyttäen, että tuote palautetaan kot. vikaa ja normaalia kulumista lukuunottamatta alkuperäisessä kunnossaan ja että asiakas esittää alkuperäisen ostokuitin tai muun vastaavan selvityksen.

Mikäli näiden takuehtojen tulokinnasta syntyy erimielisyyksiä asiakkaan ja valtuutetun huoltajan välillä tai tehdyn korjauksen suhteen on huomauttamista, on asiakkaan myös syytä ottaa yhteyttä suoraan takuun antajaan.

TAKUUAIKAISET VELOITUKSET

Valtuutettu huoltaja ei veloita takuuna korjatuista tai vaihdetuista osista, korjaustyöstä, tuotteen korjaamiseksi tarpeellisista kuljetuksista eikä matkakustannuksistaan. Tällöin kuitenkin edellytetään, että:

- vialliset osat luovutetaan valtuutetulle huoltajalle
- korjaukseen ryhdytään yleensä viiden työpäivän kuluessa ja että työ suoritetaan normaalin työajana. Kiireellisemmin tai muuna kuin normaalina työajana suorittamistaan korjauksista on valtuutettu huoltaja oikeutettu veloittamaan lisäkustannukset asiakkaalta, mikäli takuun antaja ohjeissaan tai valtuutettu huoltaja on etukäteen ilmoittanut asiakkaalleen veloituserusteista. Mahdollisesti terveydellistä vaaraa tai huomattavaa taloudellista vahinkoa aiheuttavat viat korjataan kuitenkin lisäveloituksetta välittömästi.

- asiakkaan on joko itse tuotava tai omalla kustannuksellaan toimittava helposti kannettava tuote, kuten radio, nauhuri, kannettava TV-vastaanotin tai näitä pienemmät tuotteet valtuutettuun huoltopisteeseen. Korjauksen jälkeen on tällainen tuote asiakkaan valinnan mukaan joko hänen itsensä noudettava tai palautettava hänen toivomaansa kuljetustapaa käyttäen hänen kustannuksellaan.
- vaikeasti kannettavan tuotteen korjaamiseksi valtuutetun huoltajan katsomat tarpeelliset kulje-

tukset tai huoltajan matkat suoritetaan veloitusetta huoltoautoa tai tavanomaista aikataulun mukaan liikennöivää yleistä kulkuneuvoa (yleiseksi kulkuneuvoksi ei kuitenkaan katsota vesi-, ilma- eikä lumikulkuneuvoa) käyttäen. Mikäli tämä ei ole mahdollista, asiakkaalta veloitetaan lisäkustannukset.

- kiinteästi käyttöpaikalle asennetun tuotteen irroitus- ja takaisinasennuskustannukset veloitetaan erikseen, sikäli kuin nämä irroitus- ja takaisinasennustyöt ovat tavanomaisista poikkeavat.

ALLMÄNNA LEVERANSBESTÄMMELSER

för leveranser av maskiner samt annan mekanisk och elektrisk utrustning inom och mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Antagna år 1971 av Sammenslutningen af Arbejdsgivere indenfor Jern- og Metalindustrien i Danmark, Danmark, Suomen Metalliteollisuusyhdistys — Finlands Metallindustriforening r.y., Finland, Mekaniske Verksteders Landsforening, Norge, samt Sveriges Mekanförbund, Sverige.

Tillämplighet

1. Dessa allmänna leveransbestämmelser skall — under förutsättning att parterna skriftligen eller på annat sätt överenskommit härom — äga tillämpning i den mån de icke ändras genom skriftlig överenskommelse mellan parterna.

Ritningar och beskrivningar

2. Alla uppgifter beträffande vikt, dimensioner, kapacitet, pris, tekniska och andra data i kataloger, prospekt, cirkulär, annonser, bildmaterial och prislistor är ungefärliga. Sådana uppgifter är bindande endast i den mån utvalda uttryckligen hänvisar till dem.

3. Alla ritningar och tekniska handlingar för tillverkning av godset eller del därav, vilka av säljaren överlämnats till köparen före eller efter avtalets slutande, förblir säljarens egendom. De får icke utan dennes medgivande användas av köparen eller kopieras, reproduceras, utlånas eller på annat sätt bringas till tredje mans kännedom.

4. Alla ritningar och tekniska handlingar för tillverkning av godset eller del därav, vilka av köparen överlämnats till säljaren före eller efter avtalets slutande, förblir köparens egendom. De får icke utan dennes medgivande användas av säljaren eller kopieras, reproduceras, utlånas eller på annat sätt bringas till tredje mans kännedom.

5. På köparens begäran skall säljaren vid den i punkt 22 angivna garantistiden börja kostnadsfritt tillhandahålla honom tillräckligt utförliga uppgifter och ritningar, dock ej sådana som är avsedda för godsets tillverkning, för att köparen skall kunna ombesörja montage, ingångsättning, drift och underhåll (inbegripet löpande reparationer) av godsets alla delar. Sådana uppgifter och ritningar blir köparens egendom. De i punkt 3 angivna inskränkningarna i fråga om användningen av ritningar och tekniska handlingar för tillverkning av godset eller del därav äger icke tillämpning på i förevarande punkt omnämnda uppgifter och ritningar. Säljaren äger emellertid förskrifta, att de skall förbli konfidentiella.

Förpackning

6. Såvida icke annat överenskommits, skall
a) i prislistor och kataloger angivna priser anses gälla förpackat gods;
b) i anbud och avtal upptagna priser innefatta kostnaden för sådan förpackning eller skyddsgärd, som under normala transportförhållanden erfordras för att förhindra skada på eller försämring av godset, innan det når den i avtalet angivna bestämmelseorten.

Leveransprov

7. Avtalade leveransprov skall utföras i säljarens fabrik under normal arbetstid, såvida icke annat överenskommits. Därast tekniska bestämmelser för proven icke angivits i avtalet, skall proven utföras i överensstämmelse med de normer, som allmänt tillämpas inom vederbörande industribransch i det land, där godset tillverkas.

8. Säljaren skall underlätta köparen om leveransprov i så god tid, att köparens ombud kan närvara. Om köparen icke är företrädd vid proven, skall säljaren tillställa köparen provningsprotokoll, vars riktighet köparen icke äger bestrida.

9. Därast vid leveransprov godset befines vara behäftat med fel eller icke i överensstämmelse med avtalet, skall säljaren med all skyndsämhet avhjälpa felet eller tillse, att godset bringas i överensstämmelse med avtalet. På köparens begäran skall nytt prov därefter utföras. Om felet varit obetydligt, kan nytt prov icke påfordras.

10. Såvida icke annat överenskommits, skall säljaren bära alla kostnader för leveransprov, som utförs i hans fabrik, med undantag av därmed förenade personliga utgifter för köparens ombud.

Leveranstid

11. Såvida icke annat överenskommits, skall leveranstiden räknas från den senaste av följande tidpunkter:

a) dagen för avtalets slutande;
b) dagen då säljaren erhåller meddelande att giltigt importlicens utställts, om sådan erfordras för avtalets fullgörande;

c) dagen då säljaren mottar sådan i avtalet föreskriven betalning, som skall erläggas innan tillverkningen påbörjas. Finns säljaren att avtalad leveranstid av honom icke kan hållas eller framstår dröjsmål på hans sida såsom sannolikt, bör han utan uppskov skriftligen meddela köparen detta och därvid ange orsaken till dröjsmålet samt såvitt möjligt den tidpunkt, då leveransen beräknas kunna ske.

12. Om leveransförsening uppstår på grund av någon i punkt 32 angiven omständighet eller på grund av någon köparens handling eller underlåtenhet, skall leveranstiden förlängas med tid, som under hänsynstagande till alla omständigheter i fallet må anses skälig. Med undantag för det fall, som avses i punkt 15, äger denna bestämmelse tillämpning, oavsett om orsaken till dröjsmålet inträffar före eller efter utgången av den avtalade leveranstiden.

13. Därast säljaren icke avlämnar godset inom leveranstiden eller inom den med stöd av bestämmelserna i punkt 12 utsträckt tiden, äger köparen rätt till vite, såvida det icke med hänsyn till omständigheterna i fallet skäligen må kunna antagas att köparen icke åsamkats någon skada.

Såvida icke annat överenskommits, skall följande procent-satser respektive maximering gälla för ovannämnda vite:

0,5 % per vecka av den del av den avtalade köpeskillingen, som hänförs sig till den del av godset, vilken till följd av dröjsmålet icke kan tagas i avsett bruk. Om det belopp, på vilket vitet skall beräknas, överstiger 400 000 mark, utgör vitet på den överskjutande delen med 0,25 % per vecka.

Vitet, som beräknas för varje full vecka dröjsmålet varar, räknat från den dag då godset skulle ha avlämnats, skall icke överstiga 7,5 % av den del av köpeskillingen, som hänförs sig till den del av godset, som icke kan tagas i avsett bruk.

Med förbehåll för vad som stadgas i punkt 15 utesluter erlaggande av vite köparen från rätten till varje annan gottgörelse i anledning av säljarens dröjsmål att avlämna godset.

14. Om den i avtalet angivna leveranstiden endast är ungefärlig, äger vardera parten, efter utgången av två tredjedelar av den sålunda angivna tiden, skriftligen anmoda den andra parten att träffa överenskommelse om en bestämd tidpunkt.

Om avtalet icke omnämner någon leveranstid, äger vardera parten efter förloppet av sex månader från avtalets slutande förföra på här ovan angivet sätt.

Såvida bestämt tid skall gälla såsom i avtalet fastställt leveranstid och bestämmelserna i punkt 13 äga tillämpning därpå.

15. Om någon del av godset, för vilken köparen blivit berättigad till sådant maximalt vite som avses i punkt 13, alltjämt icke levererats, äger köparen genom skriftligt meddelande till säljaren kräva leverans och fastställa slutlig frist här för, vilken skall taga skälighänsyn till redan inträffat dröjsmål. Därast säljaren av någon annan orsak än sådana, för vilken köparen bär ansvaret, underlåter att göra allt vad som på honom ankommer för att utföra leverans inom angiven frist, äger köparen genom skriftligt meddelande till säljaren häva avtalet i vad avser den del av godset, som icke kunnat tagas i avsett bruk och — utöver vite enligt punkt 13 — av säljaren erhålla ersättning för skada, som köparen åsamkats till följd av säljarens underlåtenhet. Skadeståndet fastställs med hänsyn till omständigheterna i fallet men må — såvida icke annat överenskommits — icke överstiga 7,5 % av värdet av den del, som icke kunnat tagas i avsett bruk.

16. Finner köparen att han icke kommer att kunna mottaga godset på fastställt dag eller främstär dröjsmål på hans sida såsom sannolikt, bör han utan uppskov skriftligen meddela säljaren detta och därvid angiva orsaken till dröjsmålet samt så vitt möjligt den tidpunkt, då mottagandet beräknas kunna ske.

Om köparen underlättar att mottaga godset på fastställt dag, är han det oaktat skyldig att erlägga varje betalning, som gjorts beroende av leverans, som om godset ifråga hade levererats. Säljaren skall ombesörja lagring av godset på köparens risk och bekostnad. På begäran av köparen skall säljaren försäkra godset på köparens bekostnad.

17. Såvida icke köparen i punkt 16 angivna underlåtenhet beror på förhållande, som avses i punkt 32, äger säljaren skriftligen uppfordra köparen att inom skälig tid mottaga godset.

Om köparen, oavsett anledningen, underlättar att göra detta inom sådan tid, äger säljaren genom skriftligt meddelande till köparen häva avtalet vad beträffar sådän del av godset, som på grund av köparens underlåtenhet icke mottagits, och av köparen erhålla ersättning för skada, som köparens underlåtenhet åsamkat honom. Högst skadeståndsbelopp, som kan utgå, må icke överstiga den del av köpeskillingen, som hänförelse till den icke mottagna delen av godset.

Betalning

18. Om icke annat överenskommits i avtalet, erläggs betalningen kontant och en tredjedel vid avtalets ingående samt med en tredjedel, då den huvudsakliga delen av godset anmäls leveransfärdigt. Slutlikvid erläggs vid godsets avlämnande.

19. Det levererade förblir säljarens egendom, till dess det samma blivit till fullo betalt. Accept eller annan förbindelse anses icke som betalning, förrän den är helt inlöst.

20. Om köparen icke erlägger betalning i rätt tid, är säljaren berättigad att från förfallodagen tillgodoräkna sig dröjsmålsränta, som skall överstiga i säljarens land officiellt fastställt högsta diskonto med följande procentsatser:

Om säljarens land är	Danmark	2 %
	Finland	3 %
	Norge	4 %
	Sverige	5 %

Oberoende av säljarens land skall dröjsmålsräntan dock sammanlagt uppgå till lägst 8 %.

Om köparen på grund av annan omständighet än som avses i punkt 32 inom tre månader alljämt icke har erlagt det förfallna beloppet, äger säljaren genom skriftligt meddelande till köparen häva avtalet och köparen erhålla ersättning för åsamkad skada. Skadeståndsbeloppet må icke överstiga värdet av den icke betalade delen av godset.

Garanti

21. Säljaren förbinder sig att i enlighet med vad här nedan i punkterna 22—31 stadgas avhjälpa alla genom bristfälligheter i konstruktion, material eller tillverkning uppkommande fel.

22. Säljarens ansvar avser endast fel, som visar sig under en tid av ett år räknat från den dag, då godset anmäls färdigt för användning. Om godset används mer intensivt än som avtalats eller som kan anses förutsatt vid avtalets ingående, förkortas garantitiden i motsvarande grad.

Om avsändningen fördröjs, förlängs garantitiden med den tid, som svarar mot dröjsmålet, så att köparen i full utsträckning kommer i åtnjutande av den för utprovning av godset avsedda tiden. Om sådant dröjsmål emellertid beror på omständigheter, över vilka säljaren icke råder, må förlängningen icke överstiga tre månader.

23. I enlighet med punkt 21 i utbyte levererade eller omgjorda delar garanteras på samma villkor och under samma förutsättningar, som gäller för det ursprungliga godset under en tid av ett år. Denna bestämmelse äger icke tillämpning på godsets övriga delar, för vilka garantitiden endast förlängs med tid, under vilken godset varit obrukat till följd av fel, som avses i punkt 21.

24. Efter att från köparen ha mottagit skriftligt meddelande om fel, som avses i punkt 21, skall säljaren avhjälpa felet med all skyndsamhet och — utom i de fall som avses i punkt 25 — på egen bekostnad. Är felet av sådan art, att det icke är lämpligt att utföra reparationerna på uppsamlingsplatsen, skall köparen för reparation eller utbyte till säljaren återstånds del, på vilken uppstås fel, som avses i punkt 21. Genom att till köparen avlämna sådan vederbörligen reparerad eller i utbyte levererad del skall säljaren anses ha fullgjort sina förpliktelser enligt denna punkt med avseende på den felaktiga delen; dock skall säljaren, om det med hänsyn till omständigheterna i fallet må anses skäligt, utföra inmontering av den reparerade eller i utbyte levererade delen av godset eller svara för kostnaderna härfor.

25. Såvida icke annat överenskommits, skall köparen bära kostnaden och stå risken för transporten av felaktiga delar till säljaren, medan säljaren skall bära kostnaden och stå risken för transporten av i utbyte levererat eller reparerat gods till den i avtalet angivna bestämmelseorten eller — om sådan icke finns angiven — till leveransorten.

26. Felaktiga delar, som utbytts i enlighet med punkt 21, skall ställas till säljarens förfogande.

27. Därest säljaren oaktat anmodan icke inom skälig tid uppfyller sina förpliktelser enligt punkt 24, äger köparen antingen låta utföra nödvändiga reparationer eller låta tillverka nytt gods på säljarens risk och bekostnad, under förutsättning att han därvid förfär med omdöme, eller, om felet är väsentligt för köparen och säljaren insett eller bort inse detta, häva avtalet i vad avser den del av godset, som till följd av säljarens underlåtenhet icke kunnat tagas i sitt bruk.

28. Säljarens ansvar avser icke fel, som beror på av köparen tillhandahållt material eller på av denne föreskriven konstruktion.

29. Säljarens ansvar avser endast fel, som uppstår under de i avtalet förutsedda arbetsförhållandena och vid riktig användning. Det omfattar icke fel förorsakade av bristfälligt underhåll eller oriktig montering från köparens sida, ändringar utan säljarens skriftliga medgivande, av köparen oriktigt utförda reparationer, normal förtäring eller försämring.

30. Utöver vad som föreskrivs i punkt 21 har säljaren, efter det faran för godset övergått på köparen, intet ansvar för fel, även om de beror på orsak, som förelåg före farans övergång. Säljaren är icke skyldig att till köparen utge någon som helst ersättning vare sig för personskada eller skada på egendom, som icke omfattas av avtalet, eller för stulna vinst, såvida det icke framgår av omständigheterna i fallet, att säljaren gjort sig skyldig till grov vårdslöshet genom handling eller underlåtenhet, som innebär försummelse att taga vederbörlig hänsyn till sådana allvarliga följder, som en samvetsgrann säljare normalt borde ha kunnat förutse eller medvetet bortse från följder av sådan handling eller underlåtenhet.

31. Oavsett vad som stadgas i punkterna 21—30 gäller icke säljarens garantiförpliktelser för någon del av godset längre än två år från den ursprungliga garantitidens början.

Befrielsegrunder (force majeure)

32. Följande omständigheter skall anses utgöra befrielsegrunder, därest de inträffar sedan avtalets slutits och hindrar dess fullgörande: arbetskonflikt och varje annan omständighet, som parterna icke kan råda över, såsom eldsvåda, krig, mobilisering eller oförutsedda militärinkallningar av motsvarande omfattning, rekvistition, beslag, valutarestriktioner, uppror och upplopp, knapphet på transportmedel, allmän varuknapphet, kassation av större arbetsstytts, inskränkningar i fråga om drivkraft samt fel i eller försening av leveranser från underleverantörer, som har sin grund i sådan omständighet, som avses i denna punkt.

33. Det åligger part, som önskar återoppta sådan omständighet, som avses i punkt 32, att utan uppskov skriftligen underätta den andra parten om uppkomsten därav liksom om dess upphörande.

34. Utan inskränkning i vad som stadgas i punkterna 15, 17 och 20 äger vardera parten, om avtalets fullgörande inom skälig tid omöjliggörs på grund av sådan omständighet, som avses i punkt 32, genom skriftligt meddelande till motparten häva avtalet.

Begränsning av skadeståndsskyldigheten

35. Är ena parten skyldig att utge skadestånd till den andra, skall skadeståndet täcka endast sådan skada, som den felande parten skäligen kunde ha förutsett vid tiden för avtalets slutande, och under inga andra omständigheter än de i punkt 30 angivna ersättning för indirekta skador.

36. Det åligger part, som gör gällande att avtaletsbrott föreligger, att vidtaga alla erforderliga åtgärder för att begränsa uppkommande skada, såvida han kan göra detta utan oskälig kostnad eller olägenhet. Underlåter han detta, äger den avtaletsbrytande parten påfordra jämkning av skadeståndet.

Skiljedom

37. Tvister i anledning av avtalet och till detta fogade bestämmelser samt tvister rörande däri omräddade och därav härflyttande rättsförhållanden med vad nämnda äger samband får ej dragas under domstols prövning utan skall avgöras av skiljemen och enligt lag i säljarens land.

KÄYTETYN AUTON TAKUUEHDOT

Autoalan Keskusliitto r.y:n ja Autotuojat r.y:n hyväksymät käytetyn auton takuuehdot. Näitä ehtoja, jotka kuluttaja-asiamies on tarkistanut, suositellaan käytettäväksi 2.5.1979 alkaen.

1 § Takuun soveltamisala

Tämä takuu koskee autoa, jonka valmistusnumero ja tärkeimmät erittelyt on ilmoitettu tilaussopimuksessa ja takuutodistuksessa.

Takuu on voimassa 3 kk auton toimituspäivästä lukien, kuitenkin enintään 5.000 km ajon aikana laskettuna takuutodistuksessa mainitusta mittarilukemasta.

Takuu ei koske autossa olevia laseja ja niiden tiivisteitä, lamppuja, sytytysjärjestelmää eikä renkaita.

2 § Myyjäliikkeen vastuu

Myyjä sitoutuu omalla kustannuksellaan korjaamaan omalla tai osoittamallaan korjaamolla takuuseen kuuluvan virheen, joka on ollut autossa toimitushetkellä ja/tai on ilmennyt takuuajana.

Korjaus tapahtuu kohtuullisessa ajassa laskettuna siitä, jolloin ostaja on esittänyt virhettä koskevat vaatimuksensa ja toimittanut auton myyjän korjaamolle tai myyjän osoittamalle korjaamolle tutkittavaksi ja korjattavaksi.

Kohtuullisen ajan arvioinnissa otetaan huomioon virheen haitta-aste liikenneturvallisuutta ja käyttövarmuutta silmällä pitäen, ostajan tarve saada auto käyttöönsä, vian laatu ja laajuus, vaikeudet vian paikallistamisessa ja varaosien saanti.

Suoritettu takuukorjaus ei pidennä auton eikä korjauksen kohteen osalta takuun voimassaoloa.

3 § Ilmoitus virheestä

Ostajan on ilmoitettava myyjäliikkeelle autossa havaitusta virheestä kohtuullisessa ajassa, normaalisti 14 vuorokauden kuluessa siitä, kun virhe havaittiin tai olisi pitänyt havaita.

4 § Ostajan oikeus siinä tapauksessa, että myyjä ei ole asianmukaisesti korjannut virhettä

Jollei myyjän vastuuseen kuuluvaa virhettä, josta ostaja on ilmoittanut ja esittänyt vaatimuksensa myyjälle, ole korjattu kohtuullisessa ajassa myyjän omalla tai hänen osoittamallaan korjaamolla, tai korjaustoimenpiteet eivät ole tuottaneet tulosta, on ostajalla oikeus vaatia virhe korjattavaksi myyjän kustannuksella muulla korjaamolla, hinnan alennusta virhettä vastaavalla määrällä tai kaupan purkua.

Mikäli tällaisessa tapauksessa kauppa puretaan, se tehdään siten, että myyjä palauttaa kauppahinnan vähennettynä korvauksella auton käyttämisestä. Ostaja on velvollinen korvaamaan myyjälle auton käytöstä ajokilometriä kohti summan, joka vastaa 0,020 ‰₀₀ kauppahinnasta, edellyttäen, että ostaja palauttaa auton normaalikunnossa ao. virhettä lukuunottamatta.

5 § Virheet

Virheellä tarkoitetaan asiantuntevasti arvioitua poikkeamaa normaalista laadusta autossa, joka myydään käytettynä ottaen ensisijaisesti huomioon auton tyyppi, malli, käyttöönottovuosi, siihenastinen käyttö, ajomäärä ja luonnollinen kuluminen.

Virheenä ei kuitenkaan pidetä niitä virheitä, jotka on todettu ennen kaupan solmimista ja merkitty kauppakirjaan.

Takuun tarkoittamaa virhettä ei ole silloin, kun myyjä osoittaa:

- ettei auton käytössä ole noudatettu valmistajan tai myyjän ostajalle antamia käyttöohjeita ja yleistä huolellisuutta
- että virhe aiheutuu auton osallistumisesta onnettomuuteen
- ettei virheestä ole ilmoitettu kohtuullisessa ajassa sen havaitsemisen jälkeen tai siitä kun virhe olisi pitänyt havaita, ja tästä on aiheutunut vaurioita, jotka olisivat olleet ennakolta ehkäistävissä
- että virhe aiheutuu muusta, ostajasta tai kolmannelle henkilöstä johtuvasta tekijästä.

6 § Takuurajoitukset

Takuu ei ole voimassa, jos auton rakennetta muutetaan, autoa käytetään kilpailu-, kilpailuharjoitus- tai vuokraustarkoituksiin, autoa ylikuormitetaan, sen hoito tai huolto laiminlyödään tai tehdään virheellisesti. Takuun voimassaolo päättyy auton omistus- ja/tai hallintaoikeuden siirtyessä kolmannelle henkilölle.

7 § Vastuun rajoitus

Myyjä ei ole velvollinen korvaamaan henkilövahinkoja tai muulle omaisuudelle kuin autolle sattuneita virheen aiheuttamia vahinkoja.

8 § Kuluttajansuojalain antama suoja

Näillä takuuehdoilla ei rajoiteta ostajalle kuluttajansuojalain mukaan kuuluvia oikeuksia.

Båt- och motorföreningen i Finland Finnboat r.f. har uppgjort följande i 5 kapitlet 3§ konsumentskyddslagen avsedda garantivillkor, som granskats av konsumentombudsmannen.

1. TILLÄMPNINGEN AV GARANTIVILLKOREN

Dessa garantivillkor tillämpas vid försäljning av nya serietillverkade båtar med skrovsnummer. Garantin gäller också för sådan fastmonterad utrustning, som medföljer leveransen, dock med undantag för utrustning som köparen anskaffat.

2. SÄLJARENS ANSVAR

Säljaren förbinder sig att på egen bekostnad avhjälpa fel, som framkommer inom ett år från leveransdagen.

3. GARANTITIDEN

Garantitiden för båt jämte utrustning är ett år från båtens leveransdag.

Om det i båten, med undantag för fastmonterad utrustning, efter garantitidens utgång framkommer fel, skall köparen i första hand vända sig till säljaren för att utreda felansvaret.

4. AVHJÄLPANDE AV FEL

Garantin gäller endast för fel, om vilka köparen inom skälig tid (normalt inom 14 dagar) från det att felet konstaterats gör anmälan till säljaren, dock senast inom ett år från båtens leveransdag. Säljaren förbinder sig att utföra reparationerna inom skälig tid från det att köparen har fördrat avhjälpande av felet och avlämnat varan för reparation.

5. KÖPARENS RÄTTIGHETER DÅ FEL EJ AVHJÄLPATS

Ifall säljaren trots uppmärning ej inom skälig tid uppfyller sin skyldighet att avhjälpa felet eller i stället ger feltn var, har köparen rätt att antingen fordra motsvarande prisnedsättning eller skälig ersättning för reparation av felet.

Köparen har rätt att häva köpet då annan påföljd med hänsyn till omständigheterna ej för hans del kan anses skälig.

Ifall felet förblir oavhjälpt, svarar säljaren gentemot köparen för inträffad skada enligt 5 kapitlet 9§ i konsumentskyddslagen.

6. ÄNDRINGAR SOM GJORTS I VARAN

Ifall köparen efter köpets ingående under garantitiden gjort väsentliga ändringar i varan eller i densamma installerat specialutrustning, och darom ej överenskommit med säljaren, skall harav eventuellt föranledd värdeminskning beaktas vid hävning enligt 5 punkten.

7. FARAN FÖR FEL OCH TRANSPORTKOSTNADER

Fel avhjälps där det såväl för köparen som säljaren är andamålsenligast.

Ifall fel avhjälps hos köparen, betalar säljaren sin personals resor inom landets gränser i den utsträckning detta kan anses skäligt med beaktande av felets betydelse, trafikförbindelserna, båtens sjöduglighet och brukbarhet.

Ifall säljaren avhjälper fel på av honom anvisad plats, skall köparen på eget ansvar och egen bekostnad transportera den felaktiga varan dit. Säljaren skall likväl å köparens returnera skäliga direkta kostnader för transporten av båten inom landets gränser.

Säljaren förbinder sig att på eget ansvar och egen bekostnad returnera den reparerade varan till den post- eller godsstation som ligger närmast köparen eller till annan med köparen överenskommen plats.

8. FEL

Som fel anses de konstruktions-, tillverknings- och materialfel, som framkommit under garantitiden.

Bristfälligheter eller fel i sådana punkter, vilka i enlighet med serviceinstruktionerna fordrar service eller justering efter överlåtet, skall ej anses som fel, såvida icke bristfälligheten eller felet även kvarstår efter justeringen och servicen.

Små yttel, som inte inverkar på varans hållbarhet eller användbarhet, liksom också små ojämnheter i målningen, lackeringen, träarbetena, förkromningen eller yttel till följd av vaderleksvariationer, skall ej anses som fel, vilka omfattas av garantin.

Garantin omfattar inte fel, som uppkommit till följd av sådant privat utnyttjande, som avviker från normalt bruk.

9. BEGRÄNSNING AV SÄLJARENS ANSVAR

Säljarens ansvar gäller endast fel, som inträffar vid riktig användning av vara. Ansvaret gäller ej fel, som beror på av köparen utförd bristfällig service eller felaktigt montage, ändringar som utförts utan säljarens medgivande, av köparen gjorda felaktiga reparationer eller sedvanlig förbrukning eller försämring.

10. ANSVAR FÖR ANNAN SKADA

På sådana anspråk eller sådana fel, vilka inte omfattas av garantin eller vilka framförts efter garantidens utgång, tillämpas stadgandena i konsumentskyddslagen.

**GENERAL CONDITIONS
FOR THE SUPPLY AND ERECTION OF PLANT AND MACHINERY
FOR IMPORT AND EXPORT No. 188A(*)**

*Prepared under the auspices of the
UNITED NATIONS ECONOMIC COMMISSION FOR EUROPE*

Geneva, March 1957

23. GUARANTEE

23.1 Subject as hereinafter set out, the Contractor undertakes to remedy any defect resulting from faulty design, materials or workmanship.

23.2 This liability is limited to defects which appear during the period (called "the Guarantee Period") specified in paragraph H of the Appendix and commencing on taking over.

23.3 In respect of such parts (whether of the Contractor's own manufacture or not) of the Works as are expressly mentioned in the Contract, the Guarantee Period shall be such other period (if any) as is specified in respect of each of such parts.

23.4 The daily use of the works and the amount by which the Guarantee Period shall be reduced if the Works are used more intensively are stated in paragraph J of the Appendix.

23.5 A fresh Guarantee Period equal to that stated in paragraph H of the Appendix shall apply, under the same terms and conditions as those applicable to the original Works, to parts supplied in replacement of the defective parts or to parts renewed in pursuance of this Clause. This provision shall not apply to the remaining parts of the Works, the Guarantee Period of which shall be extended only by a period equal to the period during which the Works are out of action as a result of a defect covered by this Clause.

23.6 In order to be able to avail himself of his rights under this Clause the Purchaser shall notify the Contractor in writing without delay of any defects that have appeared and shall give him every opportunity of inspecting and remedying them.

23.7 On receipt of such notification the Contractor shall remedy the defect forthwith and, save as mentioned in paragraph 8 hereof, at his own expense. Save where the nature of the defect is such that it is appropriate to effect repairs on site, the Purchaser shall return to the Contractor any part in which a defect covered by this clause has appeared, for repair or replacement by the Contractor, and in such case the delivery to the Purchaser of such part properly repaired or a part in replacement thereof shall be deemed to be a fulfilment by the Contractor of his obligations under this paragraph in respect of such defective part.

23.8 Unless otherwise agreed, the Purchaser shall bear the cost and risk of transport of defective parts and of repaired parts or parts supplied in replacement of such defective parts between the place where the Works are situated and one of the following points:

- (i) the Contractor's works if the Contract is "ex works" or FOR;
- (ii) the port from which the Contractor dispatched the Plant if the Contract is FOB, FAS, CIF, or C & F;
- (iii) in all other cases the frontier of the country from which the Contractor dispatched the Plant.

23.9 Where, in pursuance of paragraph 7 hereof, repairs are required to be effected on site, the incidence of any travelling or living expenses of the Contractor's employees and the cost and risk of transporting any necessary material or equipment shall be settled, in default of agreement between the parties, in such manner as the arbitrator shall determine to be fair and reasonable.

23.10 Defective parts replaced in accordance with this Clause shall be placed at the disposal of the Contractor.

23.11 If the Contractor refuses to fulfil his obligations under this Clause or fails to proceed with due diligence after being required so to do, the Purchaser may proceed to do the necessary work at the Contractor's risk and expense, provided that he does so in a reasonable manner.

23.12 The Contractor's liability does not apply to defects arising out of materials provided, or out of a design stipulated, by the Purchaser.

23.13 The Contractor's liability shall apply only to defects that appear under the conditions of operation provided for by the Contract and under proper use. It does not cover defects due to causes arising after taking over. In particular it does not cover defects arising from the Purchaser's faulty maintenance or from alterations carried out without the Contractor's consent in writing, or from repairs carried out improperly by the Purchaser, nor does it cover normal deterioration.

23.14 After taking over and save as in this Clause expressed, the Contractor shall be under no liability even in respect of defects due to causes existing before taking over. It is expressly agreed that the Purchaser shall have no claim in respect of personal injury or of damage to property not the subject-matter of the Contract arising after taking over nor for loss of profit unless it is shown from the circumstances of the case that the Contractor has been guilty of gross misconduct.

23.15 "Gross misconduct" does not comprise any and every lack of proper care or skill, but means an act or omission on the part of the Contractor implying either a failure to pay due regard to serious consequences which a conscientious Contractor would normally foresee as likely to ensue, or a deliberate disregard of any consequences of such act or omission.

24. LIABILITY FOR PERSONAL INJURY AND DAMAGE TO PROPERTY

24.1 In the event of personal injury or damage to property occurring before all the Works have been taken over, the liabilities shall be apportioned as follows:

- (a) (i) The Contractor shall at his own expense make good any loss or damage to the Plant or Works occurring before the risk therein has passed and arising from any cause whatsoever other than an act or omission of the Purchaser;
- (ii) the Contractor shall at his own expense make good any loss or damage to the Plant or Works occurring after the risk therein has passed, if such loss or damage is caused by an act or omission of the Contractor;
- (iii) if any portion of the Plant or Works is lost or damaged from a cause for which the Contractor is not responsible by virtue of sub-paragraphs (a) (i) or (a) (ii) hereof, the loss or damage shall, if required by the Purchaser, be made good by the Contractor at the expense of the Purchaser.
- (b) In respect of damage to the Purchaser's property other than the Works, the Contractor shall indemnify the Purchaser to the extent that such damage was caused by the Contractor, or by the failure of equipment or tools provided by the Contractor for the purpose of the erection, if the circumstances show that the Contractor failed to use proper skill and care.
- (c) (i) In respect of personal injury, the respective liabilities of the Purchaser and of the Contractor towards the injured person shall be governed by the law of the country where the injury occurred;
- (ii) if the injured person brings a claim against the Purchaser, the Contractor shall indemnify the Purchaser against such claim to the extent that the injury was due to any of the causes mentioned in sub-paragraph (b) hereof;
- (iii) if the injured person brings a claim against the Contractor, the Purchaser shall, to the extent permitted by the law of the country where the injury occurred, indemnify the Contractor against such claim save to the extent that, by the operation of sub-paragraph (c) (ii) hereof, the Contractor would have been liable to indemnify the Purchaser had the claim been brought against the Purchaser.
- (d) In respect of damage to property of third parties, the provisions of sub-paragraph (c) hereof shall apply *mutatis mutandis*.
- (e) The provisions of this paragraph shall apply to the acts or omissions of the respective servants of the parties as they apply to the acts or omissions of the parties themselves. Provided always that as respects acts or omissions of the additional labour provided by the Purchaser in accordance with paragraph 14.1 the Contractor shall be liable for the consequences of such orders and instructions as have been incorrectly given, inadequately expressed or given to a person not purporting to possess the necessary qualifications.

24.2 In order to avail himself of his rights under sub-paragraphs (c) and (d) of paragraph 24.1 the party against whom a claim is made must notify the other of such claim and must permit the other, if the other so wishes, to conduct all negotiations for the settlement of such claim and to act in his stead or, to the extent permitted by the law of the country where the action is brought, to join in such litigation.

24.3 Any limitation of the indemnities payable by either party by virtue of this clause shall be as stated in paragraph I of the Appendix.

24.4 The provisions of this Clause shall apply equally while the Contractor is on the site in fulfilment of an obligation under Clause 23.

25. RELIEFS

25.1 The following shall be considered as cases of relief if they intervene after the formation of the Contract and impede its performance: industrial disputes and any other circumstances (e.g. fire, mobilization, requisition, embargo, currency restrictions, insurrection, shortage of transport, general shortage of materials and restrictions in the use of power) when such other circumstances are beyond the control of the parties.

25.2 The party wishing to claim relief by reason of any of the said circumstances shall notify the other party in writing without delay on the intervention and on the cessation thereof.

25.3 The effects of the said circumstances, so far as they affect the timely performance of their obligations by the parties, are defined in Clauses 10, 11, 20 and 22. Save as provided in paragraphs 10.2, 11.7 and 20.5, if, by reason of any of the said circumstances, the performance of the Contract within a reasonable time becomes impossible, either party shall be entitled to terminate the Contract by notice in writing to the other party without requiring the consent of any Court.

25.4 If the Contract is terminated in accordance with paragraph 3 hereof, the division of the expenses incurred in respect of the Contract shall be determined by agreement between the parties.

25.5 In default of agreement it shall be determined by the arbitrator which Party has been prevented from performing his obligations and that Party shall refund to the other the amount of the said expenses incurred by the other less any amount to be credited in accordance with paragraph 7 hereof, or, where the amount to be so credited exceeds the amount of such expenses, shall be entitled to recover the excess.

If the arbitrator determines that both parties have been prevented from performing their obligations, he shall apportion the said expenses between the parties in such manner as to him seems fair and reasonable, having regard to all the circumstances of the case.

25.6 For the purposes of this Clause "expenses" means actual out-of-pocket expenses reasonably incurred after both parties shall have mitigated their losses as far as possible. Provided that as respects Plant delivered to the Purchaser the Contractor's expenses shall be deemed to be that part of the price payable under the Contract which is properly attributable thereto, due account being taken of any work done in the erection of such Plant.

25.7 There shall be credited to the Purchaser against the Contractor's expenses all sums paid or payable under the Contract by the Purchaser to the Contractor.

There shall be credited to the Contractor against the Purchaser's expenses that part of the price payable under the Contract which is properly attributable to Plant delivered to the Purchaser or, in the case of an incomplete unit, the value of such Plant having regard to its incomplete state. In either case due account shall be taken of any work done in the erection of such Plant.

26. LIMITATION OF DAMAGES

26.1 Where either party is liable in damages to the other, these shall not exceed the damage which the party in default could reasonably have foreseen at the time of the formation of the Contract.

26.2 The party who sets up a breach of Contract shall be under a duty to take all necessary measures to mitigate the loss which has occurred provided that he can do so without unreasonable inconvenience or cost. Should he fail to do so, the party guilty of the breach may claim a reduction in the damages.

**LEYLAND
TRACTORS**
TRAKTOREIDEN

TAKUUEHDOT

Leyland-tehdas takaa tuotteensa 12 kuukaudeksi tai 1000 käyttötunniksi riippuen siitä, kumpi ensin tulee täyteen. Takuu alkaa päivästä, jona tuote luovutetaan ensiostajalle. Tämä takuu ei koske akkuja, pyörien kumirenkaita, ruiskutuspumppua eikä suuttimia, joiden rajoitusta takuusta on vastuussa yksinomaan niiden valmistajatehdas. Samoin vastaa mittareiden sekä sähkölaitteiden takuusta niiden valmistaja. Takuun voimassa ollessa on myyjä velvollinen joko korjaamaan tai vaihtamaan viallisen osan uuteen, mikäli tehdas tai sen edustaja on todennut vian johtuvan virheellisestä raaka-aineesta tai valmistuksesta ja edellyttäen, että vika ei ole aiheutunut väärinkäytöstä tai huollon puutteesta.

Takuukorvaukset. Takuu käsittää vialliset varaosat tai niiden korjauskustannukset sekä viallisten osien irrotuksesta ja paikoilleen asennuksesta johtuvat suoraanaiset työ- ja materiaalikustannukset edellyttäen, että Kesko tai sen valtuuttama suorittaa korjaukset, mutta takuuseen eivät kuulu matkakorvaukset (ajokilometrikulut), mahdolliset päivärahakorvaukset, ylityökorvaukset, työlaitteiden irrotuksista ja kiinnityksistä aiheutuneet lisätyöt, tarvikkeet, kuten esim. suodattimet ja öljyt yms. kulut.

Rajoitukset. Takuukorvausta ei suoriteta seuraavissa tapauksissa:

- a) Jos vaurion syynä on normaali kuluminen tai repivä käyttö, kuten esim. traktorin tarttuessa kiinni repivä irtiotto kytkintä luistattamalla tai taseaspyörästön lukon väärinkäytön avulla.
- b) Jos vaurion syynä on riittämätön huolto, huolimattomuus tai väärä käyttö.
- c) Jos traktorin on vaihdettu tai lisätty sellainen osa, jota tehdas ei ole hyväksynyt.
- d) Jos tehtaan liittämät tunnusnumerot tai sinetit on poistettu tai muutettu.
- e) Jos traktoria käytetään varustettuna sellaisella lisälaitteella, mikä valmistajan mielestä on sopimaton (esim. puoli- tai täystelät). Myyjältä on saatavissa selvitys ko. lisälaitteista ja niiden aiheuttamista rajoituksista takuuseen.
- f) Takuu ei koske viallisten osien kuljetuskustannuksia. Takuu ei myöskään korvaa taakunalaisten osien rikkoutumisen aiheuttamia tapaturmia eikä seisonta-aikakuluja.

Korvauksen anominen

Omistajan anoessa takuukorvausta, on hänen

- a) Välittömästi lähetettävä viallinen osa myyntikonttorille
- b) Ilmoitettava traktorin ja moottorin täydelliset valmistusnumerot sekä vaadittaessa kaikki tarvittavat tiedot.
- c) Liitettävä mukaan korvausanomuksen yksityiskohdat sekä syy, miksi korvausta vaaditaan ilmoittamalla ostopäivän, vian ilmenemispäivän, traktorin tuntimittarissa olevan tuntimäärän ja sen K-kauppiaan nimen, jonka kautta uudet varaosat on otettu.

**KESKO
KONEOSASTO**

TAKUUTODISTUS

Konekesko, valmistajatehtaan valtuuttamana yksinmyyjänä, antaa tälle koneelle 6 kuukauden tai 1000 käyttötunnin (jos tuntimäärä saavutetaan aikaisemmin) takuun lukien toimituspäivästä/..... 19.....

Takuun ehtona on, että koneen omistaja/haltija suorittaa ajallaan käyttö- ja huolto-ohjekirjassa mainitut määräaikaishuollot. Mahdolliset ilmaishuollot on jätettävä valtuutetun edustajan suoritettavaksi. Ostajan on muutenkin hoidettava konetta kaikella huolella eikä konetta saa ylikuormittaa tai muutenkaan käyttää hyvän työtavan vastaisesti.

Takuu koskee ainoastaan ainevikoja tai työsuorituksessa tehtyjä virheitä, mutta ei vaurioita eikä vikoja, joita on aiheutunut sopimattomasta, varomattomasta tai epänormaalista koneen käytöstä, eikä myöskään vaurioita ja vikoja, jotka johtuvat virheellisestä hoidosta, riittämättömästä tai virheellisestä voitelusta, tapaturmasta tai luonnollisesta kulumisesta. Jos konetta on jossain suhteessa muutettu ilman hyväksymistämme tai jos ostaja panettaa muita kuin alkuperäisiä varaosia koneeseen, emme vastaa vioista, jotka saattavat olla syy-yhteydessä em. muutoksiin. Mikäli ilmenee vikoja, jotka sen mukaisesti kuin tässä mainitaan, sisältyvät takuuseen, sitoudumme huolehtimaan niiden korjaamisesta ja on ostajan tyydyttävä siihen, että sellainen korjaus suoritetaan. Jos ostaja haluaa osoittaa, että vika kuuluu näiden takuumääräysten puitteisiin, on hänen otettava huomioon lain määräykset tarkastuksesta, moitteesta, valituksesta, korvausvaatimuksesta ja muistutuksesta laatua vastaan. Valitus on tehtävä heti rikkoutumisen tapahtuttua. Ellei valitus ole tehty ottaen huomioon ne seikat, mitkä tässä on mainittu, olemme vapaat kaikesta vastuusta ostajan taholta tehtäviin vaatimuksiin nähden. Takuun aikana suoritettu korjaus ei jatka takuuaikaa.

Takuun puitteissa korvataan rikkoutuneet osat ja korjaustyö, mutta ei matka-, ylityö- eikä rahtikuluja. Samalla kun valitus tehdään, on viallisiksi havaitut osat lähetettävä meille ja ilmoitettava koneen mallimerkintä, sarja- ja moottorinnumero sekä toimituspäivä. Jos osat tarkastettaessa havaitaan viallisiksi, kuin näissä takuumääräyksissä esitetään, toimitamme uudet virheettömät osat tai jos mahdollista, vanhat osat täydelleen kunnostettuina. Emme sitoudu mihinkään muihin korvausvelvollisuuksiin kuin yllä on esitetty. Emme vastaa vahingoista, joita suoranaisesti tai epäsuorasti voi aiheutua tavarassa olevan vian seurauksena, johtukoonpa se sitten rakenteesta, työn suorituksesta, aineesta tai muusta seikasta. Tässä esitetyt takuumääräykset koskevat ainoastaan sellaista ostajaa, joka on tehnyt uutta konetta koskevan kaupan suoraan Konekeskon kanssa.

KESKO OY
Konekesko

Tekninen huolto

KONTTORIKONELIIKKEIDEN YHDISTYKSEN TAKUUEHDOT

Myönnämme alempana mainitulle koneelle laskun päiväyksestä lukien 1/2 vuoden takuun.

Mikäli koneessa takuuajana ilmenee aine- tai muista valmistusvirheistä johtuvia häiriöitä, nämä poistetaan ja todetut viat korjataan veloitusetta.

Toimintahäiriöistä on ilmoitettava meille viivytyksestä ja viimeistään 14 päivän kuluessa havainnosta. Korjaustyö suoritetaan huollossamme. Kuljetukset tapahtuvat ostajan lukuun ja vastuulla. Mikäli ostaja haluaa korjauksen suoritettavaksi luonaan toimitetaan tarvittavat osat veloitusetta, mutta matkakustannukset, matka-aika ja mahdolliset päivärahat veloitetaan.

Vastaamme koneessa käytettäväksi myymiemme papereiden, lomakkeiden tms. soveltuvuudesta, samoin mikäli olemme antaneet niistä pyydettäessä hyväksyvän lausunnon. Mikäli ostaja on vaatinut laitteeseen normaalivauriuksesta poikkeavia muutoksia, kuuluvat nämä takuuseen vain silloin kun tästä erikseen on sovittu.

Takuu ei koske

- vahinkoja ja häiriöitä, jotka ovat aiheutuneet ohjeiden vastaisesta käytöstä, huolimattomuudesta, huollon laiminlyönnistä, kuljetuksesta tai näitä vastaavasta tuottamuksesta.
- luonnollisesta kulumisesta tai huollon tarpeesta aiheutuneita häiriöitä.
- puhdistuksia tai muuta huoltoa.
- vahinkoja, jotka ovat aiheutuneet ulkoisten sähkölaitteiden puutteista tai häiriöistä, onnettomuudesta, tulesta, vedestä tai väkivallasta.

Takuu raukeaa jos ostaja tai kolmas osapuoli suorittaa laitteessa huoltoja, tarkistuksia, muutoksia, korjauksia tai vastaavia toimenpiteitä.

Laina- ja vuokralaitteista samoin kuin käytetyistä koneista takuu vastaa ainoastaan siinä tapauksessa, että näin erikseen on sovittu.

Takuu sitoo meitä vain ostajaan nähden, eikä tämä voi siirtää sitä kolmannelle osapuolelle. Takuu ei myöskään oikeuta vahingonkorvaus- tai muihin vastaaviin vaatimuksiin.

KONE

.....

.....

.....

UUDEN HENKILÖAUTON TAKUU 1978-09-01

1) Soveltamisalue

Tämä takuu koskee henkilöautoa, jonka valmistusnumero ja tärkeimmät erittelyt on ilmoitettu kauppasopimuksessa. Takuu on voimassa 12 kk auton toimituspäivästä lukien, kuitenkin enintään 20.000 kilometrin ajomäärään saakka. Takuun voimassaolo päättyy auton omistus- ja/tai hallintaoikeuden siirtymässä toiselle henkilölle.

2) Myyjän vastuu

Myyjä sitoutuu maksutta poistamaan korjaamollaan virheet, jotka autossa ovat olleet toimitushetkellä. Jäljempänä kohdassa 6 ilmoitetaan, mitä tarkoitetaan virheellä. Korjauksen tulee tapahtua kohtuullisessa ajassa laskettuna siitä, jolloin ostaja on esittänyt virhettä koskevat vaatimuksensa ja toimittanut auton myyjän korjaamolle tai myyjän määräämälle korjaamolle tutkittavaksi ja korjattavaksi. Ajan kohtuullisuutta arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota virheen haitta-asteeseen auton liikenneturvallisuutta ja käyttövarmuutta silmälläpitäen, virheen laajuuteen, virheen toteamisen ja/tai paikallistamisen vaikeuteen, ostajan auton tarpeeseen, varaosien saantiin ja käytettävissä olevaan korjaamokapasiteettiin.

Myyjä on vastuullinen näiden takuehtojen mukaan vain siinä tapauksessa, että ostaja ilmoittaa viasta kohtuullisen ajan kuluessa - normaalisti viimeistään 14 päivän sisällä - siitä lukien, jolloin vika on havaittu tai olisi pitänyt havaita - kuitenkin viimeistään kahdentoista kuukauden kuluessa toimituspäivästä. Myyjä ei kuitenkaan ole vastuullinen tämän takuun perusteella, jos virhe on havaittu 20.000 km:n ajomäärän jälkeen. Suoritettu takuukorjaus ei pidennä auton eikä korjauksen kohteen takuun voimassaoloa.

3) Virheiden korjaaminen toisella valtuutetulla korjaamolla

Myyjän ei tarvitse itse suorittaa virheen korjausta, vaan hän voi antaa sen muun valtuuttamansa tai automerkin pääedustajan valtuuttaman korjaamon tehtäväksi. Ostajan tulee tällaisessa tapauksessa tehdä myös virheen havaittuaan ilmoitus ja vaatimus kohtuullisessa ajassa myyjälle ja sopia tällöin auton toimittamisesta myyjän osoittamalle toiselle myyjän tai pääedustajan valtuuttamalle korjaamolle.

Ostajan tulee tällaisessa tapauksessa jättää auto osoitetulle korjaamolle tutkittavaksi ja korjattavaksi kohtuullisen ajan kuluessa - normaalisti 14 päivän sisällä - siitä lukien, kun virhe on havaittu tai se olisi pitänyt havaita ja siitä on tehty ilmoitus, kuitenkin viimeistään kahdentoista (12) kuukauden kuluessa auton toimituspäivästä, ei kuitenkaan 20.000 km:n ajomäärän jälkeen.

Jollei virhettä ole korjattu tai saatu korjatuksi ostajasta riippumattomista syistä myyjän osoittamalla korjaamolla, on ostajalla oikeus kohtuullisen ajan kuluessa sen jälkeen - ottaen kuitenkin huomioon kohdassa 2 mainitut edellytykset - vaatia myyjältä, että virhe korjataan toisella korjaamolla.

4) Ostajan oikeus siinä tapauksessa, että myyjä ei ole asianmukaisesti korjannut virhettä

Jollei myyjän vastuuseen kuuluvaa virhettä, josta ostaja on ilmoittanut ja esittänyt vaatimuksensa myyjälle, ole korjattu em. kohdassa 2 mainitussa kohtuullisessa ajassa myyjän omalla tai hänen tai automerkin pääedustajan valtuuttamalla korjaamolla, tai korjausyritykset eivät ole tuottaneet tulosta, on ostajalla oikeus vaatia auto korjattavaksi myyjän kustannuksella muulla korjaamolla.

Jos virhettä ei korjausyrityksistä huolimatta ole voitu poistaa ja virhe on vähäinen, on ostaja oikeutettu hinnaanlennukseen virhettä vastavalla määrällä.

Mikäli tällaisessa tapauksessa kauppa puretaan, tämä tehdään siten, että myyjä palauttaa kauppahinnan vähennettynä korvauksella auton käyttämisestä. Ostaja on velvollinen korvaamaan myyjälle auton hyväksikäyttöä ajokilometriä kohti summan, joka vastaa 0.01 %/oo kauppahinnasta, kuitenkin vähintään verotuksen mukaista käyttöetukorvausta vastaavan määrän, edellyttäen että ostaja palauttaa auton normaalikunnossa.

Jos kauppa puretaan, ostajalla on oikeus saada korvaus niistä todella välttämättömistä menoista, jotka ostaja pystyy osoittamaan aiheutuneen autossa olevasta virheestä tai korjausyrityksistä.

5) Ostajan purkuoikeutta koskevat rajoitukset erikoistoimituksen ollessa kyseessä

Ostaja ei ole oikeutettu purkamaan kauppa, milloin kyseessä on auto,

joka ei sisällä myyjän varsinaiseen myyntiohjelmaan tai johon on tehty muutoksia tai asennettu erikoisvarusteita tai muutoin varustettu erityisesti ostajan tarpeita vastaavaksi, mikäli myyjä tarjoaa ostajalle kohtuullista korvausta virheestä ja mikäli ei ole ilmeistä, ettei autoa voida käyttää tarkoitukseensa.

6) Virheet

Virhe on asiantuntevasti arvioitu poikkeama ko. automallin normaalista laadusta tai valmistajan antamista ohje-arvoista.

Puutteellisuutta, joka normaalisti korjataan totutusajovaiheen jälkeisessä _____ km:n huollossa myyjän kustannuksella, ei katsota virheeksi so. poikkamaksi normaalista laadusta, mikäli se poistetaan tämän huollon yhteydessä.

Virhettä ei myöskään ole olemassa, jos myyjä tekee todennäköiseksi, että ostajan valittama virhe aiheutuu:

- osallistumisesta onnettomuuteen tai tekijästä, joka johtuu ostajasta, kuten
- autoa ei ole hoidettu tai käytetty noudattaen normaalia huolellisuutta sekä autoon kuuluvan omistajan käyttöohjekirjan ohjeita ja määräyksiä,
- virheestä ei ole ilmoitettu kohtuullisessa ajassa sen havaitsemisen jälkeen ja tästä on aiheutunut vaurioita, jotka olisivat olleet ennalta ehkäistävissä.

Virheeksi ei myöskään katsota poikkeamaa vastaavan uuden osan tai rakennekokonaisuuden normaalista laadusta tai valmistajan antamista ohje-arvoista, mikäli tämä poikkeama on aiheutunut normaalista kulumisesta tai normaalista korroosiosta tai normaalista maalipinnan vanhenemisesta tai ulkopuolisista tekijöistä, esim. laskeumasta, tiesuolasta, ilki-vallasta ym.

Myyjä vastaa ainoastaan seuraavin edellytyksin:

- Valmistajan määräämät määräaikaiset huoltotoimenpiteet on tehty auton huoltovihkossa mainituin välein huoltovihkoon tehtyjen merkintöjen mukaan.
- Autoa on korjannut, säätänyt tai huoltanut ainoastaan valtuutettu _____ (merkki) -korjaamo tai sopimushuoltamo.
- Autoon on asennettu ainoastaan auton pääedustajan hyväksymiä varaosia ja tarvikkeita.
- Autoon ei ole tehty rakenteellisia muutoksia.

- Autossa mahdollisesti olevia sinettejä ei ole murrettu.
- Autoa ei ole käytetty kilpailuihin, ennätyskokeisiin tai epänormaaliin käyttöön.
- Auto ei ole ollut toimituspäivän jälkeen osallisena liikenneonnettomuudessa.
- Autoa ei ole ylikuormitettu.
- Autossa on käytetty ainoastaan myyjän tai pääedustajan suosittelemia, laadullisesti käyttöolosuhteisiin sopivia poltto- ja voiteluaineita.

7) Mihin vastuu rajoittuu

Myyjä on kuitenkin vastuullinen, mikäli näytetään toteen, että esiintynyt virhe ei johdu yllä mainituista tekijöistä. Myyjän vastuu virheistä rajoittuu siihen, mitä edellä on mainittu. Ostaja ei ole oikeutettu esittämään muita vaatimuksia kuin mitä edellä on ilmoitettu tai mihin laki hänet oikeuttaa, eikä hänellä ole oikeutta saada laajempaa korvausta kuin mitä kohdassa 4 on mainittu. Hän ei siten ole oikeutettu saamaan korvausta henkilövahingoista tai muulle omaisuudelle kuin autolle sattuneesta, virheen aiheuttamasta välittömästä vahingosta.

PUBLICATIONS OF THE RESEARCH INSTITUTE OF
THE ABO AKADEMI FOUNDATION

1. NILS ERIK ENKVIST (ed.), Reports on Text Linguistics: *Four Papers on Text, Style and Syntax*, Abo 1974. (ISBN-951-648-142-6)
2. KARL-JOHAN ILLMAN, *Leitwort – Tendenz – Synthese*, Programm und Praxis in der Exegese Martin Bubers, Abo 1975. (ISBN-951-648-164-7)
3. *Mechelinska senatens förslag till regeringsform*, Abo 1975. (ISBN-951-648-170-1)
4. KRISTER STAHLBERG, *Teori och praxis i kommunal planering*, Abo 1975. (ISBN-951-648-189-2)
5. AULIS GRÖNDAHL, *Sociologistudier i smågrupper*, Abo 1976. (ISBN-951-648-208-2)
6. HENRIK SCHAUMAN, *Hugo E. Pippings tryckta skrifter 1955–1975*, Abo 1976. (ISBN-951-648-216-3)
7. AULI HAKULINEN, Reports on Text Linguistics: *Suomen kielen generativista lauseoppia 2*, Abo 1976. (ISBN-951-648-213-9)
8. NILS ERIK ENKVIST and VILJO KOHONEN (eds.), Reports on Text Linguistics: *Approaches to Word Order*, Abo 1976. (ISBN-951-648-214-7)
9. JAN OTTO ANDERSSON, *Studies in the Theory of Unequal Exchange between Nations*, Abo 1976. (ISBN-951-648-218-X)
10. BÖRJE EKELOUND, *Fysikaliska modeller*. En elementär inledning till fysikalisk epistemologi med några tillämpningar på fysikalisk didaktik, Abo 1976. (ISBN-951-648-233-3)
11. GUSTAV BJÖRKSTRAND, *Åkerblom-rörelsen*. En finlandssvensk profettrörelses uppkomst, utveckling och sönderfall, Abo 1976. (ISBN-951-648-251-1)
12. KARL-GUSTAV SANDELIN, *Die Auseinandersetzung mit der Weisheit in 1. Korinther 15*, Abo 1976. (ISBN-951-648-252-X)
13. KARL-JOHAN ILLMAN, *Thema und Tradition in den Asaf-Psalmen*, Abo 1976. (ISBN-951-648-259-7)
14. OLLE ANCKAR, *Finansiering av den högre utbildningen*, Abo 1976. (ISBN-951-648-267-8)
15. *Samhällsforskning kring finlandssvensk framtid*. Symposium i Abo den 2 och 3 oktober 1976, Abo 1977. (ISBN-951-648-268-6)
16. DAG ANCKAR, *Lagstiftning, transformation, responsivitet*. Skisser kring ett forskningsprogram, Abo 1977. (ISBN-951-648-272-5)
17. LAURI KARVONEN, *Mellanstatlig intervention: teori-inventering, modellbygge och en tillämpning*, Abo 1977. (ISBN-951-648-255-4)
18. ERIK ANDERSSON, *Verbfrasens struktur i svenskan*. En studie i aspekt, tempus, tidsadverbial och semantisk räckvidd, Abo 1977. (ISBN-951-648-292-9)
19. ROLF PALMBERG and HAKAN RINGBOM (eds.), *Föredrag vid konferensen om kontrastiv lingvistik och felanalys*, Stockholm & Abo, 7–8 Februari 1977, Abo 1977. (ISBN-951-648-300-3)

20. KRISTER STAHLBERG, *Politik och planering*. Några kritiska uppsatser kring planering inom statsförvaltningen, Åbo 1977. (ISBN-951-648-325-9)
21. AULIS GRÖNDAHL och GUNNAR GRÖNBLOM, *Radioförkunnare och deras budskap*, Åbo 1977. (ISBN-951-648-326-7)
22. SIV STORA, *Olof Lagercrantz tryckta skrifter 1933-1950*, Åbo 1977. (ISBN-951-648-323-2)
23. BÖRJE EKELOUND, *Beschleunigungssatz und Kraftbegriff*, Åbo 1977. (ISBN-951-648-331-3)
24. HANS-OLOF KVIST, *Zum Verhältnis von Wissen und Glauben in der kritischen Philosophie Immanuel Kants*, Åbo 1978. (ISBN-951-648-342-9)
25. DAG ANCKAR och KRISTER STAHLBERG (red.), *Politik och förvaltning*. Fyrtio år statskunskap vid Åbo Akademi, Åbo 1978. (ISBN-951-648-363-1)
26. LEIF FINNÄS, *Några föräldrakaraktäristikas samband med relativ skolprestation*, Åbo 1978. (ISBN-951-648-364-X)
27. FRIDE HEDMAN, *Människosyner och vårdmodeller*. En studie i terapi och själavård, Åbo 1978. (ISBN-951-648-365-8)
28. LARS NYSTRÖM, *On the Steady and Disturbed Flow of Material through Rotary Kilns*, Åbo 1978. (ISBN-951-648-366-6)
29. DAG ANCKAR, *Politik som studieobjekt*. Nio essäer, Åbo 1978. (ISBN-951-648-367-4)
30. GÖRAN DJUPSUND och KRISTER STAHLBERG, *Korporativisering och byråkratisering i finländsk politik*: Två motresponsiva drag, Åbo 1978. (ISBN-951-648-368-2)
31. NILS G. HOLM, *Pingströrelsen*. En religionsvetenskaplig studie av pingströrelsen i Svenskfinland, Åbo 1978. (ISBN-951-648-380-1)
32. JOUKO MARTIKAINEN, *Das Böse und der Teufel in der Theologie Efraems des Syrers*, Åbo 1978. (ISBN-951-648-381-X)
33. LAURI KARVONEN och DAG ANCKAR, *Om innovativa lagar*. Begreppsanalys, mätapparat, empiriska applikationer, Åbo 1978. (ISBN-951-648-391-7)
34. RUNE INGO, *Suomen kielen pluratiivit eli monikkosanat*, Åbo 1978. (ISBN-951-648-392-5)
35. HENRIK NIKULA, *Kontextuell und lexikalisch bedingte Ellipse*, Åbo 1978. (ISBN-951-648-408-5)
36. SVEN LINDMAN (utg.), *Karl H. Wiiks dagbok*. Från storstrejken till upproret 1917-1918, Åbo 1978. (ISBN-951-648-431-X)
37. ERIK ANDERSSON (ed.), *Working Papers on Computer Processing of Syntactic Data*, Åbo 1978. (ISBN-951-648-419-0)
38. VIILJO KOHONEN, *On the Development of English Word Order in Religious Prose around 1000 and 1200 A.D.*, Åbo 1978. (ISBN-951-648-432-8)
39. NILS H. WINTER, *Tillväxtstrategier inom sjöfarten med ett casefall för Finland*, Åbo 1979. (ISBN-951-648-442-5)

40. DAG ANCKAR, *Politik, partier, policy*: om modeller för arenaförande, Åbo 1979. (ISBN-951-648-443-3)
41. JAN-OLA ÖSTMAN (ed.), Reports on Text Linguistics: *Semantics and Cohesion*, Åbo 1979. (ISBN-951-648-447-6)
42. BENGT-OLOF QVARNSTRÖM, *Formalizations of Trubetzkoy's phonology*, Åbo 1979. (ISBN-951-648-469-7)
43. CLAES GUSTAFSSON, *Om utsagor om makt*, Åbo 1979. (ISBN-951-648-484-0)
44. *Pegas och snöbollskrig*. Litteraturvetenskapliga studier tillägnade Sven Linnér. Åbo 1979. (ISBN-951-648-504-9)
45. SVEN LINDMAN, *Presidentens ställning*. Fyra uppsatser och en efterskrift, Åbo 1979. (ISBN-951-648-523-5)
46. HANS-OLOF KVIIST, *Två essäer i Moral, Kunskap, Religion*, Åbo 1979. (ISSN-0356-7109 ISBN-951-648-534-0)
47. KARL-JOHAN ILLMAN och JUKKA THURÉN (hrsg.), *Der Herr ist Einer, unser gemeinsames Erbe*, Åbo 1979. (ISSN-0356-7109 ISBN-951-648-535-9)
48. KARL-JOHAN ILLMAN, *Old Testament Formulas about Death*, Åbo 1979. (ISSN-0356-7109 ISBN-951-648-544-8)
49. NILS G. HOLM, *Finlandssvensk skolungdom om religion och samlevnad*, Åbo 1979. (ISSN-0356-7109 ISBN-951-648-545-6)
50. DAG ANCKAR (red.), *Förändring och politik på Åland*, Åbo 1979. (ISSN-0356-7109 ISBN-951-648-554-5)
51. NILS G. HOLM, *Mystik och intensiva upplevelser*, Åbo 1979. (ISSN-0356-7109 ISBN-951-648-556-1)
52. HARZEMŞAH HAFIZOĞLU, *Investigations on Turkish Tall Oil*, Åbo 1979. (ISSN-0356-7109 ISBN-951-648-557-X)
53. ROLF PALMBERG, *A Select Bibliography of Error Analysis and Interlanguage Studies*, Åbo 1980. (ISSN-0356-7109 ISBN-951-648-567-7)
54. VOITTO HELANDER & DAG ANCKAR, *Konsultation av organisationer i finsk politik*. En empirisk beskrivning, Åbo 1980. (ISSN-0356-7109 ISBN-951-648-604-5)
55. DAG ANCKAR & STEN BERGLUND (red.), *Planerad demokrati*. Styrka och dilemma, Åbo 1980. (ISSN-0356-7109 ISBN-951-648-608-8)
56. FRIDE HEDMAN (utg.), *Kommunion och kommunikation*. Teologiska studier tillägnade Helge Nyman på hans 70-årsdag den 15 juli 1980, Åke Sandholm på hans 60-årsdag den 14 juli 1980, Åbo 1980. (ISSN-0356-7109 ISBN-951-648-612-6)
57. MARKETTA SUNDMAN, *Existentialkonstruktionen i svenskan*, Åbo 1980. (ISSN-0356-7109 ISBN-951-648-614-2)
58. CHRISTOFFER GRÖNHOLM, *Världsbilden i finländsk statskunskap*, Åbo 1980. (ISSN-0356-7109 ISBN-951-648-674-6)
59. NILS H. WINTER, *Några specialproblem i samband med internationaliseringen av Finlands näringsliv*, Åbo 1981. (ISSN 0356-7109 ISBN 951-648-676-2)

60. JAN OTTO ANDERSSON (utg.), *Arbete och kredit*. Nationalekonomiska studier tillägnade Carl Erik Knoellinger på hans 75-årsdag den 31 januari 1981, Åbo 1981. (ISSN 0356-7109 ISBN 951-648-685-1)
61. SVEN LINDMAN, *Män och idéer*. Historiska uppsatser, Åbo 1981. (ISSN 0356-7109 ISBN 951-648-703-3)
62. LAURI KARVONEN, "*Med vårt västra grannland som förebild*". En undersökning av policydiffusion från Sverige till Finland, Åbo 1981. (ISSN 0356-7109 ISBN 951-648-728-9)
63. MARIANNE NORDMAN, *Stil och struktur i Jarl Hemmers En man och hans samvete*, Åbo 1981. (ISSN 0356-7109 ISBN 951-648-729-7)
64. BENGT LOMAN (utg.), *De finlandssvenska dialekterna i forskning och funktion*, Åbo 1981. (ISSN 0356-7109 ISBN 951-648-733-5)
65. NILS G. HOLM (red.), *Aktuella religiösa rörelser i Finland – Ajankohtaisia uskonnollisia liikkeitä Suomessa*, Åbo 1981. (ISSN 0356-7109 ISBN 951-648-778-5)
66. STEN-OLOF HANSEN, *Studies in internationalisation of the pharmaceuticals industry, – a taxonomic approach*, Åbo 1981. (ISSN 0356-7109 ISBN 951-648-781-5)
67. WETTERSTEIN PETER, *Säljarens garantiutfästelser vid lösöreköp*. Särskilt med beaktande av köparens befogenheter vid faktiskt fel i köpgodset, Åbo 1982. (ISSN 0356-7109 ISBN 951-648-789-0)

Stiftelsens för Åbo Akademi forskningsinstitut, Slottsgatan 10 A,
SF-20100 Åbo 10, Finland

Distribution: Tidningsbokhandeln, Box 79, SF-20100 Åbo 10